รายงานการวิจัย

รายงานการวิจัยย่อยที่ ๔ เรื่อง

การพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์บนเส้นทางบ้านศิลปินล้านนา

The Network Development of Tourist Routes on the Way Home Arts of Lanna Artists

ภายใต้แผนงานวิจัย เรื่อง

The City of Arts: การสร้างเมืองศิลปะเชิงสร้างสรรค์ในสังคมไทย

The City of Arts: Creating a City of Creative Arts in Thai Society

โดย

ทรงเดช ทิพย์ทอง

มานิตย์ โกวฤทธิ์

ศตวรรษ หน่อแก้ว

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

พ.ศ. ๒๕๖๒

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

MCU RS 610762032

รายงานการวิจัย

รายงานการวิจัยย่อยที่ ๔ เรื่อง

การพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์บนเส้นทางบ้านศิลปินล้านนา
The Network Development of Tourist Routes on the Way Home Arts of Lanna Artists

ภายใต้แผนงานวิจัย เรื่อง

The City of Arts: การสร้างเมืองศิลปะเชิงสร้างสรรค์ในสังคมไทย

The City of Arts: Creating a City of Creative Arts in Thai Society

โดย

ทรงเดช ทิพย์ทอง

มานิตย์ โกวฤทธิ์

ศตวรรษ หน่อแก้ว

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

พ.ศ. ๒๕๖๒

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610762032

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

Sub - Research Report 4

The Network Development of Tourist Routes on the Way Home Arts of Lanna Artists

Research plan

The City of Arts: Creating a City of Creative Arts in Thai Society

By

Songdej Thipthong

Manit Gowarit

Sattawat Norkaew

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Rai College

B.E. 2562

Research Project Founded by Mahachulalongkornrajavidyalaya University

MCU RS 610762032

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย: โครงการย่อยที่ ๔ เรื่อง การพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์บนเส้นทางบ้านศิลปินล้านนา

ผู้วิจัย: นายทรงเดช ทิพย์ทอง
นายมานิตย์ โกวฤทธิ์
นายศตวรรษ หน่อแก้ว

หน่วยงาน: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

ปีงบประมาณ: ๒๕๖๒

ทุนอุดหนุนการวิจัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มี วัตถุประสงค์ ๓ ประการคือ ๑) เพื่อศึกษาการพัฒนาเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปะของบ้านศิลปิน ๒) เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาบ้านศิลปินเป็นแหล่งเส้นทางท่องเที่ยว และ ๓) เพื่อพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์บนเส้นทางของบ้านศิลปินล้านนา โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) กับกลุ่มเป้าหมาย คือ บ้านศิลปินในจังหวัดเชียงราย จำนวน ๑๕ แห่ง

ผลของการศึกษา พบว่า เส้นทางแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปะของบ้านศิลปิน มี ๓ เส้นทาง ๑๕ บ้านศิลปิน ดังนี้ ๑. เส้นทางหอศิลป์เวียงเชียงราย-เวียงชัย ๒. เส้นทางหอศิลป์แม่ลาว-พาน และ ๓. เส้นทางหอศิลป์แม่จัน-แม่สาย-เชียงแสน จากผลการดำเนินงานวิจัยควบคู่กับการพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์บนเส้นทางบ้านศิลปินล้านนาได้ก่อให้เกิดกิจกรรม “เปิดบ้านศิลปินเชียงราย” จำนวน ๓๐ หลัง ๑ หอศิลปะ และวัฒนธรรมอำเภอ เพื่อการท่องเที่ยวและส่งเสริมภาพลักษณ์ “เชียงรายเมืองศิลปะอย่างยั่งยืน” และการจัดทำเป็นแอปพลิเคชั่น (Application) บ้านศิลปิน

ศักยภาพในการพัฒนาบ้านศิลปินเป็นแหล่งเส้นทางท่องเที่ยว มี ๓ ด้าน คือ ๑. ศักยภาพด้านศิลปิน ๒. ศักยภาพด้านแหล่งเรียนรู้ และ ๓. ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก, การพัฒนาความพร้อมของบ้านศิลปิน มี ๕ ด้าน คือ ๑. ความพร้อมด้านงบประมาณ ๒. ความพร้อมด้านสถานที่ ๓. ความพร้อมด้านเส้นทาง ๔. ความพร้อมด้านศิลปิน ๕. ความพร้อมด้านนักท่องเที่ยว

การพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์บนเส้นทางของบ้านศิลปินล้านนาของจังหวัดเชียงราย มี ๕ ประการ คือ ๑. การดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายให้มีความต่อเนื่อง ๒. ความร่วมมือและการสนับสนุนจากหลายฝ่าย ๓. การพัฒนาฐานข้อมูลเครือข่ายที่ทันสมัย ๔. ความพร้อมของกลุ่มศิลปินภายในเครือข่าย และ ๕. การสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายภายนอก

แนวทางในการพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์บนเส้นทางของบ้านศิลปินล้านนา มี ๔ องค์ประกอบ คือ ๑. การจัดหางบประมาณ ๒. การจัดสร้างบ้านศิลปินเพิ่มเติม ๓. การสร้างสรรค์งานศิลป์สู่ชุมชน และ ๔. การจัดสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงศิลป์

คำสำคัญ: เครือข่าย, เส้นทางการท่องเที่ยว, ศิลปิน

ปญฺญา โลกสฺมิ ปชฺโชโต
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ม จ ร

Research Title: The Network Development of Tourist Routes on the Way Home Arts of Lanna Artists.

Researchers: Mr.Songdaj Thipthong
Mr.Manit Gowarit
Mr.Sattawat Norkaew

Department: Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Rai College.

Fiscal Year: 2562/2019

Research Scholarship Sponsor: Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ABSTRACT

This study has three objectives: 1. To study the development of tourist attraction routes in the arts Of the artist's house, 2. To analyze the potential and readiness In the development of an artist's house As a source of tourism routes, 3. To develop the tourism network The way of art on the path Lanna Artist House. By using Action Research with artists' house groups in Chiang Rai Province, consisting of 15 galleries.

The results were found as follows: There are 3 routes of tourist attraction in the artist's house, total 15 galleries 1. the route of Wiang Chiang Rai - Wiang Chai 2. the route of Mae Lao – Phan 3. The route of Mae Chan - Mae Sai - Chiang Saen. After that, an activity occurred. "Chiang Rai Artist House Open", 30 units, 1 Art Gallery for Tourism and Image Promotion "Chiang Rai Sustainable Art City" and the creation of an artist's home application.

The potential of developing an artist house is a tourist destination with 3 aspects. 1) Artists, 2) potential of learning resources and, 3) potential of facilities, And development of the readiness of the artist's house, there are 5 aspects 1) Budget readiness, 2) Location readiness, 3) Route readiness, 4) Artist readiness, 5) Travel readiness.

Guidelines for the development of the art tourism attraction network There are 4 elements on the path to the artist's house, 1) Budget procurement 2)

Creating additional artist houses 3) Creating art in the community 4) Creating art tourism routes.

Keywords: Tourist attraction network, Artistic Travel Route, Artists.

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยฉบับนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๒ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงต่อผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร. (สุทิตย์ อาภากโร) รวมทั้งคณะผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ทุกท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้วยความกรุณาจากคณะผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ที่ให้โอกาสในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ พร้อมทั้งที่ปรึกษาโครงการทุกท่าน ที่ไม่สามารถเอ่ยนามได้ทั้งหมด ที่ให้คำชี้แนะที่มีคุณค่าในการดำเนินการวิจัยจวบจนกระทั่งสัมฤทธิ์ผล ตลอดจนศิลปินทั้ง ๑๕ แห่ง ของจังหวัดเชียงราย ที่เสียสละเวลาในการให้คำสัมภาษณ์พูดคุย ได้แก่ หอศิลป์เชียงรายไออุ่น ชัยวิชิต สิทธิวงศ์, ดาษดา สตูดิโอ (พุทธรักษ์ ดาษดา และ เอกพงษ์ ใจบุญ), บ้านเสงี่ยม ยารังสี, หอศิลป์ฮอมแฮงฮัก ธีรยุทธ-อรพิน สืบทิม, เครื่องปั้นดินเผาดอยดินแดง สมลักษณ์ ปันติบุญ, ควายดินดาก ชาตะ ใหม่วงค์, หอศิลป์สุวิทย์ ใจป้อม, หอศิลป์บ้านพรมมา อินยาศรี, ก๋ำปอ อาร์ต สตูดิโอ : GumPor Art Studio, ผูกพันธ์ ไชยรัตน์-วรวิทย์ แสงทอง, หอศิลป์ทนงศักดิ์ ปากหวาน, หอศิลป์พานทอง แสนจันทร์, บ้านหลายสี อภิรักษ์ ปันมูลศิลป์, หอศิลป์ทรงเดช ทิพย์ทอง, หอศิลป์นริศ รัตนวิมล, ศรีดอนมูล อาร์ทสเปซ ศรีวรรณ เจนหัตถการกิจ, ซึ่งได้ร่วมแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการทำวิจัยเล่มนี้ให้มีความสมบูรณ์

นอกจากนี้ ขอขอบคุณครอบครัวและผู้มีอุปการะบุคคลท่านอื่น ๆ ที่มิได้เอ่ยนาม ที่ให้ความร่วมมือ ให้กำลังใจ และให้ความช่วยเหลือสนับสนุนผู้วิจัยมาโดยตลอด จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ และคณะผู้วิจัยหวังว่า การวิจัยในครั้งนี้ จะมีประโยชน์บ้างไม่มากก็น้อยต่อการพัฒนาของมหาวิทยาลัยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผู้สนใจที่จะศึกษาวิจัยต่อไป

นายทรงเดช ทิพย์ทอง และคณะ

๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๒

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จังหวัดเชียงรายเป็นพื้นที่ที่กำลังเปลี่ยนแปลงจากการเชื่อมโยงภูมิภาคในกลุ่มประชาคมอาเซียนตอนบน มีพื้นที่ที่ติดกับชายแดนสองประเทศ โดยจังหวัดเชียงรายเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงมาแล้วหลายช่วงด้วยกัน ดังนั้นการปรับตัวของผู้คนในจังหวัดเชียงรายมีประเด็นที่น่าสนใจเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงใหม่นี้ ด้วยกลุ่มคนกลุ่มหนึ่งที่ทำงานศิลปะ ได้สร้างสรรค์พื้นที่ทางศิลปะขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง นับจากหลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา เริ่มมีหลักฐานจากการที่ จำรัส พรหมมินทร์ ชาวเชียงรายได้สร้างห้องแสดงภาพขึ้นที่บ้านของตนเอง และกลายเป็นแรงบันดาลใจให้กลุ่มคนทำงานศิลปะที่เป็นชาวเชียงรายได้ สร้างพื้นที่ทางศิลปะของตนเองขึ้นที่จังหวัดเชียงรายอย่างต่อเนื่องมาจนถึงทุกวันนี้

เมื่อวันที่ ๓ กันยายน ๒๕๖๐ ซึ่งเป็นวันจัดนิทรรศการผลงานสาขาวิชาพุทธศิลปกรรม วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ณ ห้องจัดแสดงนิทรรศการ ขัวศิลปะเชียงราย ว่าเป็นคำกล่าวของอาจารย์ถวัลย์ ดัชนี ศิลปินแห่งชาติ ได้กล่าวไว้กับศิลปินเชียงราย ซึ่งนายทรงเดช ทิพย์ทอง ได้กล่าวถึงนายวีระ โรจน์พจนรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม ได้ประกาศต่อสื่อมวลชนเมื่อวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๙ ว่าจะยกจังหวัดเชียงรายให้เป็นเมืองศิลปะแห่งแรกของประเทศไทย ตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๖๐ เป็นต้นไป และจากการประกาศของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรมในครั้งนั้นทำให้ศิลปินเชียงรายทั้งหลายต่างดีใจกันยกใหญ่ว่า รัฐบาลท่านมีความเข้าใจในศิลปะ รัฐบาลจะได้เข้ามาสนับสนุนส่งเสริมอย่างจริงจัง[๑]

แท้ที่จริงการเคลื่อนไหวทางศิลปะของพื้นที่จังหวัดเชียงรายมีมาก่อนหน้านั้นแล้ว พลวัฒ ประพัฒน์ทอง กล่าวถึง เรื่องงานวิจัยเรื่องการท่องเที่ยวบ้านศิลปินเชียงราย ที่ได้เสร็จสิ้นในปี พ.ศ. ๒๕๔๙ และได้ติดตามการเคลื่อนไหวของกลุ่มศิลปินร่วมสมัย ในจังหวัดเชียงรายต่อเนื่องมาจนถึงปี พ.ศ. ๒๕๕๕ พบว่า ชุมชนศิลปินที่ก่อตัวขึ้นและได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาจังหวัดเชียงรายให้มีอัตลักษณ์เมืองศิลปิน คือการเกิดขึ้นของชุมชนศิลปินที่สร้างบ้านเพื่อการแสดงผลงานศิลปะร่วมสมัย เช่นการเข้ามาพำนักเป็นการถาวร การเกิดกิจกรรมในการพัฒนาเมืองและสร้างประโยชน์ให้กับชุมชน

---

[๑] พระวิมล ศิลปกิจ, “เชียงรายเมืองแห่งศิลปะ”, **สารนิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต,** (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๓๐ มีนาคม ๒๕๖๑): ๔๔ - ๕๓.

การสืบเนื่องอย่างยั่งยืนของบ้านศิลปินในฐานะสถาบันทางสังคม การสร้างความต่อเนื่องเพื่อสร้างทุนให้กับศิลปินรุ่นใหม่ด้วยกลุ่มศิลปินเอง ทำให้บ้านศิลปินและจังหวัดเชียงรายเป็นจุดหมายปลายทางของการจาริกแสวงหาแรงบันดาลใจในการใช้ชีวิตบนเส้นทางศิลปะให้กับศิลปินรุ่นใหม่ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ[๒] ในตอนแรกนั้น การท่องเที่ยวบ้านศิลปินมีเป้าหมายในเชิงปัจเจก เพื่อก่อให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวมาเยี่ยมเยือนบ้านศิลปินในกลุ่มผู้รักและชื่นชอบงานศิลปะ รวมถึงผู้ที่สะสมงานศิลปะที่ต้องการเชื่อมโยงผลงานกับตัวศิลปินที่ตนเองได้สะสมผลงาน ต่อมา เมื่อมีนโยบายการพัฒนาเมืองเชียงรายที่ทำให้การเดินทางมายังจังหวัดเชียงรายสะดวกมากขึ้นและติดต่อสื่อสารเป็นไปอย่างคล่องตัว ทำให้การทำงานศิลปะของเหล่าศิลปินไม่จำเป็นต้องอยู่ที่ศูนย์กลางของประเทศอีกต่อไป เหล่าศิลปินในจังหวัดเชียงรายหลายคนได้สร้างพื้นที่ของตนเองได้ขยายตัวมากขึ้นเป็นลำดับ ในกรณีเช่นนี้อาจมีที่หลายจังหวัดก็มีปรากฏการณ์นี้ และบางจังหวัดมีจำนวนศิลปินและกิจกรรมที่มากกว่าจังหวัดเชียงราย สำหรับจังหวัดเชียงรายรายแล้ว กลุ่มศิลปินที่สร้างพื้นที่ศิลปะที่เรียกว่าบ้านศิลปินนั้นทั้งหมดเป็นชาวเชียงรายหรือพำนักเป็นการถาวรในเชียงรายทั้งสิ้น เพื่อทำงาน ในพื้นที่ที่เรียกว่าบ้านจึงอาจกล่าวได้ได้ว่าเชียงรายเป็น “เมืองศิลปิน” มากกว่าที่จะกล่าวว่าเป็น “เมืองศิลปะ” นอกเหนือจากการสร้างพื้นที่ที่เยกว่า บ้านศิลปินนั้น ศิลปินบางท่านยังได้ใช้งานศิลปะเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนและเมือง โดยการสร้างพื้นที่ทางศิลปะขึ้นในพื้นที่สาธารณะเป็นการสร้างโดยใช้ทุนส่วนตัวและในนามของกลุ่ม แสดงให้เห็นถึงการเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มศิลปินเชียงรายที่เริ่มจากเรื่องส่วนตัว มาเป็นเรื่องการทำเพื่อสังคม และก้าวไปสู่การช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างศิลปินด้วยกันเอง

จากผลการศึกษาของ พลวัฒ ประพัฒน์ทอง ได้เริ่มการศึกษาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๗ และเสร็จสิ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๙ ผู้วิจัยยังได้ติดตามสังเกตอย่างมีส่วนร่วม กระบวนการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวบ้านศิลปินอย่างต่อเนื่องจวบจน พ.ศ. ๒๕๕๖ ในมุมมองแนวคิดบ้านศิลปิน ในฐานะทุนทางสังคม และการเกิดขึ้นของชุมชนศิลปินในจังหวัดเชียงราย การศึกษาติดตามพบว่า สามารถแบ่งเป็นลักษณะได้ ๔ ลักษณะ ดังนี้

๑. ศิลปินกับการพัฒนาชุมชนและเมือง ศิลปินที่โดดเด่นในการพัฒนาชุมชนและเมืองได้แก่กรณีของ เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ ซึ่งสามารถแยกออกได้เป็นสองกรณี คือ หนึ่ง กรณีวัดร่องขุ่นเป็นกรณีศึกษาที่ศิลปินได้ใช้ศิลปะร่วมสมัยที่มีลักษณะเฉพาะของตนเองในการสร้างพุทธศิลป์ผ่านการบูรณะวัดร่องขุ่น ที่เคยเป็นวัดประจำชุมชนบ้านเกิดของตนเอง โดยเริ่มจากการบูรณะอุโบสถแล้วขยายขอบเขตพื้นที่ออกไปอย่างกว้างขวางโดยเริ่มในปี พ.ศ. ๒๕๔๐ วัดร่องขุ่นนี้กลายมาเป็นจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวคนไทยที่สนใจในงานแบบพุทธศิลป์ ความโดดเด่นของวัดร่องขุ่นก็คือการ

---

[๒] พลวัฒ ประพัฒน์ทอง, **เชียงรายเมืองศิลปิน : การพัฒนาเมืองด้วยชุมชนศิลปินที่พำนักถาวรในเชียงราย,** รายงานวิจัย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว), ๒๕๕๗), หน้า บทคัดย่อ.

สร้างทุนทางสังคมที่สามารถตอบสนองรสนิยมทางศิลปะและความศรัทธาของคนไทยได้เป็นอย่างดี การระดมทุนในการก่อสร้างวัดได้มาจากการขายผลงานผลิตซ้ำ ด้วยระบบการพิมพ์ของตัวศิลปินเอง และสามารถนำเงินเหล่านี้มาใช้สอยได้อย่างหลากหลาย การก่อสร้างบนวัดต่อเนื่องยาวนานมาเกือบ ๑๕ ปี และยังมีขยายพื้นที่เพื่อการก่อสร้างเพิ่มเติมอยู่ตลอดเวลา มีการวางแผนในการสืบทอดการก่อสร้างวัดร่องขุ่นไว้ถึงสามรุ่น เพื่อให้วัดร่องขุ่นมีความยั่งยืน และมีระบบในการจัดการการเข้าชมวัดเป็นอย่างดีมาก ทั้งนี้เพราะเนื่องจากตัวศิลปินเองได้ทุ่มเทและใช้ประสบการณ์ของตนเองที่เข้าใจในความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยเป็นอย่างดี ทำให้วัดร่องขุ่นสามารถรองรับผู้คนจำนวนมากที่หลั่งไหลเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายได้อย่างน่าประทับใจ

ไม่เพียงแต่การสร้างวัดเท่านั้น ศิลปินเองยังได้ใช้เงินกองทุนที่มีอยู่ในการพัฒนาผู้คนรอบวัดอีกด้วย เช่น การให้ทุนการศึกษาแก่ผู้อยู่อาศัยในบริเวณวัด หรือผู้ยากไร้ สามารถส่งคนเรียนหนังสือจนจบปริญญาโท และไปทำงานเป็นอาจารย์ในระดับมหาวิทยาลัย การพัฒนาบุคลากรอีกรูปแบบหนึ่งได้แก่การสร้างช่างฝีมือขึ้นมาจากชาวบ้านเป็นจำนวนมาก ด้วยการก่อสร้างวัดร่องขุ่น การฝึกฝนได้เริ่มจากเด็กเล็กๆที่พอเรียนรู้ได้ให้สืบทอดงานศิลปะที่อาจเรียกได้ว่าเป็นสกุลช่างศิลปะไทยแบบ เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์

การสร้างวัดร่องขุ่นไม่ใช่เป็นเพียงศรัทธาของศิลปินเท่านั้น ยังสร้างอาชีพและช่องทางการค้าให้กับชุมชนโดยรอบเป็นอย่างมาก ร้านค้าต่างๆที่อยู่โดยรอบวัดได้ถูกจัดระเบียบได้อย่างสวยงาม และสามารถทำให้มีประสิทธิภาพรองรับนักท่องเที่ยวในการจับจ่ายซื้อของ ทำให้มีรายได้เกิดขึ้นกับผู้คนเป็นจำนวนมาก ในเรื่องของการระดมทุนของวัดร่องขุ่นนี้ถือเป็นกรณีศึกษาที่ดียิ่ง นอกเหนือจากการขายงานศิลปะที่เป็นการผลิตซ้ำจากการพิมพ์ การให้เช่าเหรียญพระพิฆเนศก็เป็นการระดมทุนที่น่าสนใจอย่างยิ่ง โดยมีการสร้างเหรียญพระพิฆเนศ และเหรียญอื่นๆอีกด้วย การสร้างเหรียญให้เช่า ถือว่าเป็นความก้าวหน้าในการระดมทุน เพื่อดึงดูดผู้คนให้เข้ามาเยี่ยมชมอีกครั้ง หลังจากหลายคนได้ซื้อภาพเขียนไปแล้ว ก็กลับมาเช่าเหรียญอีกครั้ง และราคาของเหรียญก็สูงมากยิ่งขึ้น และสร้างกำไรจากการเช่าต่อเหรียญได้เป็นอย่างดี ซึ่งสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านเป็นอย่างมาก

นอกเหนือจากการพัฒนาชุมชนด้วยการสร้างผลงานศิลปะแล้ว เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ ยังได้มีส่วนร่วมในการออกแบบสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงราย กรณีที่โดดเด่นมากที่สุดก็คือ การสร้างหอนาฬิกาที่กลางเมืองเชียงรายแทนหอนาฬิกาเดิม โดยใช้รูปแบบสถาปัตยกรรมแบบวัดร่องขุ่นมาสร้างไว้ การก่อสร้างในระยะแรกมีผู้วิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวางว่า เป็นการนำสิ่งแปลกประหลาดขัดกับสถาปัตยกรรมรอบข้างมาสร้างไว้ แต่ด้วยความมีชื่อเสียงและการสร้างสรรค์ของเฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์เอง ทำให้หอนาฬิกาแห่งนี้กลายเป็นพื้นที่จัดกิจกรรมทางสังคมและวัฒนธรรมของจังหวัดเชียงรายในปัจจุบัน โดยเฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ กล่าวว่า ถึงแม้หอนาฬิกานี้จะแปลกประหลาดจากสถาปัตยกรรมรอบข้าง แต่สักวันหนึ่งสถาปัตยกรรมรอบข้างตลอดจนภาพลักษณ์

ของเมืองก็จะเปลี่ยนแปลงไปตามรูปแบบของหอนาฬิกา ซึ่งในปัจจุบันก็เป็นจริงไปตามนั้น การก่อสร้างรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบวัดร่องขุ่นนี้เองถูกเรียกขานจากบรรดาครูศิลปะไทยว่าวัดเม่นหรือลายถั่วงอก แต่สิ่งที่เฉลิมชัย สร้างขึ้นมาใหม่นั้นได้กลายเป็นรูปแบบสำคัญของศิลปินพื้นบ้านในการสร้างสรรค์ศิลปะของจังหวัดเชียงราย ไม่ว่าจะเป็นประตูวัด อุโบสถ หรือศาลพระภูมิ ก็จะเป็นรูปลักษณะของเฉลิมไทย เป็นส่วนใหญ่ แม้กระทั่งวัดหลวงเมืองลื้อ สิบสองปันนา ก็ยังมีภาพเขียนแบบเฉลิมชัยอยู่ด้วย ทำให้เห็นว่า อิทธิพลของอุดมคติแบบเฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ ได้เข้ามาเปลี่ยนรสนิยมของคนในจังหวัดเชียงรายและคนในประเทศไทยจำนวนหนึ่ง รวมถึงการสร้างภาพลักษณ์ของเมืองเชียงรายให้มีลักษณะพิเศษ

๒. บ้านศิลปินในฐานะสถาบันทางสังคม ในกรณี ได้แก่ บ้านดำ ของถวัลย์ ดัชนี ที่ได้สร้างกลุ่มบ้านขึ้นที่ตำบลนางแล โดยมีบ้านที่ศิลปินได้สร้างขึ้นให้มีลักษณะเฉพาะ โดยส่วนใหญ่จะมีสีดำ โดยบ้านแต่ละหลังนั้นได้บรรจุผลงานศิลปะทั้งที่เกิดขึ้นจากการสะสมของตัวศิลปินเอง และงานศิลปะที่ศิลปินสร้างขึ้น

บ้านดำนี้อาจจะแตกต่างจากกรณีวัดร่องขุ่นหรือวัดขาว ที่บ้านดำได้กลายมาเป็นจุดหมายปลายทางของการจาริกแสวงหาแรงบันดาลใจของศิลปินรุ่นใหม่และนักเรียนศิลปะ ทั้งนี้โดย เรื่องราวของประวัติการทำงานงานศิลปะ และผลงานศิลปะที่เป็นที่ยอมรับของโลกศิลปะ ของถวัลย์ ดัชนี ประกอบกับรูปแบบของบ้านดำ ที่มีเรื่องเล่าประกอบในแต่ละหลัง ทำให้คนที่ศึกษาทางด้านศิลปะเข้าใจและซาบซึ้งในการใช้ชีวิตแบบศิลปินร่วมสมัย

ดังนั้น บ้านดำ นอกเหนือจากการรับนักท่องเที่ยวที่มาชมอย่างจำกัดจำนวน ที่แตกต่างจากการท่องเที่ยวทั่วไป โดยบ้านดำเน้นความสงบและให้รู้สึกถึงความเกรงขามของเจ้าของบ้าน เป็นการแสดงให้เห็นว่าถึงแม้จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวแต่ก็มีความแตกต่างจากการท่องเที่ยวลักษณะอื่น ๆ ที่นักท่องเที่ยวต้องศึกษาและเรียนรู้ที่จะมาเที่ยว บ้านดำได้กลายเป็นสถาบันทางสังคมที่รองรับการฝึกอบรมเพาะบ่มศิลปินรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่องด้วยความร่วมมือกับกระทรวงวัฒนธรรมและกลุ่มศิลปินที่จะคัดเลือกศิลปินรุ่นใหม่ให้ได้รับทุนการศึกษาหรือทุนอบรมทางด้านศิลปะ

การพัฒนาบ้านดำแสดงให้เห็นถึงความสืบเนื่องจากรุ่นสู่รุ่น โดยในปัจจุบันนี้ลูกชายของถวัลย์ ดัชนี ได้เป็นผู้สืบทอดการบริหารจัดการบ้านดำ โดยใช้พื้นที่ฝั่งตรงข้ามบ้านดำ ในการรองรับนักท่องเที่ยว ขายของที่ระลึก ผลงานทางศิลปะ และยังมีแผนที่จะสร้างบ้านพักศิลปินเพื่อรองรับการอบรมศิลปะ การสร้างตลาดนัดศิลปะที่เป็นแผนในอนาคต สิ่งที่น่าสนใจของบ้านดำคือการจำกัดการกับนักท่องเที่ยวในจำนวนมาก เส้นทางเข้าสู่บ้านดำมีข้อจำกัด ไม่สามารถให้รถขนาดใหญ่เข้าไปได้

ทั้งนี้ไม่เพียงแต่บ้านดำเท่านั้นทีเป็นสถาบันทางศิลปะ ยังมีบ้านศิลปิน สมลักษณ์ ปันติบุญ แห่งดอยดินแดง ที่เป็นพื้นที่ให้การฝึกอบรมศิลปินที่ทำงานเครื่องปั้นดินเผา ทั้งในประเทศและ

ต่างประเทศ และอังกฤษแกลลอรี่ ที่เป็นพื้นที่พำนักระยะยาวของศิลปิน จากหลากหลายประเทศที่ต้องเข้ามาทำงานในจังหวัดเชียงราย

๓. ชุมชนศิลปิน ในลักษณะนี้จะมีสองกรณี กรณีแรกเรียกได้ว่าเป็น การดึงดูดศิลปินให้มาสร้างบ้านในชุมชน เช่นกรณีของตำบลนางแล ในระยะตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๙ เป็นต้นมา ในตำบลนางแลมีศิลปินมาสร้างบ้านอยู่ในตำบลนี้จำนวน ๗ คน ซึ่งถือว่าเป็นอัตราเติบโตของการย้ายเข้ามาสูงมากเมื่อเทียบกับตำบลอื่นๆ ทั้งนี้สืบเนื่องจากแรงดึงดูดจากบ้านดำและบ้านดอยดินแดงที่ทำกิจกรรมทางด้านศิลปะในการระดมทุนสร้างศิลปะ สร้างวัดขึ้นมา เพื่อเป็นการเกิดชุมชนศิลปินได้สร้างสิ่งที่เรียกว่าการระดมทุนเพื่อช่วยเหลือศิลปินด้วยกัน ทั้งนี้สืบเนื่องจากการจัดทำแผนของหน่วยราชการทางวัฒนธรรมของจังหวัดได้มีการระดมความคิดเห็นจากเหล่าศิลปินว่าอยากจะมีแผนงานอย่างไรบ้าง สิ่งที่ศิลปินต้องการก็คือระบบสวัสดิการที่ช่วยเหลือศิลปินรุ่นใหม่และศิลปินที่เดือดร้อนและชราภาพ แต่เนื่องจากระบบราชการไม่สามารถดำเนินการได้ เหล่าศิลปินจึงได้ประชุมกันและนำแนวคิดที่เสนอมาปรับปรุงและสร้างกองทุนขึ้นมาด้วยการสร้างวิวัฒนาการทางสังคมที่เรียกว่า ขัวศิลปะ ซึ่งประกอบด้วย ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก แกลลอรี่ พื้นที่จัดการอบรมศิลปะต่างๆ เพื่อนำเงินรายได้เหล่านี้มาช่วยเหลือเหล่าศิลปินที่ต้องการความช่วยเหลือ การสร้างขัวศิลปะนี้เป็นการระดมทุนจากหลายๆฝ่าย เพื่อสร้างพื้นที่ทางศิลปะให้กับจังหวัดเชียงราย โดยพื้นที่เหล่านี้เกิดขึ้นโดยกลายเป็นแนวคิดที่เรียกว่าการจัดการตนเองของศิลปิน แต่การสัมภาษณ์ผู้ร่วมก่อตั้ง ผู้ร่วมสร้างขัวศิลปะได้กล่าวว่า สิ่งที่ขัวศิลปะกำลังทำอยู่นี้ เหล่าศิลปินเรียกว่างานศิลปะ และในอนาคตจะขยายแนวคิดนี้ออกไปในอนุภาคลุ่มน้ำโขง ในแนวคิดของขัวศิลปะ

๔. รัฐและการเมืองเรื่องศิลปะ รัฐและการเมืองเป็นองค์กรเครือข่ายของศิลปินที่พยายามเข้ามาสนับสนุนศิลปินในการสร้างพื้นที่ศิลปะในเมืองเชียงราย ความสัมพันธ์นี้เริ่มต้นเมื่อการทำงานเพื่อเมืองเชียงรายของศิลปินในระยะเริ่มแรก โดยศิลปินหลายคนได้ร่วมกันหารือเรื่อง การสร้างหอศิลปะร่วมสมัยขึ้นในจังหวัดเชียงราย การคิดเรื่องนี้โดยศิลปินเชียงรายยังไม่สามารถที่จะสร้างหอศิลป์ที่ดีได้ จึงได้รวมตัวกันรณรงค์ในการผลักดันโครงการหอศิลป์ มีการระดมทุนเพื่อการรณรงค์ ด้วยการจัดแสดงผลงานศิลปะ การผลักดันด้วยการออกแบบต้นแบบหอศิลป์ การจัดตั้งสมาคมศิลปินเชียงรายเพื่อการรณรงค์

การดำเนินการนี้ได้รับความสนใจจากภาครัฐและการเมืองท้องถิ่นมาก แต่การสนับสนุนยังไม่เกิดขึ้น เป็นรูปธรรมจวบจนทุกวันนี้ แต่อย่างไรก็ตามโครงการหอศิลป์ยังได้รับการหยิบยกขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง จนเมื่อเชียงรายมีอายุ ๗๕๐ ปีในปีพ.ศ. ๒๕๕๕ มีการระดมความคิดในการเฉลิมฉลองเมือง โครงการหนึ่งที่ถูกหยิบยกขึ้นมาคือ โครงการหอศิลป์ร่วมสมัย แต่ด้วยความผันผวน ทางการเมืองทำให้โครงการนี้มีการปรับเปลี่ยนให้มีขนาดใหญ่ขึ้น กลายเป็น โครงการแม่น้ำศิลปะ (River of Arts) โดยโครงการนี้อยู่ระหว่างการเสนอความเห็นชอบในคณะรัฐมนตรี ในงานวิจัยครั้งนี้

ได้มีข้อเสนอจากศิลปินว่าควรมีการจัดงานเทศกาลศิลปะที่เชียงราย ในกรณีนี้ แต่ยังพบว่ายังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรในระยะนี้ เนื่องจากการจัดงานเทศกาลศิลปะต้องใช้เงินจำนวนมาก รวมถึงต้องการความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน

การดำเนินงานเรื่องเทศกาลศิลปะนั้นมาเริ่มในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ โดยจังหวัดมีแนวทางในการจัดงานการท่องเที่ยวและจะมีศิลปินไปวาดภาพด้วย แต่จากการประชุมกับทางกลุ่มศิลปินแล้ว ศิลปินได้ให้ความเห็นว่าไม่เกิดประโยชน์แต่อย่างใดจึงขอให้ปรับโครงการเป็นการจัดงานปฏิบัติการศิลปะแทน ร่วมกับการเปิดป้ายบ้านศิลปิน ซึ่งป้ายบ้านศิลปินเชียงรายนี้ ศิลปินได้ให้ความเห็นว่า บ้านศิลปินเชียงรายได้ช่วยเหลืองานจังหวัดมาอย่างต่อเนื่อง ศิลปินยังต้องการที่จะให้มีหน่วยงานรับรองว่าศิลปินเชียงรายมีตัวตนอยู่จริงจึงของให้จัดสรรงบประมาณจัดกิจกรรมเปิดบ้านศิลปินเชียงราย ซึ่งในปี พ.ศ.๒๕๕๔ ได้เปิดบ้านศิลปินเชียงราย จำนวน ๑๓ หลัง กระจายไปทั่วทุกอำเภอ ในโครงการเปิดป้ายบ้านศิลปิน โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกบ้านศิลปินจากงานวิจัยมาเป็นเกณฑ์สามารถเปิดบ้านศิลปินได้จำนวน ๑๓ หลัง ทำให้บ้านศิลปินเชียงรายที่เคยเป็นสิ่งนามธรรมสามารถกลับกลายมีรูปธรรมที่ชัดเจนและเข้าถึงได้

ความต้องการของศิลปินที่อยากให้ทางราชการรับรองในฐานะศิลปินเชียงรายนี้ กลุ่มศิลปินได้มีข้อเสนออีกอย่างหนึ่ง กล่าวคือการที่หน่วยงานราชการเช่นจังหวัดจะรับรองให้ศิลปินได้ใช้ หนังสือเดินทางราชการ หรือที่เรียกว่า พาสปอร์ตสีน้ำเงิน ในการเดินทางไปยังต่างประเทศเพื่อการแสดงผลงาน ซึ่งพาสปอร์ตสีน้ำเงินนี้จะมีสิทธิบางอย่างเช่นการยกเว้นการขอวีซ่าเข้าเมือง แต่เรื่องนี้ยังไม่มีผู้ได้สิทธินี้ อย่างไรก็ตาม การเริ่มดำเนินงานโครงการปฏิบัติงานศิลปะ โดยวัฒนธรรมจังหวัดเชียงรายได้อนุมัติงบประมาณในการจัดโครงการปฏิบัติงานศิลปะ ในชื่อร้อยใจศิลปินสืบศิลป์เมืองเชียงราย โดยเชิญศิลปินเชียงรายและศิลปินที่สนใจเข้าร่วมจำนวน ๑๕๐ คน มาทำงานศิลปะร่วมกันเป็นเวลา ๓ วัน และผลงานศิลปะเหล่านั้นได้ถูกจัดการนำมาแสดงงานอย่างถาวรที่ศาลากลางจังหวัดเชียงราย ไม่ได้ติดประกาศของทางราชการแบบศาลากลางจังหวัดทั่วไป แต่กลายเป็นห้องแสดงภาพขนาดใหญ่ ทั้งนี้ทั้งสองโครงการนี้ไม่สามารถดำเนินการให้สืบเนื่องต่อไปได้ด้วยระบบราชการที่มีการโยกย้ายและผูกพันกับการเมืองระดับชาติ ทำให้เหล่าศิลปินยังต้องรอ และผิดหวังกับระบบราชการจนไม่สามารถที่จะเชื่อมต่อการทำงานร่วมกันได้อีกต่อไป

ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญของการเกิดขึ้นของเชียงรายเมืองศิลปินคือ จำนวนของศิลปินรุ่นใหม่และศิลปินที่พำนักอย่างถาวรในจังหวัดเชียงรายมีอัตราการเพิ่มขึ้นไม่มากนัก ถึงแม้ว่าจะมีสถาบันการสอนศิลปะในระดับอุดมศึกษาก็ตาม ความแข็งตัวของหลักสูตรที่ไม่สามารถสร้างศิลปินที่ดีได้ ทำให้บัณฑิตทางด้านศิลปะหันเหไปทำงานอย่างอื่น และมีคนที่ยึดมั่นที่จะทำงานด้านศิลปะเพียงอย่างเดียวไม่กี่ราย บัณฑิตทางศิลปะบางส่วนที่เรียนศิลปะในกรุงเทพฯ และต่างประเทศยังไม่มีแนวโน้มที่จะพำนักอย่างถาวรในจังหวัดเชียงราย ในเรื่องนี้ศิลปินยังพูดคุยถึงปัญหากันอยู่เสมอ

และมีทางออกร่วมกันคือการสร้างขัวศิลปะให้กลายเป็นสถาบันการศึกษาทางด้านศิลปะที่จะผลิตคนทำงานทางศิลปะที่มีคุณภาพขึ้นมาโดยเป็นแผนที่จะดำเนินการต่อไป

สรุปได้ว่า ศิลปะจากนามธรรมสู่รูปธรรมในพื้นที่ของศิลปินเชียงราย ในพื้นทางสังคมทั่วไป การสร้างผลงานศิลปะซึ่งเป็นถือได้ว่าเป็นงานนามธรรมในการผลิตผลงาน ที่ไม่สัมพันธ์กับกลุ่มผู้คนในพื้นที่แต่อย่างใด หรือบางครั้งการทำงานศิลปะที่สะท้อนสังคม หรือการให้ผู้ชมเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงผลงานนั้นเกิดขึ้นใน ห้องแสดงภาพเป็นส่วนใหญ่ แต่สำหรับศิลปินเชียงรายนั้นได้ใช้พื้นที่บ้านเกิดตนเองหรือบางคนเป็นที่พำนักถาวรในการสร้างงานศิลปะ ในสามลักษณะ ดังนี้

๑. พื้นที่ส่วนตัวไปสู่ส่วนรวม ที่เรียกว่าบ้านศิลปินนั้น ศิลปินเชียงรายได้ใช้พื้นที่นี้เป็นทุนทางสังคมสำหรับชุมชน เป็นพื้นที่ที่เอื้อให้กับสังคมได้เข้าถึงผลงานศิลปะเรียนรู้งานศิลปะ เป็นพื้นที่ที่สร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้คนที่จะดำรงชีวิตทางศิลปะ

๒. พื้นที่รสนิยมนับว่าเป็นทุนทางสังคมที่จะปรากฏมูลค่าได้ต้องอาศัยความสัมพันธ์กับทุนในแบบแฝงฝังในกายที่ใช้เวลาในการเรียนรู้เรื่องศิลปะ โดยทุนนี้สามารถในการประเมินคุณค่าของศิลปะได้

๓. พื้นที่สุดท้ายคือพื้นที่แห่งการรับรองศิลปินเชียงรายเองนั้นยังไม่ประสบความสำเร็จในประเด็นนี้ ที่ทำให้รัฐและการเมืองช่วยเพิ่มพูนมูลค่าของทุนทางสัญลักษณ์ได้ด้วยอาศัยการรับรองจาก “ทางการ”

ศิลปินเชียงรายกำลังสร้างพื้นที่งานศิลปะให้กับเมืองเชียงราย จากพื้นที่นามธรรมสู่พื้นที่แห่งการจับต้องได้มีตัวตน เห็นได้ สัมผัสในชีวิตประจำวันได้ ไม่เพียงแค่ในเมืองเชียงรายเท่านั้นศิลปินเชียงรายยังคาดหวังในการขยายผลโครงการ ขัวศิลปะ และการเข้าไปอนุรักษ์วิหารในสิบสองปันนาทำให้พื้นที่ของศิลปินเชียงรายกำลังมีบทบาทในกลุ่มประเทศอาเซียนตอนบน

จากการศึกษาสภาพทั่วไปของบ้านศิลปินแห่งชาติ ที่เข้าร่วมโครงการเปิดบ้านศิลปินแห่งชาติกับกรมส่งเสริมวัฒนธรรม เป็นบ้านที่ศิลปินแห่งชาติใช้อยู่อาศัย และปรับปรุงให้มีพื้นที่สำหรับทำกิจกรรมทางวัฒนธรรม โดยขึ้นอยู่กับสาขาความเชี่ยวชาญของท่าน ภูมิภาคที่ตั้งของบ้านก็มีผลต่อรูปแบบบ้านเช่นกัน ตัวตนของเจ้าของบ้านจะสะท้อนผ่านรูปแบบการสร้างแหล่งเรียนรู้และผลงานที่จัดแสดง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Duchanee (2009) ที่กล่าวว่า บ้านดำ ของ ถวัลย์ ดัชนี นั้นเป็นเสมือนการบันทึกความรู้ความคิด ของเจ้าของบ้านที่มีการจัดการไว้อย่างเป็นระบบ แสดงถึงตัวตนของ ถวัลย์ ดัชนี ส่วนปัญหาและอุปสรรคของบ้านศิลปินแห่งชาติ ภายหลังจากเข้าร่วมโครงการเปิดบ้านศิลปินแห่งชาติ ของกรมส่งเสริมวัฒนธรรม คือด้านงบประมาณ บุคลากร การบริหารจัดการและองค์ความรู้ของศิลปินแห่งชาติ จากการเปิดบ้านเป็นพื้นที่สาธารณะให้คนเข้ามาเยี่ยมชมและจัดกิจกรรมทางด้านศิลปวัฒนธรรม โดยที่ไม่มีการคิดค่าใช้จ่ายประกอบกับบ้านเป็นที่รู้จัก

เพราะการโฆษณาประชาสัมพันธ์ ทำให้มีคนสนใจเข้ามาเยี่ยมชมบ้านเป็นจำนวนมาก ก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการ การบำรุงรักษาบ้าน[๓]

ในยุคปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม กำลังเป็นที่น่าสนใจของชาวไทยและชาวต่างชาติเป็นจำนวนมาก อีกทั้งยังทำให้เงินตราไหลเข้าประเทศ ทุกประเทศทั่วโลกจึงได้มีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุน โดยการทุ่มงบประมาณ ดูแลและปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีทรัพยากรทางธรรมชาติที่สามารถเป็นสถานที่ท่องเที่ยวระดับโลกได้ โดยเฉพาะผลงานศิลปกรรมแบบสมัยใหม่ที่ศิลปินไทยได้สร้างขึ้น เช่น วัดร่องขุ่นจังหวัดเชียงราย สร้างโดยอาจารย์เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ ศิลปินแห่งชาติสาขาทัศนศิลป์ บ้านดำนางแล สร้างโดยอาจารย์ถวัลย์ ดัชนี ศิลปินแห่งชาติสาขาทัศนศิลป์ เช่นกัน และที่ต่าง ๆ อีกมากมายหลายประเทศที่เจริญมั่งคั่ง เรื่องการท่องเที่ยว ได้จัดให้มีการท่องเที่ยวเชิงศิลปะด้วยการให้ศิลปินในประเทศได้สร้างพื้นที่และผลงานของตน และให้นักท่องเที่ยวได้เดินทางสัมผัสวิถีชีวิตต่าง ๆ ของผู้สร้างนั้น ๆ เช่น ประเทศญี่ปุ่น ฝรั่งเศส เป็นต้น ทำให้มีเม็ดเงินไหลเข้าประเทศเป็นจำนวนมหาศาลปัจจุบันจังหวัดเชียงรายและเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีศิลปิน ตั้งรกรากถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่เป็นจำนวนมากกว่า ๕๐๐ คน สร้างสตูดิโอหรือหอศิลป์ของตน กระจายอยู่ทั่วจังหวัด อาจจะเป็นการเหมาะสม ที่จะเป็นต้นแบบโมเดล การท่องเที่ยวบ้านศิลปิน เพื่อให้จังหวัดอื่น ๆ ในประเทศ นำไปปรับใช้ สร้างรายได้ให้กับจังหวัดศิลปะผนวกกับนโยบายของกระทรวงวัฒนธรรมที่ประกาศให้จังหวัดเชียงราย เป็นเมืองแห่งศิลปะการทดลองเชิงปฏิบัติ การท่องเที่ยวบ้านศิลปินจึงเป็นนวัตกรรมใหม่สำหรับประเทศไทยที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาการพัฒนาเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปะของบ้านศิลปิน

๑.๒.๒ เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาบ้านศิลปินเป็นแหล่งเส้นทางท่องเที่ยว

๑.๒.๓ เพื่อพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์บนเส้นทางของบ้านศิลปินล้านนา

๑.๓ ปัญหาการวิจัย

๑.๓.๑ การพัฒนาเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปะของบ้านศิลปิน มีลักษณะและรูปแบบเป็นอย่างไร

---

[๓] ศรีสุคล พรมโส และ ชิสิกกา วรรณจันทร์, “แนวทางการพัฒนาบ้านศิลปินแห่งชาติให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านศิลปะและวัฒนธรรม”, **วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์,** (ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๑ เดือนมกราคม - มิถุนายน ๒๕๖๑), หน้า ๑๗๒.

๑.๓.๒ การวิเคราะห์ศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาบ้านศิลปินเป็นแหล่งเส้นทางท่องเที่ยวเป็นอย่างไร

๑.๓.๓ การพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์บนเส้นทางของบ้านศิลปินล้านนามีวิธีการใดบ้างและสามารถทำได้อย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) มุ่งเน้นการส่งเสริมการท่องเที่ยวบ้านศิลปินในจังหวัดเชียงราย จำนวน ๑๕ แห่ง โดยคัดเลือกเฉพาะบ้านศิลปินที่มีหอศิลป์สามารถเปิดรับให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าชมได้ มีศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับจำนวนนักท่องเที่ยว และมีกิจกรมทางด้านศิลปะที่เป็นเทคนิคเฉพาะของศิลปิน เช่น การปั้นดิน การวาดภาพ ด้วยเทคนิคต่าง ๆ และการนำวัสดุอื่น ๆ มาสร้างสรรค์เป็นงานศิลปะ ให้แก่ผู้ที่มาเยี่ยมชมบ้านศิลปิน

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านพื้นที่

ขอบเขตพื้นที่ที่จะทำการศึกษา ได้แก่ พื้นที่ในจังหวัดเชียงราย โดยเจาะเจาะจงบ้านศิลปินที่มีคุณสมบัติและหอศิลป์ที่สามารถรองรับในการเป็นเส้นทางการท่องเที่ยวบ้านศิลปิน จำนวน ๓ เส้นทาง ๑๕ บ้านศิลปิน ดังนี้

<u>เส้นทางหอศิลป์เวียงเชียงราย - เวียงชัย</u>

๑) หอศิลป์เชียงรายไออุ่น ชัยวิชิต สิทธิวงศ์

๒) ดาษดา สตูดิโอ (พุทธรักษ์ ดาษดา และ เอกพงษ์ ใจบุญ)

๓) บ้านเสงี่ยม ยารังสี

๔) หอศิลป์ฮอมแฮงฮัก ธีรยุทธ-อรพิน สืบทิม

๕) เครื่องปั้นดินเผาดอยดินแดง สมลักษณ์ ปันติบุญ

๖) ควายดินดาก ชาตะ ใหม่วงค์

๗) หอศิลป์สุวิทย์ ใจป้อม

๘) หอศิลป์บ้านนายพรมมา อินยาศรี

<u>เส้นทางหอศิลป์แม่ลาว-พาน</u>

๙) ก๋ำปอ อาร์ต สตูดิโอ : GumPor Art Studio ผูกพันธ์ ไชยรัตน์-วรวิทย์ แสงทอง

๑๐) หอศิลป์ทนงศักดิ์ ปากหวาน

๑๑) หอศิลป์พานทอง แสนจันทร์

<u>เส้นทางหอศิลป์แม่จัน-แม่สาย-เชียงแสน</u>

๑๒) บ้านหลายสี อภิรักษ์ ปันมูลศิลป์

๑๓) หอศิลป์ทรงเดช ทิพย์ทอง

๑๔) หอศิลป์นริศ รัตนวิมล

๑๕) ศรีดอนมูลอาร์ทสเปซ ศรีวรรณ เจนหัตถการกิจ

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากร

กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ศิลปินในจังหวัดเชียงราย จำนวน ๑๕ คน และตัวแทนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภาครัฐ ๑๕ คน ได้แก่ สำนักงานการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย สมาคมมัคคุเทศก์จังหวัดเชียงราย ตัวแทนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภาคเอกชน ได้แก่ บริษัทธุรกิจการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายรวมทั้งนักวิชาการด้านการท่องเที่ยวและประชาชนที่เป็นนักท่องเที่ยวหรือผู้สนใจนักเรียน นักศึกษา จำนวน ๒๐๐ คน

๑.๕ นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑ **ศิลปะ** หมายถึง ผลแห่งพลังความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ที่แสดงออกในรูปลักษณ์ต่างๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม ที่แสดงถึงสุนทรียภาพ ก่อให้เกิดความประทับใจ หรือ ความสะเทือนอารมณ์ ตามอัจฉริยภาพ พุทธิปัญญา ประสบการณ์ รสนิยมของแต่ละคนตามขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี หรือความเชื่อทางศาสนา

๑.๕.๒ **เครือข่าย** หมายถึง คือ ขบวนการทางสังคม อันเกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่ม องค์กร สถาบัน โดยมีเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และความต้องการบางอย่างร่วมกัน ร่วมกันดำเนินกิจกรรมบางอย่าง โดยที่สมาชิกของเครือข่ายยังคงความเป็นเอกเทศไม่ขึ้นต่อกัน

๑.๕.๓ **แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม** (Cultural Attraction) หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทางศิลปะและขนบธรรมเนียมประเพณีที่บรรพบุรุษได้สร้างสมและถ่ายทอดเป็นมรดกสืบทอดกันมา แหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้ ประกอบด้วย วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน การแสดงงานศิลปะวัฒนธรรมประเพณี สินค้าพื้นเมือง การแต่งกาย ภาษา ชนเผ่า เป็นต้น

๑.๕.๔ **ศิลปิน** หมายถึง กลุ่มผู้คนที่เสนอความคิดสร้างสรรค์ออกมา เพื่อแสดงออกเป็นผลงานที่เป็นรูปธรรม ศิลปิน (artist) คือ ผู้สร้างงานศิลปะ โดยถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก ที่มีต่อธรรมชาติ สังคม สิ่งแวดล้อม ออกมาเป็นผลงานศิลปะที่มีรูปแบบสวยงามตามความถนัด ประสบการณ์ หรือลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละคน

๑.๕.๕ **การท่องเที่ยววิถีศิลป์** หมายถึง การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนพื้นฐานของศิลปวัฒนธรรม โดยการร่วมเสพงานศิลป์และร่วมเรียนรู้งานด้านศิลปะ แบ่งเป็น ๒ กลุ่มย่อยคือ งานศิลปะ (Visual arts) เช่น การวาดภาพ รูปปั้น และวัตถุโบราณ เป็นต้น และศิลปะการแสดง (Performing arts) เช่น การแสดงดนตรีพื้นบ้าน การแสดงนาฏศิลป์ การแสดงละคร เป็นต้น และการเข้าร่วมกิจกรรมทางศิลปะร่วมกับศิลปิน

ปญฺญา โลกสฺมิ ปชฺโชโต
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย

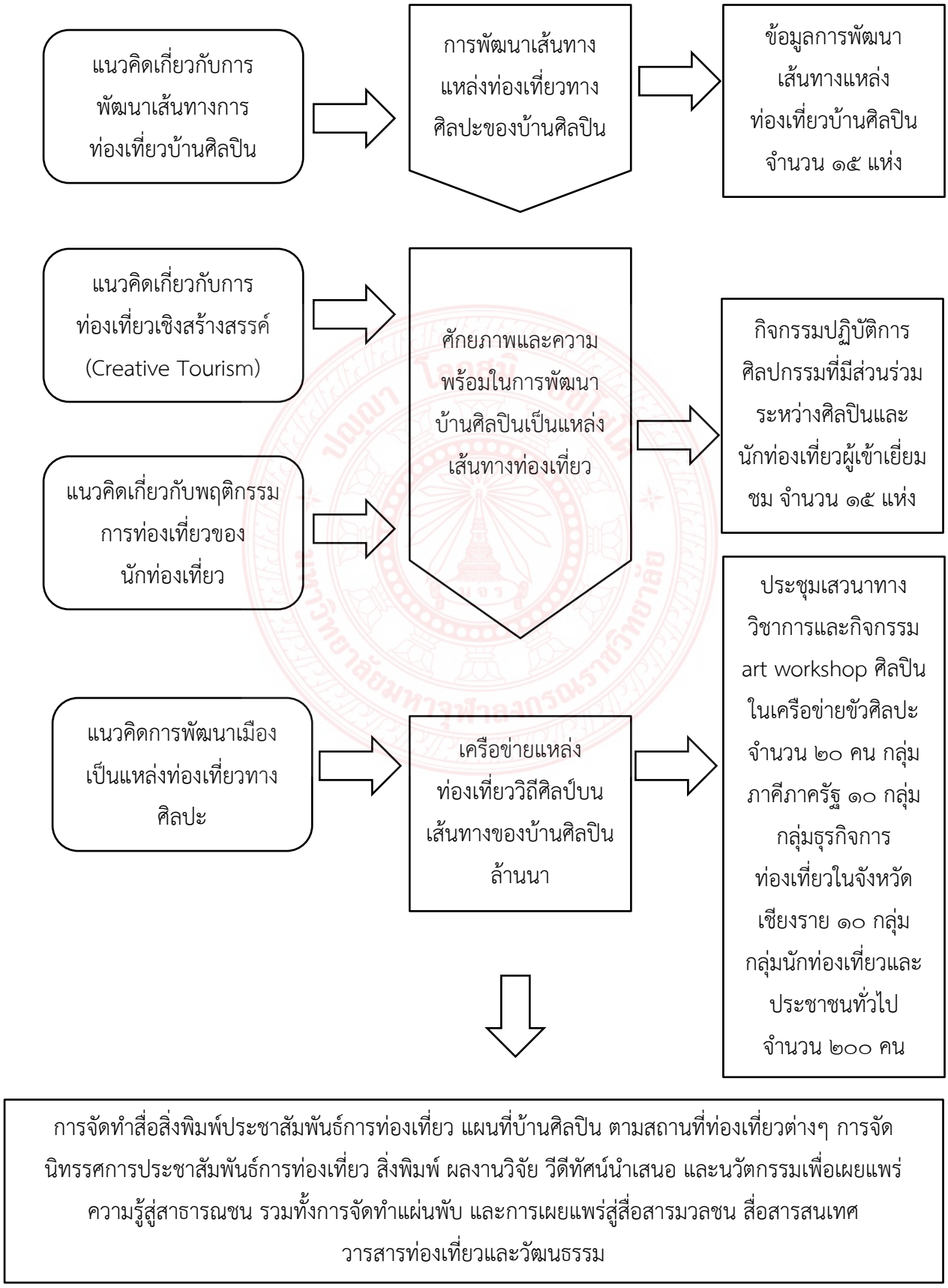

๑.๗ ข้อตกลงเบื้องต้น และข้อจำกัดในการวิจัย

เนื่องจากประเด็นเรื่องการสร้างเมืองศิลปะเชิงสร้างสรรค์ในสังคมไทยยังไม่ปรากฏงานวิจัยที่ชัดเจน อีกทั้งข้อมูลเรื่องดังกล่าวมีอยู่กระจัดกระจายทั่วไป และมิได้ถูกเก็บรวบรวมเอาไว้อย่างเป็นระบบ ดังนั้น จึงต้องลงสำรวจข้อมูลในพื้นที่เบื้องต้นและการศึกษาดูงานทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อแสวงหาข้อมูลที่จำเป็นต่อการกำหนดสร้างเครื่องมือการวิจัย และประเด็นในการวิจัย อีกทั้งผู้วิจัยต้องลงสำรวจข้อมูลและสร้างความรู้ความเข้าใจร่วมกันกับบ้านศิลปินทั้ง ๑๕ แห่ง

๑.๘ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๘.๑ เส้นทางการท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์ของบ้านศิลปินล้านนาในจังหวัดเชียงราย

๑.๘.๒ เสวนาทางวิชาการและกิจกรรม Art Workshop เกี่ยวกับเส้นทางแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์ของบ้านศิลปินล้านนา โดยมีตัวแทนจากผู้ส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้าร่วมเวทีเสวนา

๑.๘.๓ กิจกรรมได้ก่อให้เกิดรายได้แก่ชุมชนในเรื่องของที่ระลึก การค้าขายผลิตภัณฑ์ชุมชนและอาหารเครื่องดื่ม

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โครงการวิจัยย่อยที่ ๔ เรื่อง “การพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์บนเส้นทางบ้านศิลปินล้านนา” ภายใต้แผนงานวิจัยเรื่อง “The City of Arts: การสร้างเมืองศิลปะเชิงสร้างสรรค์ในสังคมไทย” ผู้วิจัยได้มีการศึกษาค้นคว้าเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย ดังนี้

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism)

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวบ้านศิลปิน

๒.๔ แนวคิดการพัฒนาเมืองเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปะ

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism)

๒.๑.๑ รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวในประเทศไทยได้มีพัฒนาการมาตั้งแต่ พ.ศ.๒๔๖๗ สมัยพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน ครั้งทรงดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการรถไฟ ซึ่งในครั้งนั้นการท่องเที่ยวในประเทศไทย ยังเป็นการท่องเที่ยวเพื่อชมธรรมชาติและสถานที่ราชการ หรือสถานที่สำคัญที่ทางชาวต่างประเทศที่เขามาในประเทศไทยสร้างขึ้น แต่เมื่อประมาณ ๑๐ ปี ที่ผ่านมาทางองค์การท่องเที่ยวโลก (www.unwto.org) ได้มีการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวได้ ๓ รูปแบบหลัก ซึ่งแต่ละรูปแบบสามารถสรุปได้ดังนี้

๑. รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (natural based tourism) คือ การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการร่วมกันอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย

๑.๑ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ecotourism) หมายถึงการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้

ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวของภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

๑.๒ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (marine ecotourism) หมายถึงการท่อง เที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติทางทะเลที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศทางทะเล โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวของภายใต้ การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

๑.๓ การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา (geo-tourism) หมายถึงการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่เป็นหินผา ลานหินทราย อุโมงค์โพรง ถ้ำน้ำลอด ถ้ำหินงอกหินย้อย เพื่อดูความงามของภูมิทัศน์ที่มีความแปลกของการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่โลก ศึกษาธรรมชาติของหิน ดิน แร่ต่างๆ และฟอสซิล ได้ความรู้ได้มีประสบการณ์ใหม่ บนพื้นฐานการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อม โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว

๑.๔ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (agro tourism) หมายถึงการเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่เกษตรกรรมสวนเกษตร วนเกษตร สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์และเลี้ยงสัตว์เพื่อชื่นชมความสวยงาม ความสำเร็จและเพลิดเพลินในสวนเกษตร ได้ความรู้มีประสบการณ์ใหม่บนพื้นฐานความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมของสถานที่แห่งนั้น

๑.๕ การท่องเที่ยวเชิงดาราศาสตร์ (astrological tourism) หมายถึงการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อการไปชมปรากฏการณ์ทางดาราศาสตร์ที่เกิดขึ้นในแต่ละวาระ เช่น สุริยุปราคา ฝนดาวตก จันทรุปราคา และการดูดาว จักราศีที่ปรากฏในท้องฟ้าแต่ละเดือน เพื่อการเรียนรู้ระบบสุริยจักรวาล มีความรู้ความประทับใจ ความทรงจำและประสบการณ์เพิ่มขึ้น

๒. รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม (cultural based tourism)ประกอบด้วย

๒.๑ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (historical tourism) หมายถึงการเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดี และประวัติศาสตร์ เพื่อชื่นชมและเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยวได้ความรู้มีความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์และโบราณคดี ในท้องถิ่นพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่า ของสภาพแวดล้อมโดยที่ประชาชนในท้องถิ่น มีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว

๒.๒ การท่องเที่ยวงานชมวัฒนธรรมและประเพณี (cultural and traditional tourism) หมายถึงการเดินทางท่องเที่ยว เพื่อชมงานประเพณีต่าง ๆ ที่ชาวบ้านในท้องถิ่นนั้น ๆ จัดขึ้น ได้รับความเพลิดเพลินตื่นตาตื่นใจในสุนทรียศิลป์เพื่อศึกษาความเชื่อ การยอมรับนับถือการเคารพพิธีกรรมต่าง ๆ และได้รับความรู้มีความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม

มีประสบการณ์ใหม่ๆ เพิ่มขึ้นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและมรดกทางวัฒนธรรม โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยว

๒.๓ การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท (rural tourism / village tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวในหมู่บ้าน ชนบทที่มีลักษณะวิถีชีวิต และผลงานสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์พิเศษ มีความโดดเด่นเพื่อความเพลิดเพลินได้ความรู้ดูผลงานสร้างสรรค์และภูมิปัญญาพื้นบ้าน มีความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว

๓. รูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ (special interest tourism) ประกอบด้วย

๓.๑ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (health tourism) หมายถึงการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรมเพื่อการพักผ่อนและเรียนรู้วิธีการรักษาสุขภาพกายใจได้รับความเพลิดเพลิน และสุนทรียภาพ มีความรู้ต่อการรักษาคุณค่า และคุณภาพชีวิตที่ดี มีจิตสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน อนึ่ง การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพนี้บางแห่งอาจจัดรูปแบบเป็นการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพและความงาม (health beauty and spa)

๓.๒ การท่องเที่ยวเชิงทัศนศึกษาและศาสนา (edu-meditation tourism) หมายถึง การเดินทางเพื่อทัศนศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากปรัชญาทางศาสนา หาความรู้ สัจธรรมแห่งชีวิตมีการฝึกทำสมาธิเพื่อมีประสบการณ์และความรู้ใหม่เพิ่มขึ้น มีคุณค่าและคุณภาพชีวิตที่ดีเพิ่มขึ้นมีจิตสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน นอกจากนั้น นักท่องเที่ยวบางกลุ่มมุ่งการเรียนรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย เช่น การทำอาหารไทย การนวดแผนไทย รำไทย มวยไทย การช่างและงานศิลปหัตถกรรมไทย รวมถึงการบังคับช้างและเป็นควาญช้าง เป็นต้น

๓.๓ การท่องเที่ยวเพื่อศึกษากลุ่มชาติพันธุ์หรือวัฒนธรรมชนกลุ่มน้อย (ethnic tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่วัฒนธรรมของชาวบ้าน วัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยหรือชนเผาต่าง ๆ เช่น หมู่บ้านชาวไทยโซ่ง หมู่บ้านผู้ไทย หมู่บ้านชาวกูย หมู่บ้านชาวกะเหรี่ยง หมู่บ้านชาวจีนฮ่อ เป็นต้น เพื่อมีประสบการณ์และความรู้ใหม่เพิ่มขึ้นมีคุณค่าและคุณภาพชีวิตที่ดีเพิ่มขึ้นมีจิตสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดลอมและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

๓.๔ การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (sports tourism) หมายถึงการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อเล่นกีฬาตามความถนัดความสนใจ ในประเภทกีฬา เช่น กอล์ฟ ดำน้ำ ตกปลา สนุกเกอร์ กระดานโต้คลื่น สกีน้ำ เป็นต้น ให้ได้รับความเพลิดเพลินความสนุกสนานตื่นเต้น ได้รับประสบการณ์และความรู้ใหม่

เพิ่มขึ้น มีคุณค่าและคุณภาพชีวิตที่ดีเพิ่มขึ้น มีจิตสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดลอมและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

๓.๕ การท่องเที่ยวแบบผจญภัย (adventure travel) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีลักษณะพิเศษ ที่นักท่องเที่ยวเขาไปเที่ยวแล้วได้รับความสนุกสนานตื่นเต้น หวาดเสียว ผจญภัย มีความทรงจำ ความปลอดภัย และได้ประสบการณ์ใหม่

๓.๖ การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์และฟาร์มสเตย์ (home stay & farm stay) หมายถึง นักท่องเที่ยวกลุ่มที่ต้องการใช้ชีวิตใกล้ชิดกับครอบครัวในท้องถิ่นที่ไปเยือนเพื่อการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้รับประสบการณ์ในชีวิตเพิ่มขึ้น โดยมีจิตสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดลอมและวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นการจัดการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่นที่ยั่งยืน

๓.๗ การท่องเที่ยวพำนักระยะยาว (longstay) หมายถึง กลุ่มผู้ใช้ชีวิตในบั้นปลายหลังเกษียณอายุจากการทำงานที่ต้องการมาใช้ชีวิตต่างแดนเป็นหลัก เพื่อเพิ่มปัจจัยที่ห้าของชีวิตคือการท่องเที่ยว โดยเดินทางท่องเที่ยวต่างประเทศเฉลี่ย ๓ – ๔ ครั้งต่อปี คราวละนาน ๆ อย่างน้อย ๑ เดือน

๓.๘ การท่องเที่ยวแบบให้รางวัล (incentive travel) หมายถึง การจัดนำเที่ยวให้แก่กลุ่มลูกค้าของบริษัทที่ประสบความสำเร็จ (มีความเป็นเลิศ) ในการขายสินค้านั้นๆ ตามเป้าหมายหรือเกินเป้าหมาย เช่น กลุ่มผู้แทนบริษัทจำหน่ายรถยนต์ ผู้แทนบริษัทจำหน่ายเครื่องใช้ไฟฟ้า ผู้แทนบริษัทจำหน่ายเครื่องสำอาง จากภูมิภาคหรือจังหวัดต่างๆ ที่สามารถขายสินค้าประเภทนั้นได้มากตามที่บริษัทผู้แทนจำหน่ายในประเทศตั้งเป้าหมายไว้เป็นการให้รางวัลและจัดนำเที่ยว โดยออกค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ค่าพักแรมและค่าอาหารระหว่างการเดินทางให้กับผู้ร่วมเดินทาง เป็นการจัดรายการพักแรมตั้งแต่ ๒ – ๗ วัน เป็นรายการนำเที่ยวชมสถานท่องที่ต่างๆ อาจเป็นรายการนำเที่ยวแบบผสมผสาน หรือรายการนำเที่ยวในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง

๓.๙ การท่องเที่ยวเพื่อการประชุม (MICE หมายถึง M=meeting/I= incentive/ C=conference / E=exhibition) เป็นการจัดนำเที่ยวให้แก่กลุ่มลูกค้าของผู้ที่จัดประชุม มีรายการจัดนำเที่ยวก่อนการประชุม (pre-tour) และการจัดรายการนำเที่ยวหลังการประชุม (post-tour) โดยการจัดรายการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ ไปทั่วประเทศ เพื่อบริการให้กับผู้เข้าร่วมประชุมโดยตรง หรือสำหรับผู้ที่ร่วมเดินทางกับผู้ประชุม (สามีหรือภรรยา) อาจเป็นรายการท่องเที่ยววันเดียวหรือรายการเที่ยวพักค้างแรม ๒ – ๔ วัน โดยคิดราคาแบบเหมารวมค่าอาหารและบริการท่องเที่ยว

๓.๑๐ การท่องเที่ยวแบบผสมผสาน เป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่ผู้จัดการการท่องเที่ยวคัดสรรรูปแบบการท่องเที่ยวที่กล่าวมาแล้วข้างต้น นำมาจัดรายการนำเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความแตกต่างระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวในระยะยาวนานตั้งแต่ ๒ – ๗ วันหรือมากกว่านั้น เช่น

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเกษตร (eco–agro tourism) การท่องเที่ยวเชิงเกษตรและประวัติศาสตร์ (agro-historical tourism) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและผจญภัย (eco-adventure travel) การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยาและประวัติศาสตร์ (geo- historical tourism) การท่องเที่ยวเชิงเกษตรและวัฒนธรรม (agro-cultural tourism) เป็นต้น

นอกจากนี้ในปัจจุบัน การท่องเที่ยวได้พิจารณาจากความต้องการหรือพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเพิ่มเติมทำให้มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีแนวคิดใหม่ขึ้นมา เช่น Green tourism ที่คนมาท่องเที่ยวจะต้องการอนุรักษ์ธรรมชาติหรือช่วยลดภาวะโลกร้อน เช่น การท่องเที่ยวในเกาะสมุย หรือ War tourism ที่นักท่องเที่ยวต้องการสัมผัสกับอดีตในสมัยสงคราม เช่น การท่องเที่ยวสะพานข้ามแม่น้ำแคว จังหวัดกาญจนบุรีหรือ Volunteer tourism ที่นักท่องเที่ยวเป็นอาสาสมัครมาช่วยทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ ในสถานที่และเดินทางท่องเที่ยวต่อ เช่น การที่มีอาสาสมัครมาช่วยงานสึนามิในประเทศไทย เป็นต้น[๑]

นอกจากนั้นแล้ว ในปัจจุบันการจัดการท่องเที่ยวเพื่อความสนใจพิเศษ มีรูปแบบที่แตกต่างกันอีกมากมาย โดยแต่ละรูปแบบตอบสนองต่อความสนใจพิเศษของนักท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

๑. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco–tourism) คือ การท่องเที่ยวอย่างมีการรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการด้านสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสานึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน นักท่องเที่ยว Eco–tourism เฉพาะตลาดต่างชาติ มีสัดส่วน ๕% ของจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาประเทศไทย ส่วนตลาดคนไทยยังมีสัดส่วนน้อยมาก แต่ทั้งสองตลาดมีโอกาสเติบโตสูง ที่สำคัญ นักท่องเที่ยวตลาดนี้ไม่หวั่นไหวง่ายจากวิกฤตการเมือง

๒. การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกีฬา การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกีฬาเกี่ยวข้องกับกิจกรรม ๓ รูปแบบ คือ

๒.๑ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) เป็นการท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการดูแลสุขภาพของนักท่องเที่ยว แบ่งออกเป็น ๓ ระดับคือ

ก. การท่องเที่ยวเพื่อรักษาโรคของนักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวในลักษณะนี้กำลังได้รับความนิยมเป็นอย่างสูงในประเทศไทย เนื่องจากค่ารักษาพยาบาลภายในประเทศไทยที่ถูกกว่าต่างประเทศ และประเทศไทยมีแพทย์ที่เชี่ยวชาญและฝีมือ

---

[๑] วารัชต์ มัธยมบุรุษ, “รูปแบบการท่องเที่ยวในประเทศไทย”, ข้อมูลออนไลน์ [แหล่งข้อมูล] : www.estudytourism.com/TourismJournal/TourismModelInthailand.pdf [๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕].

ข. การท่องเที่ยวเพื่อฟื้นฟูสุขภาพของนักท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวต้องการอากาศที่บริสุทธิ์ อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่สดใส อาหารเพื่อสุขภาพ และการออกกำลังกายอย่างเบาๆ เพื่อฟื้นฟูสุขภาพ

ค. การท่องเที่ยวเพื่อรักษาสุขภาพนักท่องเที่ยวที่ดีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้น การท่องเที่ยวในลักษณะนี้กำลังได้รับความนิยมเป็นอย่างสูงทั่วโลก เนื่องจากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ เริ่มให้ความสำคัญกับการรักษาสุขภาพของตัวเองภายใต้สภาวะแวดล้อมที่ย่ำแย่ในปัจจุบัน โดยการหันมาออกกำลังกายที่ถูกวิธี การนั่งสมาธิ การฝึกโยคะ ไทเก็ก การพักผ่อนในที่อากาศบริสุทธิ์ใกล้ชิดธรรมชาติมาก การอาบน้ำแร่ การนวดแผนโบราณ การรับประทานสมุนไพร และอาหารเพื่อสุขภาพ

๒.๒ การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sports tourism) แบ่งเป็น ๓ ลักษณะ คือ

ก. การเล่นกีฬาเพื่อสุขภาพ คือ นักท่องเที่ยวที่ไปท่องเที่ยวพร้อมกับวัตถุประสงค์ที่จะ ไปออกกำลังกายด้วยการเล่นกีฬา เช่น เล่นกอล์ฟ ดำน้ำ พายเรือ

ข. การเล่นกีฬาเพื่อการแข่งขัน คือ นักกีฬาไปแข่งขันกีฬาระหว่างจังหวัดหรือระหว่างประเทศ หรือระดับโลก โดยถึงแม้จะมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการแข่งขัน แต่นักท่องเที่ยวก็จะได้รับสุขภาพที่แข็งแรงในทางอ้อม และยังได้ท่องเที่ยวซึ่งส่งผลทำให้สุขภาพจิตดีด้วย

ค. การท่องเที่ยวเพื่อไปดูการแข่งขันกีฬา คือ จัดรายการทัวร์เพื่อไปชม เชียร์การแข่งขั้นกีฬาที่เกิดขึ้นในสถานที่ต่าง ๆ

๒.๓ การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย (Adventure tourism) เป็นอีกรูปแบบย่อยอีกอย่างหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงกีฬา แต่นอกจากจะเน้นผลต่อสุขภาพกายแล้วยังมุ่งเน้นไปที่ความตื่นเต้นขณะทำกิจกรรมนั้น ๆ เช่น การปีนเขา ไต่หน้าผา การล่องแก่ง

๓. การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม (Cultural Tourism) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อความสนใจพิเศษที่เติบโตอย่างรวดเร็ว และมีบทบาทในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เนื่องจากนักท่องเที่ยวมักสนใจและต้องการเข้าใจวัฒนธรรมของประเทศอื่นที่แตกต่างไปจากตน โดยผ่านการชมหรือสัมผัสศิลปวัฒนธรรมแขนงต่างๆ ทั้งยังเป็นการท่องเที่ยวแนวใหม่ที่สัมผัสวิถีชีวิต วัฒนธรรมแบบเจาะลึก ลดจังหวะการเดินทางให้ช้าลง ภายใต้แนวคิด “Slow Tourism” รูปแบบเป็นการนำเสนอสินค้าแนวใหม่ที่ตอบสนองนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ที่จะทำให้ได้มองเห็นความงามของสิ่งใกล้ตัวมากขึ้น ได้ความรู้ ได้ปัญญา ได้ความภูมิใจและได้ใช้ชีวิตอยู่กับตัวเอง ได้คิดอะไรมากขึ้น ได้เห็นอะไรที่แปลกออกไปจากสิ่งที่เคยเห็นหรือเคยรู้มาก่อน

๔. การท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสชาติพันธุ์และวัฒนธรรมพื้นถิ่น (Ethnic tourism) เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวเพื่อความสนใจพิเศษ ความสนใจเบื้องต้นที่ทำให้นักท่องเที่ยวเข้าร่วมการเดินทาง คือ การใฝ่หาโอกาสที่จะได้สัมผัสกับกลุ่มคนที่มีชาติพันธุ์ และภูมิหลังทางวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากตัวของนักท่องเที่ยวโดยตรง ด้วยความคิดที่ว่าถึงแม้พิพิธภัณฑ์และงานทาง

ศิลปวัฒนธรรม อาจจะสามารถสะท้อนชีวิตความเป็นอยู่ของคนต่างชาติพันธุ์นั้นได้ในระดับหนึ่งก็ตาม การสัมผัสสิ่งเหล่านี้ย่อมไม่อาจเทียบได้กับการสัมผัสโดยตรงกับคนต่างชาติพันธุ์นั้น จากการได้ใช้ชีวิตร่วมกันหรือพบปะพูดคุยกันในระยะเวลาหนึ่งได้ ระดับของการสัมผัสโดยตรงนี้ก็มีความแตกต่างกัน ซึ่งทำให้เกิดรูปแบบของการท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสชาติพันธุ์และวัฒนธรรมพื้นถิ่นอย่างน้อย ๒ รูปแบบ คือ

๑. การท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสชาติพันธุ์และวัฒนธรรมพื้นถิ่นอย่างเต็มรูปแบบ โดยนักท่องเที่ยวไปพำนักอาศัยอยู่กับกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งๆ เป็นเวลานาน และใช้ชีวิตเหมือนคนพื้นเมืองนั้น

๒. การท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสชาติพันธุ์และวัฒนธรรมพื้นถิ่นแบบมีการจัดการ โดยนักท่องเที่ยวไปทัศนศึกษาเยี่ยมชมกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งๆ ในช่วงเวลาสั้นๆ โดยพยายามเรียนรู้เข้าใจวัฒนธรรมชนเผ่านั้น และอาจจะไม่ได้ลองใช้ชีวิตในรูปแบบเดียวกับชนพื้นเมืองเสียทั้งหมด

๕. การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา (Education Tourism) หมายถึง การเดินทางที่มีการเรียนรู้เกิดขึ้น ซึ่งมีความหมายเฉพาะเจาะจงว่าเป็นการเรียนรู้ โดยมีการจัดการ มีการวางแผนล่วงหน้า มีขั้นตอนที่ชัดเจน มีครูผู้สอนที่ชำนาญ และมีวิธีการฝึกหัดตามแบบแผน เป็นต้น นอกจากนี้การเรียนรู้มักได้จากประสบการณ์จริงไม่ใช่การเรียนรู้จากตำรา การท่องเที่ยวในรูปแบบนี้มักจะประกอบไปด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ที่ครอบคลุมถึงการวางแผนการเดินทาง การวางแผนการศึกษาในรูปแบบของหลักสูตร การเรียนรู้ในสถานที่ท่องเที่ยวและการประเมินผล ลักษณะดังกล่าวทำให้การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษามีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากการท่องเที่ยวเพื่อความสนใจพิเศษอื่นๆ ซึ่งมีลักษณะของการได้เรียนรู้จากกิจกรรมการท่องเที่ยวเช่นเดียวกัน การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาต้องมีการเรียนรู้ที่เป็นกิจจะลักษณะจากครูผู้สอน โดยส่วนใหญ่ครูผู้สอนในการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษานี้มักเป็นครูหรืออาจารย์อยู่แล้ว

๖. การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) เป็นเทรนด์ท่องเที่ยวที่กำลังได้รับความนิยมอยู่ในขณะนี้ รูปแบบของ Creative Tourism เป็นการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ประสบการณ์ตรง (Hands on Experience) จากสถานที่นั้น ๆ เช่น เรียนรู้และลงมือทำงานศิลปะ กิจกรรม วัฒนธรรมของสถานที่นั้น ๆ ซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดประสบการณ์สุดพิเศษที่จะไม่มีวันลืม ซึ่งกิจกรรม Creative Tourism ที่นักท่องเที่ยวต้องการมาเรียนรู้มากที่สุด ๓ อันดับแรก ได้แก่ เรียนนวดไทย เรียนทำอาหารไทย เรียนมวยไทย แนวคิดของการตลาดท่องเที่ยวในยุคปัจจุบัน ต้องมีองค์ประกอบ ๓ มิติ คือ เป็นประโยชน์กับสังคม อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และสร้างผลกำไรที่ยั่งยืนสำหรับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นนักท่องเที่ยว บริษัทนำเที่ยว และผู้ประกอบการ ซึ่งการท่องเที่ยวแบบ Creative Tourism จะตอบโจทย์ Marketing ๓.๐ ได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ประเทศไทยมีมรดกทางศิลปวัฒนธรรมที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์หนึ่งเดียวในโลกที่พร้อมจะนำมาสร้างมูลค่าเพิ่มให้

เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวในรูปแบบ Creative Tourism ตลาดกลุ่มนี้ต้องสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Added) ให้แก่สินค้าท่องเที่ยวโดยการนำเสนอ “ประสบการณ์” (Experience) ให้แก่นักท่องเที่ยว[๒]

โดยสรุป การท่องเที่ยวในประเทศไทย มีหลากหลายขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเอง และขึ้นอยู่กับการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม ผลของการท่องเที่ยวจะเกิดมิติในแง่บวกหรือลบ ขึ้นอยู่กับนักท่องเที่ยวว่ามีพฤติกรรมอย่างไร

ตัวอย่างกรณีการศึกษารูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น

งานศึกษาของ เอนก ชิตเกษร และพรรณนุช ชัยปินชนะ (๒๕๕๒) เรื่อง โครงการวิจัยและพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว : กรณีศึกษา บ้านไร่ป่าคา ตำบลท่าตุ้ม อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน พบว่า รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวบ้านไร่ป่าคาโดยพิจารณาจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม พบว่า บ้านไร่ป่าคา มีจุดแข็งเป็นแหล่งความรู้ด้านโคขาวลำพูน ดังนั้นสามารถใช้เป็นจุดสำคัญในการส่งเสริมให้หมู่บ้านเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาด้านโคขาวลำพูน สามารถสร้างรายได้เสริมจากการท่องเที่ยวได้โดยใช้กระบวนการการจัดการการท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปแบบและกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน นอกจากนั้น ผลการวิจัยสามารถเสริมสร้างพัฒนาบ้านไร่ป่าคา ให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาด้านโคขาวลำพูน เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มุ่งใช้กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาอย่างมีรูปแบบ โดยเริ่มจากการกำหนดกลุ่มที่เป็นทางการเพื่อทำหน้าที่จัดการการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาของหมู่บ้านในรูปแบบคณะกรรมการ กำหนดโครงสร้างการบริหารงาน การบรรยายลักษณะงาน นอกจากนั้นทำการกำหนดรูปแบบการจัดการ ได้แก่การกำหนดวิธีการในการจัดสรรค่าตอบแทนให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การกำหนดรูปแบบและวิธีการบริหารจัดการ การกำหนดกฎระเบียบต่าง ๆ การพัฒนาความพร้อมบุคลากรในชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา นอกจากนั้นได้ร่วมกัน การกำหนดโปรแกรมและต้นทุนการท่องเที่ยว รวมทั้งการปรับภูมิทัศน์และการประชาสัมพันธ์หลากหลายรูปแบบไปยังกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย[๓]

---

[๒] กรวรรณ สังขกร, **แหล่งท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวตลาดใหม่,** (เอกสารประกอบการประชุมเสวนา “การผลิตอาหารปลอดภัยเพื่อตอบสนองตลาดใหม่ทางการท่องเที่ยวในเขตภาคเหนือตอนบน” จัดโดย โครงการกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายวิจัยของศูนย์ภาคีเครือข่ายวิจัยล้านนา สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ณ โรงแรมลำปางเวียงทอง จ.ลำปาง ๙ กรกฎาคม ๒๕๕๕), (เอกสารอัดสำเนา), หน้า ๓ – ๕.

[๓] เอนก ชิตเกษร และ พรรณนุช ชัยปินชนะ, **โครงการวิจัยและพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว : กรณีศึกษา บ้านไร่ป่าคา ตำบลท่าตุ้ม อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน**, รายงานวิจัย, (เครือข่ายบริหารการวิจัยภาคเหนือตอนบน สานักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, ๒๕๕๒). (เอกสารอัดสำเนา).

งานศึกษาของ พระบุญพิเชษฐ์ จันทร์เมือง (๒๕๕๓) เรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวในพระอารามหลวงชั้นเอก ในเกาะรัตนโกสินทร์ ผลการวิจัยพบว่า ทรัพยากรทางวัฒนธรรมในพระอารามหลวงชั้นเอกทุกวัด มีศักยภาพโดดเด่น ซึ่งทางภาครัฐพร้อมให้การสนับสนุน ภาคเอกชนมีความสนใจร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวยังปลาบปลื้มในความงดงามของพระอาราม แต่ในด้านการบริการการท่องเที่ยวของพระอาราม ๕ วัดยังไม่ได้มาตรฐาน ยกเว้นวัดพระศรีรัตนศาสดาราม และวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม เนื่องจากความคิดเห็นของผู้รับผิดชอบและผู้เกี่ยวข้องยังไม่สามารถหาข้อสรุปที่เหมาะสมในทิศทางเดียวกันได้ ระหว่างแนวคิดการอนุรักษ์กับแนวคิดเพื่อการพัฒนาวัดเพื่อบริการการท่องเที่ยว รวมถึงการใช้อานาจบริหารสั่งการต่าง ๆ ของวัด

แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวภายในพระอารามหลวงนั้น ควรเน้น ๑) การชื่นชมศิลปกรรมต่าง ๆ ๒) การนมัสการไหว้พระและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ๓) การฝึกสมาธิภาวนาในวันหยุดและวันพักผ่อน ๔) สิ่งที่นักท่องเที่ยวควรได้รับในการมาท่องเที่ยวคือความเพลิดเพลิน คติธรรม เกร็ดความรู้ทางศาสนาที่ประกอบด้วยประวัติศาสตร์ที่ละเอียดลึกซึ้ง และ ๕) ควรปรับปรุงด้านการบริการท่องเที่ยวของวัดที่ยังไม่เป็นที่ดึงดูดใจเพื่อมาตรฐานแรงจูงใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการสาธารณูปโภค[๔]

งานศึกษาของ พรทิพย์ กิจเจริญไพศาล (๒๕๕๓) เรื่อง การศึกษาทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยสรุปได้ว่า จังหวัดปทุมธานีมีทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูง โดดเด่นด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวมอญ ด้าน ประวัติศาสตร์ ด้านโบราณสถานและโบราณวัตถุ ได้แก่ วัดมอญ เตาโอ่งอ่าง เครื่องปั้นดินเผา ตุ่มสามโคก ตลอดจนด้านประเพณี เทศกาล ได้แก่ งานสงกรานต์ งานแห่เสาหงส์ธงตะขาบ และวิถีชีวิตของชุมชนชาวมอญได้แก่ อาหารการกิน การแต่งกาย

แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดปทุมธานี ควรเน้นการพัฒนาคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญ อนุรักษ์และถ่ายทอดภูมิปัญญา และองค์ความรู้ให้คงอยู่อย่างต่อเนื่อง

แนวทางการพัฒนาด้านกิจกรรมท่องเที่ยวของชุมชนชาวมอญ ควรพัฒนาด้านการคมนาคม โดยการปรับปรุงถนน และพัฒนาเส้นทางการเดินทางไปสู่แหล่งท่องเที่ยวให้เชื่อมโยงถึงกัน ตลอดจนพัฒนาด้านบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก โดยการให้ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวกับนักท่องเที่ยว ควบคู่กับการให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ[๕]

---

[๔] พระมหาบุญพิเชษฐ์ จันทร์เมือง, **การจัดการการท่องเที่ยวในพระอารามหลวงชั้นเอก ในเกาะรัตนโกสินทร์,** (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๓).

[๕] พรทิพย์ กิจเจริญไพศาล, **การศึกษาทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดปทุมธานี,** (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๓).

งานศึกษาของ พระสุทิตย์ อาภากโร (อบอุ่น) และคณะ (๒๕๕๔) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดในกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะวัด ๙ แห่งที่เป็นส่วนหนึ่งของการจัดกิจกรรมไหว้พระ ๙ วัด ได้แก่ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร (วัดโพธิ์) วัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร วัดสุทัศนเทพวรารามราชวรมหาวิหาร วัดชนะสงครามราชวรมหาวิหาร วัดระฆังโฆสิตารามวรมหาวิหาร วัดกัลยาณมิตรวรมหาวิหาร วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนารามราช-วรวิหาร วัดสระเกศราชวรมหาวิหาร และวัดไตรมิตรวิทยารามวรวิหาร และศึกษาขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยว ลักษณะกิจกรรม แนวทางการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยว ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว ชุมชนที่มีต่อวัดในกรุงเทพมหานคร เพื่อหารูปแบบและแนวทางที่เหมาะสมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ผลการวิจัยพบว่า วัดทั้ง ๙ แห่งมีขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวที่แตกต่างกันไปทั้งในด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม เช่น การให้บริการข้อมูลข่าวสารของวัด การปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก นอกจากนี้วัดยังมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ด้านพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย โดยวัดที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจเป็นจำนวนมากและใกล้กับแหล่งท่องเที่ยวหลักอย่างวัดพระแก้ว จะมีขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวในระดับสูง ได้แก่ วัดโพธิ์ วัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร และวัดเบญจมบพิตร ส่วนวัดที่ไม่ได้อยู่ในเส้นทางการท่องเที่ยวหลักจะมีขีดความสามารถในด้านต่าง ๆ ค่อนข้างน้อย ได้แก่ วัดกัลยาณมิตร วัดไตรมิตร และวัดชนะสงครามเป็นต้น จากการสังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด พบว่ารูปแบบและแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมและการจัดการท่องเที่ยว มี ๔ รูปแบบ ได้แก่ ๑.รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัตถุธรรม ๒.รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแนวพุทธ ๓.รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาความรู้ (เชิงนามธรรมการเรียนรู้) ๔. รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา[๖]

งานศึกษาของ รัชนี เพ็ชร์ช้าง (๒๕๕๕) เรื่อง รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติลำน้ำน่าน อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยความร่วมมือขององค์กรท้องถิ่นและชุมชน ผลการสำรวจบริบทชุมชน พบว่า อุทยานแห่งชาติลำน้ำน่าน มีต้นทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว เช่น แหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านน้ำลี ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่มีวิถีชีวิต และวัฒนธรรมแบบไทยล้านนา ส่วนหมู่บ้านประมงห้วยเจริญเป็นหมู่บ้านเกิดใหม่ ซึ่งบางครอบครัวจะมาอาศัยอยู่ในแพมีอาชีพประมง เก็บของป่า และรับนักท่องเที่ยวมาพักบนแพอยู่แล้ว แต่ยังไม่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวเท่าที่ควร ทั้งนี้เนื่องจากยังขาดการบริหารจัดการที่เหมาะสมในด้านต่างๆ จากการสำรวจความหลากหลายของพืชสมุนไพรที่ใช้เป็นอาหาร และรักษาโรค กล้วยไม้ และ

---

[๖] พระมหาสุทิตย์ อาภากโร (อบอุ่น) และคณะ, **“การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดในกรุงเทพมหานคร”,** ประชาคมวิจัย, (ฉบับที่ ๙๕ ปีที่ ๑๖ เดือน มกราคม - กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔) : ๕๑.

ปลา พบพืชสมุนไพร รวม ๒๗ วงศ์ ๓๕ สกุล ๓๘ ชนิด กล้วยไม้รวม ๒ วงศ์ย่อย ๑๕ สกุล ๓๖ ชนิด และปลา ๒๐ ชนิด ส่วนรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติลำน้ำน่าน พบว่า เป็นการจัดการท่องเที่ยวในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เน้นการศึกษาวิถีชีวิตและธรรมชาติ โดยได้รับความร่วมมือจากองค์กรท้องถิ่นและชุมชน และเน้นกิจกรรมที่หลากหลายให้เหมาะสมกับความต้องการและวัยของนักท่องเที่ยว รวมทั้งได้เส้นทางท่องเที่ยวที่เอื้อประโยชน์กับทั้งสองหมู่บ้าน ที่มีการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์และแบบแพลอยน้ำอยู่แล้ว นอกจากนี้ยังมีการจัดเส้นทางการท่องเที่ยวแบบไป-กลับหรือแบบ ๒ วันพัก ๑ คืน รวมทั้งเสริมความรู้ให้กับนักท่องเที่ยวโดยมีแหล่งเรียนรู้ เพื่อเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยว ๓ แหล่งเรียนรู้ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ความหลากหลายของสมุนไพร กล้วยไม้ และปลาหน้าเขื่อนสิริกิติ์ จากนั้นได้ขยายผลการวิจัยโดยการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวนำร่องให้กับนักท่องเที่ยวรวม ๓๐ คน นำผลการประเมินความพึงพอใจจากนักท่องเที่ยวมาปรับปรุงรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวให้เหมาะสม เพื่อใช้เป็นแม่บทในการจัดการท่องเที่ยวครั้งต่อไป[๗]

งานศึกษาของ อภิวัฒน์ ปันทะธง และคณะ (๒๕๕๕) เรื่อง การพัฒนาสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนรอบอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ผลจากการวิจัยการสืบค้นข้อมูลอ้างอิงวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวจังหวัดสุโขทัยในปี พ.ศ. ๒๕๕๑ - ๒๕๕๔ พบว่า ชุมชนรอบอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย มีทั้งสิ้น ๑๒ ชุมชนล้วนเป็นชุมชนประกอบอาชีพที่เกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย และชุมชนซึ่งเป็นเจ้าขององค์ความรู้และเป็นเจ้าของพื้นที่ รวมกันใช้องค์ความรู้ทางด้านวัฒนธรรม อันได้แก่ มุขปาฐะ ศิลปะการแสดง งานช่างฝีมือพื้นบ้าน ธรรมชาติและจักรวาล และประเพณีพิธีกรรม ร่วมกันในการพัฒนาชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จะสามารถให้นักท่องเที่ยวได้มีทางเลือกมากขึ้น และยังจะเป็นการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับองค์ความรู้ที่นำไปสู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดสุโขทัยที่ยั่งยืน รวมทั้งก่อให้เกิดรายได้เข้ามาสู่จังหวัดสุโขทัยได้มากยิ่งขึ้น[๘]

จากงานศึกษาของ กาญจนา แสงลิ้มสุวรรณ และศรันยา แสงลิ้มสุวรรณ (๒๕๕๕) เรื่อง การท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน พบว่า การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมสำคัญที่นำรายได้เข้าสู่ประเทศไทย และยังช่วยพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม อย่างไรก็ดี สถานการณ์ตลาดการท่องเที่ยวในปัจจุบันได้มีการแข่งขันอย่างรุนแรง ทำให้ประเทศไทยต้องปรับทิศทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยใช้อัตลักษณ์ของประเทศ เช่น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังนั้น การวางแผนการพัฒนาการ

---

[๗] รัชนี เพ็ชร์ช้าง, **รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติลำน้ำน่าน อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์,** วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่, (ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๔ มีนาคม-เมษายน ๒๕๕๕) : ๙๑ – ๑๐๖.

[๘] อภิวัฒน์ ปันทะธง และคณะ, **การพัฒนาสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนรอบอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย,** วารสารวิชาการ ศิลปะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, (ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑ เมษายน – กันยายน ๒๕๕๕): ๑๑๔ – ๑๒๕.

ท่องเที่ยวเชิงมรดกทางวัฒนธรรมเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์ที่ต้องพัฒนาในประเทศไทย เพราะนอกจากการท่องเที่ยวจะเป็นอุตสาหกรรมหลักที่สร้างรายได้ และนำเงินตราต่างประเทศเข้าสู่ประเทศไทยแล้ว การท่องเที่ยวยังก่อให้เกิดการสร้างอาชีพสืบเนื่องจากการท่องเที่ยว เช่น การผลิตหัตถกรรมพื้นบ้าน หรือการให้บริการด้านต่างๆ นับได้ว่าการท่องเที่ยวมีบทบาทในการกระตุ้นให้เกิดการผลิตและการนำทรัพยากรของประเทศมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด อย่างไรก็ดี เนื่องจากสถานการณ์ตลาดการท่องเที่ยวในปัจจุบันมีการแข่งขันอย่างรุนแรง ประเทศไทยจึงควรส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยให้ความสำคัญกับการใช้วัฒนธรรม เป็นจุดขายในการแข่งกับแหล่งท่องเที่ยวทั่วโลก ทั้งนี้ ประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมซึ่งจัดได้ว่าเป็นแหล่งมรดกโลกที่ได้รับการขึ้นทะเบียนแล้ว จำนวน ๕ แห่งด้วยกัน และรอการขึ้นทะเบียนจำนวน ๒ แห่ง นอกจากนี้ยังมีมรดกทางวัฒนธรรมอีกจำนวนมาก เช่น ปราสาท พระราชวัง วัด โบราณสถาน โบราณวัตถุ ประเพณี และวิถีการดำเนินชีวิต ทั้งนี้ หัวใจสำคัญของการวางแผนพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้มีการเติบโตอย่างยั่งยืน คือการรักษาสมดุลระหว่างการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม และการส่งเสริมพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งจะสำเร็จลุล่วงไปได้จะต้องอาศัยความร่วมมือกันจากทุกฝ่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรอิสระ และชุมชน ขั้นตอนของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนั้น ประกอบด้วย การตลาดที่จะต้องตอบสนองความต้องการและสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว การวางแผนโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งรวมถึงการวางแผนการใช้พื้นที่การวางแผนการขนส่ง การประเมินผลกระทบและศักยภาพในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังรวมถึงการจัดการโครงสร้างองค์กรและการจัดการที่เหมาะสมต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการดำเนินโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งรวมถึงการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพร้อมกับการอนุรักษ์พัฒนาวัฒนธรรมให้ยั่งยืนในระยะยาวต่อไป[๙]

งานศึกษาวิจัยของ ปวีณา ทองบุญยัง (๒๕๕๖) เรื่อง รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ชุมชนบ้านบาก ตำบลบ้านบาก อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร พบว่า บ้านบาก มีศักยภาพชุมชน ๓ ด้าน ได้แก่ (๑) การเป็นที่ตั้งของประวัติศาสตร์การต่อสู้ของชุมชน ที่ยังมีร่องรอยที่เคยอยู่ในเหตุการณ์จริงให้ศึกษาทั้งด้านสถานที่ เครื่องมือเครื่องใช้ และบุคคลที่ยังมีชีวิตอยู่ซึ่งปัจจุบันมีอายุเฉลี่ย ๕๕ – ๘๕ ปี และประกอบอาชีพเกษตรกร ยังคงสามารถถ่ายทอดเรื่องราวที่ผ่านมาได้เป็นอย่างดี (๒) มีทรัพยากรที่สำคัญของท้องถิ่น ได้แก่ อาหารการกินที่ยังสามารถหาได้ในท้องถิ่นตามฤดูกาล สมุนไพร หลากหลายชนิด ต้นไม้และพืชพรรณ รวมถึงทัศนียภาพที่สวยงามเช่น

---

[๙] กาญจนา แสงลิ้มสุวรรณ และศรันยา แสงลิ้มสุวรรณ, **การท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน**, Executive Journal, (October – Decenber ๒๐๑๒): ๑๓๙ – ๑๔๖.

ภูเขา ป่าไม้ เหว ซึ่งยังคงมีความเป็นธรรมชาติที่สมบูรณ์และ (๓) ด้านวัฒนธรรม บ้านบากยังคงรักษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเองไว้ได้เป็นอย่างดี ได้แก่ การนับถือผีบรรพบุรุษของชนเผ่าข่ากะเลิง มีพิธีกรรมและการปฏิบัติตัว เพื่อแสดงออกถึงความเชื่อ ความเคารพ รวมถึงยังคงรักษาประเพณีดั้งเดิมไว้อย่างเหนียวแน่นและมีเกือบตลอดปี เช่น บุญเปิดประตูเล้า บุญบูชาปู่เจ้า บุญสงกรานต์ บุญเข้าพรรษา บุญกฐิน เป็นต้น บ้านบากยังมีต้นทุนทางสังคมที่ดีนั้น คือ ความสามัคคีและเคารพซึ่งกันและกันภายในชุมชนนอกเหนือจากต้นทุนทางวัฒนธรรมและทรัพยากร อันส่งผลให้การวิจัย สามารถดำเนินการเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยว ของชุมชนได้เป็นรูปธรรม ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมของชุมชนบ้านบาก คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบไป-กลับเพื่อศึกษาธรรมชาติ วัฒนธรรมชนเผ่าและร่องรอยประวัติศาสตร์การต่อสู้ของชุมชน โดยมีการกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยว กิจกรรมเสริม และมีการบริหารจัดการชุมชนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงความปลอดภัยและยังคงรักษาความเป็นธรรมชาติและวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนในชุมชนไว้[๑๐]

จะเห็นได้ว่า แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมีจุดเริ่มต้นจากการที่องค์การสหประชาชาติ (UN) ได้จัดการประชุมสหประชาชาติในปี พ.ศ.๒๕๑๕ และได้ข้อสรุปให้ประเทศสมาชิกหันมาสนใจสิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดยมุ่งเน้นการพัฒนาประเทศควบคู่กับการรักษาสิ่งแวดล้อมและชุมชน ทั้งนี้การประชุมครั้งต่อมาในปี พ.ศ.๒๕๓๕ ที่ประชุมได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เนื่องจากเห็นว่า การท่องเที่ยวมีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาสิ่งแวดล้อม และโครงสร้างชุมชนต่างๆ ที่เกิดขึ้น จึงเป็นที่มาของแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Theobald,๑๙๙๔) ต่อมากรอบแนวคิดนี้ได้ถูกพัฒนาโดย Swarbrooke (๑๙๙๙) เพื่อมุ่งเน้นการรักษาสมดุลของการพัฒนาการท่องเที่ยวซึ่งนำไปสู่การเติบโตทางเศรษฐกิจ และการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม โดยแนวคิดนี้ตั้งอยู่บนคำจำกัดความว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒธรรมอย่างยั่งยืน คือ การท่องเที่ยวซึ่งทำให้เศรษฐกิจเจริญงอกงาม แต่ต้องไม่ทำลายทรัพยากรซึ่งเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และต้องไม่ส่งผลเสียต่อมูลค่าทางวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวนั้น รวมถึงโครงสร้างทางสังคมของพื้นที่นั้น หลักการพัฒนาที่สำคัญของ Swarbrooke (๑๙๙๙) นั้นเน้นที่การพัฒนาที่ควบคู่กันไประหว่างการเติบโต และการรักษามูลค่าทางวัฒนธรรม โดยแนวคิดนี้จะเน้นการวางแผนและจัดการที่เหมาะสม เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาจากการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรม หรือวิถีชีวิตของชุมชนซึ่งรวมถึงด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ทั้งนี้การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ดีไม่ควรที่จะมองมรดกทางวัฒนธรรม หรือแหล่งท่องเที่ยว

---

[๑๐] ปวีณา ทองบุญยัง, **รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ชุมชนบ้านบาก ตำบลบ้านบาก อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร,** วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่, (ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๔ มีนาคม-เมษายน ๒๕๕๖) : ๙๙ – ๑๑๕.

เป็นเพียงแค่สินค้าที่จะนำรายได้เข้าสู่ประเทศ หากแต่ควรมองแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวให้เสมือนเป็นมรดกของคนทั้งประเทศที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้ให้คงอยู่ต่อไป

สรุปได้ว่า งานศึกษาในช่วงห้าปีที่ผ่านมาได้กล่าวถึงการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากขึ้น ดังที่ Ivanovic (๒๐๐๘) และ Cooper Fletcher Fyall Gilbert และ Wanhill (๒๐๐๘) กล่าวว่า วัฒนธรรมและมรดกทางวัฒนธรรมเป็นรูปแบบการพัฒนาในการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นใหม่โดยแหล่งท่องเที่ยวรวมถึงกิจกรรมต่างๆ มีบทบาทสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยวและผู้เข้าชม ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะเน้นการเดินทางไปสู่ประสบการณ์และกิจกรรมการมีส่วนร่วมในวิถีชีวิตที่อาจจะพบเห็นได้ยากในชีวิตประจำวัน (Goeldner & Ritchie, ๒๐๐๙) ทั้งนี้ Ismail (๒๐๐๘) เสนอแบบจำลองเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน โดยมุ่งเน้นทั้งประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ชุมชนจะได้รับจากการจ้างงาน และรายได้ที่สูงขึ้นควบคู่ไปกับการคงไว้ซึ่งสภาพแวดล้อม วิถีชีวิตแบบเดิม ซึ่งสนองความต้องการของชุมชนทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับ Ximba (๒๐๐๙) ซึ่งเสนอว่า พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมควรเน้นความเข้าใจวัฒนธรรม และการมีส่วนร่วมในประสบการณ์ทางวัฒนธรรมทั้งทางด้านภูมิปัญญา ความงาม จิตวิทยา และความรู้สึก ภายใต้แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จะมุ่งเน้นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้เป็นแหล่งเรียนรู้และสร้างความประทับใจ พร้อมกับสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อเป็นแรงผลักดันให้ช่วยกันอนุรักษ์ สืบทอดและถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรม ซึ่งจะเป็นการคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของชุมชน[๑๑]

๒.๑.๒ อัตลักษณ์และกระบวนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

อัตลักษณ์และกระบวนการท่องเที่ยวในปัจจุบันมีแนวโน้มเป็นการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ (Creative Tourism) มากขึ้น เนื่องจากเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวแนวใหม่ ที่ให้ความสำคัญกับความผูกพัน (Engaged) ของนักท่องเที่ยว (ผู้มาเยือน-Guest) กับผู้ถูกท่องเที่ยว (เจ้าบ้าน-Host) สนใจการเข้าไปเรียนรู้และมีส่วนร่วมอย่างจริงจังในพื้นที่ท่องเที่ยว (Authentic-active Participation) ซึ่งรูปแบบและลักษณะของการท่องเที่ยวดังกล่าว จะเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวและเจ้าของบ้านได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ พัฒนาศักยภาพการสร้างสรรค์ของตนไปร่วมกันซึ่งจะก่อให้เกิดความจดจำประทับใจอย่างลึกซึ้งในพื้นที่ของการท่องเที่ยว (Understanding Specific Cultural of the Place) และโดยการท่องเที่ยวแนวใหม่นี้ นอกจากนักท่องเที่ยวจะได้เข้าใจอย่างลึกซึ้งในพื้นที่ท่องเที่ยวและจะได้นำประสบการณ์ดังกล่าวไปปรับใช้กับหน้าที่การงานของตนแล้ว ยังถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะรักษาความสมดุลทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมของชุมชนอย่างยั่งยืน

---

[๑๑] กาญจนา แสงลิ้มสุวรรณ และศรันยา แสงลิ้มสุวรรณ, **การท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน,** Executive Journal, (October – Decenber ๒๐๑๒): ๑๔๑.

ในปี พ.ศ.๒๕๔๔ องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้ออกประกาศว่าด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรม (The UNESCO Universal Declaration on Cultural Diversity) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการพิทักษ์รักษาและส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยในปีต่อมา UNESCO ได้ริเริ่มโครงการพันธมิตรนานาชาติเพื่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Global Alliance for Cultural Diversity) เพื่อให้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้การสนทนาระหว่างวัฒนธรรมได้เกิดขึ้นจริง อันจะเป็นเครื่องมือที่ส่งเสริมในเกิดสันติภาพและความยั่งยืนของชุมชนและโลก เพื่อดำเนินการสนับสนุนนโยบายส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรมของโลก ในปี พ.ศ.๒๕๔๗ องค์การยูเนสโกเสนอโครงการ “เครือข่ายเมืองสร้างสรรค์” (The Creative Cities Network) เพื่อส่งเสริมการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (Creative Industries) ที่จะนำไปสู่รูปแบบใหม่ของความร่วมมือในระดับนานาชาติ ในภาคประชาชนเอกชนสาธารณะและประชาคม เครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ของยูเนสโก มีทั้งหมด ๗ กลุ่ม เมืองหนึ่งเมืองใดที่จะเข้าร่วมเป็นเมืองสร้างสรรค์ (Creative City) ภายใต้การประกาศรับรองโดยยูเนสโกจะต้องเลือกเสนอตนเองได้เพียงประเภทเดียวเท่านั้นจากกลุ่มต่าง ๆ ดังนี้

๑. วรรณกรรม (Literature)

๒. งานหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน (Crafts and Folk art)

๓. งานออกแบบ (Design)

๔. ดนตรี (Music)

๕. อาหาร (Gastronomy)

๖. ภาพยนตร์ (Cinema)

๗. สื่อศิลปะ (Media Arts)

นอกจากจะมีเป้าหมายที่จะสนับสนุนความร่วมมือระหว่างท้องถิ่นเพื่อสร้างสันติภาพและความยั่งยืนของชุมชนในระดับนานาชาติด้วยการเชื่อมโยงเมืองต่าง ๆ เข้าด้วยกันแล้ว องค์การยูเนสโกได้กล่าวถึงความเป็นไปได้ในการสร้างการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ (Creating New Tourism Opportunities) ที่นักท่องเที่ยวจะสามารถรับและเข้าเป็นส่วนหนึ่ง ของวัฒนธรรมเมืองนั้น ๆ ทั้งวัฒนธรรมในลักษณะที่จับต้องได้ และที่เป็นนามธรรม (Tangible and Intangible Cultural) โดยผ่านประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวเอง

โครงการเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์และการท่องเที่ยวแนวใหม่ของยูเนสโก จึงเน้นถึงความผูกพัน (Engaged) ผ่านประสบการณ์จริง (Authentic Experience) ซึ่งเป็นการส่งเสริมกิจกรรมที่จะทำให้นักท่องเที่ยวมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในลักษณะทางวัฒนธรรมของเมืองที่ไปเยือน (active understanding of the specific cultural features of a place) ซึ่งทิศทางดังกล่าวนี้สอดรับกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่

คำว่า Creative Tourism “บัญญัติ” ขึ้น โดย คริสปิน เรย์มอนด์ (Crispin Raymond) และ เกร็ก ริชาร์ด (Greg Richards) ซึ่งกล่าวว่าเกิดขึ้นจากแรงบันดาลใจของพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ที่มาเยือนประเทศแถบเอเชียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คือ ประเทศไทย อินโดนีเซีย และออสเตรเลีย ที่ได้เขียนเล่าประสบการณ์อันน่าประทับใจของตนเมื่อได้เข้าฝึกนวดแผนไทยที่จังหวัดเชียงใหม่หลายสัปดาห์ ก่อนจะไปเรียนรู้การปรุงอาหารมังสวิรัติที่บาหลี อินโดนีเซีย แล้วไปอบรมช่วงสั้นๆเกี่ยวกับการเป็นผู้ดูแลฝูงแกะและปศุสัตว์ (Jillaroo) ในออสเตรเลีย คำว่า “Creative Tourism” จึงเป็นคำที่เหมาะสมเพื่อใช้เรียกพฤติกรรมการท่องเที่ยวในลักษณะดังกล่าว ที่ให้ความสำคัญกับมรดกทางวัฒนธรรมนามธรรมมากขึ้น

คริสปิน เรย์มอนด์ และ เกร็ก ริชาร์ด ได้ร่วมกันกำหนดนิยามการท่องเที่ยวแนวใหม่นี้ว่า Creative Tourism (การท่องเที่ยวสร้างสรรค์) หมายถึง การท่องเที่ยวซึ่งมอบโอกาสให้กับผู้เดินทางในการพัฒนาศักยภาพ การสร้างสรรค์ของตน ผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์จริง ที่เป็นไปตามลักษณะเฉพาะของพื้นที่เป้าหมายที่ได้ท่องเที่ยว (“tourism which offer visitors the opportunities to develop their creative potential through active participation in courses and learning experiences which are characteristic of the holiday destination where they are undertaken”) (Richards and Raymond, ๒๐๐๐)

ในการประชุม Creative Cities Network ซึ่งจัดขึ้นในเดือนตุลาคม พ.ศ.๒๕๔๙ โดยมีจุดประสงค์เพื่อวางแผนเตรียมการประชุม Santa Fe International Conference on Creative Tourism ซึ่งถือได้ว่าเป็นการประชุมนานาชาติว่าด้วยการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ขึ้นเป็นครั้งแรก (พ.ศ. ๒๕๕๑) ได้มีการหารือกำหนดคำนิยามให้กับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) ขึ้นใหม่ ว่า “การท่องเที่ยวสร้างสรรค์ คือการท่องเที่ยวที่มุ่งไปสู่ความผูกพันและประสบการณ์อันแท้จริงซึ่งได้มาจากการเข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้านศิลปะ มรดกทางวัฒนธรรมหรือคุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่” (Creative Tourism is a tourism directed toward an engaged and authentic experience, with participative learning in the arts, heritage or special character of a place. (Wurzburger, ๒๐๐๙: ๑๗) โดยนิยามดังกล่าวนี้ ยังคงยึดตามหลักการสำคัญของนิยามเริ่มแรก ที่เน้นประสบการณ์จริงทางวัฒนธรรม (hands-on experiences that are culturally authentic) ซึ่งจะทำให้แตกต่างไปจากการรูปแบบการท่องเที่ยวแบบเดิมคือการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural Tourism) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) หรือ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agri-tourism) ซึ่งจากการศึกษาเกี่ยวกับการนิยามและกิจกรรมของการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ (http://www.creativetourismnetwork.org2cms) ได้ประมวลคุณลักษณะต่าง ๆ ของการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ (Creative Tourism) ดังต่อไปนี้

๑. ผู้ท่องเที่ยวและเจ้าของบ้านมีความผูกพันระหว่างกัน (Each engaging the other)

๒. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (Cross-cultural engagement /Cultural experience)

๓. มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งทางวัฒนธรรมของพื้นที่ที่ท่องเที่ยว (Spirit of place/ deep meaning/ understanding of the specific cultural of the place)

๔. ประสบการณ์จากการมีส่วนร่วม (Hands-on experience)

๕. มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน/ ส่งผ่าน-ส่งต่อประสบการณ์ (Exchange information/ transformation and transformative experiences)

๖. เป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าเป็นผู้ชม (More participate than observe)

๗. นักท่องเที่ยวมีโอกาสพัฒนาศักยภาพในการสร้างสรรค์ของตนเองและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมกับเจ้าของพื้นที่ (Co-creating tourism experience)

๘. ความจริงแท้ทั้งในกระบวนการการผลิตและผลิตภัณฑ์ ประสบการณ์จริง (Authentic both process and product / genuine experience)

๙. จดจำประทับใจ เข้าใจ (Memorable/ I hear and I forget, I see and I remember I do and I understand)

๑๐. การท่องเที่ยวแบบจำเพาะเจาะจง (Tailor-made approaches)

คุณสมบัติของ “การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์” จะต้องประกอบด้วยคุณสมบัติในสองลักษณะ คือ ทั้งในเชิงพื้นที่และกระบวนการ

๑. คุณสมบัติในเชิงพื้นที่

๑.๑ ความหลากหลายและโดดเด่นทางวัฒนธรรมหรือธรรมชาติ

๑.๒ มีความตระหนักรู้ในคุณค่าของชุมชนโดยเจ้าของวัฒนธรรม

๒. คุณสมบัติในเชิงกระบวนการ

๒.๑ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม

๒.๒ มีประสบการณ์ตรงร่วมกับเจ้าของวัฒนธรรม

๒.๓ มีกระบวนการที่นำไปสู่ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในพื้นที่ท่องเที่ยว

๒.๔ ไม่ทำลายคุณค่าของชุมชนและนำไปสู่สมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม[๑๒]

จากผลการศึกษามีงานวิจัยหลายเรื่องที่ศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เช่น

งานศึกษาของ วิชชานันท์ ผ่องศรี และสมพงษ์ ธงไชย (๒๕๔๙) เรื่อง การสร้างสรรค์รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการพื้นที่ อ.โขงเจียม จ.อุบลราชธานี พบว่า มีศักยภาพอยู่ในเกณฑ์

---

[๑๒] สุดแดน วิสุทธิลักษณ์ และคณะ, **ท่องเที่ยวสร้างสรรค์: เครื่องมือสำคัญนำไปสู่ชุมชนยั่งยืน,** รายงานวิจัย, (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน), ๒๕๕๔)

ดีมาก แสดงถึงความพร้อมทางด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา เนื่องจากมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลายหลาก ในแต่ละหมู่บ้านก็มีความแตกต่างกัน จากการศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา พบว่าเป็นทรัพยากรที่อยู่ในบริเวณหรือใกล้เคียงกับชุมชน โดยส่วนใหญ่เป็นทรัพยากรทางธรรมชาติ ได้แก่ แม่น้ำ ป่าไม้ ถ้ำ หน้าผา น้ำตก รองลงมา คือ ทรัพยากรทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ได้แก่ วิถีชีวิตของชนเผ่าบรู ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภาพเขียนโบราณ รวมไปถึงทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งสามารถที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นและดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ ผลการศึกษาสถานการณ์การท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษาทั้ง ๔ หมู่บ้าน พบว่า หมู่บ้านเวินบึก และหมู่บ้านตามุย อยู่ระหว่างการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผลการสร้างสรรค์ รูปแบบการท่องเที่ยว พบว่าหมู่บ้านเวินบึกมีสภาพภูมินิเวศที่เหมาะสมโดยเน้นรูปแบบการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรม และมีความพยายามที่จะผลักดันให้หมู่บ้านเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ส่วนหมู่บ้านตามุยเน้นการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและทางธรรมชาติ โดยมีความพยายามที่จะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่ เช่น หาดวิจิตรา เพื่อใช้เป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวและส่งเสริมการท่องเที่ยวในเทศกาลโดยเฉพาะเทศกาลชมบั้งไฟพญานาค และมีความพยายามที่จะผลักดันให้หมู่บ้านเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวโฮมสเตย์เช่นเดียวกัน ส่วนอีก ๒ หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่บ้านท่าล้งและหมู่บ้านซะซอม มีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในหมู่บ้านนี้แล้ว และเป็นการท่องเที่ยวที่จัดการโดยชุมชน ผลการสร้างสรรค์รูปแบบการท่องเที่ยว พบว่า หมู่บ้านท่าล้งเน้นการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพราะเป็นหมู่บ้านชุมชนชาวบรูที่มีวัฒนธรรมและภาษาที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง และได้รับการเลือกให้เป็นหมู่บ้าน OTOP ท่องเที่ยวและได้รับมาตรฐานบ้านพักโฮมสเตย์ จากกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และปัจจุบันมีการดำเนินการด้านท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง และหมู่บ้านซะซอม ผลการสร้างสรรค์รูปแบบการท่องเที่ยว พบว่าหมู่บ้านซะซอมเน้นรูปแบบการท่องเที่ยวเกษตรผสมผสานในหลักการเกษตรทฤษฎีใหม่ บนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพราะมีการทำนาข้าว และการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ เพราะเป็นหมู่บ้านแห่งแรกที่มีการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของอำเภอโขงเจียม และได้รับมาตรฐานบ้านพักโฮมสเตย์ จากกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาเช่นเดียวกัน และมีการจัดทำเส้นทางการท่องเที่ยวหมู่บ้านกินข้าวเซาเฮือนในป่าชุมชนโดยรอบพื้นที่หมู่บ้าน[๑๓]

ในผลงานการศึกษาวิจัยของ ทรงคุณ จันทจร และคณะ (๒๕๕๒) เรื่อง คุณค่าอัตลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นกับการนำมาประยุกต์เป็นผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ จากการศึกษาพบว่าศิลปหัตถกรรมท้องถิ่นในแต่ละภูมิภาคเป็นภูมิปัญญาและมรดก ทางวัฒนธรรมของสังคมเกษตรกรรม

---

[๑๓] วิชชานันท์ ผ่องศรี และสมพงษ์ ธงไชย, **การสร้างสรรค์รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการพื้นที่ อ.โขงเจียม จ.อุบลราชธานี,** Environment and Natural Resources Journal, (Vol.๕, No.๒, Dec ๒๐๐๗) : ๑๖๔ – ๑๗๒.

ที่มีการสืบสานองค์ความรู้ ความสามารถ ความชำนาญต่าง ๆ ถ่ายทอดมายังกลุ่มชนรุ่นหลัง โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือผลิตภัณฑ์ประเภทผ้า เครื่องจักสาน และเครื่องปั้นดินเผาเป็นศิลปหัตถกรรมท้องถิ่นที่พบเกือบทุกจังหวัด ส่วนผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นประเภทการหล่อหลอมโลหะและผลิตภัณฑ์อื่น ๆ พบการผลิตในบางท้องถิ่นเท่านั้น

ศิลปหัตถกรรมท้องถิ่นภาคกลาง ผลิตภัณฑ์ประเภทเครื่องจักสาน เครื่องปั้นดินเผาและผ้าเป็นศิลปหัตถกรรมท้องถิ่นที่พบมากที่สุดเกือบทุกจังหวัด ส่วนผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นประเภท การหล่อหลอมโลหะและผลิตภัณฑ์อื่น ๆ พบการผลิตในบางชุมชนเท่านั้น ศิลปหัตถกรรมท้องถิ่นภาคใต้ ผลิตภัณฑ์ประเภทผ้าและเครื่องจักสานเป็นศิลปหัตถกรรม ท้องถิ่นที่พบมากที่สุดเกือบทุกจังหวัด ส่วนผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นประเภทเครื่องปั้นดินเผา การหล่อหลอมโลหะ และผลิตภัณฑ์อื่นๆ พบการผลิตในบางชุมชนเท่านั้น

โดยแนวทางในการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต้องมีการพัฒนารูปแบบของผลิตภัณฑ์ให้โดดเด่นเหมาะกับยุคสมัยในปัจจุบัน สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างหลากหลาย พยายามลดต้นทุนในการผลิตด้วยการเลือกใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นโดยไม่ทำให้คุณค่าและคุณภาพของผลิตภัณฑ์ลดลง มีการส่งเสริมอาชีพให้กับคน ในท้องถิ่นเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาไม่ให้สูญหาย มีการสนับสนุนให้มีการจัดตั้งศูนย์สาธิตกระบวนการผลิต การจัดนิทรรศการและจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ประเภทต่างๆ ภายในท้องถิ่น เพื่อเป็นแรงจูงใจและอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้กับผู้เยี่ยมชม

ศิลปหัตถกรรมท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ มีความเกี่ยวเนื่องด้วยวัฒนธรรมการดำรงชีวิตของผู้คนในชุมชน ซึ่งทำให้คุณค่าทางอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์มีความโดดเด่น และมีเอกลักษณ์เฉพาะ โดยที่ศิลปหัตถกรรมเหล่านั้นได้สั่งสมคุณค่าความเป็นท้องถิ่นในแต่ละภูมิภาคไว้พร้อมที่จะได้รับการสืบทอดและประยุกต์ใช้ในวิถีการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืนแม้กระแสโลกาภิวัตน์ ความก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีจะเข้ามามีบทบาทต่อชุมชนและท้องถิ่น[๑๔]

ผลงานศึกษาวิจัยของ ปาจรีย์ ผลประเสริฐ (๒๕๕๒) เรื่อง แผนงานวิจัยแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อสะท้อนอัตลักษณ์จังหวัดกำแพงเพชร ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อสะท้อนอัตลักษณ์ของจังหวัดกำแพงเพชร ควรมีรูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวของอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร โดยมีคู่มือ/เอกสาร

---

[๑๔] ทรงคุณ จันทจร และคณะ, **คุณค่าอัตลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นกับการนำมาประยุกต์เป็นผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้,** รายงานวิจัย, (สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๒).

แนะนำเส้นทางและแหล่งท่องเที่ยว ป้ายแนะนำโบราณสถานและวัดต่าง ๆ ที่มีรายละเอียดครบถ้วนสมบูรณ์ และการได้ประทับตราโบราณสถานและวัดต่าง ๆ ของอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชรลงในสมุดท่องเที่ยวเพื่อรับรางวัลจากอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร กิจกรรมนั่งช้างชมอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร และ กิจกรรมนั่งเรือชมกำแพงเมืองเก่า และควรมีการแสดง แสง เสียง ๒ ตอน คือ ตอนที่ ๑ การแสดงพื้นบ้าน โดยการจัดการแสดงพื้นบ้านและระบำต่าง ๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวนั่งชมระหว่างรับประทานอาหารรูปแบบการจัดสำรับกับไทย นักท่องเที่ยวนั่งบนเสื่อ โดยมีการ ๑) การแสดงพื้นบ้านระบำ ก. ไก่ ๒) การแสดงเพลงรำโทน ๓) การแสดงดนตรีไทยผสมวงดนตรีสากล ๔) การแสดงระบำรวมเผ่าชาวเขา และ ๕) การแสดงระบำเทพธิดาดอย ตอนที่ ๒ การแสดงแสง-เสียง เรื่อง “เสกศิลป์....สืบสายแสง.... กำแพงเพชร”[๑๕]

งานศึกษาของ แพรวพโยม พัวเจริญ (๒๕๕๔) เรื่อง การศึกษาอัตลักษณ์และคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชสู่กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักท่องเที่ยวเยาวชน ผลการศึกษา พบว่า ในปัจจุบันนักท่องเที่ยวเยาวชนมีความต้องการต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวเนื่องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช และคณะหมอเพลงโคราชรวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็สามารถที่จะสร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวเนื่องกับเพลงโคราชตามที่นักท่องเที่ยวต้องการ มีกิจกรรมดังต่อไปนี้ การจัดแสดงพิพิธภัณฑ์ที่เกี่ยวกับเพลงโคราช มีบริการเช่าชุดเครื่องแต่งกายของเพลงโคราชเพื่อให้นักท่องเที่ยวสวมใส่และได้ถ่ายภาพเพื่อเก็บไว้เป็นที่ระลึก การแข่งขันประกวดร้องเพลงโคราช จัดให้มีเพลงโคราชเข้ามาอยู่ในแพ็คเก็จทางการท่องเที่ยว ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการแสดงเพลงโคราช นักท่องเที่ยวได้ฝึกร้องเพลงโคราช จัดให้มีร้านขายของที่ระลึกเกี่ยวกับเพลงโคราช จัดทำรูปแบบเกมส์ที่เกี่ยวข้องกับเพลงโคราชเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมสนุก จัดให้มีการนำเพลงโคราชเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมสัมมนา จัดให้มีกิจกรรมการเยี่ยมบ้านหมอเพลงโคราช[๑๖]

งานศึกษาของ สุดแดน วิสุทธิลักษณ์ และคณะ (๒๕๕๔) เรื่อง ท่องเที่ยวสร้างสรรค์: เครื่องมือสำคัญนำไปสู่ชุมชนยั่งยืน พบว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คือ การท่องเที่ยวที่สนับสนุนให้นักท่องเที่ยวได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อทำความเข้าใจในคุณค่าทางสังคม วัฒนธรรม และ

---

[๑๕] ปาจรีย์ ผลประเสริฐ, **แผนงานวิจัยแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อสะท้อนอัตลักษณ์จังหวัดกำแพงเพชร,** สักทอง : วารสารการสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, (Vol ๑๕, No ๒ กรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๕๒) : ๑๙ – ๓๕.

[๑๖] แพรวพโยม พัวเจริญ, **การศึกษาอัตลักษณ์และคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชสู่กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักท่องเที่ยวเยาวชน,** (เอกสารประกอบการประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติครั้งที่ ๒๓ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน ระหว่างวันที่ ๒๓-๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๔): ๗๕๙ – ๗๖๔.

สภาพแวดล้อมของพื้นที่ท่องเที่ยวอย่างลึกซึ้งโดยผ่านประสบการณ์ตรงร่วมกับเจ้าของพื้นที่หรือเจ้าของวัฒนธรรม ประเด็นสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะต้องมีคุณสมบัติทั้งในเชิงพื้นที่และเชิงกระบวนการ กล่าวคือในเชิงพื้นที่ กิจกรรมนั้น ๆ จะต้องมีความหลากหลายและโดดเด่นทางวัฒนธรรมและ/หรือธรรมชาติ และชุมชนในฐานะเจ้าของวัฒนธรรมจะต้องมีความตระหนักในศักยภาพดังกล่าว ในเชิงกระบวนการ กิจกรรมของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จะต้องนำไปสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม เปิดโอกาสให้มีประสบการณ์ตรงร่วมกับเจ้าของวัฒนธรรม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการที่นำไปสู่การทำความความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในพื้นที่ท่องเที่ยว และด้วยทิศทางนี้ จะนำไปสู่ความสมดุลในทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

ปัจจัยที่จะทำให้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ประสบผลสำเร็จ และจะเป็นเครื่องมือที่นำไปสู่ความยั่งยืนของชุมชนก็คือ ชุมชนต้องมีความตระหนักในคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรม และ/หรือ ธรรมชาติของตนเองและขณะเดียวกันก็มีความพร้อมที่จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักท่องเที่ยวผ่านการทำกิจกรรมร่วมกันในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวจะสร้างความผูกพันระหว่างนักท่องเที่ยวกับผู้ที่เป็นเจ้าของบ้านและจะก่อให้เกิดความจดจำประทับใจอย่างลึกซึ้งถึง “จิตวิญญาณ” ของพื้นที่ของการท่องเที่ยวและผลที่จะตามมาในท้ายที่สุดก็คือความสมดุลในทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมของชุมชนอย่างยั่งยืน[๑๗]

ผลงานการศึกษาของ ดวงกมล เวชวงค์ (๒๕๕๔) เรื่อง กระบวนการนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนในบริบทของการท่องเที่ยวผ่านหอวัฒนธรรมพื้นบ้านและตลาดท่าน้ำ : ศึกษากรณีชุมชนยวน ตำบลต้นตาล อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า ตำบลต้นตาลประกอบไปด้วยกลุ่มคนในชาติพันธุ์ยวนเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งพวกเขายังคงมีสำนึกในความเป็นชาติพันธุ์ยวนอยู่อย่างชัดเจน แม้จะอพยพจากถิ่นฐานเดิมคือ เมืองเชียงแสนมาอยู่ในสภาพแวดล้อมและสังคมแห่งใหม่มานานกว่า ๒๐๐ ปี ผ่านการผสมผสานทางวัฒนธรรมอันหลากหลาย แต่สำนึกและอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของพวกเขาก็ยังคงดำรงอยู่และรักษาไว้ได้จนถึงปัจจุบัน ชาวยวนบ้านต้นตาลได้แสดงออกถึงความมีสำนึกทางชาติพันธุ์ของตนผ่านการใช้ชีวิตประจำ การรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมทางวัฒนธรรมยวนของเยาวชนยวน การจัดตั้งชมรมไทยยวนสระบุรี การก่อตั้งหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวนและการจัดตั้งตลาดท่าน้ำโบราณบ้านต้นตาล ต่อมาเมื่อการท่องเที่ยวได้เข้ามาในชุมชนทำให้ชาวยวนต้องมีการปรับตัวและปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของตนเองเพื่อนำมาเป็นจุดขายในการท่องเที่ยว ทั้งนี้เพื่อความอยู่รอดของพวกเขา โดยพวกเขาได้มีการนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนของตนผ่านสถานที่ท่องเที่ยวอันสำคัญของชุมชน ๒ แห่ง ได้แก่ หอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวน และตลาดท่าน้ำโบราณบ้านต้นตาล ซึ่งความเป็นยวนที่ถูกนำเสนอผ่านทั้ง ๒ สถานที่นี้ล้วนได้ผ่านขั้นตอนต่างๆ คือ

---

[๑๗] สุดแดน วิสุทธิลักษณ์ และคณะ, **ท่องเที่ยวสร้างสรรค์: เครื่องมือสำคัญนำไปสู่ชุมชนยั่งยืน,** รายงานวิจัย, (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน), ๒๕๕๔)

๑. การนิยามความเป็นยวนภายใต้บริบทที่เข้ามาเกี่ยวข้อง

๒. การเลือกสัญลักษณ์ที่แสดงถึงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนหรือความเป็นยวนตามคำนิยามที่กำหนดขึ้นโดยมีวิธีการที่เกี่ยวข้องในการนำสัญลักษณ์ต่างๆที่เลือกไว้มาใช้ คือ การใช้ของเก่า การประดิษฐ์ขึ้นใหม่ การใช้ของเดิมที่มีอยู่ และการเปลี่ยนแปลง

๓. การนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนในบริบทของการท่องเที่ยว

๔. การนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนภายใต้การปฏิสัมพันธ์ในบริบทของการท่องเที่ยว ซึ่งการนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนในบริบทของการท่องเที่ยวนี้จะมีการปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา ขึ้นอยู่กับการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มคนที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ความเป็นยวนจะมีความชัดเจนมากน้อยเพียงใดจึงขึ้นอยู่กับกลุ่มคนที่พวกเขามีปฏิสัมพันธ์ด้วย การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ จึงเป็นไปเพื่อประโยชน์ที่พวกเขาจะได้รับ[๑๘]

ในงานการศึกษาของ จิตตินุช วัฒนะ (๒๕๕๕) เรื่อง การศึกษาเพื่อกำหนดอัตลักษณ์ถนนวัฒนธรรม (ถนนคนเดิน) ของจังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยปรากฏดังนี้ การรับรู้ของกลุ่มเป้าหมายต่อการกำหนดอัตลักษณ์ของจังหวัดพิษณุโลก มีความคล้ายคลึงกันระหว่างประชากรสองกลุ่ม โดยนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ เห็นว่า อัตลักษณ์ของจังหวัดพิษณุโลก คือ ๑) พระพุทธชินราช ๒) สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ๓) น้ำตก และ ๔) ก๋วยเตี๋ยวห้อยขา ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นประชาชน และผู้ประกอบการสินค้า OTOP แต่ประชาชน และผู้ประกอบการสินค้า OTOP เห็นว่ากล้วยตาก และสุนัขบางแก้วเป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดพิษณุโลก นอกจากนี้ การรับรู้ของประชากรสองกลุ่ม ไม่ได้กล่าวถึง พระนางพญา ไก่ชนพระนเรศวร และดนตรีมังคละ ซึ่งปรากฏในข้อมูลเอกสารเกี่ยวกับอัตลักษณ์จังหวัดพิษณุโลก จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอรูปแบบการจัดภูมิทัศน์วัฒนธรรมชุมชน เพื่อเป็นแนวทางการจัดการถนนคนเดินภายใต้อัตลักษณ์ถนนวัฒนธรรม เพื่อสร้างการรับรู้และส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดพิษณุโลก ที่จะส่งผลให้เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจ สร้างงาน สร้างรายได้ให้ประชาชนในท้องถิ่นต่อไป[๑๙]

งานวิจัยของ จุฑามาศ วิศาลสิงห์ (๒๕๕๕) เรื่อง โครงการศึกษาภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทยในสายตาของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ผลการศึกษาแสดงไว้อย่างชัดเจนในภาพความเป็นการท่องเที่ยวไทย คือ ความสนุกสนาน (Fun) ความมีไมตรีจิต (Hospitable) ความ

---

[๑๘] ดวงกมล เวชวงค์, **กระบวนการนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนในบริบทของการท่องเที่ยวผ่านหอวัฒนธรรมพื้นบ้านและตลาดท่าน้ำ : ศึกษากรณีชุมชนยวน ตำบลต้นตาล อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี,** วารสารวิทยบริการ, (ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๓ กันยายน-ธันวาคม ๒๕๕๔) : ๑๓๐ – ๑๔๙.

[๑๙] จิตตินุช วัฒนะ, **การศึกษาเพื่อกำหนดอัตลักษณ์ถนนวัฒนธรรม (ถนนคนเดิน) ของจังหวัดพิษณุโลก,** วารสารวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, (ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒ เมษายน – กันยายน ๒๕๕๕): ๗๑ – ๘๐.

ตื่นเต้น (Excited) น่าประหลาดใจ (Amazing) โดยมิได้เป็นจุดหมายปลายทางที่นักท่องเที่ยวเห็นว่าเป็นที่ผ่อนคลาย (Relaxed) จัดการดี (Organized) และพบว่า นักท่องเที่ยวใหม่ที่ยังไม่เคยมีประสบการณ์กับแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ มาก่อน มีการรับรู้เกี่ยวกับภาพลักษณ์ประเทศไทยซึ่งกลายเป็นความคาดหวังก่อนการเดินทางมาเที่ยวค่อนข้างเป็นภาพที่ใกล้เคียงกับผู้ที่เดินทางมาเที่ยวประเทศไทยแล้ว หากแต่นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวประเทศไทยซ้ำ จะมีการรับรู้ในเรื่องมิตรไมตรีและสัมผัส 'ความสุข' แบบไทยๆ ในระดับที่ลึกซึ้งมากขึ้น ดังนั้นการกำหนดช่องทางในการใช้สื่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อออนไลน์ที่ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวประเทศไทยแล้วให้บอกต่อ ควรเลือกใช้อย่างระมัดระวังเพื่อให้เกิดผลที่คุ้มค่าในการทั้งสร้างและส่งเสริมภาพลักษณ์ประเทศไทยด้านการท่องเที่ยวเพื่อเกิดประโยชน์ในเชิงกลยุทธ์ในระยะยาว ผลการศึกษานี้บ่งชี้ให้เห็นด้วยว่า การสร้างภาพลักษณ์อาจไม่จำเป็นต้องแยกเป็นกลุ่มย่อยแตกหลาย Segments หรือที่เรียกว่า Portfolio Management คือการจัดการกลุ่มนักท่องเที่ยวแยกเป็นประเภทและดำเนินงานการตลาดตามแบบที่เหมาะสมตามกลุ่ม คำถามเชิงกลยุทธ์นี้มีความสำคัญเกี่ยวเนื่องไปถึงการจัดการงบประมาณด้านการตลาดซึ่งโดยทั่วไปต้องใช้อย่างมีประสิทธิผลมากที่สุดในจำนวนที่มีอยู่จำกัด ดังนั้นการศึกษานี้บ่งชี้ไว้ว่ามิพบความแตกต่างในแต่ละกลุ่มประเทศจนเป็นนัยสำคัญแต่อย่างไร ดังนั้นนักการตลาดควรคำนึงถึงการจัดการประเภทความเป็นจุดหมายปลายทาง (Category Management) ดังกล่าวแล้ว การเข้าใจภาพลักษณ์และกำหนดในเชิงกลุ่มเปรียบเทียบกับภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวของประเทศคู่แข่งในสายตานักท่องเที่ยว[๒๐]

สรุปได้ว่า แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มีที่มาจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยมีจุดเริ่มต้นจากในแถบทวีปยุโรปซึ่งจะเน้นการท่องเที่ยวเพื่อเป็นประสบการณ์ และการเพิ่มพูนความรู้Raymond และ Richards ซึ่งเป็นสมาชิกของสมาคมเพื่อการศึกษาการท่องเที่ยวและสันทนาการ (ATLAS) ได้ให้คำจำกัดความการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างเป็นทางการ ว่าเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรมของชุมชนผ่านทางกิจกรรมและประสบการณ์ที่ได้รับ (Wurzburger, Aagesen, Pattakos, & Pratt, ๒๐๐๙) ในขณะเดียวกัน แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้รับการสนับสนุนโดยองค์กร UNESCO โดยมุ่งเน้นการพัฒนา และสร้างเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ซึ่งส่งเสริมความรู้ความเข้าใจวัฒนธรรมอัตลักษณ์ของแต่ละชุมชนผ่านประสบการณ์ นอกจากนี้จะเห็นได้ว่า แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้รับความนิยมมากขึ้น เนื่องจากนักท่องเที่ยวได้มีปฏิสัมพันธ์ได้ความรู้ ได้รับคุณค่า พร้อมได้รับความเพลิดเพลินจากการท่องเที่ยวในบริบทของมรดกทาง

---

[๒๐] จุฑามาศ วิศาลสิงห์, **โครงการศึกษาภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทยในสายตาของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ,** (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ยูเรก้า คอนซัลติ้ง จำกัด, ๒๕๕๕), หน้า ๘ – ๙.

วัฒนธรรม ทั้งนี้ แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบสร้างสรรค์จะเน้นที่การสะท้อนถึงความมีชีวิต วิถีชีวิต และการถ่ายทอดอย่างเป็นรูปธรรมจนทำให้สถานที่ดังกล่าวเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ[๒๑]

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว

๒.๒.๑ พฤติกรรมของนักท่องเที่ยว

คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ ได้ประมวลสรุปการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว (๒๕๕๔) ไว้ว่า

๑) พฤติกรรมผู้บริโภคปรับเปลี่ยนไปตามสภาพเศรษฐกิจ ผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ส่งผลให้นักท่องเที่ยวใช้จ่ายด้านการท่องเที่ยวอย่างระมัดระวัง โดยคำนึงถึงความคุ้มค่าเงินมากขึ้น ประกอบกับการที่คู่แข่งหันมาใช้กลยุทธ์ด้านราคาเพื่อดึงความสนใจของตลาดนักท่องเที่ยวที่หดตัวลง ทำให้นักท่องเที่ยวมีทางเลือกในการเลือกจุดหมายปลายทางมากขึ้น ซึ่งมีผลให้เกิดพฤติกรรม Last minute คือ ใช้เวลาสั้นก่อนการเดินทางเพื่อตัดสินใจในการจอง/ซื้อสินค้าและบริการท่องเที่ยวเพื่อแสวงหาความคุ้มค่า

๒) นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางท่องเที่ยวระยะใกล้ โดยอาจเลือกเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศหรือภายในภูมิภาคเดียวกันมากขึ้น ทั้งนี้การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ และกรอบความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว เช่น UNWTO APEC ASEAN ACD GMS ACMECS IMT-GT และ BIMSTEC เป็นต้น ช่วยลดอุปสรรคและข้อจำกัดในการท่องเที่ยว

๓) นักท่องเที่ยวมีแนวโน้มสนใจการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ (Special Interest Tourism) เช่น การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย (Adventure Tourism) การท่องเที่ยวเชิงศาสนา (Spiritual Tourism) การท่องเที่ยวเพื่อการประชุมและนิทรรศการ (MICE) และการท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sports Tourism) เป็นต้น รูปแบบการท่องเที่ยวดังกล่าวมีแนวโน้มขยายตัวเนื่องจากนักท่องเที่ยวมีแนวโน้มต้องการที่จะเรียนรู้และได้รับประสบการณ์ที่แตกต่างในการท่องเที่ยวแต่ละครั้ง ต้องการสัมผัสธรรมชาติที่บริสุทธิ์ กิจกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เลือกพักแรมในโรงแรมที่มีเอกลักษณ์ ซึ่งประเทศไทยมีความพร้อมของทรัพยากรพื้นฐานสำหรับการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ

๔) กระแสของความสนใจและใส่ใจในสุขภาพ และการออกกำลังกาย ทำให้การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) และการท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sports Tourism) มีแนวโน้มได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว สำหรับการท่องเที่ยวเชิงกีฬา ประเทศต่าง ๆ ได้แข่งขันกันแย่งสิทธิ์ในการจัด

---

[๒๑] กาญจนา แสงลิ้มสุวรรณ และศรันยา แสงลิ้มสุวรรณ, **การท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน,** Executive Journal, (October – Decenber ๒๐๑๒): ๑๔๑ – ๑๔๒.

กิจกรรม หรือ Event ด้านการกีฬา ซึ่งไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีความพร้อมด้านบุคลากร สนามแข่งขัน ประสบการณ์ในการจัดการแข่งขันกีฬาระดับนานาชาติ รวมถึงกีฬาที่มีเอกลักษณ์ เช่น มวยไทย และตระกร้อ สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพไทยมีชื่อเสียงในเรื่องของสปา การนวดแผนไทยความพร้อมในด้านของบุคลากร มีสถานประกอบการที่มีคุณภาพ ซึ่งพร้อมต่อการรองรับนักท่องเที่ยวในอนาคต

๕) กระแสความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมกำลังได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว และมีแนวโน้มมากขึ้น แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ถูกเปลี่ยนถ่ายเข้าสู่อุตสาหกรรมท่องเที่ยวโดยรวมอย่างเป็นลำดับ และกำลังปรับเปลี่ยนสภาพไปสู่การจัดการที่คำนึงถึงขีดความสามารถการรองรับของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน และมุ่งเน้นสิ่งแวดล้อมและฐานทรัพยากรของพื้นที่ท่องเที่ยวเป็นสำคัญ ดังนั้น จึงเป็นโอกาสในการสร้างเอกลักษณ์และตราสัญลักษณ์สินค้าทางการท่องเที่ยว วัฒนธรรมและธรรมชาติของประเทศไทยให้เป็นที่รู้จักและได้รับการยอมรับในระดับสากล[๒๒]

ในปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมนักท่องเที่ยว กระแสความนิยมท่องเที่ยวทางเลือกการขยายตัวของตลาดการท่องเที่ยวเฉพาะทาง ทำให้การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย (Adventure Tourism) การท่องเที่ยวเชิงศาสนา (Spiritual Tourism) การท่องเที่ยวเพื่อการประชุมและนิทรรศการ (MICE) และการท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sports Tourism) มีแนวโน้มขยายตัว และประเทศไทยก็มีความพร้อม จึงเป็นโอกาสให้ประเทศไทยสร้างนวัตกรรมใหม่เพื่อรองรับแนวทางการท่องเที่ยวเฉพาะทางในอนาคต[๒๓] ดังนั้น ในแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙ จึงมุ่งเน้นในการกระจายตลาดการท่องเที่ยวและพัฒนาระบบตลาดสินค้าทางการท่องเที่ยวสมัยใหม่ให้สอดคล้องกับพฤติกรรม และรสนิยมของนักท่องเที่ยวในกลุ่ม MICE กลุ่มครอบครัว กลุ่มฮันนีมูน กลุ่มท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัล กลุ่มท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กลุ่มท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ (Health and Wellness) กลุ่มท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ กลุ่มท่องเที่ยวเชิงเกษตร และการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและนันทนาการ เป็นต้น

จากการศึกษาของ Bywater (๑๙๙๓) ได้แยกประเภท ซึ่งเป็นแบบอย่างพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมออกเป็น ๓ ประเภท

---

[๒๒] คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, **แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙,** (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, ๒๕๕๔), หน้า ๘ – ๙.

[๒๓] คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, **แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙,** หน้า ๑๙.

๑. นักท่องเที่ยวตามแรงกระตุ้นทางวัฒนธรรม (Culturally Motivated) หมายถึง ผู้ที่เดินทางท่องเที่ยวด้วยเหตผลทางวัฒนธรรม นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้มีความสนใจที่จะเรียนรู้ ศึกษาวัฒนธรรมและมีพฤติกรรมที่จะพักอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวเป็นระยะเวลานาน

๒. นักท่องเที่ยวตามแรงบันดาลใจทางวัฒนธรรม (Culturally Inspired) หมายถึง ผู้ที่ถูกดึงดูดใจด้วยศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จักกัน หรือได้รับการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อ รูปภาพ โดยนักท่องเที่ยวประเภทนี้ จะใช้ระยะเวลาที่จะพักอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวน้อยกว่าประเภทแรก แต่มีโอกาสที่จะเดินทางกลับมายังสถานที่ท่องเที่ยวอีกครั้งในอนาคต

๓. นักท่องเที่ยวตามแรงดึงดูดทางวัฒนธรรม (Culturally Attracted) หมายถึง ผู้ที่มีความสนใจในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น โดยนักท่องเที่ยวประเภทนี้จะมีระยะเวลาในการท่องเที่ยวน้อย อาจจะเป็นในลักษณะเยี่ยมชมมากกว่าการพักอาศัย

Smith (๒๐๐๓) ได้จัดประเภทและพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ดังนี้

ประเภทนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	**สถานที่และกิจกรรมที่สนใจ**
นักท่องเที่ยวแหล่งมรดก (Heritage Tourist)	ปราสาท พระราชวัง บ้านโบราณ แหล่งโบราณคดี อนุสาวรีย์
นักท่องเที่ยวศิลปะ (Arts Tourist)	โรงละคร การแสดงคอนเสิร์ต เทศกาล งานประเพณี
นักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourist)	ถ่ายภาพ วาดภาพ เครื่องปั้น ทำอาหาร หัตถกรรม
นักท่องเที่ยววัฒนธรรมเมือง (Urban Cultural Tourist)	แหล่งประวัติศาสตร์ แหล่งอุตสาหกรรม
นักท่องเที่ยววัฒนธรรมชนบท (Rural Cultural Tourist)	การท่องเที่ยวเชิงเกษตร ชุมชน ฟาร์ม พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติ ภูมิทัศน์
นักท่องเที่ยววัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น (indigenous Cultural Tourist)	ชาวเขา ทะเลทราย เดินป่า ศูนย์วัฒนธรรม ศิลปะและหัตถกรรม
นักท่องเที่ยววัฒนธรรมทันสมัย (Popular Cultural Tourist)	สวนสนุก ห้างสรรพสินค้า การแสดงคอนเสิร์ต งานแข่งขันกีฬา

การแบ่งประเภท และลักษณะของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมดังตารางข้างต้น ทำให้ทราบถึงลักษณะและความต้องการของนักท่องเที่ยว เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์ตอบสนองความต้องการทางด้านพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว อันจะนำไปสู่การสร้างรายได้ให้แหล่งท่องเที่ยว

ควบคู่ไปกับการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ และการรักษาวัฒนธรรมของชุมชนให้คงไว้[๒๔] มีกรณีศึกษาของงานวิจัยหลายชิ้นที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว เช่น

งานศึกษาของ ธีรวัฒน์ บุตตะโยธี (๒๕๕๑) เรื่อง ความพึงพอใจและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อเมืองโบราณ จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาเที่ยวเมืองโบราณ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง ๑๕-๒๕ ปี มีระดับการศึกษาปริญญาตรี ประกอบอาชีพพนักงานบริษัท มีรายได้ต่อเดือน ๑๕,๐๐๑ – ๒๕,๐๐๐ บาท โดยนักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่พอใจต่อทัศนียภาพความสวยงามของเมืองโบราณ และพอใจต่อความกว้างขวางของสถานที่ โดยยังเห็นว่าราคาค่าเข้าชมเหมาะสม และคุ้มค่าในการมาเที่ยว แต่ยังเห็นว่าเมืองโบราณยังขาดการประชาสัมพันธ์ที่เพียงพอ และไม่มีช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย

นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาเที่ยวเมืองโบราณ ส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากอินเตอร์เน็ต ใช้รถยนต์ส่วนบุคคลในการมาเที่ยวและใช้ขับเที่ยวชมภายในเมืองโบราณ และโดยมากมาเที่ยววันหยุดเสาร์-อาทิตย์ ส่วนบุคคลที่มีผลต่อการเที่ยวเมืองโบราณ คือ เพื่อน และค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนในการเที่ยวเมืองโบราณแต่ละครั้ง คือ ๕๙๒ บาท โดยนักท่องเที่ยวเห็นว่าการมาเที่ยวเมืองโบราณคุ้มค่ากับเวลา การรับรู้เมื่อมาเที่ยวเมืองโบราณสูงกว่าที่คาดหวัง ความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับพอใจ โดยอาจจะกลับมาเที่ยวเมืองโบราณอีกในครั้งหน้า และจะมีการแนะนำให้คนที่รู้จักมาเที่ยวเมืองโบราณ

นักท่องเที่ยวที่มีอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ย ต่างกันมีพฤติกรรมการท่องเที่ยวเมืองโบราณ ด้านความพึงพอใจโดยรวมและด้านการรับรู้เมื่อเทียบกับความคาดหวังต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อส่วนต่างๆของเมืองโบราณโดยรวม มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวด้านการรับรู้เมื่อเทียบกับความคาดหวังอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยมีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ[๒๕]

ผลการศึกษาของ ณัฐพล ตันติวงศ์ตระกูล (๒๕๕๔) เรื่อง พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกสถานที่ท่องเที่ยว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย จากผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง ๒๖ - ๓๕ ปี สถานภาพโสด เป็นนิสิตนักศึกษา ส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี มีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาทต่อเดือน นักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ชอบรูปแบบการท่องเที่ยววัฒนธรรม และชื่นชอบในกิจกรรมตักบาตรข้าวเหนียวโดยเหตุผลหลักที่เลือกมาเที่ยวเชียงคานก็เพื่อต้องการที่จะศึกษาประเพณี

---

[๒๔] กาญจนา แสงลิ้มสุวรรณ และศรันยา แสงลิ้มสุวรรณ, **การท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน,** Executive Journal, (October – December ๒๐๑๒): ๑๔๒.

[๒๕] ธีรวัฒน์ บุตตะโยธี, **ความพึงพอใจและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อเมืองโบราณ จังหวัดสมุทรปราการ,** (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๑).

วัฒนธรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนท้องถิ่น ส่วนใหญ่แล้วจะมาเที่ยวเชียงคานร่วมกันประมาณ ๓ - ๕ คน ในช่วงฤดูหนาว โดยศึกษาข้อมูลจากนิตยสาร สิ่งพิมพ์ รวมถึงเว็บไซต์ต่าง ๆ เพื่อประกอบการตัดสินใจโดยเฉลี่ยกลุ่มตัวอย่างจะมาเที่ยวเชียงคานประมาณ ๑ ครั้งต่อปี และใช้เวลาอยู่ที่เชียงคานประมาณ ๒ วัน เสียค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อครั้งประมาณ ๑,๐๐๐ - ๓,๐๐๐ บาท

จากความคิดเห็นเพิ่มเติมของนักท่องเที่ยวพบว่า นักท่องเที่ยวชื่นชอบในความเป็นเอกลักษณ์ของเชียงคาน ทั้งในด้านบรรยากาศ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นซึ่งนักท่องเที่ยวอยากให้เชียงคานยังคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์แบบดั้งเดิม ไม่อยากให้วิถีชีวิตประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นเกิดการเปลี่ยนแปลง[๒๖]

งานศึกษาของ อินทัช รีเสิร์ช แอนด์ คอนซัลแทนซี่ จำกัด, บริษัท (๒๕๕๔) เรื่อง โครงการสำรวจทัศนคติและพฤติกรรมในการเดินทางท่องเที่ยวของชาวไทยในพื้นที่ที่มีศักยภาพในการส่งออกนักท่องเที่ยว พบว่า การศึกษาครั้งนี้พบว่ากลุ่มเป้าหมายที่อยู่ในพื้นที่ศึกษาใช้แรงจูงใจ เพื่อทำให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยว (ในอดีต) ของตนอยู่ ๕ ประเภทได้แก่ “แรงจูงใจจากการได้เห็น ได้สัมผัสประสบการณ์ทางกายภาพ” “แรงจูงใจด้านความรัก/ความสัมพันธ์” “แรงจูงใจจากการได้ซื้อสินค้า/ช้อปปิ้ง” “แรงจูงใจจากการแสวงหาความอิ่มเอิบทางจิตใจผ่านการทำบุญ/ภาวนา” และ “แรงจูงใจที่อยากได้รับความสุขจากการให้ประโยชน์คืนกลับสู่ธรรมชาติหรือสังคม” นอกจากนั้นการใช้แรงจูงในเพื่อ “แสวงหาความอิ่มเอิบทางจิตใจผ่านการทำบุญ/ภาวนา” ก็มีแนวโน้มสูงในบางพื้นที่ อย่างเช่นจังหวัดในพื้นที่ศึกษาภาคกลาง และตะวันออก (หมายเหตุผู้วิจัย: อาจมีความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมไหว้พระ ๙ วัด) รวมถึงกลุ่มเป้าหมายในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดสุราษฎร์ธานี (หมายเหตุผู้วิจัย: เชียงใหม่มีศาสนสถานสำคัญอยู่โดยรอบเป็นจำนวนมาก สุราษฎร์ธานีมีแหล่งท่องเที่ยวสำคัญอย่างวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ซึ่งอยู่ในจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นหนึ่งในแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยม) ขณะที่การใช้แรงจูงใจด้าน “ความสุขจากการให้ประโยชน์คืนกลับสู่ธรรมชาติหรือสังคม” นั้นยังมีการประยุกต์ใช้ในสัดส่วนไม่สูงมากนักในปัจจุบัน แต่ก็มีกลุ่มศักยภาพที่น่าสนใจจำนวนไม่น้อยในบางพื้นที่ เช่นในจังหวัดชลบุรี จังหวัดเชียงใหม่ หรือจังหวัดขอนแก่น เป็นต้น หากพิจารณาเปรียบเทียบการใช้แรงจูงใจเพื่อกระตุ้นการตัดสินใจเดินทางของกลุ่มวิถีชีวิตต่างๆ พบความสอดคล้องระหว่างคุณลักษณะสำคัญของแต่ละกลุ่มวิถีชีวิตกับการประยุกต์ใช้แรงจูงใจเพื่อการเดินทางท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการใช้แรงจูงใจด้าน “ความรัก/ความสัมพันธ์” ระหว่างมวลสมาชิกของกลุ่ม ” ครอบครัวสำคัญ” และกลุ่ม “เพื่อเพื่อนและแฟน” ขณะที่แรงจูงด้านการซื้อสินค้ามีสูงในกลุ่ม “สะอาดปลอดภัยและทันสมัย” และ “ครอบครัวสำคัญ” ส่วนแรงจูงใจด้าน “แสวงหาความอิ่มเอิบทางจิตใจผ่านการทำบุญ/ภาวนา” นั้นโดดเด่นในกลุ่ม “ครอบครัวสำคัญ” กับ “เริงรื่นเทศกาล” และ

---

[๒๖] ณัฐพล ตันติวงศ์ตระกูล, พ**ฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกสถานที่ท่องเที่ยว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย,** (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, ๒๕๕๔).

แรงจูงใจที่เกิดจากความต้องการ “ความสุขจากการให้ประโยชน์คืนกลับสู่ธรรมชาติหรือสังคม” ถูกใช้ในกลุ่ม “อนุรักษ์นิยม” และ “บุกเบิกค้นหา” ในสัดส่วนที่สูงกว่ากลุ่มวิถีชีวิตอื่นๆ ส่วนแรงจูงใจพื้นฐานด้านการ “ได้เห็น ได้สัมผัสประสบการณ์ทางกายภาพ” นั้นถูกใช้อย่างแพร่หลายในทุกกลุ่มวิถีชีวิตและในทุกพื้นที่ศึกษา[๒๗]

งานศึกษาวิจัยของ แสงเดือน รตินธร (๒๕๕๕) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูดที่มีผลต่อนักท่องเที่ยวชาวจีนในการตัดสินใจเลือกมาท่องเที่ยวในประเทศไทย ผลการวิจัย พบว่า นักท่องเที่ยวชาวจีนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุระหว่าง ๒๑-๓๐ ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ๒๙,๙๓๑ หยวนขึ้นไป พฤติกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นปัจจัยผลักดันในการตัดสินใจเลือกมาท่องเที่ยวในประเทศไทยคือ การมีประสบการณ์ในการมาเยือนประเทศไทยแล้วอย่างน้อย ๑ ครั้ง วางแผนการเดินทางท่องเที่ยวทุกอย่างด้วยตนเองและเดินทางกับบริษัททัวร์ในระดับที่ใกล้เคียงกัน มีเพื่อนหรือญาติเป็นผู้ร่วมเดินทางท่องเที่ยว มีค่าใช้จ่ายสำหรับการท่องเที่ยวประมาณ ๕,๙๙๑ -๑๑,๙๗๐ หยวน ค้นหาข้อมูลการท่องเที่ยวผ่านสื่ออินเตอร์เน็ต มีวัตถุประสงค์การท่องเที่ยว คือ เพื่อการพักผ่อนวันหยุด โดยต้องการไปแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ในภาคตะวันออกและภาคใต้เมื่อมาเยือนประเทศไทย ส่วนปัจจัยดึงดูดที่มีอิทธิพลต่อนักท่องเที่ยวชาวจีนในการเลือกมาท่องเที่ยวในประเทศไทย คือ อาหารไทย วัฒนธรรมไทย ความงดงามของธรรมชาติ ทะเลและชายหาดที่สวยงาม และความพร้อมของข้อมูลการท่องเที่ยวตามลาดับ โดยมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ระดับเห็นด้วยระดับมาก จากการวิเคราะห์ทางสถิติพบว่า นักท่องเที่ยวชาวจีนที่มีอายุ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน จะมีปัจจัยผลักดันในการตัดสินใจเลือกมาท่องเที่ยวในประเทศไทยต่างกัน และยังพบว่า นักท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมที่ต้องการจะทำเมื่อมาเยือนประเทศไทยแตกต่างกัน จะมีค่าเฉลี่ยคะแนนความคิดเห็นที่มีต่อปัจจัยดึงดูดในการตัดสินใจเลือกมาท่องเที่ยวในประเทศไทยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ ๐.๐๕[๒๘]

ผลศึกษาของ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (๒๕๕๕) เรื่อง แผนพัฒนาการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานคร พ.ศ.๒๕๕๔ – ๒๕๕๘ จากผลการศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทย ๔๐๐ คน และนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ๔๐๐ คน ซึ่งผลการศึกษาสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง คิดเป็นร้อยละ ๕๙.๕ อายุระหว่าง ๒๑-๓๐ ปี ร้อยละ ๓๕.๐ สถานภาพโสดร้อยละ ๖๔.๘ นับ

---

[๒๗] อินทัช รีเสิร์ช แอนด์ คอนซัลแทนซี่ จำกัด, บริษัท, **โครงการสำรวจทัศนคติและพฤติกรรมในการเดินทางท่องเที่ยวของชาวไทยในพื้นที่ที่มีศักยภาพในการส่งออกนักท่องเที่ยว,** (กรุงเทพมหานคร : บริษัท อินทัช รีเสิร์ช แอนด์ คอนซัลแทนซี่ จำกัด, ๒๕๕๔), หน้า ๕๘ – ๕๙.

[๒๘] แสงเดือน รตินธร, **ปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูดที่มีผลต่อนักท่องเที่ยวชาวจีนในการตัดสินใจเลือก มาท่องเที่ยวในประเทศไทย,** รายงานวิจัย, วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย (สสอท.) (ปีที่ ๑๘ ฉบับที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๕๕) : ๘๔ - ๑๐๔.

ถือศาสนาพุทธร้อยละ ๙๒.๒ อาชีพนักเรียนหรือนักศึกษาร้อยละ ๒๖.๘ รองลงเป็นผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัวร้อยละ ๒๑.๔ และพนักงานบริษัทเอกชน ร้อยละ ๒๑.๑ ซึ่งมีรายได้ประมาณเดือนละ ๕,๐๐๑-๑๐,๐๐๐ บาท ร้อยละ ๒๘.๐ และ ๑๐,๐๐๑-๒๐,๐๐๐ บาท ร้อยละ ๒๗.๐ จบการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาตรีร้อยละ ๕๔.๔ เป็นคนที่มีภูมิลำเนาในกรุงเทพมหานคร ร้อยละ ๕๓.๒ นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่เดินทางกับครอบครัวหรือญาติร้อยละ ๓๔.๖ รองลงมาคือ เดินทางกับกลุ่มเพื่อนร้อยละ ๓๓.๐ นักท่องเที่ยวที่เดินทางคนเดียวร้อยละ ๑๐.๑ ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวเดินทางกับกลุ่มทัวร์ ร้อยละ๑.๕ เท่านั้น สำหรับที่พักระหว่างเดินทางท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะพักที่บ้านร้อยละ ๖๒.๑ ทั้งบ้านตนเอง บ้านเพื่อนหรือบ้านญาติ ส่วนใหญ่เดินทางด้วยรถยนต์ส่วนตัว ร้อยละ ๕๒.๙ รองลงมาคือ รถโดยสารประจำทาง ร้อยละ ๓๓.๓ ช่วงเวลาเดินทางท่องเที่ยวส่วนใหญ่ เป็นวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ร้อยละ ๔๖.๖ และมีความถี่ในการเดินทางท่องเที่ยวประมาณเดือนละ ๑ ครั้ง (ค่าเฉลี่ย ๑๒.๕๔ ครั้งต่อปี) นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่รับทราบข้อมูลการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานคร จากการบอกต่อของเพื่อนและคนรู้จักร้อยละ ๒๘.๙ รองลงมาคือ จากวิทยุหรือโทรทัศน์ร้อยละ ๒๖.๓ และอินเตอร์เน็ต ร้อยละ ๒๕.๘ เหตุผลสำคัญในการท่องเที่ยว คือ การพักผ่อนร้อยละ ๓๘.๘ รองลงมาคือ ไหว้พระหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ร้อยละ ๒๑.๙ นักท่องเที่ยวชาวไทยร้อยละ ๑๕.๕ นิยมการจับจ่ายใช้สอย ซึ่งเป็นกิจกรรมเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจที่สามารถลดความเครียดได้ ความนิยมอันดับรองลงมาคือ การทำบุญ หรือสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ร้อยละ ๑๒.๙ การท่องเที่ยวเชิงโบราณสถานและแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมร้อยละ ๑๑.๒ และการท่องเที่ยวเพื่อแสวงหาอาหารอันอร่อยรับประทาน ร้อยละ ๑๑.๑ ผู้ที่นิยมการท่องเที่ยวแนวธรรมชาติและการท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตมีเพียงร้อยละ ๙.๘ และ ๘.๙ ตามลำดับ อาจเนื่องจากกรุงเทพมหานครมีสถานที่ท่องเที่ยวดังกล่าวไม่มากนักและอาจไม่ดึงดูดใจพอ นอกจากนี้ยังพบว่านักท่องเที่ยวที่สนใจการท่องเที่ยวเพื่อชมงานแสดงสินค้าหรือนวัตกรรมและการท่องเที่ยวเชิงวิชาการมีเพียงร้อยละ ๗.๐ และ ๓.๒ ตามลำดับ ทั้ง ๆ ที่กรุงเทพมหานครเป็นศูนย์รวมความรู้และวิทยาการต่าง ๆ มีการจัดนิทรรศการทางวิชาการ การจัดกิจกรรมงานเทศกาลและ งานแสดงนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง[๒๙]

ผลงานการศึกษาของ Market Wise Ltd. (๒๕๕๕) เรื่อง โครงการสำรวจทัศนคติและความพึงพอใจนักท่องเที่ยวต่างชาติกลุ่มตลาดหลักและกลุ่มตลาดเกิดใหม่ (ระยะที่ ๒) จากการสำรวจนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทยในภาพรวม ๑๒ ตลาด จำนวน ๓,๖๐๐ คน พบว่ามีความโน้มเอียงไปทางกลุ่มชาวต่างประเทศที่เป็นเพศชาย (๕๖%) อายุระหว่าง ๓๐-๓๙ ปี (๒๒%) สถานภาพโสด (๔๗%) และแต่งงาน/มีครอบครัว (๔๖%)ไม่มีบุตร (๓๔%) รายได้ครอบครัว

---

[๒๙] มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, **แผนพัฒนาการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานคร พ.ศ.๒๕๕๔ – ๒๕๕๘,** (กรุงเทพมหานคร : กองการท่องเที่ยว สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร, ๒๕๕๕), หน้า ๔๐ – ๔๔.

ต่อเดือนน้อยกว่า US$ ๑๕,๐๐๐ (๕๒%) อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน (๒๓%) เจ้าของกิจการ (๑๖%) นักเรียน/นักศึกษา (๑๔%) และวิชาชีพเฉพาะ (๑๓%)

ปัจจัยพื้นฐานที่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติให้ความสำคัญ ๕ อันดับแรกในการพิจารณาเลือกประเทศที่จะเดินทางไปท่องเที่ยว ได้แก่ ความเป็นมิตรของคนในพื้นที่ (๕๘%) ความสวยงามของสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (๕๔%) ความหลากหลายของสถานที่ท่องเที่ยว (๕๒%) ความน่าสนใจของวัฒนธรรม (๔๘%) และความน่าสนใจของวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในพื้นที่ (๔๖%) ในขณะที่ปัจจัยที่สำคัญ ๕ อันดับแรกที่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติใช้พิจารณาในการเลือกเดินทางมาท่องเที่ยวที่ประเทศไทย ได้แก่ ความสวยงามของสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (๖๐%) ความเป็นมิตรของคนในพื้นที่ (๕๙%) ความน่าสนใจของวัฒนธรรม (๕๐%) ความคุ้มค่า/ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไม่สูง (๔๘%) ความน่าสนใจของวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในพื้นที่ และความหลากหลายของสถานที่ท่องเที่ยว (๔๗%) หากวิเคราะห์ถึงปัจจัยพื้นฐานในการท่องเที่ยวต่างประเทศและปัจจัยที่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเลือกเดินทางมาประเทศไทยดังกล่าว จะพบว่ามีคุณลักษณะเฉพาะของประเทศไทยบางอย่างที่ถือว่าเป็นจุดสร้างความโดดเด่นเนื่องจากเป็นปัจจัยที่นักท่องเที่ยวเลือกว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวที่ประเทศไทยมากกว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานทั่ว ๆ ไปในการเดินทางท่องเที่ยวต่างประเทศ ซึ่งได้แก่ ความสวยงามของสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ความเป็นมิตรของคนในพื้นที่ ความน่าสนใจของวัฒนธรรม ความคุ้มค่า/ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไม่สูง ความน่าสนใจของวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในพื้นที่ สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวที่ดี และคำแนะนำ/บอกต่อจากเพื่อน/คนในครอบครัว

นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติส่วนใหญ่มาสัมผัสประสบการณ์ด้านความบันเทิงและอาหาร (๘๔%) ซึ่งได้แก่ การมารับประทานอาหารไทย ซื้อสินค้าท้องถิ่น/เสื้อผ้าไทย/สินค้า brand name และการท่องเที่ยวกลางคืน นอกจากนี้ ๘๓% เดินทางมาท่องเที่ยวตามสถานที่ท่องเที่ยวธรรมชาติซึ่งรวมถึงการท่องเที่ยวทะเล/ชายหาด ป่า ภูเขา น้ำตก การล่องแพ เรือแคนู ปีนเขา และการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ๗๕% เดินทางมาท่องเที่ยวด้านศิลปะ วัฒนธรรม และผู้คน ซึ่งได้แก่ สถานที่ทางประวัติศาสตร์ การชมเมือง การเยี่ยมชมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่น พิพิธภัณฑ์ การสาธิตผลงานศิลปะและหัตถกรรม ๕๓% เดินทางมาท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เช่น การใช้บริการ Spa & Wellness การเข้ารับการรักษาพยาบาล และการทำบุญ/แสวงบุญ/ปฏิบัติธรรม ๓๓% มาทำกิจกรรมอื่น ๆ เช่น ดำน้ำ ตีกอล์ฟ และร่วมเทศกาล/งานประเพณีของไทย ทั้งนี้ จากกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมาทำที่ประเทศไทย พบว่า มีกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวค่อนข้างชอบ ได้แก่ การท่องเที่ยวตามสถานที่ท่องเที่ยวธรรมชาติ โดยเฉพาะทะเลและชายหาด มีนักท่องเที่ยวมากกว่าครึ่งหนึ่งที่ทำกิจกรรมเหล่านี้แล้วรู้สึกว่าเป็นกิจกรรมที่ตนเองชอบ โดยนักท่องเที่ยวชาวต่างชาตินิยมเดินทางมาท่องเที่ยวและทำกิจกรรมท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่ภาคกลางและภาคตะวันออกมากที่สุด ๘๓% อาทิ

กรุงเทพฯ และพัทยา ตามด้วยภาคใต้ ๕๖% อาทิ ภูเก็ต กระบี่ เกาะพงัน เกาะสมุย สุราษฎร์ธานี หัวหิน ชะอำ และภาคเหนือ ๓๑% อาทิ เชียงใหม่ เชียงราย และหากวิเคราะห์นักท่องเที่ยวจำแนกตามปัจจัยผลักดันในการเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย จะพบว่าสำหรับกลุ่มที่ต้องการการฟื้นฟูร่างกายและจิตใจ ต้องการการหลุดพ้น และใช้เวลาร่วมกันกับผู้อื่น มีแนวโน้มที่จะไปที่จังหวัดภูเก็ตมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ในขณะเดียวกันสำหรับกลุ่มที่ต้องการการเรียนรู้/ค้นหา มีแนวโน้มจะไปที่จังหวัดเชียงใหม่มากกว่ากลุ่มอื่น และหากวิเคราะห์จำแนกตามกลุ่มนักท่องเที่ยว พบว่ากลุ่ม First visit มีแนวโน้มจะไปที่จังหวัดภูเก็ตมากกว่ากลุ่ม Revisit ในขณะที่กลุ่ม Revisit มีแนวโน้มไปที่พัทยา/ชลบุรี และหัวหิน/ชะอำมากกว่ากลุ่ม First visit

นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติให้ระดับความพึงพอใจโดยรวมต่อการท่องเที่ยวในประเทศไทยในระดับสูงที่ค่าเฉลี่ย ๔.๓๒ (จากคะแนนเต็ม ๕) โดยมีนักท่องเที่ยวที่พึงพอใจกับการท่องเที่ยวในประเทศไทยถึงพึงพอใจมากที่ ๘๘% และในทางตรงกันข้ามมีนักท่องเที่ยวที่ไม่พึงพอใจถึงไม่พอใจมากที่ ๔% โดยนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีความพึงพอใจในระดับสูงในด้านความมีน้ำใจไมตรี และการต้อนรับที่ดีของคนไทยที่ค่าเฉลี่ย ๔.๒๘ และความน่าสนใจของสถานที่และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ค่าเฉลี่ย ๔.๑๕ ในทางตรงข้าม ประเด็นที่นักท่องเที่ยวยังพึงพอใจในระดับที่ไม่สูงมากนัก ได้แก่บริการด้านการท่องเที่ยวที่ค่าเฉลี่ย ๓.๙๘ และความปลอดภัยในการเดินทางท่องเที่ยวที่ค่าเฉลี่ย ๓.๙๔ ส่วนประเด็นที่นักท่องเที่ยวค่อนข้างไม่พึงพอใจจะเป็นในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยวที่ค่าเฉลี่ย ๓.๘๖ ส่วนประเด็นด้านความน่าสนใจของสถานที่และกิจกรรมท่องเที่ยว ในรายละเอียดพบว่า สิ่งที่สามารถสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยวได้ในระดับที่สูง ได้แก่ อาหารไทย สถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ศิลปะ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของคนท้องถิ่น การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ/Spa & Wellness และสถานที่ซื้อสินค้า ในขณะที่สิ่งที่สร้างความพึงพอใจกับนักท่องเที่ยวได้เพียงระดับปานกลาง ได้แก่ ความหลากหลายของสถานที่และกิจกรรมท่องเที่ยว การเป็นประเทศที่มีความเหมาะสมต่อการท่องเที่ยวกับครอบครัว/เด็ก การให้ประสบการณ์ความเป็นไทยแท้ และสิ่งที่นักท่องเที่ยวค่อนข้างไม่พึงพอใจ ได้แก่ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนตามสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ และการแสดงออกถึงการให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมและการรักษาธรรมชาติ[๓๐]

๒.๒.๒ กระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ของแหล่งท่องเที่ยว

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนจะสามารถสำเร็จลุล่วงไปได้จะต้องอาศัยกลยุทธ์ทางการตลาดและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เพื่อสนองความต้องการระหว่าง

---

[๓๐] MarketWise Ltd., **โครงการสำรวจทัศนคติและความพึงพอใจนักท่องเที่ยวต่างชาติกลุ่มตลาดหลักและกลุ่มตลาดเกิดใหม่ (ระยะที่ ๒),** (กรุงเทพมหานคร : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.), ๒๕๕๕), หน้า ๒ – ๑๕.

นักท่องเที่ยวกับผู้ให้บริการหรือผู้ประกอบการ ทั้งนี้ การทำตลาดการท่องเที่ยวในแต่ละแหล่งนั้นมีความแตกต่างด้านบริการที่นักท่องเที่ยวได้รับ ซึ่งอาจจะเป็นสิ่งสามารถจับต้องได้ หรือไม่สามารถจับต้องได้ ซึ่งโดยขั้นตอนการตลาดและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวคำนึงถึงปัจจัย ดังต่อไปนี้

๑) ผลิตภัณฑ์ที่จะตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ก่อนการพัฒนาการตลาดทางด้านการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการหรือผู้จัดการแหล่งท่องเที่ยวควรทราบถึงความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น นักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมส่วนมากเน้นที่ความรู้ ความประทับใจ ความสุนทรีย์ ประสบการณ์ ฯลฯ ดังนั้น แหล่งท่องเที่ยวควรมีความโดดเด่น และมีเอกลักษณ์เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับประโยชน์ และสนองความต้องการสูงที่สุด ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวจะผลักดันการตลาดของแหล่งท่องเที่ยว ทั้งจากการโฆษณาปากต่อปาก และการกลับมาเยือนอีกครั้ง นอกจากนี้ การสร้างตราสินค้าแหล่งท่องเที่ยว (Destination Branding) เพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เป็นกลยุทธ์ทางการตลาดที่สำคัญในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เนื่องด้วยแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแต่ละพื้นที่ของประเทศไทยมีความแตกต่างกัน มีอัตลักษณ์และมีศักยภาพที่จะสามารถดึงดูดความสนใจและชวนให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติมาเยี่ยมเยือน

๒) การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การส่งเสริมการตลาดเป็นกลยุทธ์ที่จะทำให้นักท่องเที่ยวรับรู้ และสนใจเยือนแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้น การส่งเสริมการตลาด เช่น การให้ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อ โฆษณา การประชาสัมพันธ์ หรือ การพูดแบบปากต่อปากเพื่อกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวสนใจและต้องการท่องเที่ยว การนำเสนอที่น่าสนใจและสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้สนใจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมยั่งยืน อาจเป็นการประชาสัมพันธ์ การจัดตั้งศูนย์บริการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หรือการจัดนิทรรศการภาพถ่าย การใช้สื่อมัลติมีเดียปฏิสัมพันธ์เพื่อประชาสัมพันธ์ส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และแนวคิดการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่สืบเนื่องต่อไป (Gowdy, ๑๙๙๙) ซึ่งการเลือกใช้สื่อประชาสัมพันธ์จะนำจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนวิธีในการดำเนินชีวิตเป็นจุดขาย (Brand Idea) และสื่อสารไปยังนักท่องเที่ยว (Brand Communication) เพื่อสร้างการรับรู้ (Brand Awareness) และสัมผัสประสบการณ์ (Brand Experience) จนเกิดเป็นกระบวนการท่องเที่ยว[๓๑]

จากผลการศึกษากรณีศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ของแหล่งท่องเที่ยว ในงานศึกษาของ วรสิกา อังกูร และคณะ (๒๕๔๗) เรื่อง ศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาและการเผยแผ่ศาสนธรรมของวัดในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาแหล่งการเรียนรู้ของวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพฯ พบว่า วัดพระเชตุพนจัดเป็นมหาวิทยาลัยเปิดแห่งแรกและเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สมบูรณ์แบบอย่างแท้จริง ทั้งนี้เพราะนอกจากจะเป็นแหล่งรวมองค์ความรู้

---

[๓๑] กาญจนา แสงลิ้มสุวรรณ และศรันยา แสงลิ้มสุวรรณ, **การท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน,** Executive Journal, (October – Decenber ๒๐๑๒): ๑๔๓.

ในด้านต่างๆ แล้ว ยังมีการนำความรู้ทางธรรมสอดแทรกไปควบคู่กับองค์ความรู้ต่างๆ เหล่านั้นได้อย่างกลมกลืน ทั้งวิธีการในการเรียนรู้นั้นยังมีลักษณะเป็น “กระบวนการเรียนรู้” ที่ครบถ้วนสมบูรณ์ กล่าวคือมีทั้งการเรียนรู้ที่มีผู้เรียนผู้สอน การศึกษาโดยใช้วิธีจากการชมของจริง การศึกษาผ่านสื่อต่างๆ เช่น สื่อวัสดุการศึกษา สื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และการเรียนรู้โดยอาศัยประสบการณ์จริง ซึ่งวิธีการดังกล่าวนี้ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและได้รับความรู้ควบคู่ไปกับคุณธรรมอย่างแท้จริง รูปแบบการจัดวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้มี ๔ รูปแบบ คือ ๑) การจัดทัศนศึกษานำชมวัด ๒) หอสมุดสมเด็จ ว.ผ.ต.วัดพระเชตุพน ๓) ศิลาจารึก ๘ หมวด ๔) โรงเรียนแพทย์แผนโบราณและการนวดแผนโบราณ ซึ่งจากการศึกษาพบปัญหาในการจัดการแหล่งเรียนรู้ คือ ปัญหาด้านข้อมูล บุคลากร ทักษะและเทคนิควิธีในการถ่ายทอด การดูแลรักษาองค์ความรู้ที่จารึกอยู่ตามโบราณสถาน และด้านสถานที่ และได้มีข้อเสนอแนะว่า ควรมีการเตรียมความพร้อมในการจัดวัดเป็นแหล่งเรียนรู้ให้ครบองค์ประกอบ ๔ ประการ คือ ความพร้อมทางกายภาพ ความพร้อมในเชิงนโยบาย ความพร้อมด้านบุคลากร และความพร้อมด้านการบริหารจัดการ[๓๒]

และงานศึกษาของ จริญญา ณพิกุล และวารัชต์ มัธยมบุรุษ (๒๕๕๕) เรื่อง การศึกษาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่าจังหวัดเชียงรายมีศักยภาพในด้านกายภาพ ด้านการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจและสังคม ด้านวัฒนธรรม ด้านธรรมชาติ และ ด้านการบริหารและการจัดการ จากการวิเคราะห์ด้านศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวนั้น สามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย คือ พัฒนาถนนหรือเส้นทางการคมนาคมให้เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกสบายและสามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ทุกฤดูกาล อนุรักษ์ความสมบูรณ์ของสภาพธรรมชาติหรือการคงรักษาสภาพดั้งเดิมเพื่อให้เกิดคุณค่าและนำไปใช้ประโยชน์ในการศึกษา ไม่ทำลายความสวยงามของธรรมชาติ มีอุปกรณ์รองรับของปริมาณขยะที่เพียงพอ และออกแบบให้กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม ควรมีการจัดการด้านคุณภาพอากาศ และไม่สร้างความรำคาญในแหล่งท่องเที่ยว สร้างความพึงพอใจในคุณค่าเชิงการท่องเที่ยว รักษาความงดงามด้านศิลปวัฒนธรรม และประวัติความเป็นมาทางด้านประวัติศาสตร์ ประเพณี วัฒนธรรม สร้างความมีเอกลักษณ์เฉพาะตนของแหล่งท่องเที่ยว ดูแลให้ความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว และมีเจ้าหน้าดูแลนักท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง จัดเตรียมเอกสาร

---

[๓๒] วรสิกา อังกูร และคณะวิจัย, **“รูปแบบการจัดการศึกษาและการเผยแผ่ศาสนธรรมของวัดในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาแหล่งการเรียนรู้ของวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร”,** รายงานวิจัย, (กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์ พับลิชชิ่ง, ๒๕๔๗).

เผยแพร่ที่กล่าวถึงการอนุรักษ์และรักษาแหล่งท่องเที่ยว การมีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เพื่อให้ข้อมูลในการท่องเที่ยวที่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยว[๓๓]

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นกระทรวงมหาดไทย (๒๕๕๐) ดำเนินการโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยมีหลักการดำเนินการที่สำคัญ ๔ ด้าน ประกอบด้วย

๑. การเร่งพัฒนา บูรณะ ฟื้นฟูมรดก และสินทรัพย์ทางวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวใหม่เพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชน โดยส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมของเอกชนเพื่อที่จะรักษาแหล่งท่องเที่ยวและวิถีชีวิตให้อยู่สภาพเดิมอย่างยั่งยืน

๒. การเพิ่มความหลากหลายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมรูปแบบต่าง ๆ ทั้งการท่องเที่ยวแหล่งมรดก การท่องเที่ยวศิลปะ การท่องเที่ยววัฒนธรรมเมือง การท่องเที่ยววัฒนธรรมชนบท รวมถึงการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย

๓. การเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวก การวางแผนด้านความปลอดภัย สุขอนามัย และสวัสดิการของนักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกวัย

๔. การส่งเสริมความเชื่อมโยง ความร่วมมือกับหน่วยงานในท้องถิ่น และประชาชนในชุมชน เพื่อที่จะสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวพัฒนาคุณภาพการบริการท่องเที่ยว รวมถึงการประชาสัมพันธ์ของการท่องเที่ยวท้องถิ่นในรูปแบบต่าง ๆ [๓๔]

อย่างไรก็ตาม กระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ของแหล่งท่องเที่ยวนั้น ควรมีการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยเริ่มจากการวิเคราะห์แหล่งท่องเที่ยว รวมถึงความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนา การปรับปรุง และความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยวนั้นว่าเพียงพอที่จะดึงดูดใจนักเที่ยวเที่ยวให้เดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวนั้นหรือไม่ คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเป็นอย่างไร ซึ่งรวมถึงภาพรวมด้านความสวยงาม ลักษณะเด่น อัตลักษณ์ ความเก่าแก่ทางประวัติศาสตร์ ความสำคัญทางศาสนา สภาพภูมิทัศน์ และวิถีชีวิต นอกจากนี้ ประเด็นของความพร้อมทางด้านความสะดวก ซึ่งรวมถึงทั้งความสะดวกในการเข้าถึง และสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นสิ่งสำคัญในการวางแผนการใช้พื้นที่และการกำหนดศักยภาพรองรับแหล่งท่องเที่ยว ในการกำหนดศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวนั้น ประเด็นสำคัญ คือ ต้องสามารถจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกเบื้องต้น เช่น ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา การกำจัดขยะ ระบบสื่อสารคมนาคม ลานจอดรถ ที่พักโรงแรม ร้านอาหาร และร้านขายของที่ระลึกให้พอเพียงกับจำนวนนักท่องเที่ยว รวมถึงต้องควบคุมจำนวน

---

[๓๓] จริญญา ณพิกุล และวารัชต์ มัธยมบุรุษ, **การศึกษาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย,** รายงานวิจัย, (พะเยาวิจัย ๑ กลุ่มการวิจัยท่องเที่ยวยั่งยืน มหาวิทยาลัยพะเยา, ๒๕๕๕) : ๑๖๗ – ๑๗๕.

[๓๔] กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, **มาตรฐานการส่งเสริมการท่องเที่ยว,** (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงมหาดไทย, ๒๕๕๐). [เอกสารเผยแพร่].

นักท่องเที่ยวไม่ให้เกินความสามารถที่จะรองรับได้ ซึ่งรวมถึงการประเมินผลกระทบจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยวในพื้นที่ดังกล่าว ตลอดจนปัญหาและผลกระทบที่จะตามมาจากการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ ประเด็นพื้นฐานที่สำคัญประเด็นหนึ่งที่จะนำไปสู่การวางนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสม คือ การประเมินผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยว ทั้งนี้ การสร้างหลักเกณฑ์และตัวบ่งชี้ในการประเมินผลกระทบขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการพัฒนาการท่องเที่ยวของแต่ละฝ่าย ซึ่งจะต้องมีการประเมินผลกระทบของการพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกัน (Butler, ๑๙๙๙) โดยหลักเกณฑ์การประเมินผลกระทบนั้นแบ่งเป็นผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ผลกระทบต่อคุณค่าทางวัฒนธรรม และผลกระทบต่อการเสริมสร้างลักษณะเด่น อัตลักษณ์ของชุมชนและพื้นที่ ผลกระทบต่อการดำรงรักษามรดกทางวัฒนธรรม เพื่อนำไปสู่การวางแผนนโยบายที่สมดุล และแนวทางการจัดการเพื่อควบคุมผลกระทบจากการท่องเที่ยวอันจะนำไปสู่การก่อให้เกิดผลประโยชน์สุทธิที่สูงสุดต่อพื้นที่

นอกจากนี้ ขั้นตอนการวางแผนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ควรจะรวมถึงการฝึกอบรมคนในพื้นที่ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนในท้องถิ่น ให้รับรู้และมีส่วนร่วมในการดูแลแหล่งท่องเที่ยว ทั้งนี้การพัฒนาบุคลากร การให้ความรู้ และการฝึกอบรม เพื่อให้บุคลากรมีความรู้และแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน นับว่าเป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

การจัดการโครงสร้างองค์กรและการจัดการที่เหมาะสมเป็นส่วนประกอบที่สำคัญในการที่จะกำหนดทิศทางของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืน โดยทั่วไปแล้วจะสามารถสรุปโครงสร้างองค์กรและการจัดการสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยจะมุ่งเน้นที่ประสานงานกับองค์กรปกครองท้องถิ่น และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องที่เกี่ยวข้องส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นต้องนำการท่องเที่ยวขยายเศรษฐกิจในท้องถิ่น เพื่อที่จะร่วมกันหาจุดเด่นหรืออัตลักษณ์ที่จะเป็นจุดประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้การสนับสนุนการมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายพัฒนาการท่องเที่ยวกับท้องถิ่นเพื่อที่จะร่วมกันวิเคราะห์ หรือแก้ไขปัญหาและข้อขัดแย้งในผลประโยชน์ที่ต่างกันเป็นอีกแนวทางที่มีความจำเป็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนอีกด้วย[๓๕]

ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวที่เอื้อต่อการพัฒนาการปรับปรุงหรือทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรวมถึงความน่าสนใจของท้องถิ่นนั้นว่ามีเพียงพอที่จะดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้ตัดสินใจเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวนั้นหรือไม่ วิวัฒน์ชัย บุญยภักดิ์ (๒๕๕๐) ได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์ในการพิจารณาและการกำหนดศักยภาพหรือความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว ดังนี้

---

[๓๕] กาญจนา แสงลิ้มสุวรรณ และศรันยา แสงลิ้มสุวรรณ, **การท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน,** Executive Journal, (October – Decenber ๒๐๑๒): ๑๔๔ – ๑๔๕.

๑) คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวได้แก่ความสวยงาม ลักษณะเด่นในตัวเอง ความเก่าแก่ทางประวัติศาสตร์ความสำคัญทางลัทธิและศาสนา บรรยากาศ สภาพภูมิทัศน์ทางธรรมชาติและวิถีชีวิต

๒) ความสะดวกในการเข้าถึง ได้แก่ สภาพของเส้นทางท่องเที่ยว ลักษณะการเดินทาง ระยะเวลาจากตัวเมืองไปยังแหล่งท่องเที่ยว

๓) สิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ที่พักแรม ร้านอาหาร เครื่องดื่ม สถานบริการต่างๆ ระบบไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์และการรักษาความปลอดภัย

๔) สภาพแวดล้อม ได้แก่ สภาพทางกายภาพ สภาพอากาศระบบนิเวศและสภาพอื่นๆ ของแหล่งท่องเที่ยว

๕) ข้อจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ ข้อจำกัดด้านพื้นที่ ข้อจำกัดทางด้านบริการสาธารณูปโภค ปัญหาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

๖) ความมีชื่อเสียงในปัจจุบัน ได้แก่ ความเป็นที่รู้จักของแหล่งท่องเที่ยวและจำนวนนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว

นอกจากนี้ จารุจน์ กลิ่นดีปลี (อ้างถึงใน วิภา ศรีระทุ, ๒๕๕๑) ได้กล่าวถึงเกณฑ์ในการพิจารณาศักยภาพด้านการท่องเที่ยว ที่ครอบคลุมองค์ประกอบ ๔ ด้าน ดังนี้

๑) ด้านพื้นที่ คือ การดึงดูดนักท่องเที่ยวด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีลักษณะเฉพาะหรือมีความเป็นเอกลักษณ์ ประวัติศาสตร์โบราณ วัตถุสถานที่มีความเกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศ วัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่น รวมทั้งต้องมีปัจจัยอื่นที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ ได้แก่ ลักษณะภูมิทัศน์ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

๒) ด้านการจัดการ คือ ความปลอดภัยในการท่องเที่ยวในพื้นที่ การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆและการจัดการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวไม่ให้เกินขีดความสามารถในการรองรับ

๓) ด้านกิจกรรมและกระบวนการ คือ การพิจารณาถึงความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยวการสร้างจิตสำนึกและการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม

๔) ด้านการมีส่วนร่วม คือ การพิจารณาว่าองค์กรท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมดูแลแหล่งท่องเที่ยวในรูปแบบใดบ้าง และประชาชนในท้องถิ่นมีความพอใจหรือสนใจที่จะให้แหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตนได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือไม่

ดังนั้น ในการศึกษาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณา ๘ ด้าน ได้แก่ คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ความสะดวกในการเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก ข้อจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยว สภาพแวดล้อม ความมีชื่อเสียง กิจกรรมท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมของชุมชน

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวบ้านศิลปิน

๒.๓.๑ การท่องเที่ยวบ้านศิลปิน

พลวัฒ ประพัฒน์ทอง ได้เริ่มการศึกษาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๗ และเสร็จสิ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๙ ผู้วิจัยยังได้ติดตามสังเกตอย่างมีส่วนร่วม กระบวนการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวบ้านศิลปินอย่างต่อเนื่องจวบจน พ.ศ. ๒๕๕๖ ในมุมมองแนวคิดบ้านศิลปินในฐานะทุนทางสังคม และการเกิดขึ้นของชุมชนศิลปินในจังหวัดเชียงราย การศึกษาติดตามพบว่า สามารถแบ่งเป็นลักษณะได้ ๔ ลักษณะ ดังนี้

๑. ศิลปินกับการพัฒนาชุมชนและเมือง

ศิลปินที่โดดเด่นในการพัฒนาชุมชนและเมือง ได้แก่กรณีของ เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ ซึ่งสามารถแยกออกได้เป็นสองกรณี คือ หนึ่ง กรณีวัดร่องขุ่น เป็นกรณีศึกษาที่ศิลปินได้ใช้ศิลปะร่วมสมัยที่มีลักษณะเฉพาะของตนเองในการสร้างพุทธศิลป์ผ่านการบูรณะวัดร่องขุ่น ที่เคยเป็นวัดประจำชุมชนบ้านเกิดของตนเอง โดยเริ่มจากการบูรณะอุโบสถแล้วขยายขอบเขตพื้นที่ออกไปอย่างกว้างขวางโดยเริ่มในปี พ.ศ. ๒๕๔๐ วัดร่องขุ่นนี้กลายมาเป็นจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวคนไทยที่สนใจในงานแบบพุทธศิลป์ ความโดดเด่นของวัดร่องขุ่นก็คือการสร้างทุนทางสังคมที่สามารถตอบสนองรสนิยมทางศิลปะและความศรัทธาของคนไทยได้เป็นอย่างดี การระดมทุนในการก่อสร้างวัดได้มาจากการขายผลงานผลิตซ้ำ ด้วยระบบการพิมพ์ของตัวศิลปินเอง และสามารถนำเงินเหล่านี้มาใช้สอยได้อย่างหลากหลาย การก่อสร้างบนวัดต่อเนื่องยาวนานมาเกือบ ๑๕ ปี และยังมีขยายพื้นที่เพื่อการก่อสร้างเพิ่มเติมอยู่ตลอดเวลา มีการวางแผนในการสืบทอดการก่อสร้างวัดร่องขุ่นไว้ถึงสามรุ่น เพื่อให้วัดร่องขุ่นมีความยั่งยืน และมีระบบในการจัดการการเข้าชมวัดเป็นอย่างดีมาก ทั้งนี้เพราะเนื่องจากตัวศิลปินเองได้ทุ่มเทและใช้ประสบการณ์ของตนเองที่เข้าใจในความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยเป็นอย่างดี ทำให้วัดร่องขุ่นสามารถรองรับผู้คนจำนวนมากที่หลั่งไหลเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายได้อย่างน่าประทับใจ

ไม่เพียงแต่การสร้างวัดเท่านั้น ศิลปินเองยังได้ใช้เงินกองทุนที่มีอยู่ในการพัฒนาผู้คนรอบวัดอีกด้วย เช่น การให้ทุนการศึกษาแก่ผู้อยู่อาศัยในบริเวณวัด หรือผู้ยากไร้ สามารถส่งคนเรียนหนังสือจนจบปริญญาโท และไปทำงานเป็นอาจารย์ในระดับมหาวิทยาลัย การพัฒนาบุคลากรอีกรูปแบบหนึ่งได้แก่การสร้างช่างฝีมือขึ้นมาจากชาวบ้านเป็นจำนวนมาก ด้วยการก่อสร้างวัดร่องขุ่นการฝึกฝนได้เริ่มจากเด็กเล็ก ๆ ที่พอเรียนรู้ได้ให้สืบทอดงานศิลปะที่อาจเรียกได้ว่าเป็นสกุลช่างศิลปะไทยแบบ เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์

การสร้างวัดร่องขุ่นไม่ใช่เป็นเพียงศรัทธาของศิลปินเท่านั้น ยังสร้างอาชีพและช่องทางการค้าให้กับชุมชนโดยรอบเป็นอย่างมาก ร้านค้าต่าง ๆ ที่อยู่โดยรอบวัดได้ถูกจัดระเบียบได้อย่างสวยงาม และสามารถทำให้มีประสิทธิภาพรองรับนักท่องเที่ยวในการจับจ่ายซื้อของ ทำให้มีรายได้เกิด

ขึ้นกับผู้คนเป็นจำนวนมาก ในเรื่องของการระดมทุนของวัดร่องขุ่นนี้ถือเป็นกรณีศึกษาที่ดียิ่ง นอกเหนือจากการขายงานศิลปะที่เป็นการผลิตซ้ำจากการพิมพ์ การให้เช่าเหรียญพระพิฆเนศก็เป็นการระดมทุนที่น่าสนใจอย่างยิ่ง โดยมีการสร้างเหรียญพระพิฆเนศ และเหรียญอื่น ๆ อีกด้วย การสร้างเหรียญให้เช่า ถือว่าเป็นความก้าวหน้าในการระดมทุน เพื่อดึงดูดผู้คนให้เข้ามาเยี่ยมชมอีกครั้ง หลังจากหลายคนได้ซื้อภาพเขียนไปแล้ว ก็กลับมาเช่าเหรียญอีกครั้ง และราคาของเหรียญก็สูงมากยิ่งขึ้น และสร้างกำไรจากการเช่าต่อเหรียญได้เป็นอย่างดี ซึ่งสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านเป็นอย่างมาก

นอกเหนือจากการพัฒนาชุมชนด้วยการสร้างผลงานศิลปะแล้ว เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ ยังได้มีส่วนร่วมในการออกแบบสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงราย กรณีที่โดดเด่นมากที่สุดก็คือ การสร้างหอนาฬิกาที่กลางเมืองเชียงรายแทนหอนาฬิกาเดิม โดยใช้รูปแบบสถาปัตยกรรมแบบวัดร่องขุ่นมาสร้างไว้ การก่อสร้างในระยะแรกมีผู้วิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวางว่า เป็นการนำสิ่งแปลกประหลาดขัดกับสถาปัตยกรรมรอบข้างมาสร้างไว้ แต่ด้วยความมีชื่อเสียงและการสร้างสรรค์ของเฉลิมชัยเอง ทำให้หอนาฬิกาแห่งนี้กลายเป็นพื้นที่จัดกิจกรรมทางสังคมและวัฒนธรรมของจังหวัดเชียงรายในปัจจุบัน โดยเฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ กล่าวว่า ถึงแม้หอนาฬิกานี้จะแปลกประหลาดจากสถาปัตยกรรมรอบข้าง แต่สักวันหนึ่งสถาปัตยกรรมรอบข้างตลอดจนภาพลักษณ์ของเมืองก็จะเปลี่ยนแปลงไปตามรูปแบบของหอนาฬิกา ซึ่งในปัจจุบันก็เป็นจริงไปตามนั้น การก่อสร้างรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบวัดร่องขุ่นนี้เองถูกเรียกขานจากบรรดาครูศิลปะไทยว่าวัดเม่นหรือลายถั่วงอก แต่สิ่งที่เฉลิมชัย สร้างขึ้นมาใหม่นั้นได้กลายเป็นรูปแบบสำคัญของศิลปินพื้นบ้านในการสร้างสรรค์ศิลปะของจังหวัดเชียงราย ไม่ว่าจะเป็นประตูวัด อุโบสถ หรือศาลพระภูมิ ก็จะเป็นรูปลักษณะของเฉลิมชัยเป็นส่วนใหญ่ แม้กระทั่งวัดหลวงเมืองลื้อ สิบสองปันนา ก็ยังมีภาพเขียนแบบเฉลิมชัยอยู่ด้วย

ทำให้เห็นว่าอิทธิพลของอุดมคติแบบเฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ได้เข้ามาเปลี่ยนรสนิยมของคนในจังหวัดเชียงรายและคนในประเทศไทยจำนวนหนึ่ง รวมถึงการสร้างภาพลักษณ์ของเมืองเชียงรายให้มีลักษณะพิเศษ

๒. บ้านศิลปินในฐานะสถาบันทางสังคม

กรณีได้แก่ บ้านดำ ของถวัลย์ ดัชนี ที่ได้สร้างกลุ่มบ้านขึ้นที่ตำบลนางแล โดยมีบ้านที่ศิลปินได้สร้างขึ้นให้มีลักษณะเฉพาะ โดยส่วนใหญ่จะมีสีดำ โดยบ้านแต่ละหลังนั้นได้บรรจุผลงานศิลปะทั้งที่เกิดขึ้นจากการสะสมของตัวศิลปินเอง และงานศิลปะที่ศิลปินสร้างขึ้น

บ้านดำนี้อาจจะแตกต่างจากกรณีวัดร่องขุ่นหรือวัดขาว ที่บ้านดำได้กลายมาเป็นจุดหมายปลายทางของการจาริกแสวงหาแรงบันดาลใจของศิลปินรุ่นใหม่และนักเรียนศิลปะ ทั้งนี้โดย เรื่องราวของประวัติการทำงานงานศิลปะ และผลงานศิลปะที่เป็นที่ยอมรับของโลกศิลปะ ของถวัลย์ ดัชนี ประกอบกับรูปแบบของบ้านดำ ที่มีเรื่องเล่าประกอบในแต่ละหลัง ทำให้คนที่ศึกษาทางด้านศิลปะเข้าใจและซาบซึ้งในการใช้ชีวิตแบบศิลปินร่วมสมัย

ดังนั้นบ้านดำเอง นอกเหนือจากการรับนักท่องเที่ยวที่มาชมอย่างจำกัดจำนวน ที่แตกต่างจากการท่องเที่ยวทั่วไป โดยบ้านดำเน้นความสงบและให้รู้สึกถึงความเกรงขามของเจ้าของบ้าน เป็นการแสดงให้เห็นว่าถึงแม้จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวแต่ก็มีความแตกต่างจากการท่องเที่ยวลักษณะอื่นๆ ที่นักท่องเที่ยวต้องศึกษาและเรียนรู้ที่จะมาเที่ยว

บ้านดำได้กลายเป็นสถาบันทางสังคมที่รองรับการฝึกอบรมเพาะบ่มศิลปินรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่องด้วยความร่วมมือกับกระทรวงวัฒนธรรมและกลุ่มศิลปินที่จะคัดเลือกศิลปินรุ่นใหม่ให้ได้รับทุนการศึกษาหรือทุนอบรมทางด้านศิลปะ

การพัฒนาบ้านดำแสดงให้เห็นถึงความสืบเนื่องจากรุ่นสู่รุ่น โดยในปัจจุบันนี้ลูกชายของถวัลย์ ดัชนี ได้เป็นผู้สืบทอดการบริหารจัดการบ้านดำ โดยใช้พื้นที่ฝั่งตรงข้ามบ้านดำ ในการรองรับนักท่องเที่ยว ขายของที่ระลึก ผลงานทางศิลปะ และยังมีแผนที่จะสร้างบ้านพักศิลปินเพื่อรองรับการอบรมศิลปะ การสร้างตลาดนัดศิลปะที่เป็นแผนในอนาคต สิ่งที่น่าสนใจของบ้านดำคือการจำกัดการท่องเที่ยวแบบจำนวนมาก ถนนทางเข้าพื้นที่บ้านดำไม่สามารถให้รถขนาดใหญ่เข้าไปได้ ทำให้การท่องเที่ยวในแต่ละวันมีคนจำนวนไม่มากนักก็สามารถที่จะดูแลรักษาพื้นที่ให้สวยงามได้

ทั้งนี้ไม่เพียงแต่บ้านดำเท่านั้นที่เป็นสถาบันทางศิลปะ ยังมีบ้านศิลปิน สมลักษณ์ ปันติบุญ แห่งดอยดินแดง ที่เป็นพื้นที่ให้การฝึกอบรมศิลปินที่ทำงานเครื่องปั้นดินเผา ทั้งในประเทศและต่างประเทศ และอังกฤษแกลลอรี่ ที่เป็นพื้นที่พำนักระยะยาวของศิลปิน จากหลากหลายประเทศที่ต้องเข้ามาทำงานในจังหวัดเชียงราย

๓. ชุมชนศิลปิน

ในลักษณะนี้จะมีสองกรณี กรณีแรกเรียกได้ว่าเป็น การดึงดูดศิลปินให้มาสร้างบ้านในชุมชน เช่นกรณีของตำบลนางแล ในระยะตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๙ เป็นต้นมา ในตำบลนางแลมีศิลปินมาสร้างบ้านอยู่ในตำบลนี้จำนวน ๗ คน ซึ่งถือว่าเป็นอัตราเติบโตของการย้ายเข้ามาสูงมากเมื่อเทียบกับตำบลอื่น ๆ ทั้งนี้สืบเนื่องจากแรงดึงดูดจากบ้านดำและบ้านดอยดินแดงที่ทำกิจกรรมทางด้านศิลปะในการระดมทุนสร้างศิลปะ สร้างวัดขึ้นมา เพื่อเป็นการเกิดชุมชนศิลปินได้สร้างสิ่งที่เรียกว่าการระดมทุนเพื่อช่วยเหลือศิลปินด้วยกัน ทั้งนี้สืบเนื่องจากการจัดทำแผนของหน่วยราชการทางวัฒนธรรมของจังหวัดได้มีการระดมความคิดเห็นจากเหล่าศิลปินว่าอยากจะมีแผนงานอย่างไรบ้าง สิ่งที่ศิลปินต้องการก็คือระบบสวัสดิการที่ช่วยเหลือศิลปินรุ่นใหม่และศิลปินที่เดือดร้อนและชราภาพ แต่เนื่องจากระบบราชการไม่สามารถดำเนินการได้ เหล่าศิลปินจึงได้ประชุมกันและนำแนวคิดที่เสนอมาปรับปรุงและสร้างกองทุนขึ้นมาด้วยการสร้างวิวัฒนาการทางสังคมที่เรียกว่า ขัวศิลปะ ซึ่งประกอบด้วย ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก แกลอรี่ พื้นที่จัดการอบรมศิลปะต่าง ๆ เพื่อนำเงินรายได้เหล่านี้มาช่วยเหลือเหล่าศิลปินที่ต้องการความช่วยเหลือ การสร้างขัวศิลปะนี้เป็นการระดมทุนจากหลายๆฝ่าย เพื่อสร้างพื้นที่ทางศิลปะให้กับจังหวัดเชียงราย โดยพื้นที่เหล่านี้เกิดขึ้นโดยกลายเป็น

แนวคิดที่เรียกว่าการจัดการตนเองของศิลปิน แต่การสัมภาษณ์ผู้ร่วมก่อตั้ง ผู้ร่วมสร้างขัวศิลปะได้กล่าวว่า สิ่งที่ขัวศิลปะกำลังทำอยู่นี้ เหล่าศิลปินเรียกว่างานศิลปะ และในอนาคตจะขยายแนวคิดนี้ออกไปในอนุภาคลุ่มน้ำโขง ในแนวคิดของขัวศิลปะ

๔. รัฐและการเมืองเรื่องศิลปะ

รัฐและการเมืองเป็นองค์กรเครือข่ายของศิลปินที่พยายามเข้ามาสนับสนุนศิลปินในการสร้างพื้นที่ศิลปะในเมืองเชียงราย ความสัมพันธ์นี้เริ่มต้นเมื่อการทำงานเพื่อเมืองเชียงรายของศิลปินในระยะเริ่มแรก โดยศิลปินหลายคนได้ร่วมกันหารือเรื่อง การสร้างหอศิลปะร่วมสมัยขึ้นในจังหวัดเชียงราย การคิดเรื่องนี้โดยศิลปินเชียงรายยังไม่สามารถที่จะสร้างหอศิลป์ที่ดีได้ จึงได้รวมตัวกันรณรงค์ในการผลักดันโครงการหอศิลป์ มีการระดมทุนเพื่อการรณรงค์ ด้วยการจัดแสดงผลงานศิลปะ การผลักดันด้วยการออกแบบต้นแบบหอศิลป์ การจัดตั้งสมาคมศิลปินเชียงรายเพื่อการรณรงค์

การดำเนินการนี้ได้รับความสนใจจากภาครัฐและการเมืองท้องถิ่นมาก แต่การสนับสนุนยังไม่เกิดขึ้นเป็นรูปธรรมจวบจนทุกวันนี้ แต่อย่างไรก็ตามโครงการหอศิลป์ยังได้รับการหยิบยกขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง จนเมื่อเชียงรายมีอายุ ๗๕๐ ปีในปีพ.ศ. ๒๕๕๕ มีการระดมความคิดในการเฉลิมฉลองเมือง โครงการหนึ่งที่ถูกหยิบยกขึ้นมาคือ โครงการหอศิลป์ร่วมสมัย แต่ด้วยความผันผวนทางการเมืองทำให้โครงการนี้มีการปรับเปลี่ยนให้มีขนาดใหญ่ขึ้น กลายเป็น โครงการแม่น้ำศิลปะ (River of Arts) โดยโครงการนี้อยู่ระหว่างการเสนอความเห็นชอบในคณะรัฐมนตรี

ในงานวิจัย ได้มีข้อเสนอจากศิลปินว่าควรมีการจัดงานเทศกาลศิลปะที่เชียงราย ในกรณีนี้ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรในระยะนี้ เนื่องจากการจัดงานเทศกาลศิลปะต้องใช้เงินจำนวนมากรวมถึงต้องการความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน

การดำเนินงานเรื่องเทศกาลศิลปะนั้นมาเริ่มในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ โดยจังหวัดมีแนวทางในการจัดงานการท่องเที่ยวและจะมีศิลปินไปวาดภาพด้วย แต่จากการประชุมกับทางกลุ่มศิลปินแล้วศิลปินได้ให้ความเห็นว่าไม่เกิดประโยชน์แต่อย่างใดจึงขอให้ปรับโครงการเป็นการ จัดงานปฏิบัติการศิลปะแทน ร่วมกับการเปิดป้ายบ้านศิลปิน ซึ่งป้ายบ้านศิลปินเชียงรายนี้ ศิลปินได้ให้ความเห็นว่า บ้านศิลปินเชียงรายได้ช่วยเหลืองานจังหวัดมาอย่างต่อเนื่อง ศิลปินยังต้องการที่จะให้มีหน่วยงานรับรองว่าศิลปินเชียงรายมีตัวตนอยู่จริงจึงของให้จัดสรรงบประมาณจัดกิจกรรมเปิดบ้านศิลปินเชียงราย ซึ่งในปี พ.ศ.๒๕๕๔ ได้เปิดบ้านศิลปินเชียงราย จำนวน ๑๓ หลัง กระจายไปทั่วจังหวัด ในโครงการเปิดป้ายบ้านศิลปิน โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกบ้านศิลปินจากงานวิจัยมาเป็นเกณฑ์สามารถเปิดบ้านศิลปินได้จำนวน ๑๓ หลัง ทำให้บ้านศิลปินเชียงรายที่เคยเป็นสิ่งนามธรรมสามารถกลับกลายมีรูปธรรมที่จัดเจนจับต้องได้

ความต้องการของศิลปินที่อยากให้ทางราชการรับรองในฐานะศิลปินเชียงรายนี้ เหล่าศิลปินได้มีข้อเสนออีกอย่างหนึ่งกล่าวคือการที่หน่วยงานราชการเช่นจังหวัดจะรับรองให้ศิลปินได้ใช้

หนังสือเดินทางราชการ หรือที่เรียกว่า พาสปอร์ต สีน้ำเงิน ในการเดินทางไปยังต่างประเทศเพื่อการแสดงผลงาน ซึ่งพาปอร์ตสีน้ำเงินนี้ จะมีสิทธิบางอย่างเช่นการยกเว้นการขอวีซ่า เข้าเมืองแต่เรื่องนี้ยังไม่มีผู้ใดได้รับสิทธินี้

การเริ่มดำเนินงานโครงการปฏิบัติงานศิลปะ โดยวัฒนธรรมจังหวัดเชียงรายได้อนุมัติงบประมาณในการจัดโครงการปฏิบัติงานศิลปะ ในชื่อร้อยใจศิลปินสืบศิลป์เมืองเชียงราย โดยเชิญศิลปินเชียงรายและศิลปินที่สนใจเข้าร่วมจำนวน ๑๕๐ คน มาทำงานศิลปะร่วมกันเป็นเวลา ๓ วัน และผลงานศิลปะเหล่านั้นได้ถูกจัดการนำมาแสดงงานอย่างถาวรที่ศาลากลางจังหวัดเชียงราย ทำให้ผนังของศาลากลางจังหวัดเชียงราย ทำให้ศาลากลางจังหวัดไม่ได้ติดประกาศของทางราชการแบบศาลากลางจังหวัดทั่วไป แต่กลายเป็นห้องแสดงภาพขนาดใหญ่

ทั้งนี้ทั้งสองโครงการนี้ไม่สามารถดำเนินการให้สืบเนื่องต่อไปได้ด้วยระบบราชการที่มีการโยกย้ายและผูกพันกับการเมืองระดับชาติ ทำให้เหล่าศิลปินยังต้องรอและผิดหวังกับระบบราชการ จนไม่สามารถที่จะเชื่อมต่อการทำงานร่วมกันได้อีกต่อไป

ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญของการเกิดขึ้นของเชียงรายเมืองศิลปินก็คือ จำนวนของศิลปินรุ่นใหม่และศิลปินที่พำนักอย่างถาวรในจังหวัดเชียงรายมีอัตราการเพิ่มขึ้นไม่มากนัก ถึงแม้ว่าจะมีสถาบันการสอนศิลปะในระดับอุดมศึกษาก็ตาม ความแข็งตัวของหลักสูตรที่ไม่สามารถสร้างศิลปินที่ดีได้ทำให้บัณฑิตทางด้านศิลปะหันเหไปทำงานอย่างอื่น และมีคนที่ยึดมั่นที่จะทำงานด้านศิลปะเพียงอย่างเดียวไม่กี่ราย บัณฑิตทางศิลปะบางส่วนที่เรียนศิลปะในกรุงเทพฯ และต่างประเทศยังไม่มีแนวโน้มที่จะพำนักอย่างถาวรในจังหวัดเชียงราย

เรื่องนี้ศิลปินยังพูดคุยถึงปัญหากันอยู่เสมอ และมีทางออกร่วมกันคือการสร้างขัวศิลปะให้กลายเป็นสถาบันการศึกษาทางด้านศิลปะที่จะผลิตคนทำงานทางศิลปะที่มีคุณภาพขึ้นมาโดยเป็นแผนที่จะดำเนินการต่อไป

สรุปได้ว่า ศิลปะจากนามธรรมสู่รูปธรรมในพื้นที่ของศิลปินเชียงราย ในพื้นทางสังคมทั่วไป การสร้างผลงานศิลปะซึ่งเป็นถือได้ว่าเป็นงานนามธรรมในการผลิตผลงาน ที่ไม่สัมพันธ์กับกลุ่มผู้คนในพื้นที่แต่อย่างใด หรือบางครั้งการทำงานศิลปะที่สะท้อนสังคม หรือการใหผู้ชมเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงผลงานนั้นเกิดขึ้นใน ห้องแสดงภาพเป็นส่วนใหญ่ แต่สำหรับศิลปินเชียงรายนั้นได้ ใช้พื้นที่บ้านเกิดตนเองหรือบางคนเป็นที่พำนักถาวรในการสร้างงานศิลปะ ในสามลักษณะ ดังนี้

๑. พื้นที่ส่วนตัวไปสู่ ส่วนรวม ที่เรียกว่าบ้านศิลปิน นั้น ศิลปินเชียงรายได้ใช้พื้นที่นี้เป็นทุนทางสังคม สำหรับชุมชน เป็นพื้นที่ที่เอื้อให้กับสังคมได้เข้าถึงผลงานศิลปะเรียนรู้งานศิลปะ เป็นพื้นที่ที่สร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้คนที่จะดำรงชีวิตทางศิลปะ

๒. พื้นที่รสนิยมนับว่าเป็นทุนทางสังคมที่ จะปรากฏมูลค่าได้ต้องอาศัยความสัมพันธ์กับทุนในแบบแฝงฝังในกายที่ใช้เวลาในการเรียนรู้เรื่องศิลปะโดยทุนนี้สามารถในการประเมินคุณค่าของศิลปะได้

๓. พื้นที่สุดท้ายคือพื้นที่แห่งการรับรอง ศิลปินเชียงรายเองนั้นยังไม่ประสบความสำเร็จในประเด็นนี้ ที่ทำให้ รัฐและการเมืองช่วยเพิ่มพูนมูลค่าของทุนทางสัญลักษณ์ได้ด้วยอาศัยการรับ รองจาก “ทางการ”

ศิลปินเชียงรายกำลังสร้างพื้นที่งานศิลปะให้กับเมืองเชียงรายจากพื้นที่นามธรรมสู่พื้นที่แห่งการจับต้องได้มีตัวตน เห็นได้ สัมผัสในชีวิตประจำวันได้ ไม่เพียงแค่ในเมืองเชียงรายเท่านั้นศิลปินเชียงรายยังคาดหวังในการขยายผลโครงการ ขัวศิลปะ และการเข้าไปอนุรักษ์วิหารในสิบสองปันนาทำให้พื้นที่ของศิลปินเชียงรายกำลังมีบทบาทในกลุ่มประเทศอาเซียน ตอนบน

๒.๓.๒ การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยว

กุลวรา สุวรรณพิมล (๒๕๔๘: ๑๖๔-๑๖๕) ได้อธิบายถึงแผนจัดนำเที่ยวและเส้นทางการท่องเที่ยวควรจะเน้นปัจจัยเหล่านี้

๑. เส้นทางการท่องเที่ยวต้องเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวในขณะนั้น ซึ่งพฤติกรรมนักท่องเที่ยวมักจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

๒. เส้นทางการท่องเที่ยวต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวก และมีมาตรฐานเทียบเท่ากับสถานที่อื่น ๆ

๓. เส้นทางการท่องเที่ยวจะต้องมีสิ่งดึงดูดกับนักท่องเที่ยวทุกเพศ ทุกวัย และทุกกลุ่มรายได้ และต้องค้นหากับจุดที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากกว่า

๔. เส้นทางการท่องเที่ยวต้องมีระยะทางที่ไกลพอสมควร มีทรัพยากรท่องเที่ยวที่จะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว

๕. เส้นทางการท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงอากาศที่ดี ปลอดโปร่งตลอดเวลา เส้นทางการท่องเที่ยวหมายถึง ถนน แม่น้ำ คลอง ทางเท้าที่ใช้เป็นทางสัญจรของสถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งเป็นระบบโครงข่ายที่ใช้เชื่อมส่วนต่าง ๆ ของเมืองเข้าไว้ด้วยกัน มีเส้นทางสายหลักและเส้นทางสายรอง โดยเส้นทางดังกล่าวต้องทำขึ้นมาอย่างชัดเจนเพียงพอให้ นักท่องเที่ยวหรือ ผู้มาเยี่ยมเยือนหรือผู้อยู่อาศัยในเมือง สามารถเชื่อมโยงส่วนต่าง ๆ ที่สำคัญของเมืองได้

เส้นทางท่องเที่ยว (Tourism Route) เป็นแนวทางการสัญจรที่กำหนดขึ้นสำหรับนักท่องเที่ยวเพื่อให้สามารถพบเห็นหรือเข้าชมแหล่งท่องเที่ยวและจุดที่น่าสนใจต่าง ๆ ได้ง่าย สะดวก ปลอดภัย ได้รับความรู้และความเพลิดเพลินจากการใช้เส้นทางที่จัดทำขึ้น ซึ่งเส้นทางสำหรับ

นักท่องเที่ยวอาจเป็นการใช้เส้นทางร่วมกับเส้นทางสัญจรปกติของคนท้องถิ่น หรืออาจเป็นการกำหนดเส้นทางขึ้นมาใหม่เฉพาะเป็นพิเศษสำหรับนักท่องเที่ยวก็ได้

(๑) การพิจารณากำหนดเส้นทางท่องเที่ยวจะต้องสำรวจ สังเกตการณ์จากพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว รวมถึงแนวโน้มที่ควรจะเป็นในการจัดเส้นทางท่องเที่ยว ซึ่งควรเริ่มต้นจากการพิจารณาตำแหน่งของแหล่งท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ แล้วจัดลำดับความสำคัญและความน่าสนใจ จากนั้นจึงพิจารณาความสามารถในการเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เข้าด้วยกันได้อย่างไรบ้าง

(๒) การจัดเส้นทางในลักษณะวงบรรจบ เส้นทางท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะจัดในลักษณะที่เป็นการสัญจรระบบวงจรบรรจบ เนื่องจากจะทำให้นักท่องเที่ยวได้พบเห็นสิ่งแปลกใหม่ เกิดความเพลิดเพลินไปตลอดเส้นทาง โดยไม่ต้องย้อนกลับเส้นทางเดิม ซึ่งนักท่องเที่ยวอาจเกิดความรู้สึกเบื่อและเสียเวลา

จากผลการสำรวจเส้นทางและแหล่งท่องเที่ยวในภาคเหนือตอนบนของ กรวรรณ สังขกร (๒๕๕๕) เรื่อง แหล่งท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวตลาดใหม่ พบว่า ภาคเหนือตอนบนมีความได้เปรียบทางด้านภูมิประเทศที่สวยงาม ภูมิอากาศเย็นสบาย มีทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย มีประเพณีวัฒนธรรมอันดีงาม มีความแตกต่างทางชาติพันธุ์ รวมถึงมีประวัติศาสตร์อันยาวนาน จึงทำให้ภาคเหนือตอนบนมีแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเดินทางมาท่องเที่ยวและพักผ่อน แหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวกระจายอยู่ใน

๑) จังหวัดเชียงใหม่ ๑๖๓ แห่ง แหล่งท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่ตั้งอยู่ในบริเวณตัวเมืองเชียงใหม่และข้างเคียง โดยส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ ศาสนา วัฒนธรรม และกิจกรรมต่าง ๆ แหล่งท่องเที่ยวที่เด่นได้แก่ วัดพระธาตุดอยสุเทพราชวรวิหาร วัดเจดีย์หลวง วัดสวนดอก วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร วัดอุโมงค์ หอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ สวนสัตว์เชียงใหม่ พระตำหนักดาราภิรมย์ น้ำตกแม่สา ปางช้างแม่สา สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ถ้ำหลวงเชียงดาว ดอยอ่างขาง หมู่บ้านทำร่มบ่อสร้าง น้ำพุร้อนสันกำแพง อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์

๒) จังหวัดลำพูน พบแหล่งท่องเที่ยว ๕๘ แห่งแหล่งท่องเที่ยวที่เด่นเป็นประเภทประวัติศาสตร์และศาสนา ได้แก่ วัดพระธาตุหริภุญชัยวรมหาวิหาร พิพิธภัณฑ์ชุมชนเมืองหริภุญชัย วัดจามเทวี กู่ช้าง - กู่ม้า วัดพระพุทธบาทตากผ้า โบราณสถานเกาะกลาง

๓) จังหวัดลำปาง พบทั้งหมด ๖๑ แห่ง แหล่งท่องเที่ยวที่เด่น ๆ คือ ชุมชนท่ามะโอ กาดกองต้า (ตลาดกองต้า) ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย อุทยานแห่งชาติดอยขุนตาล น้ำพุร้อนแจ้ซ้อน เขื่อนกิ่วลม วัดพระธาตุลำปางหลวง เหมืองแม่เมาะ

๔) จังหวัดพะเยา พบแหล่งท่องเที่ยว ๕๒ แห่ง ที่เด่นได้แก่ กว๊านพะเยา วัดศรีโคมคำ วัดพระเจ้านั่งดิน ศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อ และวัดท่าฟ้าใต้

๕) จังหวัดเชียงราย พบแหล่งท่องเที่ยวมากถึง ๑๘๙ ส่วนมากตั้งอยู่ในตัวเมืองเชียงราย และข้างเคียงส่วนใหญ่เป็นวัด ได้แก่ อนุสาวรีย์พ่อขุนเม็งราย วัดพระแก้ว วัดพระสิงห์ ดอยแม่สลอง ภูชี้ฟ้า วัดร่องขุน พระธาตุดอยตุงและพระตำหนักดอยตุง เมืองโบราณเชียงแสน

๖) จังหวัดแพร่ พบแหล่งท่องเที่ยว ๓๑ แห่ง ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในบริเวณตัวเมืองแพร่และข้างเคียง ได้แก่ วัดพระธาตุช่อแฮ วัดจอมสวรรค์ วัดพระธาตุจอมแจ้ง บ้านประทับใจ บ้านทุ่งโฮ่ง แพะเมืองผี

๗) จังหวัดน่าน พบแหล่งท่องเที่ยว ๓๙ แห่ง แหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่ตั้งอยู่เป็นกลุ่มในบริเวณตัวเมืองน่านและข้างเคียง ที่เด่นได้แก่ วัดพระธาตุช้างค้ำ วัดภูมินทร์ วัดหัวข่วง พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติน่าน วัดพระธาตุแช่แห้ง อุทยานแห่งชาติดอยภูคา

๘) จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบแหล่งท่องเที่ยว ๘๑ แห่ง แหล่งท่องเที่ยวที่เด่น ได้แก่ วัดพระธาตุดอยกองมู วัดจองคำ – วัดจองกลาง เมืองปาย พิพิธภัณฑ์ทหารญี่ปุ่นขุนยวม ทุ่งบัวตอง ดอยแม่เหาะ[๓๖]

ในงานศึกษาของ สมาพร คล้ายวิเชียร และคณะ (๒๕๕๐) เรื่อง แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้ พบว่า แนวทางการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้ เสนอออกเป็น ๓ แนวทาง คือ

๑. แนวทางการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยว

๒. แนวทางการพัฒนาตลาดท่องเที่ยว

๓. แนวทางการพัฒนาด้านความพร้อมทางการท่องเที่ยว

๔. สำหรับการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านมียุทธศาสตร์พึ่งพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในภาคอีสานตอนใต้ ๓ แนวทาง ดังนี้

๔.๑ การเดินทางท่องเที่ยวตามเส้นทางสัญจรโบราณของชาวเขมร ซึ่งในสมัยโบราณพาหนะที่ใช้ส่วนใหญ่จะเป็นสัตว์ ได้แก่ วัว ม้า และช้าง

๔.๒ การเดินทางท่องเที่ยวตามรอยการโจรกรรมโบราณวัตถุเขมร ซึ่งเป็นการจำลองเส้นทางการขนส่งโบราณวัตถุเขมรออกนอกประเทศ ดังที่ทราบภาคอีสานใต้ของประเทศไทย ถือว่าเป็นเส้นทางหนึ่งที่นักโจรกรรมนิยมลักลอบขโมยโบราณวัตถุผ่านทางมา

---

[๓๖] กรวรรณ สังขกร, **แหล่งท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวตลาดใหม่,** หน้า ๑.

๔.๓ การเดินทางท่องเที่ยวตามเส้นทางจาริกแสวงบุญ ซึ่งปรากฏศาสนสถานที่มีรูปแบบทางศิลปกรรมลักษณะเหมือนกันหรือใกล้เคียงกันระหว่างศาสนสถานในภาคอีสานใต้ของประเทศไทยกับศาสนสถานในสาธารณรัฐกัมพูชาประชาธิปไตย[๓๗]

จากผลงานการศึกษาของ พระมหาสุทิตย์ อาภากโร (อบอุ่น) และคณะ (๒๕๕๔) ได้สรุปเส้นทางที่เหมาะสมในการท่องเที่ยววัดในกรุงเทพมหานคร ๓ เส้นทางด้วยกัน ได้แก่ ๑) เส้นทางสายแม่น้ำเจ้าพระยา (การท่องเที่ยวไหว้พระ ชมความงามของวัดที่ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา) ๒) เส้นทางสายมหานคร (การท่องเที่ยวไหว้พระ ชมความงามของวัดที่ตั้งอยู่บริเวณเขตกรุงเทพชั้นในที่มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ของกรุงเทพมหานคร) ๓) เส้นทางสายวัฒนธรรมไทย-จีน (เส้นทางเชื่อมประสานวัด ชุมชนและวัฒนธรรม)[๓๘]

งานศึกษาของ เกศรา สุกเพชร และ วารัชต์ มัธยมบุรุษ (๒๕๕๕) เรื่อง การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุกรณีศึกษา พื้นที่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแม่เมาะและชุมชนรอบ จังหวัดลำปาง ผลการศึกษาพบว่า สถานที่ท่องเที่ยวของเหมืองแม่เมาะ ควรเพิ่มสิ่งที่อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ โดยเฉพาะห้องน้ำ สถานที่พัก เส้นทางการเดินศึกษาธรรมชาติโดยรอบบริเวณเหมืองแม่เมาะ และทุ่งดอกบัวตอง สำหรับข้อมูลที่เหมาะสมมีองค์ความรู้เพื่อให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวกลายเป็นแหล่งเรียนรู้ ย่อมส่งผลทำให้นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุนิยมมาศึกษาหาความรู้พร้อมกับการพักผ่อน และควรมีแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบองค์รวมสามารถใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวให้ได้หลายมิติมากกว่าตอบสนองนักท่องเที่ยวกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยเน้นการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้และอาศัยการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ที่ไม่ต้องไปทำลายธรรมชาติ (เส้นทางการท่องเที่ยว) พร้อมทั้งการให้ข้อมูลที่มีความหลากหลายมากกว่า และมีข้อมูลเชิงลึก รวมทั้งเหมาะสมแก่นักท่องเที่ยวทุกประเภท[๓๙]

ในงานการศึกษาของ อนุกูล ศิริพันธุ์ และคณะ (๒๕๕๕) เรื่อง การศึกษาและสร้างรูปแบบเส้นทางการท่องเที่ยวด้านศิลปกรรมทางพระพุทธศาสนาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง สร้างและทดลองเส้นทางการท่องเที่ยวทางด้านศิลปกรรมทางพระพุทธศาสนาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ได้ศึกษาข้อมูลประวัติของวัด ทั้งหมด ๑๒ แห่ง คือ วัดศรีรองเมือง วัดปงสนุก วัดแสงเมืองมา

---

[๓๗] สมาพร คล้ายวิเชียร และคณะ, **แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้,** รายงานวิจัย, (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ๒๕๕๐), หน้า จ.

[๓๘] พระมหาสุทิตย์ อาภากโร (อบอุ่น) และคณะ, **“การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดในกรุงเทพมหานคร”,** ประชาคมวิจัย, (ฉบับที่ ๙๕ ปีที่ ๑๖ เดือน มกราคม - กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔) : ๕๑.

[๓๙] เกศรา สุกเพชร และ วารัชต์ มัธยมบุรุษ, **การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุกรณีศึกษา พื้นที่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแม่เมาะและชุมชนรอบจังหวัดลำปาง,** รายงานวิจัย, (พะเยาวิจัย ๑ กลุ่มการวิจัยท่องเที่ยวยั่งยืน มหาวิทยาลัยพะเยา, ๒๕๕๕) : ๑๕๙ – ๑๖๖.

วัดหัวข่วง วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม วัดพระเจดีย์ซาวหลัง วัดม่อนจำศีล วัดม่อนปู่ยักษ์ วัดป่าฝาง วัดศรีชุม วัดบุญวาทย์และวัดเกาะวารุการาม ได้แบ่งและจัดกลุ่มความสำคัญตามรูปแบบศิลปกรรมทางพุทธศาสนา เป็น ๓ กลุ่ม คือกลุ่มวัดของชาวพม่า - ไทใหญ่ กลุ่มวัดของคนพื้นเมือง และกลุ่มวัดที่ผสมทั้งวัดพื้นเมืองและวัดพม่า-ไทใหญ่ และได้ออกแบบเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อทดลองเส้นทางกับกลุ่มผู้ประกอบการ มัคคุเทศก์ นักท่องเที่ยว และชาวบ้านที่อยู่ในชุมชน

จากการออกแบบเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อนำไปทดลอง คณะวิจัยยังศึกษารวมไปถึงโบราณ วัตถุอื่น ๆ ที่มีความสำคัญที่ของวัด เช่น ซุ้มมณฑปประดิษฐานพระพุทธรูปสำคัญ เสลี่ยงคานหาม สัตตภัณฑ์ ธรรมาสน์ จากการที่ตัวแทนชุมชนของวัดได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทดลองเส้นทาง และได้นำผลของการทดลองเส้นทางการท่องเที่ยวมาปรับ เพื่อสร้างเป็นเส้นทางการท่องเที่ยวอีกครั้ง หลังจากทำการทดลองเส้นทางและปรับเส้นทางการท่องเที่ยว ทั้งวัดแบบพื้นเมือง และวัดแบบพม่า-ไทใหญ่ ทั้งหมดสามารถเดินทางชมทั้ง ๙ วัด ภายใน ๑ วัน และสร้างเอกสารนำเที่ยว (แผ่นผับ) โดยใช้ชื่อว่า “๙ พุทธศิลป์ ถิ่นเขลางค์ วัดพื้นเมือง พม่า – ไทใหญ่” ผลจากการทดลองเส้นทางการท่องเที่ยว ดังกล่าว เป็นเส้นทางที่สามารถเที่ยวได้สะดวก เนื่องจากวัดทั้งหมดอยู่ภายในเขตอำเภอเมือง สะดวกในการเที่ยวชม จึงได้ออกแบบเอกสารนำเที่ยว (แผ่นผับ) ที่มีโปรแกรมท่องเที่ยว ทั้ง ๓ โปรแกรมให้นักท่องเที่ยวได้เลือกใช้ตามความเหมาะสม และแยกเอกสารนำเที่ยว (แผ่นผับ) เป็นภาษาไทย ๑ ฉบับ และภาษาอังกฤษ ๑ ฉบับ[๔๐]

ผลงานวิจัยได้ถูกนำไปต่อยอดเป็นโครงการมัคคุเทศก์น้อย โดยวัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร ซึ่งเริ่มโครงการปลายปี ๒๕๕๒ ถึงปัจจุบัน ทางวัดมีการอบรมให้เฉพาะวันเสาร์และอาทิตย์ ซึ่งมัคคุเทศก์น้อยจะบริการนักท่องเที่ยวที่ต้องการคนบรรยายเฉพาะวันหยุด นอกจากนี้ โรงเรียนมัธยมวัดเบญจมบพิตรนำข้อมูลจากงานวิจัยไปประกอบการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นสำหรับสอนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๖ ตามข้อกำหนดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ทำให้นักเรียนได้รู้จักและเห็นคุณค่าของวัดมากขึ้น

๒.๓.๓ การประเมินทรัพยากรการท่องเที่ยว

ในงานศึกษาของ ศิริจรรยา ประพฤติกิจ (๒๕๕๓) เรื่อง การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอเมือง จังหวัดตราด เพื่อจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จากผลการศึกษาพบว่า การประเมินแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอเมือง จังหวัดตราด ๑๒ แห่ง ดังนี้ ๑) แหล่งท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี ได้แก่ วัดบุปผาราม วัดโยธานิมิต ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง วัดไผ่ล้อม

---

[๔๐] อนุกูล ศิริพันธุ์ และคณะ, **การศึกษาและสร้างรูปแบบเส้นทางการท่องเที่ยวด้านศิลปกรรมทางพระพุทธศาสนาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง,** (วิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง, ๒๕๕๕), (เอกสารอัดสำเนา), หน้า ๑.

โบราณสถานจวนเรซิดังกัมปอต ย่านตลาดเก่าริมคลองบางพระ ๒) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ ศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนบ้านเปร็ดใน น้ำตกสะพานหิน หาดลานทราย สถานีวิจัยและพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ ๔ (ตราด) ล่องแก่งคลองห้วยแร้ง ๓) แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านห้วงน้ำขาว จากการศึกษาพบว่า แหล่งท่องเที่ยวโดยรวมมีศักยภาพในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีความคิดเห็นต่อศักยภาพด้านศิลปวัฒนธรรม และด้านธรรมชาติ อยู่ในระดับมาก โดยมีผลคะแนนเฉลี่ย ๓.๖๐ และ ๓.๕๕ ตามลำดับ เมื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวโดยจำแนกตามสถานที่ท่องเที่ยว พบว่า ล่องแก่งคลองห้วยแร้ง มีศักยภาพอยู่ในระดับมาก จากนั้นนำผลการวิจัยมาจัดเส้นทางจำนวน ๔ เส้นทาง เส้นทางท่องเที่ยวที่ ๑ ได้แก่ วัดบุปผาราม สถานีวิจัยและพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ ๔ (ตราด) และล่องแก่งคลองห้วยแร้ง เส้นทางท่องเที่ยวที่ ๒ ได้แก่ วัดไผ่ล้อม ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง โบราณสถานจวนเรซิดังกัมปอต และ วัดโยธานิมิต เส้นทางท่องเที่ยวที่ ๓ ได้แก่ หาดลานทราย สวนผลไม้บ้านห้วงน้ำขาว และศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนบ้านเปร็ดใน เส้นทางท่องเที่ยวที่ ๔ ได้แก่ วัดบุปผาราม ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง ตลาดเก่าริมคลองบางพระ สถานีวิจัยและพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ ๔ (ตราด) ผลการวิเคราะห์ พบว่า เส้นทางท่องเที่ยวที่ ๔ มีจุดแข็งมากที่สุด โดยมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสะดวกในการเข้าถึง เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจและสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ รองลงมา คือ เส้นทางท่องเที่ยวที่ ๑, ๒ และ ๓ โดยมีจุดอ่อน คือ แหล่งท่องเที่ยวมีป้ายบอกทางแหล่งเที่ยวที่น้อย และขาดการจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก โอกาส คือ แหล่งท่องเที่ยวในแต่ละเส้นทางสามารถเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวแห่งอื่น ตลอดจนสามารถพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวให้เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุปสรรค คือ ขาดการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว ข้อจำกัดด้านเวลา ตลอดจนขาดบุคลากรด้านการท่องเที่ยว รวมถึงการขาดงบประมาณในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้ คือ ๑) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหารูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสม เพื่อรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยว ๒) ควรเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์เพื่อขยายจำนวนนักท่องเที่ยว ๓) นำเส้นทางทั้ง ๔ เส้นทางมาปรับปรุง และพัฒนาให้เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอำเภอเมือง จังหวัดตราด[๔๑]

ผลงานการศึกษาของ ฉลองศรี พิมลสมพงศ์ และเรณุมาศ มาอุ่น (๒๕๕๓) เรื่อง การประเมินประสิทธิผลด้านการบริการนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในภาคเหนือของประเทศไทย พบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของไทยมีจุดแข็งในการเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี และมีการบริการในระดับสากล ส่วนจุดอ่อนของแหล่งท่องเที่ยวเป็นจุดบกพร่องของการให้บริการบางส่วนที่สามารถปรับปรุงแก้ไขได้ เช่น จุดพักรถไม่เพียงพอ

---

[๔๑] ศิริจรรยา ประพฤติกิจ, **การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอเมือง จังหวัดตราด,** , (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๓).

เป็นต้น และประสิทธิผลของการบริการนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่นักท่องเที่ยวได้รับแบ่งเป็นประสิทธิผลตาม ๘ มาตรฐานการบริการ มีค่าเฉลี่ยระดับประสิทธิผลอยู่ในระดับดีมากที่สุดทุกมาตรฐาน และมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ ๓.๓๑ หมายถึง ดีมากที่สุด ส่วนระดับประสิทธิผลของการบริการในภาพรวมที่นักท่องเที่ยวได้รับ ได้แก่ ค่าบริการในแหล่งท่องเที่ยว การบริหารงานภายในแหล่งท่องเที่ยวและการเพิ่มคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ ๓.๓๒ หมายถึง ดีมากที่สุดเช่นเดียวกัน ข้อเสนอแนะจากการวิจัยมีข้อเสนอแนะระดับแหล่งท่องเที่ยว ระดับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนระดับการบริโภคการท่องเที่ยว และระดับการพัฒนาทางวิชาการ[๔๒]

การศึกษาของ ชัยวุฒิ ตั้งสมชัย และปิยพรรณ กลั่นกลิ่น (๒๕๕๔) เรื่อง สถานการณ์และแนวโน้มของธุรกิจท่องเที่ยวในภาคเหนือตอนบน พบว่า ภาคเหนือตอนบนมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว เนื่องจากมีความได้เปรียบของธรรมชาติ เช่น ภูเขาที่สวยงามและสลับซับซ้อน วัฒนธรรมล้านนา ความเก่าแก่ทางประวัติศาสตร์กระจายทั่วไป ซึ่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวหลั่งไหลเข้ามาเยี่ยมเยือนภาคเหนืออย่างต่อเนื่อง ประกอบกับความพร้อมทางด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก นอกจากนี้ที่ตั้งของภาคเหนือสามารถเชื่อมโยงการคมนาคมกับประเทศเพื่อนบ้าน พร้อมที่จะเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของอนุภูมิภาคประเทศลุ่มแม่น้ำโขงได้

จังหวัดเชียงใหม่ เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวภาคเหนือ เป็นจุดเชื่อมต่อไปยังจังหวัดอื่น ๆ ในภาคเหนือตอนบน และสามารถเชื่อมต่อไปยังหลวงพระบาง ของสปป. ลาว พื้นที่ท่องเที่ยว ๔ ส่วนหลักคือ ๑) แหล่งท่องเที่ยวในตัวเมือง จุดเด่นคือวัดพระธาตุดอยสุเทพ ถนนคนเดิน ไนท์บาซาร์ ถนนวัวลาย ๒) แหล่งท่องเที่ยวทางทิศเหนือ ประกอบด้วยปางช้าง น้ำตกแม่สา สวนกล้วยไม้ ถ้ำเชียงดาว ๓) แหล่งท่องเที่ยวทางทิศตะวันออก เป็นแหล่งซื้อสินค้าที่ระลึก เช่น ร่มบ่อสร้าง เครื่องเงิน ผ้าไหมอัญมณี เครื่องหนัง ๔) แหล่งท่องเที่ยวทางทิศใต้ เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ได้แก่ ดอยอินทนนท์ น้ำตกแม่กลาง น้ำตกแม่ยะ นอกจากนี้สามารถซื้อของที่ระลึก เช่น ผ้าฝ้ายทอมือจอมทอง ผ้าฝ้ายตีนจกแม่แจ่ม ไม้แกะสลักบ้านถวาย

จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นจังหวัดที่มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมสูง ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเข้ามาท่องเที่ยวสูงโดยเฉพาะที่อำเภอปาย การท่องเที่ยวที่อำเภอปายเป็นลักษณะกิจกรรมการพักผ่อน รูปแบบวิถีชีวิตดั้งเดิม แต่ก็มีความสะดวกสบาย แหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีจุดเด่นในด้านวัฒนธรรมดั้งเดิมและธรรมชาติ ได้แก่ ประเพณีปอยส่างลอง วิถีชีวิตของชนเผ่ากะเหรี่ยงคอยาว ทะเลหมอก ทุ่งดอกบัวตอง ภูโคลน นอกจากนี้จังหวัดแม่ฮ่องสอนยังมีสินค้าหัตถกรรม จักสานเรโค๊ะ ผ้าทอขนแกะ และเมล็ดกาแฟที่มีชื่อเสียง

---

[๔๒] ฉลองศรี พิมลสมพงศ์ และเรณุมาศ มาอุ่น, **การประเมินประสิทธิผลด้านการบริการนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในภาคเหนือของประเทศไทย,** วารสารเทคโนโลยีภาคใต้ (ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๒ กรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๕๓) : ๑ – ๑๖.

สถานการณ์การท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์อุทกภัย ส่งผลให้กลุ่มนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศที่จองล่วงหน้า ได้ยกเลิกการเดินทางมาท่องเที่ยวทั้งในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน แต่ก็ได้รับการชดเชยจากกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เป็นผู้ประสบอุทกภัยอพยพขึ้นมาพัก ทาให้การท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ไม่ได้รับผลกระทบมากนัก เมื่อเปรียบเทียบจังหวัดแม่ฮ่องสอนซึ่งได้รับผลกระทบมากกว่า

แนวโน้มการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน คาดการณ์ประมาณกลางเดือนธันวาคม หรือหลังสถานการณ์อุทกภัยของประเทศ คาดว่าภาครัฐบาลจะมีการกระตุ้นเศรษฐกิจโดยเน้นเรื่องการท่องเที่ยวภายในของประเทศมากขึ้น โดยเฉพาะจังหวัดเชียงใหม่ได้มีการประชาสัมพันธ์จัดงานมหกรรมพืชสวนโลกเฉลิมพระเกียรติราชพฤกษ์ พ.ศ.๒๕๕๔ ทำให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่เพิ่มขึ้นและมีแนวโน้มจะไปท่องเที่ยวในจังหวัดแม่ฮ่องสอนและจังหวัดอื่น ๆ ในภาคเหนือเพิ่มขึ้น[๔๓]

งานศึกษาวิจัยของ วีระพล ทองมา และคณะ (๒๕๕๔) เรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนของชุมชนชาวจีนในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่งอน อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการประเมินศักยภาพของชุมชนทำให้ทราบว่าชุมชนชาวจีนยูนาน (บ้านยาง) นั้นมีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากในพื้นที่ของชุมชนเป็นที่ตั้งของพิพิธภัณฑ์โรงงานหลวงที่ ๑ (ฝาง) ซึ่งถือว่าเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต (Living SITE Museum) โดยมุ่งเน้นให้ชุมชนและคนภายในชุมชนเป็นศูนย์กลางของการนาเสนอเรื่องราวประวัติความเป็นมา ภูมิปัญญา ความรู้และประสบการณ์ผ่านทางนิทรรศการ วัตถุที่สะสมมาตั้งแต่อดีต หลักฐานทางประวัติศาสตร์ในชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงอนุรักษ์ควบคู่ไปกับ “โรงงานสีเขียว” ที่สร้างขึ้นตามแนวพระราชดำรัสของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ที่ปรารถนาให้พิพิธภัณฑ์ในชุมชนบ้านยางเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่เชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรมนั่นเอง ชุมชนชาวจีนยูนานบ้านยางยังคงรักษาเอกลักษณ์ด้านความเชื่อและค่านิยมตามวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวจีนมาตั้งแต่บรรพบุรุษอย่างแน่นแฟ้น ซึ่งนักท่องเที่ยวไม่จำเป็นที่จะต้องเดินทางไปไกลถึงประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน แต่สามารถศึกษาจากขนบธรรมเนียมประเพณีและวิถีชีวิตแบบชาวจีนยูนานได้ในชุมชนบ้านยางแห่งนี้ ตั้งแต่สภาพของบ้านเรือน การแต่งกาย การใช้ภาษาพูด การใช้ภาษาเขียน หรือแม้แต่การประกอบอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวจีนอย่างแท้จริง นอกจากนี้ชุมชนบ้านยาง ยังได้มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ สาหรับนักท่องเที่ยวทั้งทางด้านที่พักแบบโฮมสเตย์ ซึ่งนักท่องเที่ยวจะมีโอกาสได้สัมผัสบรรยากาศของพี่น้องชาวจีนที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ภายใต้ความหลากหลายของศาสนาและความ

---

[๔๓] ชัยวุฒิ ตั้งสมชัย และปิยพรรณ กลั่นกลิ่น, **สถานการณ์และแนวโน้มของธุรกิจท่องเที่ยวในภาคเหนือตอนบน,** รายงานวิจัย, (ศูนย์เตือนภัยธุรกิจภาคเหนือ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๔), หน้า ๒.

เชื่อ โดยเฉพาะศาลเจ้า เจ้าแม่กวนอิม พุทธศาสนา คริสต์ศาสนา และอิสลาม เป็นต้น การได้ชิมและรับประทานอาหารเพื่อสุขภาพอันเลิศรสของชาวจีน เช่น สุกี้ยูนาน ขาหมูหมั่นโถและไก่ดำตุ๋นยาจีน เป็นต้น สาหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนนั้น ผู้ให้ข้อมูลรายงานว่ามีส่วนร่วมในระดับมากในกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรมทางความคิด (ความเชื่อและค่านิยม) และวัฒนธรรมบรรทัดฐาน (อาชีพและวิถีชีวิตประจำวัน) ส่วนด้านวัฒนธรรมบรรทัดฐาน (อาหารและพืชสมุนไพร) รวมทั้งด้านวัฒนธรรมทางวัตถุ (ศิลปะและหัตถกรรม) นั้นผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมในระดับปานกลางเท่านั้น นอกจากนี้ผลการวิจัยเกี่ยวกับการทดสอบหาความสัมพันธ์ระหว่างผลการประเมินศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านยางโดยใช้ X^2 - test นั้นพบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กันทางสถิติ จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ระบุว่าชุมชนชาวจีนยูนานในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่งอน อาเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของประชาชนภายในชุมชน[๔๔]

สำนักวิจัยเศรษฐกิจและประเมินผล (๒๕๕๔) จัดทำรายงานรายงานสถิติการท่องเที่ยวภายในประเทศ ประจำปี พ.ศ.๒๕๕๔ (ภาคเหนือ) พบว่า ผู้เยี่ยมเยือนชาวไทยส่วนใหญ่ (ร้อยละ ๕๕.๔) มาจากภาคเหนือ รองลงมา (ร้อยละ ๑๓.๙) มาจากกรุงเทพมหานคร ส่วนผู้เยี่ยมเยือนชาวต่างประเทศส่วนมาก (ร้อยละ ๓๙.๓) เป็นผู้เยี่ยมเยือนที่มาจากยุโรป รองลงมา ได้แก่ เอเชีย อเมริกา โอเชียเนีย ตะวันออกกลาง และแอฟริกา ผู้เยี่ยมเยือนชาวไทยส่วนใหญ่ (ร้อยละ ๕๐.๗) ต้องการมาท่องเที่ยว/พักผ่อน เช่นเดียวกับผู้เยี่ยมเยือนชาวต่างประเทศส่วนใหญ่ (ร้อยละ ๘๙.๕) ต้องการมาท่องเที่ยว/พักผ่อน ผู้เยี่ยมเยือนชาวไทยส่วนมาก (ร้อยละ ๒๒.๐) เห็นว่าภาคเหนือมีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ผู้เยี่ยมเยือนชาวต่างประเทศส่วนมาก (ร้อยละ ๓๓.๙) เห็นว่าภาคเหนือมีระยะทางไม่ไกลมาก ผู้เยี่ยมเยือนชาวไทยส่วนมาก (ร้อยละ ๓๕.๐) ทราบข้อมูลการท่องเที่ยวจากเพื่อน/คนรู้จัก ผู้เยี่ยมเยือนชาวต่างประเทศส่วนมาก (ร้อยละ ๒๙.๑) ทราบข้อมูลการท่องเที่ยวจากบริษัทนำเที่ยว ปัญหาที่พบในแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด ได้แก่ ความสะอาด มลภาวะของแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก/สาธารณูปโภค ความไม่ซื่อสัตย์ของผู้ให้บริการ ความปลอดภัย และการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว[๔๕]

---

[๔๔] วีระพล ทองมา และคณะ, **การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนของชุมชนชาวจีนในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่งอน อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่,** รายงานวิจัย, (มหาวิทยาลัยแม่โจ้, ๒๕๕๔).

[๔๕] สำนักวิจัยเศรษฐกิจและประเมินผล บริษัท เอ็กเซลเลนท์ บิสเนส แมเนจเม้นท์ จำกัด, **รายงานสถิติการท่องเที่ยวภายในประเทศ ประจำปี พ.ศ.๒๕๕๔ (ภาคเหนือ),** (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, ๒๕๕๔), หน้า ๗ – ๒๖.

สำนักวิจัยเศรษฐกิจและประเมินผล (๒๕๕๔) จัดทำรายงานรายงานสถิติการท่องเที่ยวภายในประเทศ ประจำปี พ.ศ.๒๕๕๔ (ภาคเหนือ) จากผลการสำรวจข้อมูลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาและข้อเสนอแนะด้านการท่องเที่ยวจากนักท่องเที่ยวและนักทัศนาจรทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศที่เดินทางท่องเที่ยวในภาคเหนือปี ๒๕๕๔ พบว่าปัญหาด้านการท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหาด้านบริการขนส่งสาธารณะ การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยว คุณภาพการให้บริการของเจ้าหน้าที่ภายในสถานที่ท่องเที่ยว และการประชาสัมพันธ์ สำหรับรายละเอียดของปัญหาและข้อเสนอแนะ มีดังต่อไปนี้

๑. ปัญหาเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว

๑.๑ การเดินทางและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

๑) การบริการขนส่งสาธารณะ นักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศบางส่วนที่ใช้บริการขนส่งสาธารณะยังคงพบปัญหาด้านการให้บริการด้านขนส่งสาธารณะ เช่น พนักงานขายตั๋ว มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม พูดจาไม่สุภาพ รถออกไม่ตรงเวลาที่กำหนด พนักงานขับรถไม่สุภาพ ภายในรถสกปรก รถมีสภาพเก่า เป็นต้น

๒) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวบางประเภท เช่น อุทยานแห่งชาติ น้ำตก/ถ้ำ ในบางพื้นที่เข้าถึงลำบาก เส้นทางเข้าขรุขระเป็นหลุมเป็นบ่อ ระยะทางไกล ไม่มีป้ายบอกทางที่ชัดเจน ป้ายบอกทางเล็กเกินไป ทำให้เกิดความสับสนในการเดินทาง แหล่งท่องเที่ยวบางแหล่งมีลานจอดรถไม่เพียงพอ จำนวนคนที่เข้ามาท่องเที่ยวมากเกินไป ไม่มีการจำกัดนักท่องเที่ยว การจอดรถของนักท่องเที่ยวไม่มีความเป็นระเบียบ บางพื้นที่จอดรถไม่เอื้ออำนวยเบียดกัน บางแหล่งมีมิจฉาชีพเข้ามาหากิน เช่น การล้วงกระเป๋า ทุบกระจกรถ ขโมยทรัพย์สินภายในรถ เป็นต้น

๑.๒ สถานที่ท่องเที่ยว

๑) ความสะอาดของสถานที่ท่องเที่ยว

- ปัญหาเกี่ยวกับภาชนะรองรับขยะ ในแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีจำนวน ภาชนะรองรับขยะไม่เพียงพอและบางแห่งจัดวางภาชนะรองรับขยะไม่ทั่วถึง นอกจากนี้ แหล่งท่องเที่ยวบางประเภท เช่น วัด น้ำตก พบเศษขยะบริเวณหน้าวัด น้ำตก โดยไม่มีเจ้าหน้าที่ดูแลรับผิดชอบจัดเก็บขยะ และบางแห่งมีถังขยะแต่ช่วงเวลาการจัดเก็บ/ถ่ายขยะไม่เหมาะสมทำให้เศษขยะล้นถังตกเรี่ยราดสกปรกและส่งกลิ่นเหม็น โดยเฉพาะเศษแก้วที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่นักท่องเที่ยว

- ปัญหาเกี่ยวกับห้องน้ำ ในแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีห้องน้ำไม่เพียงพอ เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนนักท่องเที่ยวที่ต้องการใช้บริการ ขาดการดูแลรักษาความสะอาด และส่วนใหญ่เป็นห้องน้ำ รวมไม่แยกห้องน้ำหญิงและห้องน้ำชาย ปัญหาเกี่ยวกับร้านขายของฝาก/ของที่ระลึก ในแหล่งท่องเที่ยวบางแห่ง ร้านขายของฝาก/ของที่ระลึกจำหน่ายสินค้าราคาแพง คุณภาพของสินค้าไม่ได้มาตรฐานและสินค้าบางอย่างหมดอายุ

- ปัญหาเกี่ยวกับร้านขายอาหาร/เครื่องดื่ม ในแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งมีจำนวนร้านขายอาหาร/เครื่องดื่มไม่เพียงพอกับความต้องการ และบางส่วนจำหน่ายอาหาร/เครื่องดื่มในราคาที่สูงกว่าปกติ

๑.๓ คุณภาพการให้บริการของเจ้าหน้าที่ภายในสถานที่ท่องเที่ยว

สื่อที่ใช้ถ่ายทอดข้อมูลเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ และอุทยานประวัติศาสตร์มีจำนวนน้อย ข้อมูลไม่ชัดเจน และรูปแบบการนำเสนอบางส่วนไม่เหมาะสม นอกจากนี้แหล่งท่องเที่ยว ส่วนใหญ่ขาดสื่อเผยแพร่ข้อมูลที่เป็นภาษาอังกฤษทำให้นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวน้อยหรือได้รับข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์ นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ที่สามารถให้ข้อมูลข่าวสารเป็นภาษาอังกฤษมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอกับจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ

๑.๔ การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยวบางแห่งไม่สามารถดำเนินการด้านการประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างการรับรู้ที่ทั่วถึงแก่นักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้นักท่องเที่ยวไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าว และแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งไม่มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว และไม่มีมัคคุเทศก์ประจำแหล่งท่องเที่ยว[๔๖]

๒.๔ แนวคิดการพัฒนาเมืองเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปะ

๒.๔.๑ แนวคิดการสร้างเมืองแบบมาจิสึคุริ (machizukuri)

มาจิสึคุริ [Machizukuri] เป็นคำภาษาญี่ปุ่นที่ผสมกันระหว่าง Machi หมายถึง เมือง และ Tsukuri หมายถึง การทำด้วยมือ การสร้าง[๔๗] แปลเป็นไทยได้ว่า การปลูกชุมชน, สร้างบ้านแปลงเมือง หรือ การสรรค์สร้างเมือง คือ การพัฒนาที่อยู่อาศัยสิ่งแวดล้อมใกล้ตัวโดยมีการร่วมมือจากกลุ่มต่างๆ ที่หลากหลาย และเป็นการพัฒนาคุณภาพเพิ่มชีวิตชีวาและเสน่ห์ของเมือง บนฐานทุนทางวัฒนธรรมทั้งที่เป็นสิ่งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ แนวคิดนี้เป็นการอาศัยกำลังของคนในท้องถิ่นในการพัฒนาเป็นสำคัญ คนในท้องถิ่นจึงสามารถสร้างความเป็นท้องถิ่นออกมาได้อย่างเหมาะสมหรือสอดคล้องกับความต้องการของคนในท้องถิ่น สามารถเรียกเป็นคำสั้นๆ ว่า “ปรัชญาการสร้างเมือง”หมายถึง

---

[๔๖] สำนักวิจัยเศรษฐกิจและประเมินผล บริษัท เอ็กเซลเลนท์ บิสเนส แมเนจเม้นท์ จำกัด, **รายงานสถิติการท่องเที่ยวภายในประเทศ ประจำปี พ.ศ.๒๕๕๔ (ภาคเหนือ),** (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, ๒๕๕๔), หน้า ๔๒ – ๔๓.

[๔๗] ณัฐกานต์ กันธิ, **มะจิสุคุริ (Machitsukuri) กับการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว: กรณีศึกษาการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในจังหวัดโออิตะ ประเทศญี่ปุ่น,** (เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๕), หน้า ๔.

โครงการสร้างเมืองที่พยายามให้ประชาชนมีจิตสำนึกต่อท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ และให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่สามารถพัฒนาท้องถิ่นของตัวเองได้ด้วยตัวเอง เพื่อร่วมกันสร้างชุมชนที่น่าอยู่ มีชีวิตชีวาและมีเสน่ห์ ตามแบบฉบับที่ประชาชนต้องการอย่างแท้จริง[๔๘]

Akira Tamura (machizukuri no hassou. ๑๙๘๗) ได้กล่าวถึงที่มาการสร้างเมือง ไว้ในหนังสือ machizukuri no hassou ว่า หลังจากการฟื้นฟูประเทศหลังสงคราม ญี่ปุ่นกลายเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ที่จะก้าวเข้าสู่เวทีโลก จึงเกิดกระแสการพัฒนาท้องถิ่นที่มุ่งเน้นด้านการพัฒนาอุตสาหกรรมขยายไปทั่วประเทศ ท้องถิ่นในประเทศญี่ปุ่นตกอยู่ท่ามกลางกระแสการพัฒนาให้กลายเป็นเมือง แต่กลับเกิดปัญหามลพิษ และปัญหาด้านความสัมพันธ์ของการพัฒนากับประชาชนในท้องถิ่น เนื่องจากหน่วยงานส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องแต่ละองค์กรนั้นมีวิธีการที่เป็นแบบแผนเดียวกันทั้งประเทศ การบริหารจัดการตนเองในท้องถิ่นนั้นจึงไม่หลุดจากการบริหารท้องถิ่นแบบดั้งเดิมและขาดความเป็นอิสระในด้านธุรกิจก็เช่นกัน กิจการธุรกิจต่างๆนั้นมุ่งเน้นสร้างโรงงานเพียงเท่านั้น และเห็นว่าการพัฒนาท้องถิ่นเป็นเรื่องขององค์กรในท้องถิ่น ประชาชนในท้องถิ่นเองก็ไม่ให้ความสนใจในการอนุรักษ์ท้องถิ่นหรือพัฒนาท้องถิ่น

กล่าวได้ว่า มาจิสึคุริ [Machizukuri] เป็นคำที่ได้ถูกนำมาใช้อย่างกว้างขวางในวงการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมือง รวมไปถึงการปรับภูมิทัศน์ย่านในประเทศญี่ปุ่นตั้งแต่ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง และเป็นคำที่พูดถึงเรื่อยมากระทั่งถึงปัจจุบัน **แต่**แท้ที่จริง ขอบเขตของคำนี้มีมากกว่าแค่การอนุรักษ์มรดกที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ศาสนา หรือภูมิทัศน์เมือง แต่รวมไปถึงการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้และส่งเสริมคุณค่าของย่านชุมชน ไม่ว่าจะเป็นมรดกที่จับต้องได้และมรดกที่จับต้องไม่ได้ ทั้งยังสามารถสร้างความยั่งยืนในระบบเศรษฐกิจชุมชนได้อีกด้วย ภายใต้พื้นฐานของความมีส่วนร่วมระหว่างคนในย่านและการสนับสนุนจากองค์กรต่างๆ เช่น ภาครัฐ, เอกชน, นักวิชาการ และสถาบันการศึกษาที่ผ่านการสร้างข้อตกลงร่วมกันในระดับชุมชน ทั้งนี้ หัวใจของภูมิทัศน์เมืองเกียวโตไม่ใช่เฉพาะสิ่งที่มองเห็นได้เพียงสายตา แต่ยังรวมไปถึงความกลมกลืนของการเข้าถึงด้วยประสาทสัมผัสทั้งห้า ประกอบกับเบื้องหลังประวัติศาสตร์อันยาวนานที่หลอมรวมกับความนึกคิดของผู้คนก่อให้เกิดเป็นตระหนักรู้เพื่อปกปักรักษา และส่งต่อสืบทอดความเป็นมาประวัติศาสตร์เมืองได้ต่อไป

๒.๔.๒ ความเป็นมาของการสร้างเมืองแบบมาจิสึคุริ (machizukuri)

การสร้างเมืองแบบมาจิสึคุริ (machizukuri] อุซุคิ โมริโอะ (๒๐๐๔) กล่าวไว้ว่าตามข้อบัญญัติแผนการพัฒนาเขตเมืองโตเกียว ในปี ค.ศ.๑๘๘๘ ทำให้โครงการพัฒนาเมืองใหญ่สมัยใหม่ของประเทศญี่ปุ่นได้เริ่มต้นขึ้น ซึ่งค่อนข้างแตกต่างจากคำสั่งก่อนหน้านี้ของเอโดะ รัฐบาลเมจิบังคับได้ใช้แผนพัฒนาเขตเมืองโตเกียวให้เป็นแผนงานระดับชาติ โดยใช้แผนการปรับปรุงการสร้างเมืองของ

---

[๔๘] เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕.

ประเทศมหาอำนาจทางฝั่งตะวันตก (ยุโรป-อเมริกา) มาเป็นต้นแบบหลังจากนั้น แม้ว่าปัจจุบันจะผ่านการแก้ไขกฎหมายมามากมาย อย่างไรก็ตาม แต่กรอบที่มีรากฐานมาจากแผนนี้ ก็ไม่ได้เปลี่ยนไปจากเดิมมากนัก ชาวบ้านในท้องถิ่นนั้นได้เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงอย่างจริงจัง ตั้งแต่ช่วงปี ค.ศ. ๑๙๕๐ เกิดความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านและรัฐบาลก็เริ่มชัดเจนขึ้น เกิดการประท้วงโดยประชาชนในพื้นที่ต่อต้านแผนการปรับปรุงถนนใหญ่ในการพัฒนาเมืองใหญ่ หรือ แผนการจัดแบ่งสรรที่ดิน และเริ่มมีการจัดกิจกรรมของพลเมืองระดับรากหญ้า (สามัญชน) ซึ่งเป้าหมายของกิจกรรมเหล่านี้ คือ การมุ่งอนุรักษ์เมืองทางประวัติศาสตร์ หรือ สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ

ท่ามกลางสถานการณ์เช่นนี้ ในปี ค.ศ.๑๙๕๒ มีการกล่าวถึงเรื่อง Machitsukuri โดยประชาชนในนิตยสาร “ปัญหาของเมืองใหญ่” เป็นครั้งแรก จะเห็นได้ว่า เริ่มมีหลักฐานการสร้างเมืองแบบ Machitsukuri มาตั้งแต่ก่อนช่วงประมาณต้นปี ๑๙๗๐ โดยกลุ่มพ่อค้าและชาวบ้านในย่านนิเนนซากะและพื้นที่ใกล้เคียงซันเนนซากะแห่งเกียวโตที่เริ่มรวมตัวกันเรียกร้องรัฐบาลเพราะเกรงกลัวผลกระทบจากการท่องเที่ยว โดยเฉพาะนายทุนและชาวต่างชาติที่เข้ามาทำลายคุณค่าอันยาวนานของย่าน ในขณะเดียวกันทางด้านวิชาการก็มีการสำรวจเชิงพื้นที่เพื่อหาอัตลักษณ์ด้านคุณค่าอาคารสถาปัตยกรรมและภูมิทัศน์ ที่พบในอาคารในย่านเดิม ซึ่งการพัฒนาครั้งนี้ได้รับอิทธิพลของวิวัฒนาการและกระแสพัฒนางานอนุรักษ์ในระดับนานาชาติอีกด้วย เช่น Civic Amenities Act ของสหราชอาณาจักรในปี ๑๙๖๗ ที่ได้กำหนดการขึ้นทะเบียนที่มีผลทางกฎหมายของกลุ่มอาคารที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรม โดยตั้งให้เป็นพื้นที่วัฒนธรรมที่สำคัญทางประวัติศาสตร์

ในปี ๑๙๗๒ มีการสถาปนากฎหมายภูมิทัศน์ของเมืองเกียวโตซึ่งเป็นกฎหมายฉบับแรกของประเทศที่ตราบัญญัติขึ้นโดยกำหนดขอบเขตของการอนุรักษ์ในพื้นที่เขตเมืองเกียวโต คือกำหนดเขตภูมิทัศน์ที่สวยงาม, กำหนดเขตอนุรักษ์พิเศษทางประวัติศาสตร์

ต่อมาในปี ๑๙๗๕ ได้มีการแก้ไขกฎหมายอนุรักษ์ทรัพย์สินทางวัฒนธรรม (ค.ศ.๑๙๕๐) โดยเพิ่มเติมพื้นที่อนุรักษ์ขึ้นใหม่ใช้ชื่อว่า "ย่านอนุรักษ์อาคารดั้งเดิม" ถือเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญของรัฐบาลที่พยายามขยายขอบเขตมรดกทางวัฒนธรรม วัด ศาลเจ้า ปราสาทโบราณ เมืองเก่ามาสู่ที่มีอาคารบ้านเรือนของประชาชน

ดังนั้น ในช่วงปี ค.ศ.๑๙๖๐-๑๙๗๐ บรรดาหัวหน้าผู้นำฝ่ายปฏิรูปจากโตเกียว, เกียวโต, โยโกฮาม่า, และที่อื่นๆ เป็นจำนวนมาก ไม่ใช้คำว่า“แผนการพัฒนาเมืองใหญ่” แต่เริ่มใช้คำว่า Machitsukuri แทน เพื่อต้องการให้ประชาชนในพื้นที่มีความรู้สึกว่าตนมีส่วนร่วมในการสร้างแผนพัฒนาเมืองครั้งนี้ และแสดงถึงการพึ่งพาคนในเมืองมากขึ้น ต่อมาในช่วงปี ค.ศ.๑๙๗๐-๑๙๘๐ หน่วยงานส่วนท้องถิ่นได้มีการริเริ่มเอา Machitsukuri มาพัฒนาเอกลักษณ์เฉพาะในท้องถิ่นของประเทศญี่ปุ่น จนปัจจุบัน Machitsukuri ถูกประเมินในระดับสากล ที่เป็นที่รู้จักกันในฐานะ “การสร้างเมืองแบบญี่ปุ่น”

ย่านนิเนนซากะภายใต้กฎย่านอนุรักษ์อาคารดั้งเดิมของญี่ปุ่น, เกียวโต

ลักษณะของย่านอนุรักษ์อาคารดั้งเดิมนี้ คือเป็นพื้นที่ที่มีการพัฒนามาแต่โบราณ ส่วนใหญ่เป็นย่านถนนการค้า หรือย่านที่อยู่อาศัยดั้งเดิมมีอาคารคุณค่าทางสถาปัตยกรรมแบบพื้นถิ่น ซึ่งข้อแตกต่างจากมรดกโลกทางวัฒนธรรมอื่นๆ ที่มีประชาชนยังอาศัยและทำการค้าอยู่ ทำให้ย่านดังกล่าวเกิดการพัฒนาขึ้นตลอดเวลา

อาคารอนุรักษ์ชุดแรกเป็นอาคารที่ใช้เพื่อการค้าและพักอาศัยลักษณะคล้ายเรือนแถวไม้ในบ้านเรา เรียกว่า ‘มะจิยะ’ โดยพื้นที่อาคารในนิเนนซากะ ซันเนนซากะ ได้รับการเสนอชื่อให้เป็นพื้นที่ที่ได้รับการอนุรักษ์ในเป็นพื้นที่สำคัญทางประวัติศาสตร์แห่งแรกของญี่ปุ่น นับเป็นครั้งแรกที่เสียงเรียกร้องจากคนในชุมชนได้สร้างให้เกิดผลทางกฎหมายที่ส่งผลต่อภูมิทัศน์ย่านสำคัญทางประวัติศาสตร์ และยังเป็นโมเดลแรกของการสรรค์สร้าง ปลูกชุมชนที่ส่งผลต่อย่านประวัติศาสตร์จนเกิดเป็นกระแส Little Kyoto ไปทั่วประเทศ

๒.๔.๓ แนวทางการสร้างเมืองแบบมาจิสึคุริ (machizukuri)

สภาเทศบาลเมืองเกียวโตกำหนดทิศทางการพัฒนาเมืองไว้หลักๆ คือ การอนุรักษ์สร้างเมืองให้มีชีวิตชีวา, การสร้างสรรค์ให้เกิดการวางผังเมืองอย่างเป็นระบบ ก่อให้เกิดพื้นที่ธรรมชาติและคงไว้ซึ่งสถาปัตยกรรมเก่าแก่ของเมือง และการผสมผสานกันอย่างลงตัวระหว่างเมืองเก่ากับย่านธุรกิจ โดยมีกฎหมายข้อบังคับที่ใช้ในการควบคุมพื้นที่อย่างเคร่งครัด

แนวนโยบายทางวัฒนธรรมเมืองเกียวโต ประเทศญี่ปุ่น จึงมีหลักสำคัญในการอนุรักษ์ภูมิทัศน์ประวัติศาสตร์ไปพร้อม ๆ กับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวและการตลาดเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจให้กลับมามีชีวิตอีกครั้ง มุ่งเน้นไปที่การให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม เพราะนั่นคือหัวใจหลักที่เป็นเสน่ห์และจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่สำคัญของเมือง เกิดเป็นกระแสเที่ยวกันแบบ

ลึกซึ้งมากกว่าการแค่ไปถึงสถานที่แล้วถ่ายรูป เป็นรูปแบบการเรียนรู้เรื่องราวของสถานที่และซึมซับบรรยากาศนานมากขึ้น แสดงให้เห็นว่าคนญี่ปุ่นมีความสนใจและรับรู้การอนุรักษ์สูงขึ้น เนื่องจากต้องการสัมผัสบรรยากาศหรือวิถีชีวิตในชุมชนสูงขึ้นเช่นกัน

พลังของประชาชนและชุมชน มีความสำคัญเป็นอย่างมากในการที่จะฟื้นฟูเมืองเก่า เพิ่มเติมจากที่ได้กล่าวไปข้างต้นในช่วงปลายยุค ๙๐ ได้มีการสำรวจบ้านในเขตเมืองเกียวโตจำนวนกว่า ๒๘,๐๐๐ หลัง ผ่านอาสาสมัครจากนักเรียนและผู้ปกครองที่มีความคิดที่ต้องการจะอนุรักษ์บ้านเก่า ร้านค้าเก่า และอาคารเก่าแบบดั้งเดิมซึ่งส่วนใหญ่ทำมาจากไม้ หลังจากนั้นก็มีการสำรวจความเห็นของประชาชนที่มีต่ออาคารเก่า โดยพบว่าประชาชนกว่า ๘๐% อยากให้ลดความสูงของอาคารเพราะไปบดบังบ้านเก่า จึงมีความพยายามที่จะฟื้นฟูบ้านเก่าโดยจัดเป็นห้องพักแบบญี่ปุ่นเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ซึ่งมีคนจำนวนมากสนใจบ้านไม้เหล่านี้

นอกจากนี้ การเปิดบ้านเป็นแหล่งวัฒนธรรมให้นักท่องเที่ยวมาลองฝึกทำงานฝีมือก็ประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก เท่ากับว่าบ้านเก่าเหล่านี้สามารถช่วยพยุงเศรษฐกิจให้กับชุมชนได้ ในปัจจุบันจึงมีการรณรงค์สนับสนุนการใช้พื้นที่บ้านเก่าเพิ่มขึ้น ภายใต้กฎของย่านที่มีการควบคุมทั้งสี ความสูง และรูปแบบอาคาร หรือแม้กระทั่งการควบคุมสีของแสงในพื้นที่เพื่อแสดงภูมิทัศน์เมือง (Townscape) และยังได้รับการสนับสนุนการลงทุนจากรัฐบาลอีกด้วย

แนวโน้มการท่องเที่ยวเกียวโตในลักษณะดังกล่าวทำให้เกิดรายได้นอกเหนือจากเงินอุดหนุนจากท้องถิ่นและจากรัฐบาลเพียงอย่างเดียว โดยนำเม็ดเงินวนมาใช้อนุรักษ์อาคารเก่าอีกทีหนึ่ง แทนที่เอาไปใช้ในการขยายถนน และการพัฒนาความเจริญด้านอื่น ๆ ของเมือง

ฉะนั้นการท่องเที่ยวจะต้องให้ความสำคัญกับมรดกทางวัฒนธรรมด้วยการวางศิลปวัฒนธรรมเป็นศูนย์กลาง และนำธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมมาล้อมรอบ ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้นอกจากจะเป็นการอนุรักษ์แล้ว ยังเป็นวิธีการหนึ่งในการพัฒนาเมืองให้ดียิ่งขึ้นอีกด้วย ที่สำคัญคือยังสามารถส่งต่อวัฒนธรรมไปยังคนรุ่นต่อไปในอนาคต

สังเกตได้ว่าแรงกระตุ้นจากชาวชุมชนได้ส่งเสียงไปถึงรัฐบาล บวกกับความร่วมมือกันจากทุกภาคส่วนในเกียวโต ก่อให้เกิดเป็นกระแสมาจิสึคุริในระดับประเทศได้สำเร็จ ปัจจุบันรูปแบบนี้ยังเป็นการปลูกฝังคุณค่าทางจิตใจให้คนรุ่นหลังได้รักและหวงแหนในถิ่นฐานของตนเอง คงไว้ซึ่งภาพลักษณ์ของเมืองประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม ที่สามารถอยู่ร่วมกับรูปแบบชีวิตใหม่ๆ ของเมืองได้เป็นอย่างดี

ในหนังสือ machizukuri no hassou ได้สรุปวิธีการสร้างเมืองแบบมาจิสึคุริ (machizukuri) ว่า มีอยู่ ๓ วิธีหลักที่ควรใช้ร่วมกัน ได้แก่

๑. วิธีการใช้เทคโนโลยีร่วมกับธรรมชาติ คือ การ “สร้าง” ในด้านที่สัมพันธ์กับลักษณะทางธรณีวิทยา สภาพอากาศ สิ่งมีชีวิต รวมไปถึง การสร้างทางโยธา ทางสถาปัตยกรรม ไฟฟ้า หรือเครื่องจักร กลุ่มนี้ เป็นด้านกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

๒. วิธีการที่สัมพันธ์กับสำนึกของสังคมหรือแบบแผนการใช้ชีวิต วิธีการจัดการ โครงสร้างสังคมเศรษฐกิจ โครงสร้างการบริหาร ระบบต่าง ๆ กลุ่มนี้ เป็นด้านสังคมวัฒนธรรม และงานบริหารจัดการ

๓. วิธีที่สัมพันธ์กับจิตใจ อารมณ์ความรู้สึก ประสาทสัมผัสของมนุษย์ เช่น ความงาม ความสนุก ความอบอุ่นหรือความสงบ เป็นต้น กลุ่มนี้ เป็นด้านศิลปะ

สามกลุ่มนี้แบ่งตามวิชาเฉพาะ และยังสามารถแบ่งย่อยออกไปได้อีกหลายแขนง ดังนั้นกุญแจสำคัญของการสร้างเมืองคือ การให้ความสำคัญกับทรัพยากรมนุษย์ที่มีความรู้ทางวิชาการทั้งสามสาขานี้ในแขนงต่างๆ และมีความรู้เฉพาะท้องถิ่น ให้มาร่วมกันพัฒนาท้องถิ่น โดยในงานวิจัยนี้จะศึกษาการสร้างเมืองภายในเมืองเชียงใหม่ ลำพูน น่าน โดยมุ่งเน้นที่การสร้างเมืองด้วยศิลปะร่วมสมัย เพื่อวิเคราะห์ว่าง ๓ เมือง จะนำหลักการสร้างเมืองใดมาใช้บ้างและสัมพันธ์กับศิลปะร่วมสมัยอย่างไร

๒.๔.๔ โครงการศิลปะ (Art Project) ในการสร้างเมือง

การพัฒนาท้องถิ่นนั้นจะมีนโยบายหรือแนวคิดย่อยที่แตกต่างกันไปตามความแตกต่างทางภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์แต่ละท้องถิ่น หลายท้องถิ่นในประเทศญี่ปุ่นได้หันมาพัฒนาท้องถิ่นโดยเจาะจงในด้านศิลปะ ซึ่งหนึ่งในนั้นคือการสร้างโครงการศิลปะ (Art Project)

จากงานสัมมนาหัวข้อ “ความคิดเกี่ยวกับอนาคตของการสร้างเมืองกับศิลปะ” เมื่อวันที่ ๗ กรกฎาคม ปีค.ศ. ๒๐๑๔ Hayashi Akio ผู้เป็นวิทยากรได้กล่าวถึงโครงการศิลปะ (Art Project) ว่าเป็นกิจกรรมสร้างสรรค์ศิลปะของแต่ละท้องถิ่นที่มุ่งใช้ศิลปะสมัยใหม่ที่ถูกพัฒนาในช่วงปี ค.ศ.๑๙๙๐ เป็นต้นมา และได้กล่าวถึง หลักการของโครงการศิลปะว่า คือการมุ่งเน้นกระบวนการและเปิดให้สาธารณชนสามารถเข้าถึงได้ มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มีผู้ดาเนินโครงการที่หลากหลาย และดำเนินการด้วยความร่วมมือจากหลายองค์กร ได้แก่ ศิลปิน (Artist), ผู้กำกับหรือผู้อานวยการผลิต (Director), ผู้ผลิต (Producer), องค์การบริหารส่วนจังหวัด, องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น, NPO หรือองค์กรไม่แสวงผลกำไร (Nonprofit Organization), มหาวิทยาลัย และประชาชนในท้องถิ่น

ตัวอย่างของโครงการศิลปะในท้องถิ่นของประเทศญี่ปุ่น

๑. โครงการ FUKIAGE WONDER MAP เมือง Fukiage จังหวัด Kagoshima เริ่มขึ้นเมื่อปี ค.ศ.๒๐๐๙ และจัดต่อเนื่องมาทุกปี โดยจะมีศิลปินจากทั่วประเทศมารวมตัวกันที่เมืองนี้และร่วมกันทากิจกรรมต่าง ๆ กับชาวเมือง Fukiage และยังมีการตีพิมพ์หนังสือนาเที่ยว “Fukiage Wonder Map” เพื่อประชาสัมพันธ์เมืองอีกด้วย

๒. Osaka Canvas Project เมือง Osaka เป็นกิจกรรมที่จัดให้มองว่า เมืองทั้งหมดคือผ้าใบ โดยการให้ศิลปินแสดงผลงานผ่านเมือง

๓. Hiroshima Art Project จังหวัด Hiroshima เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อเผยแพร่การศึกษา แลกเปลี่ยนวัฒนธรรม และฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมโดยมุ่งเน้นที่ศิลปะร่วมสมัย โดยมีความคิดเรื่องการออกแบบสร้างสรรค์พื้นที่ภายในเมืองด้วยการจัดนิทรรศการ, event, workshop หรือการจัดการบรรยาย

๔. Toride Art Project เมือง Toride จังหวัด Ibaraki ด้วยความร่วมมือของชาวเมืองกับมหาวิทยาลัย Tokyo University of the Arts มีทั้งการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมนานาชาติและมีโปรแกรมสาหรับเด็กปัจจุบันอยู่ในระหว่างการพัฒนาให้มี “กลุ่มอาคารที่มีศิลปะ” และ “เกษตรครึ่งหนึ่งศิลปะครึ่งหนึ่ง”

๕. MAIZURU RB Art Project เป็นโครงการสร้างเมืองโดยใช้ศิลปวัฒนธรรมที่นามาสู่เครือข่ายและวิถีชีวิตอันอุดมสมบูรณ์ของชาวเมือง ซึ่งเกิดจากชีวิตที่ผสมผสานกับรากฐานทางศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และลักษณะทางภูมิศาสตร์ การมองทรัพยากรท้องถิ่นในมุมใหม่ และการร่วมมือขององค์กร NPO กับเมือง Maizuru ใน Kyoto

๖. Beppu Project จากรายงาน “ศิลปะร่วมสมัยกับการกระตุ้นการพัฒนาท้องถิ่น” ได้กล่าวถึงการสร้างเมืองด้วยศิลปะร่วมสมัยของเมือง Beppu โดยมี Beppu Projectเป็นส่วนหนึ่งในแผนงาน ซึ่งเริ่มจากการบูรณะบ้านเรือนหรือร้านค้าเก่าแก่ และการก่อตั้งพื้นที่สาหรับการพบปะพูดคุยและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมเรียกว่า “Platform” ขึ้น จากนั้นในปีค.ศ. ๒๐๐๙ เมือง Beppu ได้เริ่มจัดเทศกาล Beppu Contemporary Art Festival

๗. Naoshima Art Project รายงานที่ได้กล่าวถึงข้างต้นยังได้ยกตัวอย่างโครงการนี้ของเกาะ Naoshima จังหวัด Kagawa ที่เกิดจากความร่วมมือของเมือง Naoshima กับบริษัท Benesse และจัดเทศกาลร่วมกับเกาะต่างๆ ซึ่งมีศิลปินทั้งในและต่างประเทศเข้าร่วมงาน รวมทั้งมีกิจกรรมของกลุ่มอาสาสมัคร koebitai อีกด้วย[๔๙]

NAOSHIMA มีแนวคิดว่า Where Art Space Lands on Seascape “ศิลปะมีอยู่ในทุกที่” คงจะไม่ใช่ถ้อยคำที่กล่าวเกินจริงนัก เพราะทุกวันนี้ ศิลปินสามารถนำสิ่งรอบตัวมาใช้เป็นทั้งวัตถุดิบ สื่อกลาง และพื้นที่สร้างสรรค์ผลงานได้อย่างอิสระ และเมื่อความเป็นไปได้ในการสร้างสรรค์นั้นไร้ขีดจำกัด กรอบที่มีชื่อว่า “ค่านิยม” ของการเดินชมศิลปะจึงถูกทลายลงจากประตูพิพิธภัณฑ์ ผนังห้องจัดแสดง ไปสู่พื้นที่กลางแจ้ง สวนสาธารณะ หรือแม้แต่เกาะกลางทะเลอย่างนะโอะชิมะ (Naoshima)

---

[๔๙] ชุติมา บริสุทธิ์, **การศึกษาการสร้างเมือง (machizukuri) ด้วยศิลปะร่วมสมัย ภายในเมือง Kanazawa จังหวัด Ishikawa,** (เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๗), หน้า ๙-๑๕.

Lonely Planet ต่างยกให้นะโอะชิมะเป็นปลายทางใหม่ที่เหล่านักเสพศิลปะร่วมสมัยไม่ควรพลาด ทั้งยังเป็นขุมทรัพย์แห่งศิลปะที่รวบรวมผลงานของศิลปินระดับแม่เหล็ก จากเกาะเล็กๆ ที่ตั้งอยู่แถบทะเลเซโตะ-ไนไก (Seto Inland Sea) ไร้เงาของฝูงชนแออัดอย่างเกียวโตหรือโอซาก้าทุกวันนี้ นะโอะชิมะจึงกลายเป็นเมืองที่ติดอันดับหนึ่งในสถานที่ท่องเที่ยวยอดนิยมแห่งใหม่ของแดนปลาดิบไปอย่างรวดเร็วคำถามที่เกิดขึ้นก็คือ ทำไมเมืองที่มีสภาพเป็นเกาะ ไกลห่างจากเมืองที่คราคร่ำไปด้วยนักท่องเที่ยว ทั้งยังต้องใช้เวลาในการเดินทางนานหลายต่อ จึงถูกเลือกให้เป็นเมืองศิลปะ และที่สำคัญรัฐบาลญี่ปุ่นมองเห็น “อะไร” บนเกาะแห่งนี้

จากเมืองนิรนามที่แทบจะไม่เคยถูกกล่าวถึง แต่เมื่อสื่อสิ่งพิมพ์ออนไลน์ระดับโลกหลายสำนัก *อาทิ* ไทม์ (TIME), เดอะ การ์เดียน (The Guardian), ทราเวล + ลีเชอร์ (Travel + Leisure) หรือแม้แต่ โลนลี แพลเน็ต *สามสิบกว่าปีก่อน* นะโอะชิมะ ยังเป็นที่รู้จักในฐานะที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมของมิตซูบิชิ ซึ่งเป็นแหล่งบ่มเพาะรายได้หลักทางตอนเหนือของเมือง แต่ในความเป็นจริงประชากรส่วนใหญ่ยังคงประกอบอาชีพประมงและทำไร่นาเกลือเป็นหลักบนวิถีชีวิตที่เรียบง่าย แม้การเติบโตและการขยายตัวทางเศรษฐกิจและสังคมเมืองในช่วงทศวรรษ ๑๙๘๐ จะนำมาซึ่งความเฟื่องฟูของโรงงานอุตสาหกรรมในเขตการปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ผู้คนส่วนใหญ่โดยเฉพาะหนุ่มสาวก็พากันอพยพออกจากเกาะเพื่อแสวงหาโอกาสที่ดีกว่า บ้านเรือนถูกทิ้งร้าง จำนวนประชากรลดลงอย่างรวดเร็ว กลายเป็นปรากฏการณ์ที่ไม่ได้เกิดขึ้นแค่ในนะโอะชิมะเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงหมู่เกาะต่างๆ ที่ตั้งอยู่ในแถบนี้เกือบทั้งสิ้นด้วย ชิคัตสึกุ มิยาเกะ (Chikatsugu Miyake) นายกเทศมนตรี จึงพยายามคิดหาวิธีฟื้นฟูพื้นที่ทางตอนใต้ของนะโอะชิมะให้กลับมาชีวิตชีวาอีกครั้ง โดยในปี ๑๙๘๕ เขาได้ร่วมมือกับเท็ตสึฮิโกะ ฟุคุทะเคะ (Tetsuhiko Fukutake) ผู้ก่อตั้งเบเนซเซ โฮลดิงส์ อินคอร์ปอเรชั่น (Benesse Holdings, Inc.) กลุ่มบริษัทรายใหญ่ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาด้านศึกษาเชิงกุลยทธ์ในญี่ปุ่น เพื่อฟื้นฟูนะโอะชิมะจากความกร่อนสลาย

ฟุคุทะเคะนั้นหลงใหลการสะสมศิลปะและใฝ่ฝันที่จะสร้างพื้นที่อิสระเพื่อให้เด็กๆ ได้เรียนรู้ศิลปะท่ามกลางธรรมชาติ ไกลห่างจากแสงสีและความเจริญทางวัตถุ ซึ่งคุณสมบัติของเกาะแห่งนี้ก็ตอบโจทย์ได้เกือบทุกด้าน หลังจากที่เท็ตสึฮิโกะเสียชีวิตลง โซอิชิโระ ฟุคุทะเคะ (Soichiro Fukutake) บุตรชายคนโตจึงเป็นผู้สืบทอดเจตนารมณ์ต่อไป โดยวางเป้าหมายของโครงการฟื้นฟูนะโอะชิมะให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวสีขาวที่สนับสนุนการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยวผ่านการศึกษาและทำกิจกรรมด้านศิลปะ มากกว่ามุ่งการกอบโกยรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงพาณิชย์เท่านั้น ไม่นานนัก พื้นที่ศิลปะก็ค่อยๆ ผุดเพิ่มขึ้น โดยมีเบเนซเซ เฮาส์ (Benesse House Museum) เป็นพิพิธภัณฑ์แห่งแรกที่เปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าชมและบริการที่พักไปในตัว

ปัจจุบัน นะโอะชิมะ กลายเป็นปลายทางสำคัญของนักท่องเที่ยวที่สนใจและชื่นชมศิลปะร่วมสมัย โดยมีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจาก ๔๖,๘๗๓ คน ในปี ๒๐๐๒ เป็น ๔ แสนกว่าคนในปี ๒๐๑๒ นับเป็นการเรียกความมีชีวิตชีวาที่สูญหายไปกว่าทศวรรษให้กลับคืนสู่หมู่บ้านชาวประมงอีกครั้ง

๒.๔.๕ แนวคิดในการสร้างสรรค์ศิลปะเพื่อพัฒนาเมือง

แนวคิดในการสร้างสรรค์ศิลปะเพื่อพัฒนาเมืองนั้นมีอยู่หลากหลายแนวคิด ขอยกตัวอย่างมานำเสนอ ดังนี้

๑. ตีความศิลปะในสร้างสรรค์เอกลักษณ์ใหม่ (Reinterpret Arts, Create New Identity)

จุดเด่นและจุดขายของเมืองศิลปะ คือ การระดมสุดยอดผลงานของเหล่าศิลปินร่วมสมัยมาจัดแสดงให้นักท่องเที่ยวได้ชื่นชมท่ามกลางทิวทัศน์อันงดงามของทะเลเซโตะ-ไนไก ไม่ว่าจะเป็นภาพวาดชุดดอกบัว (The Water Lilies series, ๑๙๑๔-๑๙๑๙) โดยศิลปินอิมเพรสชันนิสม์ โคล้ด โมเนต์ (Claude Monet) หรือ ศิลปะการจัดแสงสี โอเพน สกาย (Open Sky, ๒๐๐๔) โดยศิลปินอเมริกัน เจมส์ เทอร์เรลล์ (James Turrell) แต่ในความเป็นจริงทุกการออกแบบและทุกกิจกรรมที่เกิดขึ้นล้วนผ่านกระบวนการคิดและการตีความภายใต้คอนเซ็ปท์ “ชีวิตที่ดี (Living Well)” ตามวิสัยทัศน์การบริหารของเบเนซเซ เพื่อสะท้อนให้เห็นว่า ชีวิตของมนุษย์นั้นเชื่อมโยงกับศิลปะและธรรมชาติ โดยศิลปะที่ดีจะช่วยขัดเกลาจิตวิญญาณของมนุษย์ให้กลับคืนสู่ธรรมชาติอีกครั้ง

The Water Lilies series, ๑๙๑๔-๑๙๑๙

Open Sky, ๒๐๐๔

รูปแบบสถาปัตยกรรมของพิพิธภัณฑ์บนเกาะ ยังได้รับการออกแบบโดยสถาปนิกแถวหน้าของญี่ปุ่น ทะดะโอะ อันโด (Tadao Ando) กลุ่มอาคารจึงดูทันสมัย ด้วยการออกแบบพื้นที่แบบเปิดโล่ง ให้ความรู้สึกเป็นอิสระเช่นเดียวกับภูมิทัศน์รอบนอก ตัววัสดุนั้นเลือกใช้คอนกรีต ไม้ และหินเป็นหลัก เพื่อสื่อถึงความเรียบง่าย เพราะอันโดมองว่าพื้นที่ของศิลปะที่ดีนั้นไม่ควรแย่งความสนใจจากชิ้นงาน แต่ต้องมีความสมดุลระหว่างขนาดของพื้นที่และตำแหน่งการจัดวางชิ้นงาน เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ชมได้ศึกษาและตีความหมายของผลงานอย่างเต็มที่ นอกจากนี้ เพดานรูปทรงไข่ (Oval) ที่พิพิธภัณฑ์เบเนซเซ เฮาส์ (Benesse House) ก็เรียกเสียงวิจารณ์ด้านดีจากนักท่องเที่ยวและนักเสพศิลปะได้ทุกครั้ง เพราะงานออกแบบชิ้นนี้ไม่ใช่แค่สวยงามแปลกตา แต่เผยให้เห็นแก่นแท้ขององค์ประกอบศิลป์ที่เรียกว่า “ธรรมชาติ”

Benesse House

ส่วนพิพิธภัณฑ์ศิลปะชิชู (Chichu Art Museum) นั้นได้รับการออกแบบพื้นที่ให้ซ่อนอยู่ใต้ดิน เพื่อป้องกันการรบกวนภูมิทัศน์อันงดงามของเมือง และที่ท่าเรือประจำเมืองยังมีประติมากรรม

ฟักทอง (Pumpkin, ๑๙๙๔) ของ ยาโยย คุซะมะ (Yayoi Kusama) ศิลปินหญิงแนวป๊อป-อาร์ตชาวญี่ปุ่นที่มีเอกลักษณ์จัดจ้าน ยืนตั้งตระหง่านอวดสีสันและลวดลายสะดุดตาทุกคนที่พบเห็น จนถูกยกให้เป็นแลนด์มาร์กของเมืองนี้ไปโดยปริยาย ซึ่งยิ่งตอกย้ำว่า นะโอะชิมะไม่ได้จมอยู่กับอดีตของหมู่บ้านชาวประมงที่ถูกทอดทิ้งอีกต่อไป หากถูกสร้างภาพจำใหม่ในฐานะเมืองที่ฟื้นคืนจากความล่มสลาย อันเนื่องมาจากผลกระทบของโลกาภิวัตน์และระบบการผลิตแบบอุตสาหกรรม ด้วยการโอบรับเอา “การไหลบ่าทางวัฒนธรรม” มาเป็นโอกาสใหม่ในการสร้างอัตลักษณ์ของเมืองให้เป็นศูนย์กลางของศิลปะร่วมสมัยระดับโลก และก้าวไปสู่ความเป็นโมเดิร์นเจแปนอย่างเต็มตัว

Chichu Art Museum

Pumpkin, ๑๙๙๔

๒. การสร้างพื้นที่ศิลปะทางสังคม (Art Space X Community)

โครงการบ้านศิลปะ ‘The Art House Project’ คือตัวอย่างที่เด่นชัดที่สุดที่สะท้อนถึงการผลักดันให้เกิดพื้นที่ศิลปะระดับชุมชน โดยรวบรวมเหล่าศิลปินร่วมสมัยที่มีฝีไม้ลายเซ็นเป็นเอกลักษณ์มาร่วมฟื้นฟูอาคารบ้านร้างในเขตฮอนมูระ (Honmura) ให้เป็นพื้นที่ศิลปะในชุมชน แม้ว่าบ้านหลายหลังจะถูกทิ้งจนทรุดโทรมไร้มูลค่า แต่บรรดาของเก่าเก็บในบ้านพักอาศัยเหล่านี้ถือเป็นวัตถุดิบชั้น

เยี่ยมสำหรับศิลปินในการหยิบเรื่องเก่ามาเล่าใหม่ ผลงานที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นในหมู่บ้านแห่งนี้ จึงเกี่ยวโยงกับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมความเป็นอยู่ในอดีตของนะโอะชิมะ โดยมีคนท้องถิ่นเป็นไกด์นำทัวร์ คอยบอกเล่าเรื่องราวต่างๆ ของบ้านแต่ละหลังให้นักท่องเที่ยวได้ฟังอย่างสนุกสนาน หากเปรียบเทียบกับพิพิธภัณฑ์อื่นๆ บนเกาะที่โฟกัสการสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง “คน” กับ “ธรรมชาติ” แล้ว การตระเวนชมงานศิลป์ตามตรอกซอกซอยในหมู่บ้านชาวประมงนั้นให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่าง “คน” กับ “คน” มากกว่า โปรเจ็กต์นี้จึงเป็นแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนที่ทั้งน่ารักและเป็นกันเอง เพราะนอกจากนักท่องเที่ยวจะได้ข้อมูลจากผู้รู้ตัวจริงแล้ว ยังเป็นวิธีการกระชับมิตรและย่นระยะห่างระหว่างคนในท้องถิ่นกับคนนอกพื้นที่อีกด้วย

The Art House Project

๓. การจัดเทศกาลทางศิลปะ

เทศกาลศิลปะนานาชาติเซโตอุชิ (Setouchi International Art Festival) คือ ตัวอย่างของการขยายสเกลโครงการการพัฒนาเมืองในบริเวณทะเลเซโตะ-ไนไก ไปสู่ความร่วมมือพหุภาคีภายใต้การบริหารจัดการระหว่างขององค์กรส่วนปกครองท้องถิ่นจังหวัดคะงะวะกับจังหวัดโอคะยะมะ ซึ่งจัดขึ้นครั้งแรกในปี ๒๐๑๐ โดยมีเบเนซเซ อินคอร์ปอเรชั่น เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงในการผลักดันให้เกิดนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยและกิจกรรมต่างๆ ตั้งแต่นำคอลเลกชั่นสะสมของเท็ตสึฮิโกะ ฟุคุทะเคะ อดีตผู้บริหารเบเนซเซผู้ล่วงลับมาจัดแสดง หรือการเชิญศิลปินร่วมสมัยจากต่างประเทศมาร่วมงาน รวมทั้งขยายขอบเขตการจัดแสดงงานศิลปะจากนะโอะชิมะไปยังเกาะใกล้เคียง อาทิ เทชิมะ (Teshima) ชามิจิมะ (Shamijima) ฮอนจิมะ (Honjima)

ความน่าสนใจของเทศกาลนี้อยู่ตรงที่การจัดงานทุกๆ ๓ ปี (Triennale Festival) บนเกาะเล็ก ๆ ทั้ง ๑๒ แห่ง โดยผลัดเปลี่ยนสถานที่และเมืองไปตามฤดูกาลที่เหมาะสม ตั้งแต่ฤดูใบไม้ผลิ ฤดูร้อน ไปจนถึงฤดูใบไม้ร่วง เป็นเวลา ๗เดือน เพื่อเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ชมงานศิลปะท่ามกลางทิวทัศน์อันงดงามที่สุดในฤดูกาลของแต่ละเกาะ ซึ่งนับว่าช่วยสร้างรายได้และอาชีพให้กับชุมชน

ท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี และเพื่อตอกย้ำความสำเร็จที่ผ่านมา เทศกาลจึงถูกจัดขึ้นอีกครั้งในปีนี้ โดยได้รับการสนับสนุนอย่างเป็นทางการจากกระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์และอุตสาหกรรม รวมทั้งกระทรวงการท่องเที่ยวญี่ปุ่น เพื่อยกระดับคุณภาพงานสู่สากล รวมทั้งเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลการท่องเที่ยวผ่านช่องทางออนไลน์อย่างเป็นระบบ และเชื่อมโยงเส้นทางรถไฟจากเมืองท่องเที่ยวสู่เส้นทางเดินเรือไปยังเกาะต่าง ๆ ไว้อย่างครบครัน ที่มา: setouchi-artfest.jp

๔. การสร้างเมืองที่ยั่งยืนด้วยศิลปะ (City is Long When Art Lasts)

สิ่งที่น่าประทับใจของโครงการพัฒนาเมืองนี้ก็คือ วิสัยทัศน์อันกว้างไกลของรัฐบาลและชาวญี่ปุ่น ซึ่งไม่ได้ยึดติดอยู่กับการพัฒนาเมืองโดยอาศัยต้นทุนทางอารยธรรมในอดีตเช่นปราสาทยุคเอโดะ ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวต่างชาติคุ้นชินกันเป็นอย่างดีเท่านั้น แต่ยังเล็งเห็นถึง “ศักยภาพ” ของทรัพยากรบุคคล (ศิลปิน) และพื้นที่ (เมือง) ที่มีอยู่ในปัจจุบัน แล้วนำมากลั่นกรองตีความใหม่ จนตกผลึกเป็น “ชุดประสบการณ์ใหม่” นั่นคือมีลักษณะเป็น “วัฒนธรรมรวมตัว (Cultural Homogenerization)” ที่ถูกจริตสากลมากขึ้น (และแน่นอนว่าขายได้) แต่ก็ไม่ทิ้งอัตลักษณ์ความเป็นญี่ปุ่นสมัยใหม่ ซึ่งความสำเร็จข้อนี้ก็สอดคล้องกับนโยบายกอบกู้เศรษฐกิจและอัตลักษณ์แห่งชาติ “คูล เจแปน” ของรัฐบาลได้พอดิบพอดี

อย่างไรก็ตาม นะโอะชิมะนั้นไม่ได้ฟูมฟักและเติบโตมาจากพื้นฐานทางสังคมที่นิยมชมชอบศิลปะ ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในศิลปะร่วมสมัย และไม่ได้มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนเมืองอย่างเต็มรูปแบบ หากเปรียบกับการปลูกต้นไม้ ก็ไม่ต่างจาการตัดชำกิ่ง โดยมีศิลปะระดับท็อปเป็นพันธุ์ไม้ชั้นดี มาตัดชำบนเมืองที่มีทัศนียภาพอันงดงามเท่านั้น แต่ยังขาดการนำอัจฉริยภาพแห่งท้องถิ่นของชาวประมงมาบูรณาการเข้ากับกลยุทธ์การพัฒนาเมืองอย่างจริงจัง จึงเป็นที่น่าติดตามต่อไปว่า การพัฒนาเมืองแห่งนี้จะดำเนินต่อไปในทิศทางใด องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นจะหาวิธีจัดการสร้างรายได้และความเป็นอยู่ที่ดีให้กับชุมชนในระยะยาวได้หรือไม่ หรือแท้จริงแล้ว พื้นที่ศิลปะต่างๆ ในมุมเมือง ก็เป็นเพียงแหล่งท่องเที่ยวตามกระแสนิยมอีกแห่งหนึ่ง[๕๐]

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๕.๑ งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปะบ้านศิลปิน

ธานัท ภุมรัช (๒๕๕๗) ศึกษาแนวทางการจัดการแหล่งเรียนรู้ย่านบ้านศิลปินและพื้นที่เกี่ยวเนื่อง ชุมชนคลองบางหลวง เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร พบว่า การท่องเที่ยวย่านบ้าน

---

[๕๐] ปิยพร อรุณเกรียงไกร, “Creative Knowledge”. <https://hr.tcdc.or.th/en/Articles/Detail/NAOSHIMA>. สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

ศิลปิน ตั้งอยู่ริมคลองบางหลวง เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร เคยเป็นพื้นที่สำคัญแห่งหนึ่งของเมืองบางกอกบนเส้นทางแม่น้ำเจ้าพระยาสายเก่าบริเวณพื้นที่ฝั่งตะวันตกช่วงคลองบางกอกใหญ่หรือคลองบางหลวง มีผู้คนตั้งถิ่นฐานมานับตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา มีวัดที่เก่าแก่ ๒ แห่งคือ วัดคูหาสวรรค์วรวิหารและวัดกำแพง บางจากเป็นศูนย์รวมจิตใจทั้งคนไทยและคนจีนทำสวนปลูกผักค้าขายโดยอาศัยแม่น้ำลำคลอง ย่านนี้จึงมีวิถีชุมชน มีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรมมาแต่อดีต จนเมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๒ นายชุมพล อักพันธานนท์ และเพื่อน ตระหนักในความสำคัญและคุณค่าของย่านนี้จึงเข้าไปซื้อบ้านไม้หลังหนึ่งปรับปรุงให้เป็นที่ทำงาน แสดงผลงานศิลปะ (ภาพถ่าย ภาพวาด) จนได้รับการเรียกขานว่า บ้านศิลปิน จากการศึกษาพบว่า การก่อตั้งบ้านศิลปินนับแต่ พ.ศ. ๒๕๕๒ ส่งผลให้เกิดการท่องเที่ยวย่านบ้านศิลปิน ทำให้คนในท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าและการอนุรักษ์พื้นที่ด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และภูมิปัญญามากขึ้น นอกจากการจัดกิจกรรมทางศิลปะและวัฒนธรรมด้านการแสดงของคนนอก คือ หุ่นละครเล็กคณะคำนายแล้วยังมีคณะกระตั้วแทงเสือลูกหลานศิษย์ลูกหลานหลวงพ่อบ้านแหลมของคนในพื้นที่นับเป็นจุดเด่นของการท่องเที่ยวย่านนี้ เมื่อการท่องเที่ยวเข้ามากรุงเทพมหานครได้เข้ามาดำเนินการปรับปรุงภูมิทัศน์ย่านนี้ใน พ.ศ. ๒๕๕๖ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพื้นที่และภูมิทัศน์วัฒนธรรมโดยไม่ฟังความเห็นของคนในด้วยการสร้างทางเดินเท้าริมน้ำเชื่อมต่อพื้นที่บ้านศิลปินรองรับการท่องเที่ยว ดังนั้นเพื่อให้ย่านบ้านศิลปินและพื้นที่เกี่ยวเนื่องได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสมและสร้างสรรค์ ควรมีการพัฒนาให้เป็นย่านของแหล่งเรียนรู้โดยการศึกษาข้อมูลประวัติศาสตร์วัฒนธรรมของย่านบ้านศิลปินที่จะช่วยให้คนในและคนนอกตระหนักคุณค่าและความสำคัญ กระตุ้นให้เกิดการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งด้านการแสดง ด้านโบราณสถานและสถาปัตยกรรม และด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและวิถีชุมชน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ความเข้าใจ และการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม ส่งเสริมให้มียุวมัคคุเทศก์ท้องถิ่น มาเป็นกำลังสำคัญและสร้างแนวร่วมเครือข่ายทางวัฒนธรรมเพื่อแลกเปลี่ยน เรียนรู้ อันจะนำไปสู่การพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้ย่านบ้านศิลปินและพื้นที่เกี่ยวเนื่องอย่างเหมาะสมและสร้างสรรค์เพื่อการท่องเที่ยวเรียนรู้ในย่านนี้ต่อไป[๕๑]

มณินทร กีรติวัฒน์ (๒๕๕๙) ศึกษาเรื่องการให้ความหมายรูปแบบและกลยุทธ์ทางการตลาดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กรณีศึกษา บ้านศิลปิน คลองบางหลวง กรุงเทพมหานคร พบว่าเจ้าหน้าที่ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ว่าเป็นการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้กับนักท่องเที่ยว รวมถึงคนไทยในชุมชนได้ร่วมกันอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของไทยให้ยั่งยืนไม่สูญหายไปจากสังคม และเผยแพร่ความเป็นไทยไปสู่ชาวต่างประเทศ ด้านกลยุทธ์ทางการตลาด สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ การออกแบบกิจกรรม และด้านผู้มีส่วนร่วม ปัญหาที่พบอุปสรรคและแนวทางในการ

---

[๕๑] ธานัท ภุมรัช, **แนวทางการจัดการแหล่งเรียนรู้ย่านบ้านศิลปินและพื้นที่เกี่ยวเนื่อง ชุมชนคลองบางหลวง เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร,** (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๗).

แก้ปัญหาคือ ด้านการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศและขนาดของบ้านไม่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวทั้งหมดได้ แนวทางการแก้ปัญหาคือเปิดซีดีในส่วนที่สำคัญ เช่น อธิบายเกี่ยวกับการแสดงและใช้บุคลากรที่สามารถใช้ภาษาอังกฤษอธิบาย แก้ไขโดยให้นักท่องเที่ยวชมการแสดงจากชั้น ๒ ของตัวบ้าน[๕๒]

พลวัฒ ประพัฒน์ทอง (๒๕๕๗) ศึกษาเรื่องเชียงรายเมืองศิลปิน : การพัฒนาเมืองด้วยชุมชนศิลปินที่พำนักถาวรในเชียงราย ผลการศึกษาพบว่า เรื่องงานวิจัยเรื่องการท่องเที่ยวบ้านศิลปินเชียงราย ที่ได้เสร็จสิ้นในปี พ.ศ. ๒๕๔๙ และได้ติดตามการเคลื่อนไหวของกลุ่มศิลปินร่วมสมัย ในจังหวัดเชียงรายต่อเนื่องมาจนถึงปี พ.ศ. ๒๕๕๕ พบว่า ชุมชนศิลปินที่ก่อตัวขึ้นและได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาจังหวัดเชียงรายให้มีอัตลักษณ์เมืองศิลปิน คือการเกิดขึ้นของชุมชนศิลปินที่สร้างบ้านเพื่อการแสดงผลงานศิลปะร่วมสมัย เช่นการเข้ามาพำนักเป็นการถาวร การเกิดกิจกรรมในการพัฒนาเมืองและสร้างประโยชน์ให้กับชุมชน การสืบเนื่องอย่างยั่งยืนของบ้านศิลปินในฐานะสถาบันทางสังคม การสร้างความต่อเนื่องเพื่อสร้างทุนให้กับศิลปินรุ่นใหม่ด้วยกลุ่มศิลปินเอง ทำให้บ้านศิลปินและจังหวัดเชียงรายเป็นจุดหมายปลายทางของการจาริกแสวงหาแรงบันดาลใจในการใช้ชีวิตบนเส้นทางศิลปะให้กับศิลปินรุ่นใหม่ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ[๕๓]

ศรีสุคล พรมโส และชิสิกกา วรรณจันทร (๒๕๖๑) ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาบ้านศิลปินแห่งชาติให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านศิลปะและวัฒนธรรม พบว่า สภาพทั่วไปของบ้านศิลปินแห่งชาติสะท้อนถึงตัวตนของศิลปินผ่านรูปแบบผลงานที่จัดแสดง ทุกหลังจะมีพื้นที่สำหรับให้ผู้ที่สนใจเข้ามาร่วมกิจกรรมทางด้านศิลปะและวัฒนธรรม ด้านปัญหาและอุปสรรคที่พบ ได้แก่ ปัญหาด้านงบประมาณ บุคลากร การบริหารจัดการ และองค์ความรู้ของศิลปินแห่งชาติ ส่วนแนวทางการพัฒนานั้น หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้บ้านศิลปินแห่งชาติสามารถอยู่ได้ แม้ไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐเพิ่มทักษะในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบ้านศิลปินแห่งชาติ ให้แก่บุคลากรในบ้าน รวมทั้งขอความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับจังหวัดเพื่อเชื่อมโยงกับสถานที่ท่องเที่ยวอื่นที่อยู่ใกล้เคียง สร้างแรงจูงใจให้ประชาชนทั่วไปเข้ามาเยี่ยมชมและ

---

[๕๒] มณินทร กีรติวัฒน์, “การให้ความหมายรูปแบบและกลยุทธ์ทางการตลาดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กรณีศึกษา บ้านศิลปิน คลองบางหลวง กรุงเทพมหานคร”, **การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ ๑.** มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพนมวันท์, ๒๕๕๙).

[๕๓] พลวัฒ ประพัฒน์ทอง, **เชียงรายเมืองศิลปิน : การพัฒนาเมืองด้วยชุมชนศิลปินที่พำนักถาวรในเชียงราย,** รายงานวิจัย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว), ๒๕๕๗), หน้า บทคัดย่อ.

สร้างรายได้ให้กับบ้านศิลปิน และสนับสนุนให้บ้านศิลปินแห่งชาติเป็นแหล่งเรียนรู้นอกชั้นเรียนเพื่อให้เด็กและเยาวชน ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของบ้านศิลปินแห่งชาติสืบไป[๕๔]

พระวิมลศิลปะกิจ, (๒๕๖๑) ศึกษาเรื่อง เชียงรายเมืองแห่งศิลปะ พบว่า พุทธศิลป์นั้นเป็นสื่อและภาพสะท้อนพระพุทธศาสนาได้ชัดเจน พุทธธรรมสร้างพุทธศิลป์ให้เกิดขึ้นในโลกนี้ พุทธศิลป์สร้างเศรษฐกิจที่ดีงามแก่ชุมชน สังคมและประเทศชาติ เชียงรายปัจจุบันเป็นเมืองที่มีศิลปิน หรือสล่ามากกว่า ๕๐๐ คน และมีการแสดงหอศิลป์ของตนเองไม่น้อยกว่า ๓๐ แห่ง และกำลังผลักดันให้โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาจังหวัดเชียงราย จำนวน ๒๑ แห่ง ให้เป็นศูนย์การแสดงนิทรรศการ “ช่างสิบหมู่” ประจำแต่ละอำเภออีกด้วย เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้เชียงรายเป็น “เมืองแห่งศิลปะ” ที่แท้จริง[๕๕]

พลวัฒ ประพัฒนทอง และ ทรงสรรค อุดมศิลป์ (๒๕๔๘) ศึกษาเรื่อง รูปแบบและแนวทางการจัดการทองเที่ยวบ้านศิลปินเชียงราย พบว่า นักท่องเที่ยวเข้าใจดีว่าศิลปินเป็นจุดเดนของจังหวัดเชียงรายและสนใจในการท่องเที่ยวบ้านศิลปิน และมีความเห็นว่า การท่องเที่ยวบ้านศิลปินไม่แตกต่างจากการท่องเที่ยวอื่น ๆ ซึ่งจะต้องมีการทำความเข้าใจกับสังคมให้มากขึ้น ในส่วนรูปแบบการท่องเที่ยวพบข้อสรุปว่า ๑) รูปแบบการทองเที่ยวแบบกลุ่มพื้นที่ ๒) รูปแบบการทองเที่ยวกลุ่มทักษะ ๓) รูปแบบการทองเที่ยวแบบฝึกอบรมระยะสั้นและระยะยาว และ ๔) รูปแบบการทองเที่ยวตามเทศกาลเชียงรายเมืองศิลปิน[๕๖]

๒.๕.๒ งานวิจัยเกี่ยวกับการสร้างสรรค์เมืองศิลปะ

ชุติมา บริสุทธิ์ ศึกษาเรื่อง การศึกษาการสร้างเมือง (machizukuri) ด้วยศิลปะร่วมสมัยภายในเมือง Kanazawa จังหวัด Ishikawa พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้เมือง Kanazawa นำเอาศิลปะร่วมสมัยเข้ามาใช้ได้ว่าเกิดจากการที่เมือง Kanazawa มีภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ที่สัมพันธ์กับด้านศิลปะมายาวนาน และมีความต้องการสร้างเสน่ห์แบบใหม่ที่แตกต่างจากเสน่ห์เดิมที่มีความเป็นเมืองเก่าประกอบกับแนวคิดในการพัฒนาเมืองว่าจะ “พัฒนาสู่สากล” ซึ่งทาให้เมือง Kanazawa เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเปิดรับศิลปะจากต่างประเทศ นอกจากนี้เมือง Kanazawa ยังเป็นเมือง

---

[๕๔] ศรีสุคล พรมโส และชิสิกกา วรรณจันทร, “แนวทางการพัฒนาบ้านศิลปินแห่งชาติให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านศิลปะและวัฒนธรรม”, **วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์,** (ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๑ เดือนมกราคม - มิถุนายน ๒๕๖๑): ๑๕๐ – ๑๗๕.

[๕๕] พระครูวิมลศิลปกิจ (เรืองฤทธิ์ แก้วเปียง), ผศ., “เชียงรายเมืองแห่งศิลปะ”, **สารนิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต,** (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๓๐ มีนาคม ๒๕๖๑): ๔๔ - ๕๓.

[๕๖] พลวัฒ ประพัฒนทอง และ ทรงสรรค อุดมศิลป์, **รูปแบบและแนวทางการจัดการทองเที่ยวบ้านศิลปินเชียงราย,** รายงานวิจัย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๘), หน้า บทคัดย่อ.

ศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ เป็นจุดศูนย์รวมของทรัพยากรมนุษย์ที่มีความรู้ความสามารถในภูมิภาคที่สามารถร่วมมือกับทางเทศบาลในการพัฒนาเมืองได้ และปัจจัยที่สำคัญคือการมีอำนาจบริหารราชการส่วนท้องถิ่นที่ผู้นาท้องถิ่นสามารถบริหารจัดการและดาเนินการนโยบายพัฒนาท้องถิ่นได้โดยตรง ซึ่งนายกเทศมนตรีเมือง Kanazawa ในขณะนั้นได้มีความสนใจในด้านการสร้างเสน่ห์ที่แปลกใหม่ให้แก่เมือง Kanazawa ซึ่งเสน่ห์ที่ทางเมือง Kanazawa ได้เลือกก็คือ “เมืองที่มีการผสมผสานกันของศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมและศิลปวัฒนธรรมในยุคใหม่ทีทันสมัย” นั่นเอง[๕๗]

ณัฐกานต์ กันธิ ศึกษาเรื่อง มะจิสุคุริ (Machitsukuri) กับการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว: กรณีศึกษา การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในจังหวัดโออิตะ ประเทศญี่ปุ่น พบว่า ๑. Machizukuri มีความเกี่ยวข้องกับองค์การสนับสนุนการท่องเที่ยวท้องถิ่นในจังหวัดโออิตะ ๒. หลายโครงการพัฒนาที่เกิดขึ้นจาก (Machizukuri) มีส่วนสำคัญในการช่วยพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในจังหวัดโออิตะ และมีส่วนช่วยให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในจังหวัดโออิตะดีขึ้น และ ๓. ผลจากการเพิ่มขึ้นของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว หรือธุรกิจบริการขนาดเล็กและขนาดกลางในโออิตะทำให้ประชาชนในพื้นที่ มีอาชีพ มีรายได้ และพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน[๕๘]

วาริชา วงศ์พยัต (๒๕๖๑) ศึกษาเรื่อง จากประเพณี สู่วิถีสมัยใหม่: พื้นที่ในระหว่างในการอยู่อาศัยญี่ปุ่น พบว่า นับตั้งแต่ยุคปฏิรูปสมัยเมจิประเทศญี่ปุ่นได้เข้าสู่ยุคสมัยใหม่อย่างเต็มรูปแบบ การเปิดรับอารยธรรมตะวันตก ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการความรู้เทคโนโลยีและสถาปัตยกรรม เมื่อผนวกกับการปรับตัวและฟื้นฟูประเทศจากผลกระทบจากภัยธรรมชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งแผ่นดินไหว รวมถึงผลลัพธ์และผลพวงจากการพ่ายแพ้สงครามโลกครั้งที่ ๒ ซึ่งนับเป็นปัจจัยเร่งสำคัญก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของการอยู่อาศัยญี่ปุ่น ทั้งในมิติกายภาพ ได้แก่ การเติบโตของเมือง การพัฒนาระบบสาธารณูปโภค-สาธารณูปการ และนวัตกรรมที่เอื้ออำนวยความสะดวกสบายต่าง ๆ และมิติทางสังคมวัฒนธรรม อาทิมโนทัศน์และวิถีการดำเนินชีวิต อย่างไรก็ดีภายใต้พลวัตดังกล่าว ญี่ปุ่นมีการสืบสานเอกลักษณ์และจิตวิญญาณของการอยู่อาศัย ซึ่งสื่อให้เห็นความสัมพันธ์กับบริบทได้อย่างเป็นที่ประจักษ์ โดยการศึกษาพัฒนาการการอยู่อาศัยของญี่ปุ่น ผ่านองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม หน้าที่ใช้สอยและการตีความหมายของ“พื้นที่ในระหว่าง”โดยอาศัยการทบทวนวรรณกรรมจากบทความและบทสัมภาษณ์ร่วมกับการสำรวจอาคารกรณีศึกษา ซึ่งประกอบด้วย บ้านพื้นถิ่น (ได้แก่ บ้านชาวนา บ้านพ่อค้า) กระท่อมชงชาในพระราชนิเวศน์คัตทสึระ (ได้แก่ เก็ปปะโระโชะคินเทอิ)และ

---

[๕๗] ชุติมา บริสุทธิ์, **การศึกษาการสร้างเมือง (machizukuri) ด้วยศิลปะร่วมสมัย ภายในเมือง Kanazawa จังหวัด Ishikawa,** (เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๗. หน้า ข.

[๕๘] ณัฐกานต์ กันธิ, **มะจิสุคุริ (Machitsukuri) กับการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว: กรณีศึกษาการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในจังหวัดโออิตะ ประเทศญี่ปุ่น,** (เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๕), หน้า ๒.

บ้านพักอาศัยออกแบบโดยโยะชิจิทะเคะฮะระ (ได้แก่ บ้านศิลปิน บ้านสถาปนิก) วิวัฒนาการของพื้นที่ในระหว่างเริ่มต้นจาก "คุณลักษณะที่แตกต่างและแยกจากกันของเอ็นกะวะและโดะมะ"ในบ้านพื้นถิ่น สู่"การประกอบสร้างพื้นที่ในระหว่างในความสัมพันธ์ใหม่"ดังปรากฏในกระท่อมชงชาของพระราชนิเวศน์คัตทสึระและสู่"การสร้างความหมายและความสัมพันธ์ใหม่ของพื้นที่ในระหว่าง"ดังปรากฏในสถาปัตยกรรมพักอาศัยออกแบบโดยทะเคะฮะระ สะท้อนพัฒนาการของการอยู่อาศัยของญี่ปุ่น ซึ่งยังดำรงอัตลักษณ์ของวัฒนธรรม การอยู่อาศัยที่ให้ความสำคัญกับความไม่สมบูรณ์และสภาวะเปลี่ยนผ่าน ในบริบทและความสัมพันธ์ระหว่างคน บ้านเมือง และธรรมชาติที่เปลี่ยนแปลงไป[๕๙]

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำแนวคิดในการวิจัย ๔ แนวคิด คือ แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวบ้านศิลปิน แนวคิดการพัฒนาเมืองเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปะ และการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์ของบ้านศิลปินล้านนาในจังหวัดเชียงราย การจัดเสวนาทางวิชาการและกิจกรรม Art Workshop เกี่ยวกับเส้นทางแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์ของบ้านศิลปินล้านนา โดยมีตัวแทนจากผู้ส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้าร่วมเวทีเสวนา เพื่อพัฒนาเป็นเครือข่ายการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป

---

[๕๙] วาริชา วงศ์พยัต, "จากประเพณี สู่วิถีสมัยใหม่: พื้นที่ในระหว่างในการอยู่อาศัยญี่ปุ่น", **วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,** (มกราคม-ธันวาคม ๒๕๖๑): ๑๓๙ – ๑๕๖.

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

โครงการวิจัยย่อยที่ ๔ เรื่อง “การพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์บนเส้นทางบ้านศิลปินล้านนา” ภายใต้แผนงานวิจัยเรื่อง “The City of Arts: การสร้างเมืองศิลปะเชิงสร้างสรรค์ในสังคมไทย” มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการคือ ๑) เพื่อศึกษาการพัฒนาเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปะของบ้านศิลปิน ๒) เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาบ้านศิลปินเป็นแหล่งเส้นทางท่องเที่ยว และ ๓) เพื่อพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์บนเส้นทางของบ้านศิลปินล้านนา ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดการวิจัยไว้ดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

๓.๒ ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๖ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) รูปแบบของกิจกรรมวิจัยเป็นการสร้างความรู้ใหม่ โดยใช้การวิจัยเชิงผสมผสาน ได้แก่ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

๓.๑.๑ รูปแบบวิธีการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) มุ่งเน้นการส่งเสริมการท่องเที่ยวบ้านศิลปินในจังหวัดเชียงราย จำนวน ๑๕ แห่ง โดยเน้นบ้านศิลปินที่มีหอศิลป์ เปิดให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าชมได้ มีศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับจำนวนนักท่องเที่ยว และมีกิจกรมทางด้านศิลปะที่เป็นเทคนิคเฉพาะของศิลปิน เช่น การปั้นดิน การวาดภาพ ด้วยเทคนิคต่างๆ และการนำวัสดุอื่นๆ มาสร้างสรรค์เป็นงานศิลปะ ให้แก่ผู้ที่มาเยี่ยมชมบ้านศิลปิน

๓.๑.๑.๑ การศึกษาเชิงเอกสาร เกี่ยวกับการพัฒนาเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปะของบ้านศิลปินของเมืองท่องเที่ยวในประเทศไทยและต่างประเทศ และการเดินทางศึกษาดูงาน ณ หอศิลป์สตูดิโอ หมู่บ้านศิลปินในประเทศญี่ปุ่น โดยอาศัยแนวคิดหลัก ๔ แนวคิด คือ แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวบ้านศิลปิน และแนวคิดการพัฒนาเมืองเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปะ

๓.๑.๑.๒ การศึกษาภาคสนาม (Field Study) การเดินทางสำรวจเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ เพื่อรวบรวมข้อมูลบ้านศิลปินในเชิงกายภาพและพื้นที่ จำนวน ๑๕ แห่ง โดยการเดินทางสำรวจเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่และคัดเลือกบ้านศิลปินเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และการสำรวจความพร้อมในการพัฒนาบ้านศิลปินเป็นแหล่งเส้นทางท่องเที่ยว โดยการสัมภาษณ์และสนทนากับกลุ่มประชากร ได้แก่ ศิลปินในจังหวัดเชียงราย จำนวน ๑๕ คน โดยเน้นบ้านศิลปินที่มีหอศิลป์ เปิดให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าชมได้ มีศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับจำนวนนักท่องเที่ยว และมีกิจกรมทางด้านศิลปะที่เป็นเทคนิคเฉพาะของศิลปิน เช่น การปั้นดิน การวาดภาพ ด้วยเทคนิคต่างๆ และการนำวัสดุอื่นๆ มาสร้างสรรค์เป็นงานศิลปะ ให้แก่ผู้ที่มาเยี่ยมชมบ้านศิลปินและตัวแทนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภาครัฐ จำนวน ๑๐ หน่วยงาน เช่น สำนักงานการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย สมาคมมัคคุเทศก์จังหวัดเชียงราย ตัวแทนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภาคเอกชน ได้แก่ บริษัทธุรกิจการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ รวมทั้งนักวิชาการด้านการท่องเที่ยวและประชาชนที่เป็นนักท่องเที่ยวหรือผู้สนใจ จำนวน ๒๐๐ คน

การสำรวจความพร้อมในการพัฒนาบ้านศิลปินเป็นแหล่งเส้นทางท่องเที่ยว โดยการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มกับกลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) ได้แก่ ศิลปินในจังหวัดเชียงราย จำนวน ๑๕ บ้าน ได้แก่

๑) หอศิลป์เชียงรายไออุ่น ชัยวิชิต สิทธิวงศ์

๒) ดาษดา สตูดิโอ (พุทธรักษ์ ดาษดา และ เอกพงษ์ ใจบุญ)

๓) บ้านเสงี่ยม ยารังสี

๔) หอศิลป์ฮอมแฮงฮัก ธีรยุทธ-อรพิน สืบทิม

๕) เครื่องปั้นดินเผาดอยดินแดง สมลักษณ์ ปันติบุญ

๖) ควายดินดาก ชาตะ ใหม่วงค์

๗) หอศิลป์สุวิทย์ ใจป้อม

๘) หอศิลป์บ้านพรมมา อินยาศรี

๙) ก๋ำปอ อาร์ต สตูดิโอ : GumPor Art Studio ผูกพันธ์ ไชยรัตน์-วรวิทย์ แสงทอง

๑๐) หอศิลป์ทนงศักดิ์ ปากหวาน

๑๑) หอศิลป์พานทอง แสนจันทร์

๑๒) บ้านหลายสี อภิรักษ์ ปันมูลศิลป์

๑๓) หอศิลป์ทรงเดช ทิพย์ทอง

๑๔) หอศิลป์นริศ รัตนวิมล

๑๕) ศรีดอนมูลอาร์ทสเปซ ศรีวรรณ เจนหัตถการกิจ

๓.๑.๒ พื้นที่ทำการวิจัย และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๑.๒.๑ พื้นที่ทำการวิจัยในประเทศไทย ประกอบด้วย จังหวัดเชียงราย

๓.๑.๒.๒ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ศิลปินในเครือข่ายขัวศิลปะ จำนวน ๒๐ คน กลุ่มภาคีภาครัฐ ๑๐ กลุ่ม กลุ่มธุรกิจการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย ๑๐ กลุ่ม กลุ่มนักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไป จำนวน ๒๐๐ คน

๓.๑.๓ เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือในการศึกษาวิจัย ประกอบด้วย

๓.๑.๓.๑ สำรวจภาคสนามในการเก็บตำแหน่งที่ตั้ง สถานที่บ้านศิลปิน จำนวน ๑๕ แห่ง

๓.๑.๓.๒ การประชุมเชิงปฏิบัติการและการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อ ปรึกษา แลกเปลี่ยนระหว่างผู้วิจัย ศิลปินในโครงการ และภาคีเครือข่ายในจังหวัดเชียงราย

๓.๑.๓.๓ สร้างกิจกรรมปฏิบัติการศิลปกรรม ที่มีส่วนร่วมระหว่างศิลปินและนักท่องเที่ยวผู้เข้าเยี่ยมชม โดยการจัดเตรียมอุปกรณ์ให้แก่ผู้สนใจ ในการทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น การปั้นดิน การวาดภาพ แกะสลัก สื่อผสม เป็นต้น

๓.๑.๓.๔ การปฏิบัติงานพัฒนาเครือข่ายเส้นทางแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์ของบ้านศิลปินล้านนาในจังหวัดเชียงราย จำนวน ๑๕ แห่ง โดยการจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์เส้นทางการท่องเที่ยวบ้านศิลปินจังหวัดเชียงราย จำนวน ๑๕ แห่ง

๓.๑.๓.๕ การปฏิบัติงานพัฒนาเครือข่ายเส้นทางแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์ของบ้านศิลปินล้านนาในจังหวัดเชียงราย จำนวน ๑๕ แห่ง โดยการจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์เส้นทางการท่องเที่ยวบ้านศิลปินจังหวัดเชียงราย จำนวน ๑๕ แห่ง

๓.๑.๓.๖ การจัดประชุมเสวนาทางวิชาการและกิจกรรม art workshop เกี่ยวกับเส้นทางแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์ของบ้านศิลปินล้านนา โดยมีตัวแทนจากผู้ส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้าร่วมเวทีเสวนา

๓.๑.๓.๗ การจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว แผนที่บ้านศิลปินตามสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ การจัดนิทรรศการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว สิ่งพิมพ์ ผลงานวิจัย

วิดีทัศน์นำเสนอ และนวัตกรรมเพื่อเผยแพร่ความรู้สู่สาธารณชน รวมทั้งการจัดทำแผ่นพับ และการเผยแพร่สู่สื่อสารมวลชน สื่อสารสนเทศ วารสารท่องเที่ยวและวัฒนธรรม

๓.๑.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูลและการปฏิบัติการทดลองการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการลงพื้นที่สำรวจภาคสนามให้ได้ข้อมูลพื้นฐานของศิลปิน เพื่อนำมารวบรวมข้อมูลสร้างแอพพลิเคชั่นเป็นแหล่งท่องเที่ยวบ้านศิลปินจำนวน ๑๕ แห่ง และได้ทดลองสร้างกิจกรรมร่วมกันระหว่างศิลปินและนักท่องเที่ยวผู้เยี่ยมชมบ้านศิลปิน

๓.๑.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้มีการศึกษาในเชิงปฏิบัติการแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

๓.๑.๓.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ มุ่งเน้นการวิเคราะห์โดยการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ โดยวิเคราะห์

๑) องค์ความรู้ ปรัชญา แนวคิด ในการสร้างสรรค์งานศิลปะของศิลปิน

๒) การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย โดยมีแรงจูงใจจากการสร้างกิจกรรมปฏิบัติการทางด้านศิลปะ ระหว่างศิลปินกับนักท่องเที่ยว

๓) เกิดการกระตุ้นทางเศรษฐกิจโดยการนำศิลปะเป็นตัวขับเคลื่อน

๓.๑.๓.๒ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการแจกแบบสอบถาม ใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานสรุปผลการศึกษาแบบพรรณนาความ

๓.๒ ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

ประชากรและกลุ่มเป้าหมายในโครงการวิจัยย่อยที่ ๔ เรื่อง “การพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์บนเส้นทางบ้านศิลปินล้านนา” ภายใต้แผนงานวิจัยเรื่อง “The City of Arts: การสร้างเมืองศิลปะเชิงสร้างสรรค์ในสังคมไทย” มีกลุ่มเป้าหมาย ๒ กลุ่ม คือ

๓.๒.๑ กลุ่มประชากรเป้าหมายที่ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และการสนทนากลุ่ม (focus group) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) ได้แก่ บ้านศิลปินที่มีคุณสมบัติและหอศิลป์ที่สามารถรองรับในการเป็นเส้นทางการท่องเที่ยวบ้านศิลปิน จำนวน ๓ เส้นทาง ๑๕ บ้านศิลปิน ดังนี้

<u>เส้นทางหอศิลป์เวียงเชียงราย - เวียงชัย</u>

๑) หอศิลป์เชียงรายไออุ่น ชัยวิชิต สิทธิวงศ์

๒) ดาษดา สตูดิโอ (พุทธรักษ์ ดาษดา และ เอกพงษ์ ใจบุญ)

๓) บ้านเสงี่ยม ยารังสี

๔) หอศิลป์ฮอมแฮงฮัก ธีรยุทธ-อรพิน สืบทิม

๕) เครื่องปั้นดินเผาดอยดินแดง สมลักษณ์ ปันติบุญ

๖) ควายดินดาก ชาตะ ใหม่วงค์

๗) หอศิลป์สุวิทย์ ใจป้อม

๘) หอศิลป์บ้านนายพรมมา อินยาศรี

<u>เส้นทางหอศิลป์แม่ลาว-พาน</u>

๙) ก๋ำปอ อาร์ต สตูดิโอ : GumPor Art Studio ผูกพันธ์ ไชยรัตน์-วรวิทย์ แสงทอง

๑๐) หอศิลป์ทนงศักดิ์ ปากหวาน

๑๑) หอศิลป์พานทอง แสนจันทร์

<u>เส้นทางหอศิลป์แม่จัน-แม่สาย-เชียงแสน</u>

๑๒) บ้านหลายสี อภิรักษ์ ปันมูลศิลป์

๑๓) หอศิลป์ทรงเดช ทิพย์ทอง

๑๔) หอศิลป์นริศ รัตนวิมล

๑๕) ศรีดอนมูลอาร์ทสเปซ ศรีวรรณ เจนหัตถการกิจ

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากร

๓.๒.๒ กลุ่มประชากรที่ใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) ได้แก่ ศิลปินในเครือข่ายขัวศิลปะ จำนวน ๒๐ คน กลุ่มภาคีภาครัฐ ๑๐ กลุ่ม กลุ่มธุรกิจการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย ๑๐ กลุ่ม กลุ่มนักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไป จำนวน ๒๐๐ คน ที่เข้าร่วมการจัดประชุมเสวนาทางวิชาการและกิจกรรม art workshop เกี่ยวกับเส้นทางแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์ของบ้านศิลปินล้านนา

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

การศึกษาการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อทราบถึงการพัฒนาเมืองให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปะ และการสร้างแหล่งเรียนรู้เชิงศิลปวัฒนธรรม วิถีชุมชนแนวพุทธ ในรูปแบบที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตน โดยมีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

๓.๓.๑ การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือในการศึกษาวิจัย ประกอบด้วย การสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และการสนทนากลุ่ม (focus group) โดยมีขั้นตอนการทำงาน ดังนี้

๑) การสำรวจภาคสนามในการเก็บตำแหน่งที่ตั้ง สถานที่บ้านศิลปิน จำนวน ๑๕ แห่ง ด้วยเครื่องมือกำหนดตำแหน่งทางภูมิศาสตร์ (GPS)

๒) การประชุมเชิงปฏิบัติการและการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อปรึกษาแลกเปลี่ยนระหว่างผู้วิจัย ศิลปินในโครงการ และภาคีเครือข่ายในจังหวัดเชียงราย โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และการสนทนากลุ่ม (focus group)

๓) สร้างกิจกรรมปฏิบัติการศิลปกรรม ที่มีส่วนร่วมระหว่างศิลปินและนักท่องเที่ยวผู้เข้าเยี่ยมชม โดยการจัดเตรียมอุปกรณ์ให้แก่ผู้สนใจ ในการทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น การปั้นดิน การวาดภาพ แกะสลัก สื่อผสม เป็นต้น

การนำเครื่องมือการวิจัยเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๓ คน เพื่อทดสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องแล้ว นำผลการตรวจสอบมาคำนวณหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือนิยาม (IOC: Item Objective Congruence Index) เกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกตามวัตถุประสงค์ที่มีคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ ๐.๕๐ ถึง ๑.๐๐ ซึ่งแสดงว่าจุดประสงค์นั้นวัดได้ครอบคลุมเนื้อหา หรือข้อสอบนั้นวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์ และถ้าข้อใดได้คะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า ๐.๕๐ ต้องนำไปปรับปรุงแก้ไข เพราะว่ามีความสอดคล้องกันต่ำ และปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อจัดทำแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และการสนทนากลุ่ม (focus group) ฉบับสมบูรณ์

๓.๓.๒ การจัดประชุมเสวนาทางวิชาการและกิจกรรม art workshop เกี่ยวกับเส้นทางแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์ของบ้านศิลปินล้านนา โดยมีตัวแทนจากผู้ส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้าร่วมเวทีเสวนา โดยมีตัวแทนจากผู้ส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้าร่วมเวทีเสวนา และการจัดกิจกรรม art workshop ได้แก่ ศิลปินในเครือข่ายขัวศิลปะ จำนวน ๒๐ คน กลุ่มภาคีภาครัฐ ๑๐ กลุ่ม กลุ่มธุรกิจการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย ๑๐ หน่วยงาน เช่น สำนักงานการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย สมาคมมัคคุเทศก์จังหวัดเชียงราย ตัวแทนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภาคเอกชน ได้แก่ บริษัทธุรกิจการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ รวมทั้งนักวิชาการด้านการท่องเที่ยวและประชาชนที่เป็นนักท่องเที่ยวหรือผู้สนใจ จำนวน ๒๐๐ คน โดยการประเมินผลจากแบบสอบถาม (Questionnaires) เป็นการใช้คำถามปลายปิด (Close-ended questions) มีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือการวิจัย ดังนี้

๑) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถาม (Questionnaires)

๒) ร่างแบบสอบถาม (Questionnaires) เพื่อนำไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างทดลอง (Try Out) จำนวน ๓๐ คน เพื่อทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการคำนวณค่าสถิติของคะแนนรวมทั้งฉบับโดยใช้สูตรคำนวณสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) การพิจารณาคัดเลือกข้อที่มีค่าความเชื่อมั่นสูง ตั้งแต่ ๐.๗๑ ขึ้นไป เพื่อนำไปปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยในการจัดทำแบบสอบถาม (Questionnaires) ฉบับสมบูรณ์

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการลงพื้นที่สำรวจภาคสนามให้ได้ข้อมูลพื้นฐานของศิลปิน เพื่อนำมารวบรวมข้อมูลสร้างแอพพลิเคชั่นเป็นแหล่งท่องเที่ยวบ้านศิลปินจำนวน ๑๕ แห่ง และได้ทดลองสร้างกิจกรรมร่วมกันระหว่างศิลปินและนักท่องเที่ยวผู้เยี่ยมชมบ้านศิลปิน ผู้วิจัยได้แบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยออกเป็น ๖ ระยะ มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

๓.๔.๑ ระยะที่ ๑ การจัดประชุมทีมวิจัย เพื่อชี้แจงความรู้ความเข้าใจและจัดสร้างการจัดสร้างเครื่องมือประกอบการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และการสนทนากลุ่ม (focus group) และแบบสอบถาม (Questionnaires) การใช้เครื่องมืออุปกรณ์ประกอบการวิจัย ได้แก่ เครื่องบันทึกภาพและเสียง และความพร้อมของอุปกรณ์เครื่องมือการทำงานทางศิลปะ

๓.๔.๒ ระยะที่ ๒ การลงสำรวจข้อมูลภาคสนาม (Field Study) โดยการคัดเลือกชุมชนเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อรวบรวมข้อมูลในเชิงกายภาพของบ้านศิลปิน ๑๕ แห่ง โดยการทำจดหมายและประสานงานติดต่อเพื่อขออนุญาตทำวิจัยกับกลุ่มประชากรเป้าหมาย โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และการสนทนากลุ่ม (focus group) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ ๑ การพัฒนาเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปะของบ้านศิลปิน

๓.๔.๓ ระยะที่ ๓ การจัดพิมพ์เอกสารรายงานความก้าวหน้างานวิจัย เพื่อนำเสนอรายงานความก้าวหน้าแก่แหล่งทุนสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ เพื่อพัฒนาและปรับปรุงรายงานความก้าวหน้างานวิจัยและนำเครื่องมือการวิจัยไปทดสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ในการจัดทำฉบับสมบูรณ์

๓.๔.๔ ระยะที่ ๔ การปฏิบัติงานพัฒนาเครือข่ายเส้นทางแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์ของบ้านศิลปินล้านนาในจังหวัดเชียงราย จำนวน ๑๕ แห่ง โดยการจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์เส้นทางการท่องเที่ยวบ้านศิลปินจังหวัดเชียงราย จำนวน ๑๕ แห่ง

๓.๔.๕ ระยะที่ ๕ การจัดประชุมเสวนาทางวิชาการและกิจกรรม art workshop เกี่ยวกับเส้นทางแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์ของบ้านศิลปินล้านนา โดยมีตัวแทนจากผู้ส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้าร่วมเวทีเสวนา ประกอบด้วย ศิลปินในจังหวัดเชียงราย จำนวน ๑๕ คน และตัวแทนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภาครัฐ ๑๕ คน ได้แก่ สำนักงานการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย สมาคมมัคคุเทศก์จังหวัดเชียงราย ตัวแทนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภาคเอกชน ได้แก่ บริษัทธุรกิจการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายรวมทั้งนักวิชาการด้านการท่องเที่ยวและประชาชนที่เป็นนักท่องเที่ยวหรือผู้สนใจนักเรียน นักศึกษา เพื่อสร้างเป็นต้นแบบในการพัฒนาแก่ชุมชนอื่นๆ โดยการประเมินผล

จากแบบสอบถาม (Questionnaires) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ ๒ การวิเคราะห์ศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาบ้านศิลปินเป็นแหล่งเส้นทางท่องเที่ยว

๓.๔.๖ ระยะที่ ๖ การจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว แผนที่บ้านศิลปินตามสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ การจัดนิทรรศการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว สิ่งพิมพ์ ผลงานวิจัย วีดีทัศน์นำเสนอ และนวัตกรรมเพื่อเผยแพร่ความรู้สู่สาธารณชน รวมทั้งการจัดทำแผ่นพับ และการเผยแพร่สู่สื่อสารมวลชน สื่อสารสนเทศ วารสารท่องเที่ยวและวัฒนธรรม เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ ๓ การพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์บนเส้นทางของบ้านศิลปินล้านนา

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) รูปแบบของกิจกรรมวิจัยเป็นการสร้างความรู้ใหม่ โดยใช้การวิจัยเชิงผสมผสาน ได้แก่ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามเนื้อหา (Content analysis) แล้วสรุปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เมื่อได้รับข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจะนำข้อมูลจากการวิเคราะห์จากเอกสาร ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และการสนทนากลุ่ม (focus group) หลังจากนั้น ผู้วิจัยยืนยันความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูลด้วยการให้บุคคลที่อยู่ในปรากฏการณ์ที่ศึกษาและบุคคลที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่ทำการศึกษาตรวจสอบและรับรองความถูกต้อง โดยการแปลข้อมูลพร้อมให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม ทักท้วงหรือยอมรับข้อมูลที่นำเสนอ ซึ่งการตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูลด้วยวิธีนี้ ผู้วิจัยใช้กับข้อมูลเบื้องต้นและข้อมูลที่เป็นส่วนที่ผู้วิจัยได้ตีความแล้วนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) นำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนาข้อมูลเชิงคุณภาพและตารางวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม (Questionnaires)

๓.๖ การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการนำเสนอผลการวิจัยตารางวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณประกอบการบรรยายตามวัตถุประสงค์การวิจัย สถิติที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การจัดประชุมเสวนาทางวิชาการและกิจกรรม art workshop เกี่ยวกับเส้นทางแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์ของบ้านศิลปินล้านนา โดยมีตัวแทนจากผู้ส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้าร่วมเวทีเสวนา ประกอบด้วย ศิลปินในจังหวัดเชียงราย จำนวน ๑๕ คน และตัวแทนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภาครัฐ ๑๕ คน ได้แก่ สำนักงานการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย สมาคมมัคคุเทศก์จังหวัดเชียงราย ตัวแทนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภาคเอกชน

ได้แก่ บริษัทธุรกิจการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายรวมทั้งนักวิชาการด้านการท่องเที่ยวและประชาชนที่เป็นนักท่องเที่ยวหรือผู้สนใจ นักเรียน นักศึกษา จำนวน ๒๐๐ คน การจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ วีดีโอ ผลงานวิจัย วิดิทัศน์นำเสนอ และนวัตกรรมเพื่อเผยแพร่ความรู้สู่สาธารณชน รวมทั้งการจัดทำแผ่นพับโบรชัวร์และการเผยแพร่สู่สื่อสารมวลชน สื่อสารสนเทศ วารสารท่องเที่ยวและวัฒนธรรม และจัดพิมพ์เป็นเอกสารรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ประกอบภาพถ่ายพร้อมการบรรยาย โดยวิเคราะห์เกี่ยวกับองค์ความรู้ ปรัชญา แนวคิด ในการสร้างสรรค์งานศิลปะของศิลปิน การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย โดยมีแรงจูงใจจากการสร้างกิจกรรมปฏิบัติการทางด้านศิลปะ ระหว่างศิลปินกับนักท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดการกระตุ้นทางเศรษฐกิจโดยการนำศิลปะเป็นตัวขับเคลื่อน

บทที่ ๔

ผลการศึกษา

โครงการวิจัยย่อยที่ ๔ เรื่อง “การพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์บนเส้นทางบ้านศิลปินล้านนา” ภายใต้แผนงานวิจัยเรื่อง “The City of Arts: การสร้างเมืองศิลปะเชิงสร้างสรรค์ในสังคมไทย” การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) มุ่งเน้นการส่งเสริมการท่องเที่ยวบ้านศิลปินในจังหวัดเชียงราย จำนวน ๑๕ แห่ง โดยการเดินทางสำรวจเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่และคัดเลือกบ้านศิลปินเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และการสำรวจความพร้อมในการพัฒนาบ้านศิลปินเป็นแหล่งเส้นทางท่องเที่ยว โดยการสัมภาษณ์และสนทนากับกลุ่มประชากร ได้แก่ ศิลปินในจังหวัดเชียงราย จำนวน ๑๕ คน โดยเน้นบ้านศิลปินที่มีหอศิลป์ มีศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับจำนวนนักท่องเที่ยว และการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการและการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อปรึกษาแลกเปลี่ยนระหว่างผู้วิจัย ศิลปิน และภาคีเครือข่ายในจังหวัดเชียงราย

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ประกอบภาพถ่ายพร้อมการบรรยายเกี่ยวกับองค์ความรู้ ปรัชญา แนวคิด ในการสร้างสรรค์งานศิลปะของศิลปิน การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย โดยการนำศิลปะเป็นตัวขับเคลื่อน และจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ วีดีโอ ผลงานวิจัย วิดีทัศน์นำเสนอ และนวัตกรรมเพื่อเผยแพร่ความรู้สู่สาธารณชน รวมทั้งการจัดทำแผ่นพับโบรชัวร์และการเผยแพร่สู่สื่อสารมวลชน สื่อสารสนเทศ วารสารท่องเที่ยวและวัฒนธรรม และจัดพิมพ์เป็นเอกสารรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ ซึ่งคณะผู้วิจัยได้สรุปประเด็นการวิจัยไว้ดังนี้

๔.๑ การพัฒนาเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปะของบ้านศิลปิน

๔.๑.๑ เส้นทางหอศิลป์เวียงเชียงราย - เวียงชัย (หอศิลป์เชียงรายไออุ่น ชัยวิชิต สิทธิวงศ์, ดาษดา สตูดิโอ (พุทธรักษ์ ดาษดา และ เอกพงษ์ ใจบุญ), บ้านเสงี่ยม ยารังสี, หอศิลป์ฮอม-แฮงฮัก ธีรยุทธ-อรพิน สืบทิม, เครื่องปั้นดินเผาดอยดินแดง สมลักษณ์ ปันติบุญ, ควายดินดาก ชาตะ ใหม่วงค์, หอศิลป์สุวิทย์ ใจป้อม, หอศิลป์บ้านพรมมา อินยาศรี)

๔.๑.๒ เส้นทางหอศิลป์แม่ลาว-พาน (ก๋ำปอ อาร์ต สตูดิโอ : GumPor Art Studio ผูกพันธ์ ไชยรัตน์-วรวิทย์ แสงทอง, หอศิลป์ทนงศักดิ์ ปากหวาน, หอศิลป์พานทอง แสนจันทร์)

๔.๑.๓ เส้นทางหอศิลป์แม่จัน-แม่สาย-เชียงแสน (บ้านหลายสี อภิรักษ์ ปันมูลศิลป์, หอศิลป์ทรงเดช ทิพย์ทอง, หอศิลป์นริศ รัตนวิมล, ศรีดอนมูลอาร์ทสเปซ ศรีวรรณ เจนหัตถการกิจ)

๔.๒ ศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาบ้านศิลปินเป็นแหล่งเส้นทางท่องเที่ยว

๔.๓ เครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์บนเส้นทางของบ้านศิลปินล้านนา

๔.๔ สรุปองค์ความรู้

๔.๑ การพัฒนาเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปะของบ้านศิลปิน

๔.๑.๑ เส้นทางหอศิลป์เวียงเชียงราย-เวียงชัย

เส้นทางหอศิลป์เวียงเชียงราย-เวียงชัย ประกอบด้วยเส้นทางดังต่อไปนี้ หอศิลป์เชียงรายไออุ่น ชัยวิชิต สิทธิวงศ์, ดาษดา สตูดิโอ (พุทธรักษ์ ดาษดา และ เอกพงษ์ ใจบุญ), บ้านเสงี่ยม ยารังสี, หอศิลป์ฮอมแฮงฮัก ธีรยุทธ-อรพิน สืบทิม, เครื่องปั้นดินเผาดอยดินแดง สมลักษณ์ ปันติบุญ, ควายดินดาก ชาตะ ใหม่วงค์, หอศิลป์สุวิทย์ ใจป้อม, หอศิลป์บ้านพรมมา อินยาศรี

ภาพประกอบที่ ๑. ๑ ตัวอย่างภาพเส้นทางใน application

หอศิลป์เชียงรายไออุ่น ชัยวิชิต สิทธิวงศ์

ภาพประกอบที่ ๑. ๒ ภาพศิลปิน ชัยวิชิต สิทธิวงศ์

หอศิลป์เชียงรายไออุ่น ตั้งอยู่บ้านเลขที่ ๒๖ หมู่ ๒ ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย เป็นแกลเลอรี่ที่รวบผลงานภาพเขียนสีน้ำมันส่วนตัวของชัยวิชิต สิทธิวงศ์ เพื่อจัดแสดงให้แก่ผู้สนใจในงานศิลปะทั่วไปได้รับชมผลงานภาพวาดสีน้ำมันสไตล์อิมเพรสชั่นนิสต์ที่บันทึกความงดงามของธรรมชาติ และสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญในจังหวัดเชียงราย อาทิ บรรยากาศภูเขา ดอกหญ้าพริ้วไหว สายน้ำ และดอกซากุระ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของศิลปิน รวมทั้งโชว์งานสะสมของเก่า และของโบราณที่หาชมยาก

ชัยวิชิต สิทธิวงศ์ กล่าวว่า “เป็นความฝันของศิลปินทุกคน และของผมเอง เริ่มจากการทำงานปีแรกๆ ที่เรียนจบมาได้พบปะพูดคุยกับศิลปินรุ่นพี่รุ่นน้อง เริ่มมีผลงานภาพวาดมากขึ้น เลยเริ่มมีผลงานภาพวาดมากขึ้น เลยเริ่มพูดคุยกับแม่ว่าจะทำบ้าน มีห้องติดตั้งภาพวาด ทำสร้างขึ้นมาได้ ๔-๕ ปี ก็มีโครงการเปิดบ้านศิลปินของทางสภาวัฒนธรรมเชียงราย รู้สึกดีใจเป็นอย่างยิ่งที่หน่วยงานราชการเห็นความสำคัญของศิลปิน”[๑]

---

[๑] สัมภาษณ์ ชัยวิชิต สิทธิวงศ์, อาชีพศิลปินอิสระ, ๓๐ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒.

ดาษดา สตูดิโอ (พุทธรักษ์ ดาษดา และ เอกพงษ์ ใจบุญ)

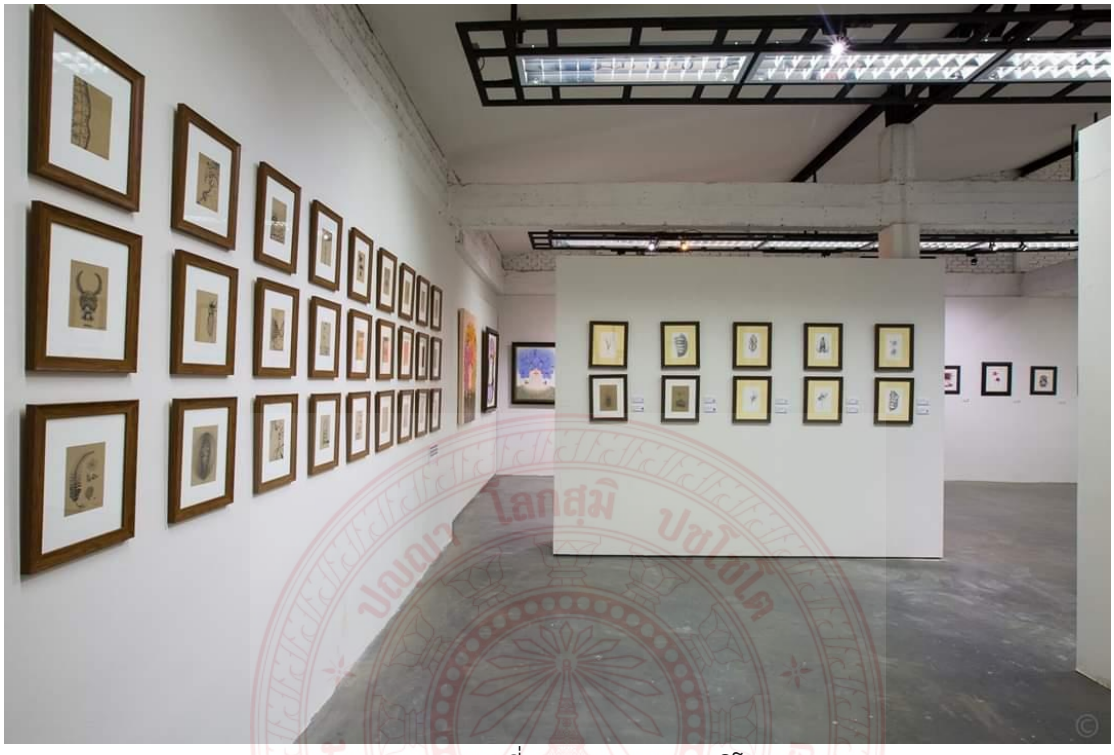

ภาพประกอบที่ ๑. ๓ ดาษดา สตูดิโอ

ดาษดา สตูดิโอ ตั้งอยู่บ้านเลขที่ ๑๑๖/๒๒ ม. ๑๖ ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ก่อตั้งโดย พุทธรักษ์ ดาษดา ปัจจุบันทำงานเขียนภาพประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏชียงราย และเป็นศิลปินอิสระ ที่มีความสนใจและชื่นชอบในเรื่องราวของธรรมชาติเป็นผู้ร่วมก่อตั้ง Dadsada Studio สำหรับสอนสีน้ำและโชว์ และเอกพงษ์ ใจบุญ ผู้จบทางด้านออกแบบผลิตภัณฑ์ ที่ชื่นชอบในงานไม้ในรูปแบบต่าง ๆ และรักในงานศิลปะและทำงานจิตรกรรมนามธรรมควบคู่กันไป ปัจจุบันเป็นผู้ร่วมก่อตั้ง Dadsada Studio ซึ่งรับออกแบบเฟอร์นิเจอร์งานไม้ และรับทำงานศิลปะ

ภาพประกอบที่ ๑. ๔ ภาพศิลปิน พุทธรักษ์ ดาษดา

พุทธรักษ์ ดาษดา กล่าวว่า “Dasada Studio (ดาษดา สตูดิโอ) เชียงราย ก่อตั้งเมื่อปี ๒๕๕๗ เริ่มต้นจากความรักในงานศิลปะและชื่นชอบในการทำของใช้ต่างๆ เอง ทำให้คนในบ้านใช้ และค่อยๆ กระจายออกไปถึงเพื่อนและแขกที่มาเยือนที่บ้าน บ้านที่เป็นที่พักอาศัยและแบ่งเป็นพื้นที่ทำงานไม้ งานประติมากรรม งานจิตรกรรม และงานศิลปะอีกหลายๆ อย่างในพื้นที่แห่งนี้ เรื่องราวต่างๆ ในสตูดิโอแห่งนี้ เกิดจากผู้ชายคนหนึ่งที่ทำข้าวของ “ให้กับคนที่เขารักใช้ ” ผู้ชายคนนี้กล่าวเช่นนั้น ขอบคุณมากๆ ที่ทำงานศิลปะในพื้นที่เดียวกัน ร่วมกันคิดและทำไปด้วยกัน คำว่า “ดาษดา ” ซึ่งมีความหมายว่า มากมาย จึงตรงกับความต้องการของเรา ที่มีอีกหลายอย่างอีกมากมายในงานศิลปะที่เราจะทำร่วมกันต่อไป”[๒]

[๒] สัมภาษณ์ พุทธรักษ์ ดาษดา, อาชีพ ศิลปินอิสระ, ๒๙ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒

ภาพประกอบที่ ๑. ๕ ภาพศิลปิน เอกพงษ์ ใจบุญ

เอกพงษ์ ใจบุญ กล่าวว่า “Dasada Studio มีความหมายว่า มากมาย จึงตรงกับความต้องการที่จะทำงานศิลปะให้มากมายหลากหลายขึ้นไป ก่อตั้งขึ้นในปี ๒๕๕๗ โดยผม และพุทธรักษ์ ดาษดา เริ่มต้นจากความรักในบ้านศิลปะ และการชื่นชอบทำของใช้ต่างๆ เอง นำไปให้คนในบ้านใช้ และส่งต่อให้กับเพื่อนๆ แขกที่มา เพื่อนบ้าน โดยแบ่งเป็นโซนพักอาศัย และโซนบ้านศิลปะ โดยมีสโลแกนประจำสตูดิโอว่า ทำอะไรก็ตามต้องทำให้เหมือนกับทำให้คนที่เราใช้”[๓]

[๓] สัมภาษณ์ เอกพงษ์ ใจบุญ, อาชีพ ศิลปินอิสระ, ๒๙ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒

บ้านเสงี่ยม ยารังษี อาร์ต สตูดิโอ

ภาพประกอบที่ ๑. ๖ ภาพศิลปิน เสงี่ยม ยารังษี

เสงี่ยม ยารังษี อาร์ต สตูดิโอ ตั้งอยู่ที่บ้านเลขที่ ๑๙๔/๒ หมู่ ๑๒ ถนนพหลโยธิน ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ตั้งแต่ปี ๒๕๓๖ เมื่อครั้งอยู่ดอยแม่สลองได้เช่าบ้านหลังเล็กๆ วาดรูปเลี้ยงชีพ และทำแกลเลอรี่แสดงผลงานให้แก่นักท่องเที่ยว และผู้สนใจ จนเมื่อเริ่มพร้อมจึงคิดขยับขยาย และได้มีโอกาสทำแกลเลอรี่ของตัวเองที่ตำบลนางแล ตั้งแต่ปี ๒๕๕๕ ด้วยระยะทางที่ไม่ไกลจากเมืองเชียงราย และบรรยากาศแวดล้อมด้วยขุนเขา คล้ายกับผลงานตัวเอง อีกทั้งยังเป็นแหล่งเรียนรู้ของกลุ่มคนที่สนใจงานศิลปะทั้งนักเรียน นักศึกษา ชาวต่างชาติจากหลากหลายประเทศที่ให้ความสนใจในผลงานที่มีอัตลักษณ์ของตัวเอง ที่มาและแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานของเสงี่ยม ยารังษี ช่วงเรียนที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้ไปอาศัยอยู่บนดอยแม่สลองวาด Landscape สีน้ำเกี่ยวกับธรรมชาติเป็นหลัก การวาดภาพเทคนิคสีน้ำทำให้เกิดพัฒนาการในการวาดรูปอย่างมากมาย เมื่อขึ้นปี ๓ ปี ๔ ก็เริ่มเปลี่ยนมาทำเทคนิคสีน้ำมัน และเริ่มรู้สึกว่าสีน้ำมันให้ความรู้สึกที่อิ่มใจมากกว่า หลังจากนั้นมาจึงยึดหลักการทำเทคนิคสีน้ำมันมาจนถึงปัจจุบัน

เสงี่ยม ยารังสี กล่าวว่า “ที่นี้ทำมา ๗ ปี เมื่อก่อนอยู่ที่ตำบลแม่สลอง ก็มีแกลเลอรี่เล็ก ๆ และได้ขยับขยายมาที่นี่ เพื่อให้อยู่ใกล้ ๆ เมืองเชียงราย”[๔]

---

[๔] สัมภาษณ์ เสงี่ยม ยารังษี, อาชีพ ศิลปินอิสระ, ๗ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒

หอศิลป์ฮอมแฮงฮัก ธีรยุทธ - อรพิน สืบทิม

ภาพประกอบที่ ๑. ๗ หอศิลป์ฮอมแฮงฮัก ธีรยุทธ - อรพิน สืบทิม

หอศิลป์ฮอมแฮงฮัก ธีรยุทธ-อรพิน สืบทิม ตั้งอยู่ที่หอศิลป์ฮอมแฮงฮัก ๖๐ หมู่ที่ ๑ ซ.๘ ป่าห้า ต.นางแล อ.เมือง จ. เชียงราย บริเวณที่ตั้งของ Gallery ก็พบอาคารเล็กๆ แห่งนี้ บ้านปูนเปลือยทรงสี่เหลี่ยมแบบโมเดิร์น ด้านหน้าก็จะเห็นท้องนาสวยงาม เงียบสงบ วิวธรรมชาติสวยแวดล้อมไปด้วยทุ่งนา ธรรมชาติ และความสงบ ที่นี่คือ หอศิลป์ฮอมแฮงฮัก หรือบ้านที่อยู่อาศัยของ ธีรยุทธ – อรพิน สืบทิม สองศิลปินที่ใช้ชีวิตอยู่กับงานศิลปะมาทั้งชีวิต

ธีรยุทธ และ อรพิน สืบทิม สองสามีภรรยาผู้เป็นแรงบันดาลใจแก่กันและกันในการวาดภาพสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ธีระยุทธ สืบทิม วาดภาพสีน้ำในแนวเหมือนจริง รูปภาพวาดส่วนใหญ่เป็นภาพวาดสีน้ำ วาดต้นไม้ ดอกไม้ ต่างๆ ตามวิวทิวทัศน์ของทางภาคเหนือ ขณะที่ อรพิน สืบทิม ถ่ายทอดความงามของอิสตรีด้วยสีอครีลิค ในการสร้างงานศิลป์ เป็นรูปผู้หญิงเป็นภาพมีเอกลักษณ์เฉพาะตน

งานศิลปะของ ธีระยุทธ สืบทิม ส่วนใหญ่เป็นภาพวาดสีน้ำมันในสไตล์เรียลลิสติก โดดเด่นด้วยเทคนิคเฉพาะตัว คนอื่นเวลาวาดสีน้ำจะวาดบางๆ ใสๆ แต่ของ ธีระยุทธ สืบทิม บางครั้งอาจมีการลงสีทับกันหลายเลเยอร์ แล้วมาขูดสีทิ้งทีหลังเพื่อเก็บรายละเอียด ในขณะที่งานของ อรพิน สืบทิม ส่วนใหญ่จะเป็นภาพวาดแนวหวานๆ ใช้สีสันที่น่าสนใจ หลายภาพเป็นพอร์เทรต

ลายเส้นน่ารักๆ ดูร่วมสมัย อรพิน สืบทิม ทำงานเป็นอาจารย์สอนการปั้นที่วิทยาลัยอาชีวศึกษาเชียงราย

ภาพประกอบที่ ๑. ๘ ภาพศิลปิน อรพิน - ธีรยุทธ สืบทิม

ธีรยุทธ สืบทิม กล่าวว่า “ผมเป็นคนฉะเชิงเทรา แต่ย้ายมาอยู่เชียงใหม่ได้ ๑๖ ปี ตอนมาเชียงใหม่ วันแรกมีเงินอยู่ ๒๐ บาท ก็วาดรูปขาย ซึ่งมันก็ไม่ได้ขายได้ตลอด มันมีจังหวะของมัน เราเองต้องรู้จักการใช้ชีวิตของตัวเองและบริหารจัดการ เพราะตั้งแต่เรียนจบมาผมก็ไม่เคยไปสมัครงานที่ไหน แต่เราก็อยู่ของเราได้ เชียงรายมีศิลปินเยอะมากทั้งคนที่เกิดที่นี่และที่ย้ายมาจากที่อื่น เรารวมตัวเกาะกลุ่มกันเหนียวแน่นมากตั้งแต่รุ่นใหญ่มาจนถึง young artist โดยเฉพาะตั้งแต่เรามีขัวศิลปะที่ช่วยกันทำขึ้นมา ใครมีเงินก็ช่วยเงิน ใครมีแรงก็ช่วยแรง” เขาเอ่ยถึงศิลปินรุ่นใหญ่อย่างอาจารย์ถวัลย์ ดัชนี ผู้เป็นทั้งแรงบันดาลใจให้กับศิลปินรุ่นหลังและบุกเบิกพื้นที่ให้กับศิลปะมาอย่างต่อเนื่องจนถึงวันสุดท้าย “อาจารย์ถวัลย์เป็นคนที่จริงจัง มุ่งมั่น ไม่หวั่นไหว ไม่ย่อท้อ ชีวิตเขาเจออะไรมาเยอะมากกว่าจะฟันฝ่ามาถึงจุดนี้ ในวันที่เขาอายุมาก เขาก็ยังคงสร้างงานชิ้นใหญ่ๆ ซึ่งมันสื่อถึงพลังที่เต็มเปี่ยมแบบที่เราเป็นคนหนุ่มยังทำไม่ได้แบบนั้น”[๕]

[๕] สัมภาษณ์ ธีรยุทธ-อรพิน สืบทิม, อาชีพ ศิลปินอิสระ, ๒๗ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๖๒.

เครื่องปั้นดินเผาดอยดินแดง สมลักษณ์ ปันติบุญ

ภาพประกอบที่ ๑. ๙ เครื่องปั้นดินเผาดอยดินแดง สมลักษณ์ ปันติบุญ

เครื่องปั้นดินเผาบ้านดอยดินแดง ตั้งอยู่บ้านเลขที่ ๔๙ หมู่ ๖ ซอย ๓ บ้านป่าอ้อ ถ. พหลโยธิน ต.นางแล อ.เมือง จ.เชียงราย เริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๔ โดย อาจารย์สมลักษณ์ ปันติบุญ ศิลปิลเซรามิก ภายในบริเวณมีโรงงาน ห้องแสดงงานเซรามิคอาร์ต ห้องแสดงผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา ร้านจำหน่ายสินค้า ร้านกาแฟที่นำผลิตภัณฑ์ของดอยดินแดงมาใช้เสิร์ฟ สมลักษณ์ ปันติบุญ ศิลปินเซรามิคชาวเชียงราย จบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงที่วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา วิทยาเขตภาคพายัพ หลังจากจบก็ ได้ไปเรียนต่อที่ญี่ปุ่น ด้านเซรามิคกับอาจารย์ Twao Onuma และ Tarouemon Nakagato เป็นเวลา ๕ ปี แล้วกลับมาที่เชียงราย เพื่อทำงานเซรามิค และยังได้ร่วมแสดงงานทั้งในและต่างประเทศ

ภาพประกอบที่ ๑. ๑๐ ภาพศิลปิน สมลักษณ์ ปันติบุญ

สมลักษณ์ ปันติบุญ กล่าวว่า “บ้านดอยดินแดง ทำมาแล้ว ๒๙ ปี เริ่มแรกเป็นแต่พื้นที่ป่า เมื่อก่อนเป็นป่าผักชะอม ถนนดินแดงต้องทำเข้ามา เริ่มซื้อจากความที่ดินมีราคาถูก ทำเป็นโรงงานปั้นดิน สไตล์แนวบ้านญี่ปุ่น ที่เชียงใหม่เคยทำงานเซรามิค ทำลวดลายสังคโลก เอาประกวดงานฤดูหนาวก็ได้รางวัลทุกปี ไปประกวดที่สุโขทัยก็ได้รางวัลทุกปี ที่ทำอยู่ก็ไม่เชิงหอศิลป์ แต่เป็นแกลเลอรี่ เพื่อแสดงงานศิลปะส่วนตัว อาศัยดอยดินแดงแห่งนี้ ทำให้อยู่ได้และทำงานอื่นๆ อาทิประธานขัวศิลปะเชียงราย ช่วยงานไร่เชิญตะวัน พร้อมกันไปได้ เราอยู่เมืองไหนก็ควรทำให้เมืองนั้นพัฒนา เราไม่ใช่คนเก่งแต่เรามีใจที่จะริเริ่ม หลังจากนั้นก็มีทรงเดชและสุวิทย์สานต่องานต่อไป การทำขัวศิลปะ เชียงรายเป็นสิ่งที่ควรผลักดันให้เกิดมีขึ้นในยุคเรา ขัวศิลปะต้องทำงานรับใช้สังคม ช่วยสนับสนุนเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว”[๖]

[๖] สัมภาษณ์ สมลักษณ์ ปันติบุญ, อาชีพ ศิลปินอิสระ, ๒๘ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒.

ควายดินดาก ชาตะ ใหม่วงค์

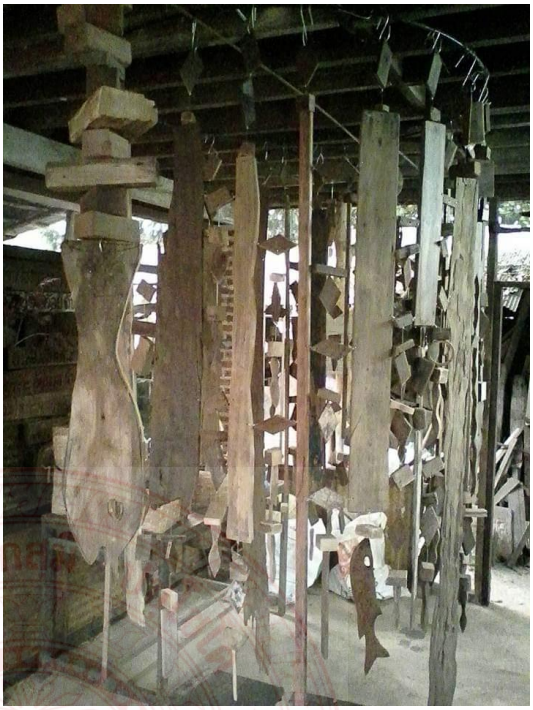

ภาพประกอบที่ ๑. ๑๑ ภาพศิลปิน ชาตะ ใหม่วงค์

ควายดินดาก อาร์ตเฮ้าส์ ตั้งอยู่ที่บ้านเลขที่ ๒๔๕ หมู่ ๑๓ บ้านใหม่ ตำบลแม่ข้าวต้ม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย เน้นความเป็นธรรมชาติ วิถีชีวิต และความรู้สึก คือ งานศิลปะ งานศิลปะบ้าน ควายดินดากไม่ได้อ้างอิงเฉพาะเจาะจงด้านใดด้านหนึ่ง แต่เป็นวิถีชีวิตจริงที่ศิลปะอยู่ร่วมกันของคนในครอบครัว แม้กระทั่งงานศิลปะบางชิ้นก็เกิดจากสมาชิกในครอบครัวที่ร่วมกันสร้างร่วมกันคิดจากไม้เก่าและเศษไม้มาทำงานศิลปะในรูปแบบที่แตกต่างกัน

ชาตะ ใหม่วงค์ กล่าวว่า “ผมมีความสนใจศิลปะมาตั้งแต่เด็กๆ ตั้งแต่เรียนประถมศึกษาจนถึงมัธยมศึกษาได้มีโอกาสมาเรียนมัธยมศึกษาในเมือง สมัยนั้นผมต้องนั่งเกวียนออกมาจากบ้าน มาต่อเรือเข้ามาเรียนเมือง ตอนนั้นไม่รู้ว่าจะเรียนศิลปะที่ไหน ก็เรียนต่อในสายสามัญ แต่ก็เข้าใจว่าต้องเรียนต่อที่อาชีวะหรือโรงเรียนการอาชีพ อาศัยเรียนภาคค่ำ กลางวันไปทำงาน ก็ชอบงานศิลปะที่หลากหลายทั้งงานเขียน งานปั้น เกิดขึ้นจากความชอบของตัวเองล้วนๆ ติดต่อมาตั้งแต่สมัยเรียนหนังสือ วิชาศิลปะจะได้เกรดดี ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดความชอบ อาศัยหนังสือและอุปกรณ์เครื่องเขียนจากเพื่อนที่เรียนศิลปะ มาศึกษาทำด้วยตัวเอง เขียนป้าย เขียนแผ่นไม้ ก็อาศัยสิ่งเหล่านี้ขายเลี้ยงชีพ ขับรถหาไม้มาเขียนงานชิ้นต่อชิ้น ไม่เคยซ้ำกัน ก็มีคนสนใจมาซื้อทั้งคนไทย คนฝรั่ง ก็สร้างโอกาสให้เราพบปะคนที่หลากหลาย และได้รับโอกาสได้รับงานตกแต่งสถานที่หลายแห่ง ก็ทำให้เรามีชื่อเสียงขึ้น และได้รับการตอบรับจากสังคม”[๗]

---

[๗] สัมภาษณ์ ชาตะ ใหม่วงค์, อาชีพ ศิลปินอิสระ, ๑๔ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒

สุวิทย์ สตูดิโอ

ภาพประกอบที่ ๑. ๑๒ ภาพศิลปิน สุวิทย์ ใจป้อม

สุวิทย์ สตูดิโอ ตั้งอยู่บ้านเลขที่ ๕๐๕/๓ ซอย ๒๑ บ้านปางลาว ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย เป็นสตูดิโอทำงานที่เปิดให้ผู้สนใจได้เข้ามาดูการทำงาน ได้พบปะแลกเปลี่ยนในการทำงานของศิลปินอย่างใกล้ชิด สุวิทย์ ใจป้อม อดีตเป็นพนักงานบริษัทด้านโฆษณา (ครีเอทีพ) ประเภท Visualizer Drawing สีน้ำ การวาดภาพด้วยคอมพิวเตอร์ เกรยอง ชาโคล สีน้ำมัน จากนั้นเมื่ออิ่มตัวกับการทำงานบริษัทแล้วจึงได้เลือกเส้นทางในการเป็นศิลปินเต็มตัว เพื่อสร้างผลงานที่เป็นอัตลักษณ์ของตัวเอง เช่น การเขียนภาพ Portrait, ภาพเขียนร่วมสมัยภาพเหมือน, ทิวทัศน์สไตล์แบบร่วมสมัยสากล

สุวิทย์ ใจป้อม กล่าวว่า “ตั้งแต่แรกก็ไม่ได้คิดที่จะทำบ้านศิลปิน แต่พอเราตั้งสถานที่ทำงานก็มีพื้นที่ตั้งรูปภาพ ก็มีคนที่ต้องการมาชมภาพชมผลงาน ก็เลยกลายเป็นแกลเลอรี่ขึ้นมาโดยอัตโนมัติ พอมีคนเข้ามาดู มีนักข่าวมาสัมภาษณ์ ขอพูดคุยด้วย เพราะงานของผมจะเกี่ยวกับภาพสาทิสลักษณ์ของในหลวง ร.๙ มาโดยตลอด จึงเป็นแหล่งที่นักท่องเที่ยวมาชม เพราะผมวาดรูปในหลวงมากที่สุด มีจำนวน ๕๐๐ กว่ารูป ก็เป็นที่สนใจ จากที่สร้างห้องทำงานนั้น ก็เลยเป็นรูปเป็นร่างขึ้นมา เป็นปีที่ ๕ แล้ว ยังไม่แล้วเสร็จ ว่าจะขยับขยายไปอีก”[๘]

[๘] สัมภาษณ์ สุวิทย์ ใจป้อม, อาชีพ ศิลปินอิสระ, ๗ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒

หอศิลป์บ้านพรมมา อินยาศรี

ภาพประกอบที่ ๑. ๑๓ หอศิลป์บ้านพรมมา

หอศิลป์บ้านพรมมา ตั้งอยู่บ้านเลขที่ ๑๑๕ ม.๑๐ ต.เวียงเหนือ อ.เวียงชัย จ.เชียงราย จากบ้านหลังเล็ก ๆ ที่แสดงผลงานส่วนตัว จนเริ่มสร้าง “หอศิลป์บ้านพรมมา” เพื่อรองรับผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้น อีกทั้งเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปะประเพณีไทย และจิตรกรรมไทยร่วมสมัยสำหรับนักเรียน นักศึกษา และผู้สนใจที่เข้ามาชม การส่งเสริมและสนับสนุนต่าง ๆ หอศิลป์บ้านพรมมายังเปิดโอกาสให้นักเรียนที่มีความสนใจด้านศิลปะแต่ขาดโอกาสได้มาศึกษา และเรียนรู้ เพื่อนำไปพัฒนาต่อยอดในการศึกษาต่อไป ผลงานของอาจารย์พรมมา เป็นการสร้างสรรค์ผลงานแนวไทยประเพณีโดยใช้สัญลักษณ์ความเชื่อเชื่อมโยงกับหลักพุทธศาสนา ความเหนือจริงบนจินตนาการ และยังใช้เทคนิคแบบช่างโบราณเสน่ห์ของผลงานอยู่ที่การใช้พู่กันบรรจงแต้มจุดพื้นผ้าใบด้วยโทนสีน้ำตาลและทอง ปัจจุบันเรื่องราวที่สร้างสรรค์ขึ้นมาเป็นจินตนาการผสมกับรูปแบบเรื่องล้านนาเพื่อแสดงถึงการหลุดพ้นตามพุทธธรรมที่สอนให้เราแสวงหาทางหลุดพ้น และยังมีรูปแบบสัญลักษณ์โบราณเหนือจินตนาการอีกมากมายในผลงาน

ภาพประกอบที่ ๑. ๑๔ ภาพศิลปิน พรมมาอินยาศรี

พรมมา อินยาศรี กล่าวว่า “เกิดจากการทำงานศิลปะอย่างต่อเนื่อง มีผลงานสะสมไว้มากพอสมควร ประกอบกับงานศิลปะสามารถจำหน่ายได้ มีรายได้พอกับการเลี้ยงครอบครัว จึงมีแนวคิดที่จะมีบ้านและห้องจัดแสดงงานส่วนตัว ก็เริ่มจากสิ่งที่มีอยู่ คือบ้านหลังที่อยู่กับครอบครัว ค่อยๆ ปรับปรุงหลังจากที่มีรายได้จากการขายผลงานศิลปะพอใช้จ่ายในครอบครัว แล้วก็แบ่งรายได้ส่วนหนึ่งมาปรับปรุงห้องแสดงงานให้กว้างและใหญ่ขึ้นตามลำดับ โดยใช้เงินจากการทำงานศิลปะเป็นหลัก”[๙]

[๙] สัมภาษณ์ พรมมา อินยาศรี, อาชีพ ศิลปินอิสระ, ๒๗ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒

๔.๑.๒ เส้นทางหอศิลป์แม่ลาว - พาน

เส้นทางหอศิลป์แม่ลาว-พาน ประกอบด้วย ก๋ำปอ อาร์ต สตูดิโอ : GumPor Art Studio ผูกพันธ์ ไชยรัตน์-วรวิทย์ แสงทอง, หอศิลป์ทนงศักดิ์ ปากหวาน, หอศิลป์พานทอง แสนจันทร์

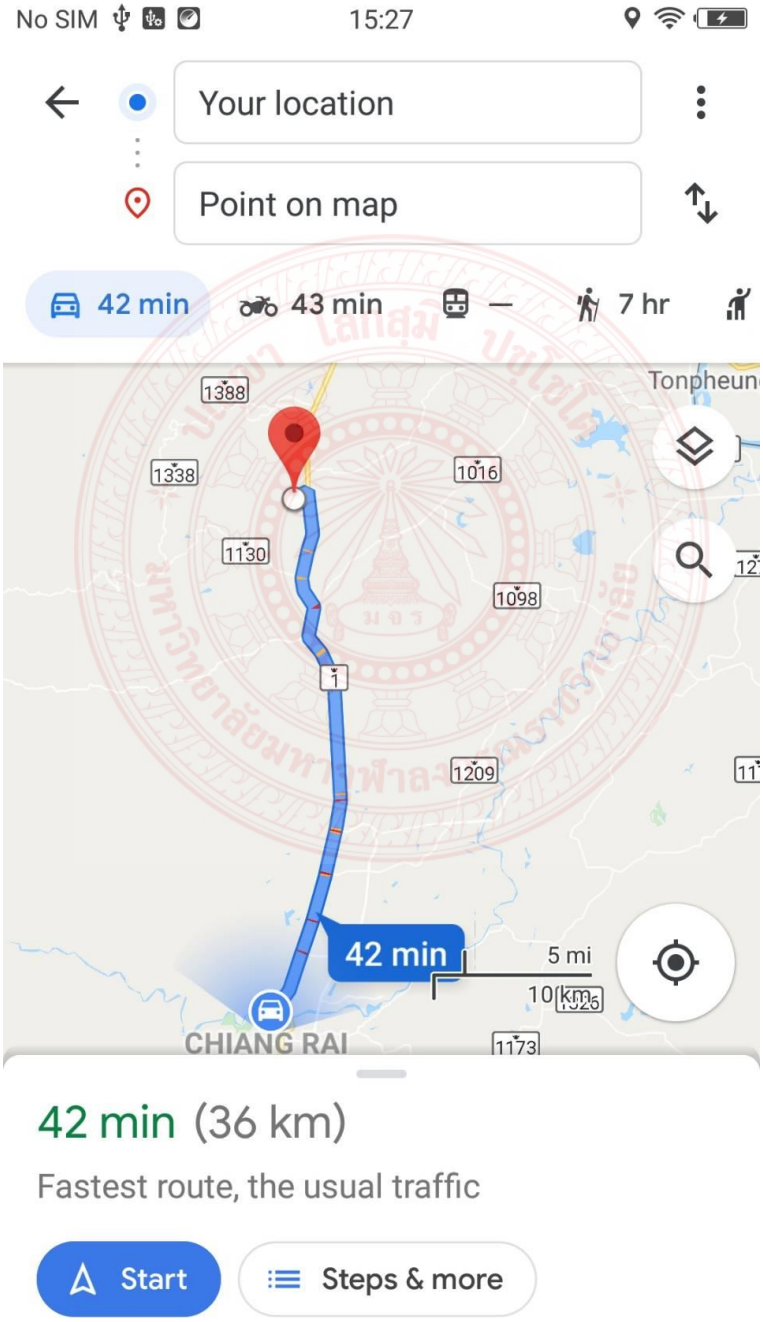

ภาพประกอบที่ ๑. ๑๕ ตัวอย่างภาพเส้นทางใน application

ปอ อาร์ต สตูดิโอ : GumPor Art Studio ผูกพันธ์ ไชยรัตน์ - วรวิทย์ แสงทอง

ภาพประกอบที่ ๑. ๑๖ ก๋ำปอ อาร์ต สตูดิโอ

ก๋ำปอ อาร์ต สตูดิโอ ตั้งอยู่บ้านเลขที่ ๑๑๗ หมู่ ๓ ตำบลจอมหมอกแก้ว อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย มีนิยามว่า “ความพอดี...ที่ลงตัว” ภาษาถิ่นล้านนาเรียกว่า “ก๋ำปอ” เป็นสตูดิโอเพื่อสร้างสรรค์ผลงานศิลปะทุกแขนง และมีมุมพักผ่อน เป็นร้านกาแฟตกแต่งด้วยลวดลายศิลปะ และกิจกรรรมทำผลงานศิลปะภาพพิมพ์ (Print Making) ก็สามารถเข้ามาเรียนรู้และทดลองทำได้ด้วยตนเองได้ภายใต้การสาธิตและแนะนำจากพวกเรา งานศิลปะของ ผูกพันธ์ ไชยรัตน์ มีลักษณะเป็นงานนามธรรม (Abstract) และ กึ่งนามธรรม (Semi Abstract) โดยส่วนใหญ่เลือกที่จะหยิบจับเรื่องราวรอบ ๆ ตัวที่ประทับใจมาถ่ายทอด เพื่อบอกเล่าความรู้สึกในช่วงเวลานั้น ๆ ผ่านทางรูปทรง เส้น สี และฝีแปรง ในรูปแบบเฉพาะของตนเองเหมือนการจดบันทึกความรู้สึก ความทรงจำในแต่ละช่วงเวลาเอาไว้ ส่วนงานศิลปะของ วรวิทย์ แสงทอง มีลักษณะงานแบบอิมเพรสชั่นนิสม์ (Impressionism) ผลงานส่วนใหญ่จะเป็นภาพวิวทิวทัศน์ (Landscape) ตามสถานที่ต่าง ๆ ที่รู้สึกประทับใจ

ผูกพันธ์ ไชยรัตน์ และ วรวิทย์ แสงทอง กล่าวว่า “เริ่มต้นจากความคิดที่อยากจะกลับมาบ้านเกิด ได้ดูแลครอบครัว และทำในสิ่งที่เรารักๆ ไปพร้อม ๆ กัน เราจึงรวบรวมสิ่งที่เรารักทั้งหมดเข้า

มาไว้ในสถานที่เดียวกัน เพื่อที่เราจะได้ทำหน้าที่ให้ดีที่สุด ทั้งครอบครัว งานศิลปะ และร้านกาแฟเล็กๆ จนเป็นที่มาของร้านกาแฟคาเฟ่ & art studio นอกจากนี้ เราสองคนพยายามสร้างแหล่งพบปะพูดคุย ให้มีที่พักผ่อนเสพย์งานอาร์ต ซึ่งก็เป็นการสร้างสีสันให้กับชุมชน และยังเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านศิลปะแก่เด็ก ๆ ในชุมชนย่านนี้เช่นเดียวกัน”[๑๐]

หอศิลป์ทนงศักดิ์ ปากหวาน

ภาพประกอบที่ ๑. ๑๗ บ้านศิลป์ทนงศักดิ์

บ้านศิลป์ทนงศักดิ์ ตั้งอยู่ที่ บ้านเลขที่ ๓๙๒ หมู่ ๗ ตำบลดงมะดะ อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย เป็นสถานที่รวบรวมผลงาน แสดงงาน อีกทั้งยังแสดงผลงานศิลปะ ที่สะสมของตัวเองและศิลปินชื่อดัง เป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับเด็กเยาวชน และผู้สนใจในงานศิลปะ ฟังตำนานและนิทานพื้นบ้านจากศิลปิน และกิจกรรมเรียนรู้กระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะด้วยเทคนิคของช่างไทยโบราณ อาทิ การเขียนภาพสีฝุ่นแบบโบราณ ลายรดน้ำ การปั้นปูนแบบโบราณ เป็นต้น เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับตำนานนิทานพื้นบ้าน เลือกเอาเนื้อหาที่เกี่ยวกับคติ ความเชื่อ ที่อยู่ในวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นทางภาคเหนือโดยเนื้อหาจะสอดแทรกในเรื่องของปริศนาธรรม โดยใช้เรื่องราวของธรรมชาติมาเกี่ยวข้องเพื่อเตือนสติให้คนเห็นคุณค่าของคำสอนที่แฝงในปริศนาธรรมในผลงาน

---

[๑๐] สัมภาษณ์ ผูกพันธ์ ไชยรัตน์ และ วรวิทย์ แสงทอง, อาชีพ ศิลปินอิสระ และธุรกิจส่วนตัว, ๑๘ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒

ภาพประกอบที่ ๑. ๑๘ รูปศิลปิน ทนงศักดิ์ ปากหวาน

ทนงศักดิ์ ปากหวาน กล่าวว่า “บ้านศิลปินทะนงศักดิ์ เกิดจากความฝันในวัยเด็ก สมัยที่เรียนเรียนศิลปะอยู่ที่ วิทยาลัยอาชีวศึกษาเชียงราย ซึ่งได้รับแรงบันดาลใจจากครู อาจารย์และศิลปินรุ่นพี่ ๆ ประกอบกับความมุ่งมั่นและตั้งใจว่าวันหนึ่งหลังจากจบจากคณะจิตรกรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร จะกลับมาสร้างพื้นที่จินตนาการที่ทำงานหลังเล็ก ๆ เพื่อไว้พัฒนาผลงานสร้างสรรค์ทางศิลปะของผม จึงเกิดเป็นบ้านศิลปินทะนงศักดิ์ขึ้น ซึ่งเป็นเหมือนจุดเริ่มต้นของเรื่องราวต่าง ๆ ที่ดำเนินตามวิถีแห่งตนของคนทำงานศิลปะมาจนทุกวันนี้ และมีการสร้างพื้นที่จินตนาการเพิ่มต่อไปอีก คือ การสร้างหอศิลป์เพื่อเพิ่มพื้นที่ทางจิตวิญญาณในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะให้มากขึ้นและหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็นงานจิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์ งานสื่อผสม และงานศิลป์พื้นบ้านต่าง ๆ ทั้งที่เป็นของศิลปินเอง และช่างพื้นบ้านด้วย ในอนาคตทางหอศิลป์ก็จะจัดให้มีนิทรรศการของศิลปินรุ่นใหม่ และตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้งานด้านศิลปะไทยร่วมสมัย มีการสอนเทคนิคต่าง ๆ ของงานช่างไทย งานประณีตศิลป์ไทย ตลอดจนงานศิลปะพื้นบ้าน ซึ่งปัจจุบันก็มีนักเรียน นักศึกษาสถาบันต่าง ๆ มาเรียนรู้ด้วย เป็นการสร้างสรรค์ที่มีชีวิต เป็นเหมือนลมหายใจ จิตวิญญาณ และกลิ่นไอของศิลปะที่เคลื่อนไหวตลอดเวลา ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่บทสรุป คือการคืนและช่วยเหลือชุมชนและสังคม โดยการทำกิจกรรมการกุศลต่างๆ ซึ่งตอนนี้ได้ดำเนินการโครงการพุทธศิลปินสู่พุทธธรรม โดยการเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังที่วัดบ้านดงมะดะ ในส่วนของพระอุโบสถจะเขียนเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติในพระวิหารเขียนเรื่องป่าหิมพานต์ ในหอพระหยกเขียนเรื่องวิถีชีวิตและประเพณีไม้ค้ำ

โพธิ์และในส่วนของอาคารและบริเวณอื่น ๆ ซึ่งในอนาคตก็จะทำต่อไป เพื่อถวายเป็นพุทธบูชาและอุทิศส่วนบุญกุศลให้กับคุณแม่และผู้มีพระคุณและคาดว่าต่อไป วัดบ้านดงมะดะก็จะเป็นสถานที่ท่องเที่ยวอีกที่หนึ่งของ อ.แม่ลาว จ.เชียงราย”[๑๑]

หอศิลป์พานทอง แสนจันทร์

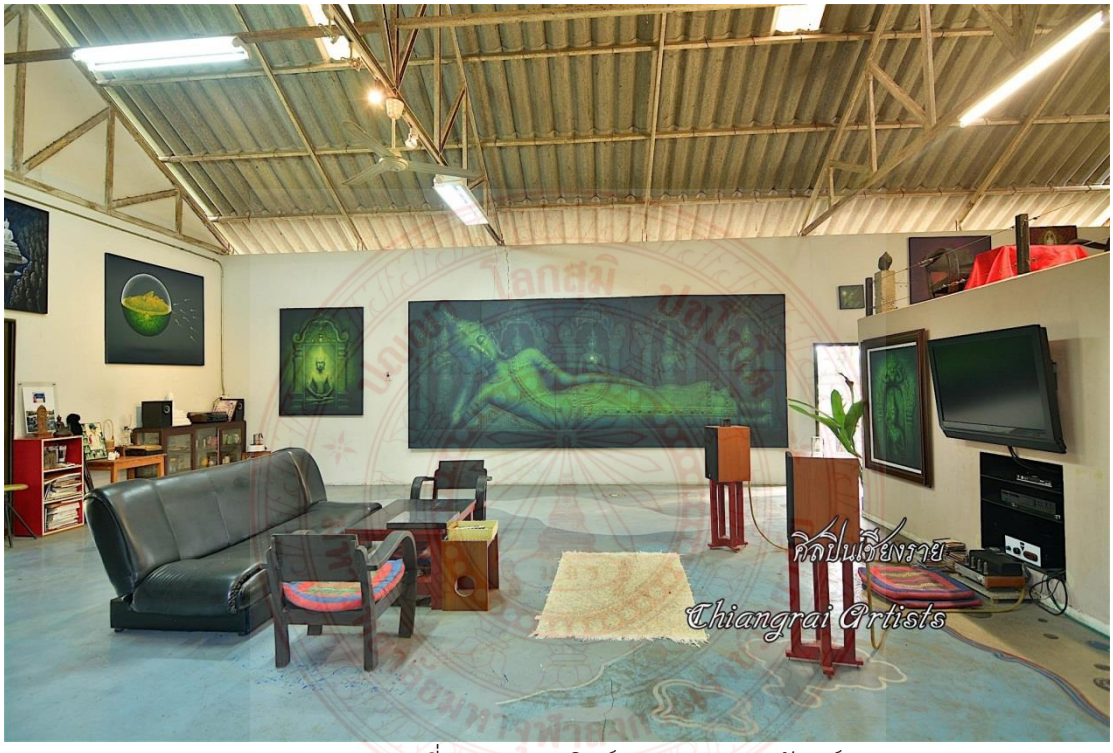

ภาพประกอบที่ ๑. ๑๙ หอศิลป์พานทอง แสนจันทร์

บ้านอาจารย์พานทอง ตั้งอยู่บ้านเลขที่ ๓๖ หมู่ ๑๒ บ้านป่าตึง ตำบลดอยงาม อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย เปิดเป็นสตูดิโอทำงาน และจัดแสดงผลงานส่วนตัว อีกทั้งด้วยความชื่นชอบการปั่นจักรยานเป็นชีวิตจิตใจ จึงสะสมจักรยานคู่ใจที่เคยผ่านประสบการณ์ดีๆ มาด้วยกันหลายคันเปิดบ้านต้อนรับสำหรับผู้ที่สนใจเข้าชมผลงานศิลปะทุกวัน พานทอง แสนจันทร์ เป็นนักออกแบบโฆษณา ที่ค้นพบตัวเองว่าอยากสร้างสรรค์งานศิลปะ จึงตัดสินใจกลับบ้านเกิด เพื่อสร้างผลงานจนมีชื่อเสียงทั้งในและต่างประเทศ ผลงานจิตรกรรมแบบร่วมสมัยมีอัตลักษณ์เฉพาะตัว โดยเชื่อมโยงเรื่องราวทางศาสนา สถาปัตยกรรมโบราณมาประกอบ เป็นองค์ประกอบภาพที่สื่อถึงอดีต ปัจจุบัน และอนาคต โดยจะสะท้อนถึงความเชื่อและความรู้สึกของการเปลี่ยนแปลงที่มนุษย์มีต่อวัตถุโบราณ

---

[๑๑] สัมภาษณ์ ทนงศักดิ์ ปากหวาน, อาชีพ ศิลปินอิสระ, ๓๐ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒.

ภาพประกอบที่ ๑. ๒๐ รูปศิลปิน พานทอง แสนจันทร์

พานทอง แสนจันทร์ กล่าวว่า “เริ่มต้นจากการที่ผมกับอาจารย์ทรงเดช มีคุณศุภโชค ท่านเรียกเข้าไปปรึกษาว่าจะทำอย่างไรให้เมืองเชียงรายเป็นเมืองศิลปะ ที่มีความชัดเจนเป็นรูปธรรมขึ้น ในปี พ.ศ.๒๕๕๔ ก็เลยทำโครงการขึ้นมา ๒ โครงการ คือ โครงการบ้านศิลปิน มีงบประมาณอยู่ล้านห้า โดยการคัดเลือกบ้านศิลปิน ๑๓ หลัง เปิดบ้านได้ทั้งหมดภายใน ๕-๖ เดือน โดยการส่งคนไปดูว่า บ้านใครพร้อมหรือไม่พร้อม โครงการอีกโครงการ คือ ทำ Art workshop ที่โรงแรมริมกก เพื่อจะเอางานไปติดตั้งที่ศาลากลางจังหวัดเชียงราย ประมาณ ๑๕๐ - ๑๖๐ ชิ้น ศาลากลางก็จะมีผลงานของศิลปิน เป็นแหล่งเรียนรู้ใหม่ของสังคม ในส่วนบ้านศิลปินต่าง ๆ ก็ริเริ่มทำมาแล้วก่อนโครงการ คือที่จริงเป็นที่เก็บงาน Master Piece ของศิลปินนั้น ๆ ที่ไม่ได้ตั้งขายอยู่ในแกลเลอรี่ เพราะฉะนั้น ถ้าผู้ที่สนใจงานก็จะเดินทางมาดูได้ที่บ้านศิลปิน ยิ่งมาดูงานและเห็นการทำงานของศิลปินก็จะเป็นพลังให้เกิดแรงบัลดาลใจ และมีอารมณ์ความรู้สึกร่วมกัน ซึ่งก่ออาจให้เกิดการค้าขายงานศิลปะ เพราะถ้าเห็นแต่ภาพศิลปะที่ติดตั้งไว้เท่านั้น ไม่ได้เห็นกระบวนการทำงานของศิลปิน มันก็จะขาดความรู้สึกร่วมได้ และอีกอย่างเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ทำให้เยาวชนได้เกิดความรู้ว่า อาชีพศิลปิน ก็เป็นอาชีพที่ทำมาหากินได้”[๑๒]

[๑๒] สัมภาษณ์ พานทอง แสนจันทร์, อาชีพ ศิลปินอิสระ, ๗ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒.

๔.๑.๓ เส้นทางหอศิลป์แม่จัน – แม่สาย - เชียงแสน

เส้นทางหอศิลป์แม่จัน – แม่สาย - เชียงแสน ประกอบด้วย บ้านหลายสี อภิรักษ์ ปันมูลศิลป์, หอศิลป์ทรงเดช ทิพย์ทอง, หอศิลป์นริศ รัตนวิมล, ศรีดอนมูลอาร์ท สเปซ ศรีวรรณ เจนหัตถการกิจ

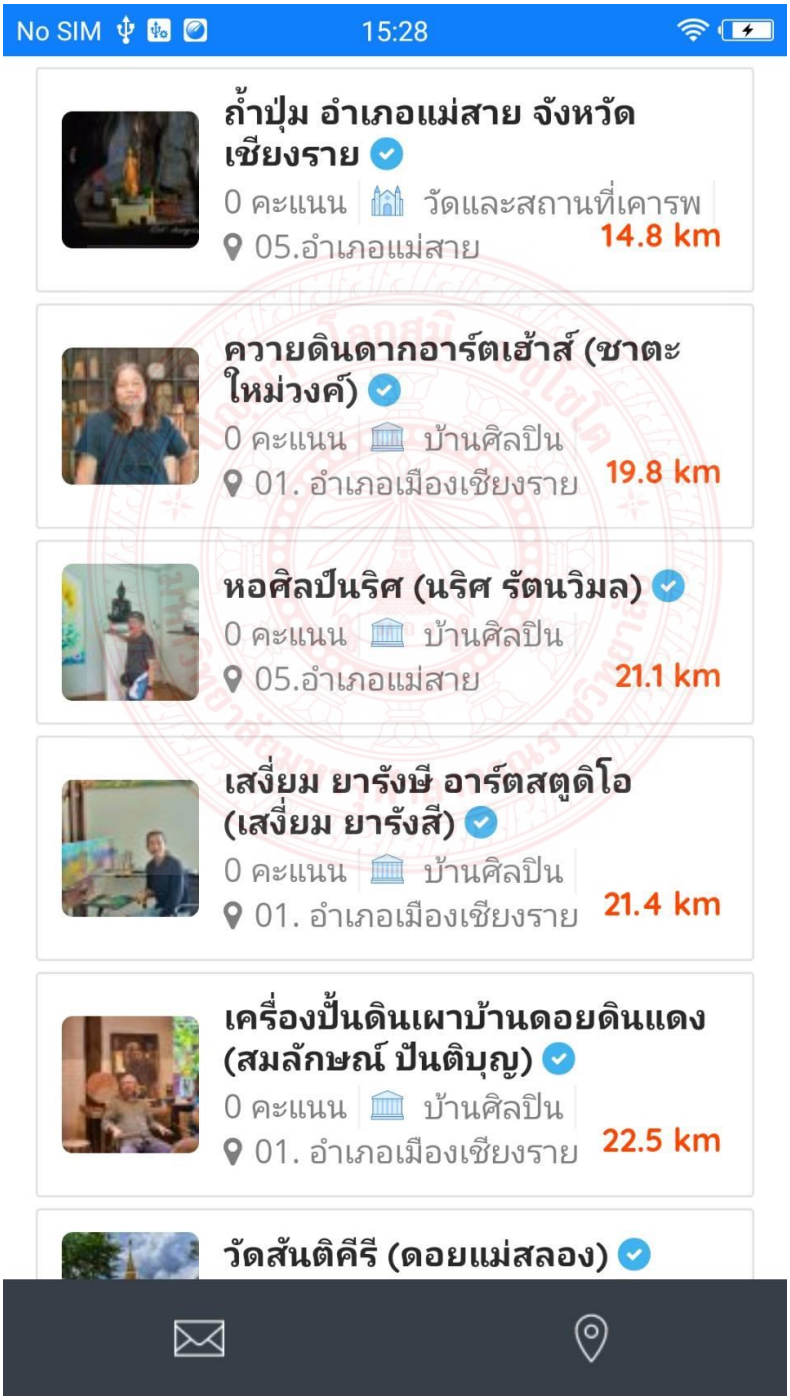

ภาพประกอบที่ ๑. ๒๑ ตัวอย่างภาพเส้นทางใน application

บ้านหลายสี อภิรักษ์ ปันมูลศิลป์

ภาพประกอบที่ ๑. ๒๒ บ้านหลากสี

บ้านหลากสี ตั้งอยู่ที่เลขที่ ๗๙ หมู่ ๑๐ บ้านใหม่พัฒนา อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย อาจารย์อภิรักษ์ ปันมูลศิลป์ พื้นเพเป็นคนจังหวัดตาก อายุ ๔๙ ย่าง ๕๐ ปี อยู่เชียงรายมา ๓๐ ปี แต่การอยู่ภายใต้พระบรมโพธิสมภารขององค์ในหลวงรัชกาลที่ ๙ นั้นเราถือว่าเป็นคนไทยทั้งหมด โทรศัพท์ ๐๙๖ ๗๘๙๙๕๙๖ Facebook อภิรักษ์ปันมูลศิลป์ภาษาอังกฤษ Facebook ไม่ค่อยได้ใช้ แต่ใช้ในส่วนของแฟนเพจกับคนที่ติดตามอยู่และมี LINE ID abcb๑_๑ ได้รับฉายาว่า “จิตรกรแห่งขุนเขา” อาจารย์อภิรักษ์ ปันมูลศิลป์ ศิลปินเชียงรายสาขาทัศนศิลป์ (Visual Arts) ศิลปินวาดภาพแนว Impression ชื่อดังของประเทศไทยเปิดให้ผู้ที่สนใจในงานศิลปะเข้าชมผลงานได้โดยไม่มีค่าใช้จ่าย

ภาพประกอบที่ ๑. ๒๓ ภาพศิลปิน อภิรักษ์ ปันมูลศิลป์

อภิรักษ์ ปันมูลศิลป์ กล่าวว่า “ฉายา จิตรกรแห่งขุนเขา เป็นฉายาที่สื่อมวลชน เป็นผู้ตั้งให้ คือ เราเป็นจิตรกรที่เขียนวิวทิวทัศน์ภูเขา จริงๆ ก็เป็นศิลปินอิสระโดยที่ไม่ทำอาชีพอื่นเลย เป็นผู้ร่วมก่อตั้งขัวศิลปะ เป็นที่ปรึกษา ท่าน ว.วชิรเมธี ถวายงานครูบาบุญชุ่ม เป็นวิทยากรทางด้านศิลปะตามมหาลัยต่างๆ นั่นคือ งานที่ทำด้วยความรัก และไม่มีค่ารางวัลสินจ้างใดๆ สักบาท เป็นงานเพื่อสังคม อีกอย่างก็คือผมมีกองทุนรักษาศิลป์ของตัวเอง พี่ก่อตั้งขึ้นมาเพื่อให้ทุนการศึกษา มอบรายได้ให้องค์กรด้านต่างๆ รวมถึงในส่วนของตัวผมเองในประเทศ ล่าสุดน้องอำนาจ การขุนทด และน้องสดกอล์ฟบุญมา ที่จะแสดงงาน ”ฤดูกาลแห่งชีวิต” ที่ขัวศิลปะเชียงรายมอบรายได้แก่น้องๆ เป็นส่วนหนึ่งในการจัดนิทรรศการ คือคร่าวๆ ของอภิรักษ์ ปันมูลศิลป์”[๑๓]

[๑๓] สัมภาษณ์ อภิรักษ์ ปันมูลศิลป์, อาชีพ ศิลปินอิสระ, ๒๐ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๖๒.

หอศิลป์ทรงเดช ทิพย์ทอง

ภาพประกอบที่ ๑. ๒๔ หอศิลป์ทรงเดช ทิพย์ทอง

หอศิลป์ที่อบอวลไปด้วยกลิ่นอายของงานพุทธศิลป์ อาจารย์ทรงเดช ทิพย์ทอง ศิลปินที่มีอัตลักษณ์ในการสร้างสรรค์ผลงานแนวพุทธศิลป์ ในเชิงสัญลักษณ์จัดแสดงผลงานสะสมของศิลปินเอง อีกทั้งผลงานของศิลปินชื่อดังที่เป็นทั้งอาจารย์และแรงบันดาลใจให้ทรงเดช เสน่ห์ของหอศิลป์แห่งนี้คือการออกแบบที่ทันสมัย แต่อิงวัสดุธรรมชาติที่เป็นวัสดุพื้นถิ่น อาทิ ไม้ไผ่ กระดาษสา

หอศิลป์ทรงเดช ทิพย์ทอง เปิดเป็นศูนย์การเรียนรู้สำหรับนักเรียน นักศึกษา ผู้ที่สนใจในงานศิลปะแนวพุทธศิลป์ ได้มีโอกาสเยี่ยมชมพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้และได้เห็นการทำงานของศิลปินอย่างใกล้ชิด

แนวทางการทำงาน ผลงานและความเป็นอัตลักษณ์อาจารย์ทรงเดช ทิพย์ทอง เป็นแนวพุทธศิลป์ประเพณีโบราณอารยธรรมของล้านนา ล้านช้าง และเชียงรุ้ง ที่ปรากฏเป็นภาพพระพุทธรูป รูปวัดหรือโบสถ์วิหาร โดยแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวการใช้โทนสีแบบเอกรงค์ เพื่อให้ความรู้สึกของภาพดูสงบ

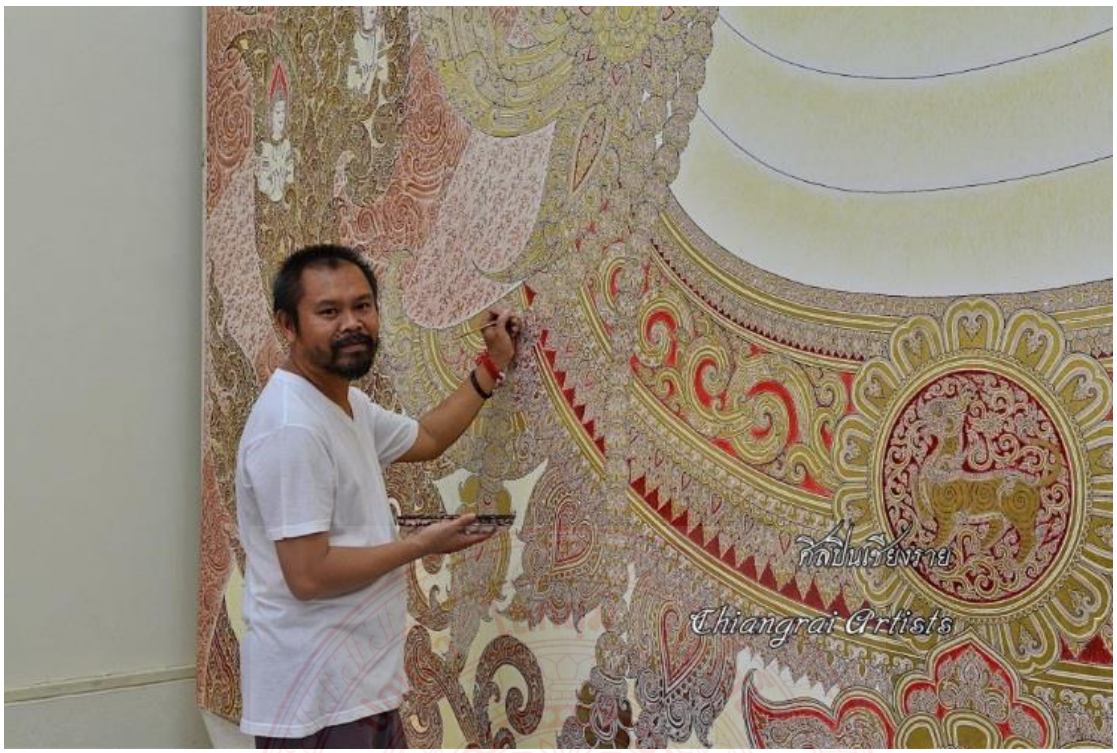

ภาพประกอบที่ ๑. ๒๕ ภาพศิลปิน ทรงเดช ทิพย์ทอง

ทรงเดช ทิพย์ทอง กล่าวว่า “จริง ๆ แล้วมันเป็นความฝันความนึกคิดที่ตั้งแต่ตอนเรียนแล้ว เรามีรุ่นพี่เป็นแรงบันดาลใจ เป็นทอดทอดกันมายังคนอื่นก็มีอยู่แล้วอย่างอาจารย์ถวัลย์ มาทำบ้านดำ แล้วก็สืบทอดมายังอาจารย์ประสงค์ ลีมเมือง ซึ่งเป็นศิลปินที่อยู่ลำพูน มาทำบ้านอยู่กับครอบครัว แล้วก็พี่ไปเห็นแล้วก็รู้จักท่าน เลยรู้สึกว่านอกจากตอนที่เป็นนักเรียนเรียนเทคโนฯ เราเห็นอาจารย์เฉลิมชัย เราก็ได้รับแรงบันดาลใจว่าเราอยากเป็นศิลปินเหมือนท่าน แต่พอเราไปเรียนศิลปะเรามีโอกาสจะได้เป็นศิลปิน แล้วเราก็มีแนวทางอย่างพี่ประสงค์ เราชอบแบบนี้ เราคิดแบบนี้ได้กลับมาอยู่บ้านอยู่กับแม่กับครอบครัว มีครอบครัวอยู่ในบ้าน ทำงานอยู่ในบ้าน เป็นชุมชนที่เราเคยอยู่ เรารู้สึกว่าเราไปอยู่เชียงใหม่ กรุงเทพฯ เราก็คิดถึงบ้าน เรารู้สึกว่าเราชอบที่จะอยู่อย่างชนบทมากกว่า เราไม่เหมาะที่จะอยู่ในเมือง แล้วเรามาเห็นวิถีของพี่ประสงค์ ลือเมือง มันตรงจริตว่าวันหนึ่งเราอยากจะกลับมาอยู่บ้าน มาวาดรูปมีครอบครัวอยู่ที่บ้าน มาดูแลแม่ เลยตัดสินใจหลังจากเรียนจบกลับบ้านแต่งงานอยู่บ้านกับครอบครัว”[๑๔]

[๑๔] สัมภาษณ์ ทรงเดช ทิพย์ทอง, อาชีพ ศิลปินอิสระ, ๒๓ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๖๒.

หอศิลป์นริศ รัตนวิมล

ภาพประกอบที่ ๑. ๒๖ หอศิลป์นริศ รัตนวิมล

หอศิลป์นริศ ตั้งอยู่บ้านเลขที่ ๑๑๙ หมู่ ๔ ตำบลเวียงพางค้า อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย งานของ นริศ รัตนวิมล คือ การเดินทางเพื่อ “จุดฝากไว้ในโลก” เป็นศิลปะแกะสลักหินเป็นพระพุทธรูป ผลงานชิ้นเอกคือ พระพุทธรูปปางปรินิพพาน ขนาดใหญ่ที่สุดในโลก ความยาว ๒๐ เมตร ที่ วัดป่าภูก้อน อำเภอนายูง จังหวัดอุดรธานี แกะสลักด้วยหินคาร์ราร่าสีขาว จากประเทศอิตาลี จำนวน ๔๒ ก้อน

ภาพประกอบที่ ๑. ๒๗ นริศ รัตนวิมล

นริศ รัตนวิมล กล่าวว่า “หอศิลป์เป็นสิ่งที่อยากทำอยู่แล้ว ไม่ได้หวังว่าจะทำให้มีชื่อเสียงเป็นศิลปินหรือผลรางวัลอะไร มันเกิดขึ้นจากความอยาก ความต้องการภายในตัวเอง แต่ปัญหาก็คือจำเป็นต้องขายออกไป ก็ยืดเยื้อมานาน เมื่อ พ.ศ.๒๕๕๔ ก็มาเปิดโครงการบ้านศิลปิน ก็มีความตั้งใจที่จะทำ แต่ก็ขาดเงินปัจจัยและงานที่ต้องทำอยู่ อย่างงานชิ้นใหญ่ๆ ก็ขายไป เหลือแต่งานชิ้นเล็ก ๆ ก็เสียดาย มีชื่อเสียงก็มีคนมาซื้อไป เลยไม่มีงานเหลือไว้แสดง เพราะมีคนมาขอตามซื้อ ก็ใจอ่อน ขายให้เลยไม่มีงานชิ้นดีๆ ไว้แสดงในหอศิลป์ นี่ก็เป็นปัญหาอย่างหนึ่งของการทำหอศิลป์ของศิลปิน”[๑๕]

[๑๕] สัมภาษณ์ นริศ รัตนวิมล, อาชีพ ศิลปินอิสระ, ๒๘ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒.

ศรีดอนมูลอาร์ท สเปซ ศรีวรรณ เจนหัตถการกิจ

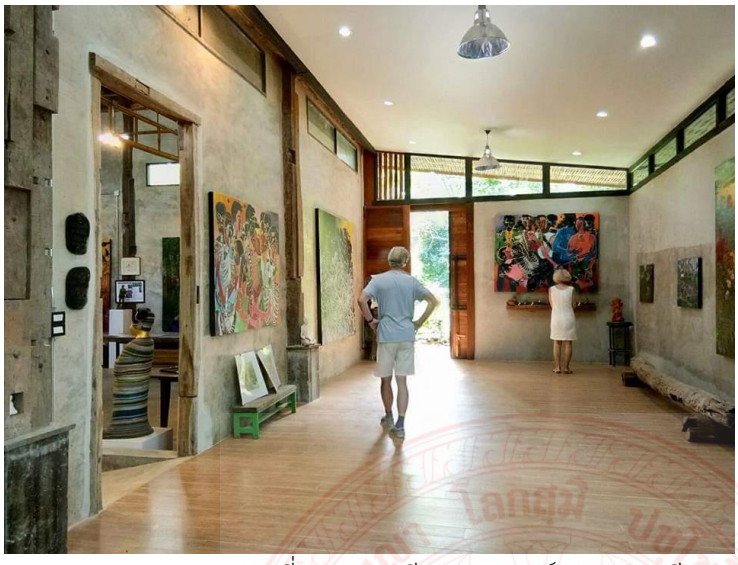

ภาพประกอบที่ ๑. ๒๘ ศรีดอนมูล อาร์ท สเปซ ศรีวรรณ เจนหัตถการกิจ

ศรีดอนมูล อาร์ท สเปซ ตั้งอยู่ที่บ้านเลขที่ ๒๕๖ ม.๗ ตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย จากอาจารย์สอนศิลปะในเมืองกรุง สู่ศิลปินแห่งดอยสะโง้ หอศิลป์ที่อยู่ท่ามกลางธรรมชาติใน อำเภอเชียงแสน ร่มรื่น รายล้อมด้วยธรรมชาติ ถึงแม้ห่างไกลแต่ใจไม่ห่าง ยังคงมีลูกศิษย์และผู้สนใจในศิลปะทั้งน้อยใหญ่หมุนเวียนเข้าไปเยี่ยมชมหอศิลป์ตลอดปี ผลงานของอาจารย์ ยังคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์เฉพาะตัว ในส่วนของแกลเลอรี่จัดแสดงผลงานส่วนตัวของอาจารย์ ทั้งจิตรกรรมร่วมสมัย ผลงานเซรามิค และมุมของที่ระลึก อีกทั้งยังมีกิจกรรมให้ผู้ที่เข้าเยี่ยมชมได้ร่วมทำอยู่ตลอด

ศรีวรรณ เจนหัตถการกิจ กล่าวว่า “เมื่อมาอยู่ที่นี่แล้วก็คิดสร้างโรงเก็บผลงานขึ้น และซื้อที่ดินเพิ่ม สร้างอาคารโรงแสดงผลงานและเก็บผลงาน ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๕๒ ก็อาศัยกำลังทรัพย์จากแม่อุปถัมภ์ แล้วค่อยผ่อนชำระ ก็มาแต่ตัวเลย มีเงินมาสองหมื่น เพราะขายที่ดินชำระหนี้จนหมด ถ้าขัดสนอะไรก็ขอยืมเขาก่อน จนกระทั่งค่อยๆ เติบโตมาทีละนิดละหน่อย อย่างที่เห็นในปัจจุบัน”[๑๖]

[๑๖] สัมภาษณ์ ศรีวรรณ เจนหัตถการกิจ, อาชีพ ศิลปินอิสระ, ๒๘ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒.

จากผลการศึกษาแนวคิดการจัดทำบ้านศิลปิน ส่วนใหญ่มีทัศนคติสอดคล้องกัน คือ เป็นความฝันและความต้องการของศิลปินเอง โดยเริ่มจากความต้องการสร้างบ้านของตนเองให้เป็นที่ทำงานศิลปะ เก็บรักษา และติดตั้งจัดวางงานศิลปะของตนเอง เสงี่ยม ยารังษี กล่าวว่า “บ้านศิลปินโดยธรรมชาติ คือ ศิลปินทำงานที่บ้าน ก็มีผลงานติดตั้งอยู่ที่บ้าน เมื่อแขกมาดูก็ง่ายขึ้น”[๑๗]

ชาตะ ใหม่วงค์ กล่าวว่า “เป็นความฝันของคนทำงานศิลปะ ที่อยากจะมีโรงหอบ้านศิลปะ นอกจากนั้น คือการมีวิถีชีวิตอยู่กับศิลปะ ไม่ได้คาดหวังว่าจะทำให้อลังการ เอาแค่พอทำได้ ค่อยๆทำไป ผมใส่ใจกับการทำงานที่นี่ สุดท้ายอยากฝากโรงศิลป์นี่ไว้ และมีความสุขที่คนมาเยี่ยมชมงานของเรา อย่างสวนผักก็เป็นงานศิลปะ ในระยะยาว อาจจะมีการสร้างค้างสวนผักเป็นงานศิลปะร่วมกัน”[๑๘]

พรมมา อินยาศรี กล่าวว่า “เป็นแนวคิดที่ดีมาก ศิลปินทุกคนควรมีที่แสดงผลงานของตัวเองเพื่อแสดงออกถึงตัวตนที่ชัดเจนและแสดงออกถึงความพร้อมในการประกอบอาชีพ ศิลปินอิสระในความคิดส่วนตัวของผม เชื่อแน่ว่าศิลปินอิสระทุกคนอยากมีบ้านมีห้องจัดแสดงงานเป็นของตัวเอง”[๑๙]

ศรีวรรณ เจนหัตถการกิจ กล่าวว่า “ตอนแรกมีความคิดใฝ่ฝันจะทำสตูดิโอเท่านั้น ก็แสวงหาที่ดิน มาเจอที่นี่แล้วก็เห็นว่า ที่นี่มีความสงบดี เป็นธรรมชาติ และก็อยากติดตั้งผลงานที่มีขนาดใหญ่ ที่กรุงเทพที่ก็แคบ”[๒๐]

หลังจากนั้น จากการที่ศิลปินสร้างบ้านให้เป็นทำงานส่วนตัว มีผลงานศิลปะจัดแสดงให้เพื่อนฝูงหรือแขกที่มาเยือนได้เยี่ยมชมก็ได้พัฒนาไปสู่การจัดทำสตูดิโอหรือแกลเลอรี่จัดแสดงให้กับผู้คนที่สนใจงานด้านศิลปะได้เข้ามารับชม

พุทธรักษ์ ดาษดา กล่าวว่า “เป็นสิ่งที่ดีทั้งตัวศิลปินและการเผยแพร่งานศิลปะสู่คนรอบตัวให้กับพื้นที่และไปถึงวงกว้าง สำหรับคนที่สนใจและคนที่ไม่เคยสัมผัสทางด้านศิลปะให้งานศิลปะค่อยๆ สอดแทรกไปในชุมชนที่อยู่อาศัยนั้นด้วย”[๒๑]

เอกพงษ์ ใจบุญ กล่าวว่า “เป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการทำบ้านศิลปินให้เป็นที่รู้จักจากคนในชุมชนและคนต่างถิ่นว่าในพื้นที่นั้นๆ มีการประกอบอาชีพศิลปินอยู่”[๒๒]

---

[๑๗] สัมภาษณ์ เสงี่ยม ยารังษี, อาชีพศิลปินอิสระ, ๗ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒.

[๑๘] สัมภาษณ์ ชาตะ ใหม่วงค์, อาชีพศิลปินอิสระ, ๑๔ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒.

[๑๙] สัมภาษณ์ พรมมา อินยาศรี, อาชีพศิลปินอิสระ, ๒๗ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒.

[๒๐] สัมภาษณ์ ศรีวรรณ เจนหัตถการกิจ, อาชีพศิลปินอิสระ, ๒๘ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒.

[๒๑] สัมภาษณ์ พุทธรักษ์ ดาษดา, อาชีพศิลปินอิสระ, ๒๙ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒.

[๒๒] สัมภาษณ์ เอกพงษ์ ใจบุญ, อาชีพศิลปินอิสระ, ๒๙ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒.

ผูกพันธ์ ไชยรัตน์ และ วรวิทย์ แสงทอง กล่าวว่า “บ้านศิลปินหลายท่านถือเป็นแหล่งที่ก่อให้เกิดแรงบันดาลใจดี ๆ ได้ และยังส่งผลให้ใครอีกหลายคนเกิดความอยากที่จะกลับมาสร้างสรรค์และพัฒนาสิ่งดี ๆ ในบ้านตนเอง”[๒๓]

ชัยวิชิต สิทธิวงศ์ กล่าวว่า “ผมทำงานศิลปะเพราะต้องการเผยแพร่งานศิลปะต่อสังคม ต่อชุมชน ต่อโลก”[๒๔]

ทรงเดช ทิพย์ทอง กล่าวว่า “ถือว่าเป็นเรื่องที่ดีงามครับ ควรจะมีคนมาทำให้ เพราะว่าทุกวันนี้มีบ้านศิลปิน และก็ควรมีรูปธรรมที่เชื่อมไปถึงการท่องเที่ยวที่แท้จริง ถ้ามีการทำมันก็ถือว่าเป็นเรื่องที่อาจจะสามารถเชื่อมต่อให้มีคนมาเที่ยวมากขึ้น ทุกวันนี้ก็มีแค่คนกลุ่มหนึ่งที่สนใจงานศิลปะเท่านั้นเอง อย่างเช่นกลุ่มนักสะสม กลุ่มคนที่เรียนศิลปะมาบ้าง แต่มันยังไม่มีคนกลุ่มอื่น ที่เข้ามาถึงเพราะว่าส่วนหนึ่งก็อาจจะไม่กล้าเข้ามาหรืออาจจะไม่รู้ว่ามีการเปิดเที่ยวได้ แต่ถ้ามีการพัฒนาหรือมีการประชาสัมพันธ์หรือทำอะไรมากไปกว่านี้อาจจะทำให้การท่องเที่ยวหมู่บ้านศิลปินกว้างขึ้น ในเชิงของความหลากหลายของคนที่มาเที่ยว จะไม่ใช่แค่ผู้ที่ชอบงานศิลปะยังแค่เดือนละกลุ่มหรืออาทิตย์ละกลุ่ม ต่อไปอาจจะเพิ่มมากขึ้น หากบ้านศิลปินก็พร้อมมากขึ้น มีที่รับแขก หากมีคนมามาก หรือมาทุกวันอาจจะสามารถต่อยอดทำให้บ้านศิลปินทำอะไรได้มากกว่าการขายรูป อาจจะเป็นของที่ระลึก กาแฟ อย่างที่เราเห็นบางบ้านอย่างเช่นบ้านอาจารย์สมรักษ์ เขาก็ขายของ แต่พอดีคนมาจำนวนมากจนเปิดร้านกาแฟและเลี้ยงตัวเองได้ นี่แหละคือสิ่งที่มีชื่อเสียงอยู่แล้ว ทำให้บ้านอื่นมีโอกาสได้เผยแพร่ได้ต่อยอด อาจจะเป็นรายได้อีกทางหนึ่งของศิลปิน มีการขายรูปอาจจะมีการจัดทัวร์มาเที่ยว มาทำการ workshop บางบ้านที่มีที่พัก อาจจะมีการมาพักมากินข้าวแล้วอาจจะเป็นรายได้ของศิลปิน คืนละกี่บาท เหมือนกับตอนนี้มันเปิด เปิดข้อมูลกัน คนข้างนอกก็ไม่รู้ข้อมูลศิลปินว่ารับได้เพียงใด ถ้ามีการพัฒนามันอาจจะในเชิง ศิลปินพร้อมอะไรบ้างมันเที่ยวได้ขนาดไหน อาจจะมีการรู้มากขึ้นว่าเที่ยวอย่างนี้ก็ได้ บางทีคนก็อาจอยากจะมาแต่ก็ไม่รู้จะเที่ยวอย่างไรจะไปติดต่อใคร อย่างไร ถ้ามันเปิดไปแล้ว อาจมีบริษัททัวร์หรือใครก็ได้ที่สามารถทำการท่องเที่ยวได้ ก็อาจจะเป็นรายได้ของศิลปินไปเลย รายได้เสริมของศิลปินนอกจากจะมาหรือขายรูปได้อย่างเดียวก็อาจจะขายยาก บางทีเศรษฐกิจดี บางทีก็ไม่ดี มันอาจจะเป็นอีกหนทางหนึ่งที่ทำให้มีรายได้เข้าหาศิลปินได้อีกอย่างหนึ่ง อาจจะเปิดอีกอย่างหนึ่งสามารถให้ความรู้แก่คนที่อาจจะไม่รู้จักศิลปะเลย ได้มีโอกาสได้เรียนรู้หรือที่ไม่เคยรู้มาก่อนเลยว่าอย่างไร เข้าใจศิลปะมากขึ้น มีการได้สัมภาษณ์เพิ่ม มันก็จะได้ทั้ง ๒ ฝั่ง บางทีอาจจะไม่เคยสนใจ

---

[๒๓] สัมภาษณ์ ผูกพันธ์ ไชยรัตน์ และ วรวิทย์ แสงทอง, อาชีพศิลปินอิสระ และธุรกิจส่วนตัว, ๑๘ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒.

[๒๔] สัมภาษณ์ ชัยวิชิต สิทธิวงศ์,อาชีพศิลปินอิสระ, ๓๐ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒.

เลย เผลอๆ อาจจะกลายเป็นนักสะสมไปเลยก็เป็นได้ อย่างเช่น มันไม่ยาก แบบนี้บางทีอาจจะไปเปิดตรงนั้นได้ด้วย เปิดให้คนที่ไม่เคยรู้มาก่อนได้เลยเป็นแหล่งเรียนรู้ได้ด้วย”[๒๕]

ประการต่อมา คือ การสร้างงานศิลปะเพื่อรับใช้สังคม และการพัฒนาต่อยอดไปสู่การสร้างงานสร้างอาชีพให้กับชุมชน และเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนกลไกทางเศรษฐกิจของเมือง

นริศ รัตนวิมล กล่าวว่า “การจัดทำหอศิลป์สะสมงานประติมากรรมให้เยาวชนและประชาชนได้เข้ามาศึกษา มีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ห้องอาหาร ร้านกาแฟ ร้านขายของที่ระลึก ที่ทำด้วยชาวบ้านในชุมชน ให้ชาวบ้านแกะมาเอง เอามาขายเอง ตั้งราคาแล้วขายเป็นรายได้เสริมของชาวบ้านด้วย ปัจจุบันในชุมชนก็มีช่างที่มีฝีมืออยู่มาก แต่ก็ติดปัญหาที่ทุกคนก็ต้องทำมาหากิน หารายได้เลี้ยงชีพเลี้ยงครอบครัว ทำให้ไม่มีเวลาพัฒนาฝีมือในเชิงศิลปะของตนเองให้ดีขึ้น ทำตามที่มีคนมาสั่งจ้างอย่างเดียว”[๒๖]

ทนงศักดิ์ ปากหวาน กล่าวว่า “การทำบ้านศิลปินเป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์และมีคุณค่ามากทั้งต่อตัวศิลปินเอง ต่อชุมชน และสังคม เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต มีการเคลื่อนไหว ทั้งวิถีที่ดำเนินชีวิตทั้งการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ตลอดจนมีกิจกรรมต่างๆ เกิดขึ้นทั้งจากตัวศิลปินเอง จากเครือข่ายศิลปิน และหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ที่สนใจกิจกรรมทางศิลปะ อีกทั้งยังเป็นแหล่งเรียนรู้ทางศิลปะอีกที่หนึ่งที่รองรับผู้ที่สนใจงานศิลปะ ซึ่งสามารถมาสัมผัส รับรู้ รู้สึก และนำเรื่องราวต่างๆ จากที่นี้ไปปรับใช้หรือแนะนำให้คนอื่นได้รับรู้ถึงจิตวิญญาณและความเป็นไปของชีวิต เป็นการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะให้คนดีได้ตระหนักและรู้คุณค่าของการทำความดี ละเว้นความชั่ว และทำให้จิตใจให้บริสุทธิ์เพื่อที่จะได้เรียนรู้ในเรื่องราวที่แตกต่างจากสิ่งที่เป็นอยู่ให้ดีขึ้นกว่าเดิม”[๒๗]

พานทอง แสนจันทร์ กล่าวว่า “บ้านศิลปินตอบโจทย์แนวคิดของหอศิลป์ คือเมื่อเราไม่มีหอศิลป์ใหญ่ในเชียงราย พอมันทำหอศิลป์ใหญ่ไม่ได้ แต่พอมาดูบ้านศิลปินในเชียงรายที่มีอยู่มาก ที่สามารถมีศักยภาพทำได้ ให้เป็นหอศิลป์เล็กๆ ที่กระจายไปในเชียงราย เพื่อตอบสนองคนที่ชอบศิลปะ นักเรียนนักศึกษาได้เดินทางไปดูงานศิลปะที่บ้านศิลปิน”[๒๘]

สมลักษณ์ ปันติบุญ กล่าวว่า “แนวคิดมี ๒ อย่าง คือ ๑. เราชอบงานศิลปะอยู่แล้ว เพราะเรียนมาทางนี้ ๒. ผมเคยทำงานกับ NGO ของ UN มันเลยมีความคิดว่า เราควรสอนชาวบ้านด้วย ให้สามารถประกอบอาชีพด้วย แบบพึ่งพาอาศัยกัน เราอยู่ได้ ชาวบ้านก็อยู่ได้ อันนี้ความต้องการเริ่มแรก แนวคิดนี้มันซึมซับมาเพราะเราทำงาน NGO มานาน อีกอย่าง เราต้องทำงานศิลปะให้อยู่ได้ พึ่งตัวเองได้ อย่างการทำเครื่องใช้สิ่งของเครื่องครัวที่เป็นฮีตโบราณ งานที่มนุษย์ทำ มันควรคู่กับมนุษย์ ที่เป็น

---

[๒๕] สัมภาษณ์ ทรงเดช ทิพย์ทอง, อาชีพ ศิลปินอิสระ, ๒๓ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๖๒.

[๒๖] สัมภาษณ์ นริศ รัตนวิมล อายุ ๖๔ ปี อาชีพ ศิลปินอิสระ ๒๘ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒

[๒๗] สัมภาษณ์ ทนงศักดิ์ ปากหวาน, อาชีพ ศิลปินอิสระ, ๓๐ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒.

[๒๘] สัมภาษณ์ พานทอง แสนจันทร์ อาชีพ ศิลปินอิสระ ๗ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒

งานช่าง แต่ว่างานศิลปะเป็นความชอบส่วนตัว ส่วนใครจะฝึกงานศิลปะ มันคือเป้าหลอมเดียวกัน ชาวบ้านแค่เป็นสล่าช่างฝีมืออย่างเดียวก็ถือว่ายอดแล้ว แต่ถ้าใครอยากเป็นศิลปินก็ขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล การสอนการเป็นศิลปินต้องเป็นด้วยตัวเอง อย่างผมไปฝึกงานปั้นที่ญี่ปุ่น ต้องทำงานนวดดินเป็นปี อย่างปั้นแก้วต้องปั้นหนึ่งปี ห้ามเปลี่ยนทรง ปั้นแก้วกับปั้นจานเป็นปี ต้องหัดฝึกฝนด้วยตนเองทั้งกลางวันกลางคืน การปั้นแก้วถือเป็นพื้นฐานของการปั้นทุกอย่าง จนเกิดความชำนาญ นี่คือวิธีการสอนของเขาเป็นอย่างนี้ คือถ้าเราได้หลักแล้วก็ได้หมด”[๒๙]

ทรงเดช ทิพย์ทอง กล่าวว่า “จริงๆ ตอนนั้นยังไม่มีเลย ยังถือว่าไม่มีที่เรียกว่าบ้านศิลปินยังไม่มี นอกจากบ้านดำ มันไม่เชิงว่าเป็นบ้านศิลปิน เป็นแกลเลอรี่ดีกว่า นอกนั้นไม่มีเลย มันมีแค่บ้านและเอารูปไปแขวนบ้านมันไม่ใช่บ้าน ที่แยกเป็นแกลเลอรี่ ที่นึกออกไม่มีเลยมันน่าจะมีของพี่พรหมมาน่าจะมีแล้ว แต่ของพี่แกก็เหมือนเป็นร้านขายของ เป็นบ้านและมีบ้านขายของ ผมทำทีหลังไม่ถึงว่ามีกี่แกเลอรี่ ถือว่าทุกคนก็ไม่มีแกลเลอรี่ เพราะว่ามันเหมือนว่าพวกนี้มันเป็นรุ่นราวคราวเดียวกันมันก็ประสบผลสำเร็จใกล้ ๆ กัน มันยังไม่มีเงิน ของผมมันเกิดจากปัญหาจริงๆแล้วตัวอย่างมันอยู่ลำพูนคือบ้านพี่ประสงค์ที่มีแกลเลอรี่ชัดเจนที่สุด น่าจะเป็นบ้านพี่ประสงค์มากกว่า เท่าที่ผมคิดได้ที่เป็นแรงบันดาลใจของผมทำให้เรารู้สึกว่าอยากจะมีแบบนั้น พอมาเชียงรายมีพี่พรหมมาก็มีบ้านและแขวนรูปเป็นกึ่งๆแกลเลอรี่อยู่ในบ้านเพราะว่ามันมีห้องนอนซุกอยู่ ทั้งหมดก็เป็นบรรยากาศของการติดรูปเป็นโถงใหญ่เลย บ้านพี่พรหมมามีห้องนอน อยู่ข้างบนหลังนี้เป็นบ้านเก่าผมสร้างเสร็จ ผมกับอาจารย์ฉลองใครเริ่มก่อนไม่แน่ใจ อาจจะเป็นบ้านผมก็ได้ มันไล่ ๆ กัน ผมก็ไม่รู้ว่าใครเสร็จก่อน แต่ผมเปิดก่อนเพราะผมเป็นคนที่เปิดหลังแรกคือบ้านศิลปินคือบ้านผมหลังแรก แต่ถ้าจะเป็นแกลเลอรี่ที่สมบูรณ์แบบ ไม่มีห้องนอนเป็นของเจ้าของบ้านเลยบ้านผมน่าจะเป็นหลังแรก อันนี้ไม่แน่นะอาจจะมีคนอื่นแต่เท่าที่คิดออกเรายังไม่ได้คิดถึงเรื่องนี้เลย ผมสร้างเสร็จ พี่เสงี่ยมและพี่ตั้มก็ทยอยทำ ลงดอยมาก็มาทำแกลเลอรี่ พี่พรมมาก็มาทำข้างนอกบ้านทีหลังแต่แยกห้องนอน แต่จริงๆ พี่พรหมมาก็ปรับบ้านเป็นแกลเลอรี่ หน้าตามันก็ติดรูปได้เยอะ เป็นแกลเลอรี่ที่ดีที่สุด มีห้องโชว์งาน คือบ้านแกอยู่ข้างหลังมันจะเชื่อมกัน แม้กระทั่งในปัจจุบันมีแกลเลอรี่อยู่หลังหนึ่ง มีที่นอนก็ทำเป็นแฝดกัน เหมือนเป็นที่อยู่ด้วยกันแต่ของผมที่โดดๆหลัง แต่ของผมน่าจะเป็นหลังแรกที่ทำ แล้วธีรยุทธก็ทำตามมา หลังจากกุ้งมาทำบ้านพี่ ของผมทำปี ๕๔ เมื่อทำบุญแต่ก่อนหน้า ๒ ปี ประมาณปี ๕๒ แล้วเปิดปี ๕๔ พอดีเขาเปิดบ้านศิลปิน บ้านพี่ก็สร้างเสร็จพอดีแต่ก็ไม่ได้มีแผนว่าจะเปิดเป็นบ้านศิลปิน เราตั้งใจที่จะทำอยู่แล้วความฝันที่จะทำแกลเลอรี่มาตั้งนาน เราเห็นพี่ประสงค์ พี่พรมมาทำ ตอนแรกเรามาอยู่กับแม่ เราก็จะเอาบ้านหลังนั้นทำแต่ว่าเขาดีไซน์มาอย่างนั้น มันทำไม่ได้เราก็เลยทำอีกหลังหนึ่ง คือหลังที่นอนอยู่นั่นแหละ แต่พอมีลูกมีครอบครัวของมันเยอะขึ้นมันเลยรก เวลามีคนมาเยอะๆก็ได้ทำความสะอาดตลอดเวลาก็เลยเกิดแกลเลอรี่ที่อยู่ปัจจุบันนี่แหละขึ้นมาเป็นแกลเลอรี่โดด ๆ ที่จะไม่มาเขียนรูป เอาไว้

---

[๒๙] สัมภาษณ์ สมลักษณ์ ปันติบุญ อาชีพ ศิลปินอิสระ ๒๘ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒

โชว์รูปอย่างเดียว เลยเห็นปัญหาเลยว่า การทำแกลเลอรี่อย่างเดียวนั้น ควรจะแบ่งออกจากที่พักอาศัย ไม่ควรจะมายุ่งเกี่ยวกัน ควรจะอยู่เป็นเอกเทศก็เลยสร้างขึ้นมาเป็นอีกหลังหนึ่งเลยที่ไม่มีห้องนอนของตัวเอง มีห้องรับแขกและห้องนอนแขก แต่ตัวเองไม่ไปทำงานตรงนั้น ที่นั่นจะมีแต่ห้องแกลเลอรี่ทั้งนั้น แกลเลอรี่โดดๆ อาจเป็นหลังแรก และของพี่พานทองน่าจะทำก่อนของผม เพราะแกมาอยู่ไล่เลี่ยกับผม น่าจะเป็นแกมากกว่า พอเรามาทำเราได้ไอเดียจากรุ่นพี่ที่เชียงใหม่ เรารู้สึกชอบ มันโล่ง แล้วติดตั้งรูปได้ แต่พอมาอยู่จริงแล้ว มันไม่พอกับพื้นที่และปนกันมันก็รก ดังนั้น ก็เลยต้องสร้างใหม่ สรุปของผมน่าจะเป็นหลังที่ ๒ ไม่ใช่หลังแรก ใช่ๆ เป็นคำถามที่แปลกผมก็งงเช่นกัน สรุปแล้วก็คือ การทำบ้านของเราก็ได้รับแรงบันดาลใจจากศิลปินยุโรปอย่างเช่น โมเน่ ดาวินชี่ที่ มีบ้านและแกลเลอรี่เป็นของตัวเอง แต่ถ้าเห็นความเป็นจริง คือ พี่ประสงค์นั่นแหละที่เรารู้สึกชอบและอยากมีแบบนั้นที่มีห้องโชว์งาน จริงๆ ไม่ได้กะให้คนมาท่องเที่ยวนะ จริงๆ แค่รับแขกเพียงเท่านั้น การเป็นบ้านศิลปินจะเป็นที่เที่ยวนั้นไม่เคยมีในหัวคิดผมเลย แค่มีที่เขียนรูปมี่ที่แขวนงานก็พอ คนที่มาซื้อรูปมาดูก็พอ จริงๆแล้วแค่อยากมาอยู่กับครอบครัวเท่านั้นเองในวีถีชีวิตที่ตัวเองเกิด ได้อยู่ใกล้ชิดกับญาติพี่น้องที่มันอบอุ่น”[๓๐]

อภิรักษ์ ปันมูลศิลป์ กล่าวถึงแนวคิดในการทำบ้านศิลปิน ว่า “เราต้องมีพื้นที่ของตัวเองเป็นมุมมองง่ายๆ แต่ในมุมกว้าง คือ เราได้ช่วยกันผลักดันในเรื่องของการที่อยากจะให้เชียงรายของเราเป็นหอศิลปะร่วมสมัย เมื่อ ๑๔-๑๕ ปีก่อน ตั้งแต่พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ยังไม่ถึงแก่อสัญกรรม ท่านก็ยังมาเป็นประธานเปิดงานให้เราที่หอศิลป์แห่งชาติ ก็เพื่อผลักดันให้มีหอศิลป์เกิดขึ้น หอศิลป์เปรียบเสมือนบ้านของศิลปินบ้านของผลงานศิลปะที่เอาไว้โชว์แขกบ้านแขกเมือง นั่นคือในมุมมองกว้าง จนถึงประมาณปี ๒๕๕๕ เราได้ร่วมการก่อตั้งขัวศิลปะ จากจุดเริ่มต้นกองทุนศิลปินเชียงราย ต่อมาเป็นสมาคมขัวศิลปะ ตรงนั้นเป็นภาพรวมเปรียบเสมือนดอกไม้ดอกใหญ่ เป็นศูนย์รวมของบ้านศิลปินทุกคน ที่จะเอาผลงานของตัวเองไปร่วมจัดแสดง ร่วมกิจกรรม ซึ่งกันและกัน ในขณะเดียวกันตัวที่เป็นบ้านหรือหอศิลป์ส่วนตัวของศิลปินก็มีความสำคัญยิ่งเช่นกัน ไม่ใช่พากันทำแต่หอศิลป์ส่วนรวมจนไม่ได้ทำของตัวเอง เส้นทางของคนทำศิลปะก็คือต้องมีพื้นที่ของตัวเอง ผมเองมีโอกาสได้เดินทางไปทั่วโลก หลายที่ที่เดินทางไปก็ชอบที่จะเที่ยว Museum ที่เป็นภาพรวมของประเทศนั้นๆ ในขณะเดียวกันก็ชอบที่จะเดินทางไปบ้านของศิลปินหรือหอศิลป์ของศิลปินในประเทศนั้นๆ เช่นกันไม่ว่าจะที่ประเทศจีนหรือญี่ปุ่น ชื่อ ซูมิดะ มิวเซียม ถือว่าเป็นของคาซูโอะ โฮะกุไซ ซึ่งเป็นศิลปินชื่อดังของญี่ปุ่น ที่มีผลงานที่สั่นสะเทือนไปทั่วโลกคือภาพที่ชื่อคลื่นยักษ์ นอกชายฝั่งคานากาวะ ซึ่งทรงอิทธิพลต่อไปยังศิลปินฝั่งยุโรปด้วยซ้ำไป ในขณะเดียวกันที่ผมได้ไปใช้ชีวิตอยู่ในยุโรปที่ชื่นชอบที่สุด การเดินทางไปเที่ยวมิวเซียม และบ้านแต่ละที่ของศิลปินตามรอยไปหลายคนมาก ไม่ว่าจะเป็นเลโอนาร์โด ดาวินชี โกแกง โดยเฉพาะ วินเซนต์ แวนโก๊ะ และโคลส โมเน่ ที่เป็นศิลปินในดวงใจของผม บ้านที่เป็น

---

[๓๐] สัมภาษณ์ ทรงเดช ทิพย์ทอง, อาชีพ ศิลปินอิสระ, ๒๓ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๖๒.

บั้นปลายของชีวิต วินเซนต์ แวนโก๊ะ เราจะเห็นเลยว่า การจัดการของศิลปิน ทำไมศิลปินบางคนประสบผลสำเร็จในตอนที่มีชีวิตอยู่ ทำไมศิลปินบางคนไม่ประสบความสำเร็จในตอนที่มีชีวิตอยู่ มันขึ้นอยู่กับการจัดการทั้งหมดเลย วินเซนต์ แวนโก๊ะ บั้นปลายชีวิตไม่มีเงินในการเช่าบ้านเองในกรุงปารีส ต้องผกตัวเองออกมานอกกรุงปารีสแล้วไปเช่าบ้านอยู่ในชานเมือง เป็นบ้านน้อยๆ อยู่ใต้หลังคา ตรงนี้มันทำให้เราสะท้อนในใจว่า ถ้าเราอยากจะเป็นศิลปินระดับโลก เราจะต้องทำหรือขับเคลื่อนอย่างไร วางแปลนตัวเองยังไง ซึ่งเมื่อผมได้วาดรูปได้เที่ยวได้ซึมซับที่บ้านของโมเน่ ชื่อเมือง Jewelry ที่ชานกรุงปารีส รู้สึกประทับใจมากๆ ข้อดีของเมืองฝรั่งอย่างหนึ่ง คือ เขาเก็บทุกสิ่งอย่างไว้เหมือนเดิม ไม่ว่าจะส่งต่อให้ลูกหลานก็ยังเก็บไว้เหมือนเดิมทุกอย่าง มุมไหนที่ศิลปินนั่งวาดรูปอยู่ก็ยังเป็นแบบนั้นอยู่ มุมไหนที่แสดงงานก็ยังเก็บไว้อยู่ สวนของโมเน่เป็นอย่างไรก็ยังปรับให้เป็นอย่างเดิม ไม่ต้องไปสร้างเสริมเติมแต่งทำให้เป็นอย่างเดิมให้มันไม่ทรุดโทรมไปกว่านี้ เพราะฉะนั้นแล้ว เราจะเห็นได้เลยว่าแม้แต่สระบัวของโมเน่ ก็ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของหอศิลป์ของบ้านที่ Jewelry นี่ เขาเรียกว่า วอเทอร์เรียลรีส ที่ว่าโมนี่ใช้ชีวิตในการเขียนรูปบั้นปลาย มันเป็นเสน่ห์ที่ผมได้ซึมซับแล้วนำมาปรับใช้ในหอศิลป์ของตัวเอง นั่นหมายความว่า หอศิลป์ของผมนั้น ผมชอบในการรับเพื่อนฝูงโดยเฉพาะผมชอบที่จะคุยคบค้าสมาคมกับคนหลากหลายอาชีพ ไม่ใช่เพียงแค่ศิลปินอย่างเดียว สุภาษิตจีนเรียกว่า “อ่านหนังสือหมื่นเล่มก็ไม่เท่าเดินทางหมื่นลี้ เดินทางหมื่นลี้ก็ไม่เท่าคบสหายหลากหลาย” การคบสหายหลากหลายทำให้ชักนำเราไปในสิ่งที่ดีงามหลากหลายวิธีการอาชีพ นั่นคือสิ่งที่ผมใช้กับการเดินทางทำให้ได้วิธีคิดของศิลปินแต่ละคน เพราะฉะนั้นเมื่อนำมาทบทวนกับตัวเอง ผมก็เลยต้องสร้างบ้านให้เป็นเรา จะเห็นว่าบ้านดำมีแล้ว หากสร้างสีดำอีกนั้นตายแน่ ในขณะเดียวกันบ้านขาวหรือวัดขาวที่เป็นบ้านของศิลปินแห่งชาติของเรา พี่เหลิมของเรานั้น ซึ่งเราเห็นมีเอกลักษณ์ชัดเจนมาก ในขณะเดียวกันเมื่อเรามองพี่น้องศิลปินของเราแต่ละคนก็มีความหลากหลายของตัวเอง แต่เมื่อมองกลับมาที่ตัวเองในมุมมองของผม ถ้าเราอยากจะเป็นศิลปินที่ยิ่งใหญ่ของประเทศของโลกเราจะต้องศึกษาจากบุคคลที่เขาประสบผลสำเร็จของตัวเองในระดับประเทศ นั่นคือสิ่งที่ผมเรียนรู้มาโดยตลอด เพราะฉะนั้น เมื่อจะทำบ้านตัวเองเราจะหาจุดเด่นจุดด้อย สำคัญถ้าเราคิดไปเรื่อย มันก็จะไม่มีความพิเศษของการเป็นศิลปิน ผมเลยย้อนกลับมามองที่ผลงานของตัวเอง งานของผมมีลักษณะของความเป็นสีสันที่สดใส แน่นอนว่ามันมีความหลากหลายสีมาก ก็รู้สึกว่าเราจะต้องตั้งชื่อบ้านเราว่าบ้านหลายสี ออกมาจากที่งานของเราชัดเจนเลย เพราะฉะนั้นอาคารหลังนี้ ผมเอาไว้เป็นที่รับแขก ชั้นที่เรานั่งตรงชั้น ๒ ก็จะเป็นในส่วนที่ใช้รับแขก รวมถึงในส่วนของห้องครัว จะมีลักษณะแบบกึ่งและอีกอย่างที่ผมเป็นอยู่นั่นคือ เสาร์อาทิตย์ก็จะมีเด็กๆ นักเรียนเขาก็จะมา เรียนสอนฟรีครับ เป็น workshop แบบบางทีมา ๑๐ คน บางทีมา ๒ คน ๕ คนก็จะมาเขียนรูป ทุกเสาร์อาทิตย์ถ้าผมอยู่บ้าน เขาจะมาตลอดเด็กๆ ไม่ใกล้ไม่ไกลแถวนี้ในหมู่บ้าน เป็นเด็กน้อยวัยประถมเป็นหลัก เด็กโตก็เป็นลักษณะของการมาดูงาน มาขอ

ความรู้มากกว่า ผมว่าตรงนี้มันเป็นเสน่ห์ของท้องถิ่นของคนที่จะให้กับสังคมของเรา มันเป็นเหมือนวิทยาทาน”[๓๑]

ในอนาคต บ้านศิลปินเชียงรายจะเป็นต้นแบบให้กับศิลปินอื่นๆ ในเมืองต่างๆ ได้นำไปพัฒนาต่อยอดและขยายไปสู่วงกว้าง เป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาเมืองให้น่าอยู่

สุวิทย์ ใจป้อม กล่าวว่า “ผมว่าที่นี้เป็นต้นแบบบ้านศิลปินที่เยอะที่สุด และเป็นที่นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางมาได้สัมผัสวิถีชีวิตของศิลปินได้ด้วยตนเอง แต่ถ้ามีแผนที่ มีข้อมูลในออนไลน์ คิดว่าจะทำให้ลดขั้นตอน รวดเร็ว สะดวกมากขึ้น เป็นประโยชน์กับเด็กรุ่นใหม่ ที่จะเข้ามาศึกษาศิลปิน ทั้งการท่องเที่ยว ส่งผลกระทบทางบวกมาก”[๓๒]

จากผลการศึกษาความคิดเห็นต่อการจัดทำเส้นทางบ้านศิลปินในจังหวัดเชียงราย พบว่า ส่วนใหญ่มีความเห็นด้วยว่า ควรมีแนวทางการจัดทำเส้นทางบ้านศิลปิน เพราะมีผลดีต่อการเดินทางมาท่องเที่ยวของผู้ที่สนใจด้านศิลปะให้สามารถเดินทางมาสะดวกมากขึ้น และช่วยพัฒนาเมืองเชียงรายให้เป็นเมืองศิลปะที่แท้จริง

ชัยวิชิต สิทธิวงศ์ กล่าวว่า “เป็นเรื่องดีที่จะมีหน่วยงานจัดทำเส้นทางให้รู้จักได้กว้างขวางมากขึ้น เดินทางมาบ้านศิลปินได้สะดวกรวดเร็ว” [๓๓]

สมลักษณ์ ปันติบุญ กล่าวว่า “ศิลปวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ดึงดูดเศรษฐกิจและสังคมได้ดีมาก โดยไม่ต้องลงทุนมาก เรามีศิลปินอยู่แล้ว แต่ทำให้ถูกวิธี ตรึกตรองให้ดี และควรผลักดันให้เกิดขึ้น ควรทำอย่างยิ่ง ยกตัวอย่างที่ญี่ปุ่น รายได้การท่องเที่ยวเขาดีมาก แม้เขาเป็นประเทศอุตสาหกรรม ก็รักษาสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ป่าไม้ดี น้ำดี อาหารดี ทำให้ประชาชนมีความสุข มีรายได้ อย่างเกาะนาโอชิม่า ญี่ปุ่น ตอนแรกก็ได้รับการต่อต้านจากคนในท้องถิ่น ต่อมา เมื่อมีการจัดงานแสดงศิลปะทุกปี ก็มีคนหลั่งไหลมาท่องเที่ยว ก่อให้เกิดรายได้จากการขายอาหาร เครื่องดื่ม ขนม ที่พัก และการเดินเรือ ตอนนี้คนทั่วโลกเดินทางมาท่องเที่ยวเพื่อชมงานศิลปะและสถาปัตยกรรม รวมไปถึงเดินทางมาศึกษาดูงาน ศิลปินทั่วโลกก็อยากเดินทางมาแสดงงานศิลปะที่นี่ เพราะฉะนั้น ถ้าเราจะลงทุนทำเรื่องศิลปะ บ้านเราแทบจะไม่ต้องลงทุนมาก เพราะเรามีพร้อมทั้งบ้านศิลปิน งานศิลปะ และศิลปินทั้งมีมิวเซียมที่ดี แต่ว่าสิ่งแวดล้อมต้องพัฒนาพร้อม ๆ กัน ถ้าเรามีหอศิลป์ที่ดี จะดึงศิลปินที่ดีมาปักหมุด เราจะมีการเรียนรู้ ศิลปะเราจะไม่เชย เขาจะมาขายวิชาให้เราดู เราก็จะเรียนรู้จากเขา เราก็จะบินไปแสดงงานที่เขา เยาวชนเราก็มีโอกาสได้เรียนรู้ ได้สัมผัสงานศิลปะ และเป็นแรงบันดาลใจ เขาจะเรียนต่อทางศิลปะ และกลับมาที่นี่ มาพัฒนาบ้านเกิด เพราะที่นี่มีพื้นที่ให้เขาได้อยู่ได้กิน มีหมู่มีฝูงอยู่ และศิลปะเป็นสิ่งที่ดึงดูดให้คนที่สนใจเดินทางไปเที่ยวชมไปศึกษา มีศิลปินญี่ปุ่นคนหนึ่ง ชื่อ ฮอกไซ

---

[๓๑] สัมภาษณ์ ธีรยุทธ สืบทิม อายุ ๔๙ ปี อาชีพ ศิลปินอิสระ ๒๐ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๖๒.

[๓๒] สัมภาษณ์ สุวิทย์ ใจป้อม อายุ ๕๒ ปี อาชีพ ศิลปินอิสระ ๗ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒

[๓๓] สัมภาษณ์ ชัยวิชิต สิทธิวงศ์, อาชีพศิลปินอิสระ, ๓๐ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒.

เป็นศิลปินเขียนภาพบนเพดาน มีชื่อเสียงมาก พ่อค้าคนหนึ่งจ้างให้วาดในวัด ก็มีคนติดตามไปเที่ยวชม พ่อค้าคนนี้ได้ต่อยอดธุรกิจ โดยจัดสร้างพิพิธภัณฑ์ฮอกไซ แล้วนำผลกีวีของเมืองที่มีชื่อเสียงมาก มาแปรรูปเป็นเครื่องดื่ม ขนม วางขาย ขายดีมาก นี่เป็นตัวอย่างหนึ่งที่ได้รับผลมาจากงานศิลปะ แต่ต้องทำให้บ้านเมืองให้เรียบร้อยสวยงาม และสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดี เพราะฉะนั้น ศิลปินเป็นสมบัติที่มีค่าของแผ่นดิน”[๓๔]

ชาตะ ใหม่วงค์ กล่าวว่า “เป็นสิ่งที่น่าตื่นเต้น ก็คือในเบื้องต้น ในสิ่งที่เราคิด เราทำ คนอื่นมีความรู้สึกร่วมกัน เริ่มต้นจากศิลปิน ๑๖ คน ทำเมืองให้น่าอยู่ น่าอาศัย โดยเริ่มขยายไปสู่ศิลปินอื่นๆ ในเชียงราย ให้กลายเป็นเมืองศิลปินที่แท้จริง มีการเสนอภาพจริงของการดำเนินชีวิตของศิลปิน คือศิลปินต้องอยู่เป็น และในภาพรวม เมืองเชียงรายจะเป็นเมืองน่าอยู่ เพราะศิลปะเป็นสิ่งที่กล่อมเกลาจิตใจให้งดงาม เมื่อมีสุขภาพจิตดี สุดท้ายก็จะเกิดปัญญา เมื่อมีปัญญาก็จะสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ให้ดีงามต่อไปอีก”[๓๕]

ผูกพันธ์ ไชยรัตน์ และ วรวิทย์ แสงทอง กล่าวว่า “เชียงรายขึ้นชื่อว่าเป็นเมืองศิลปะ ดังนั้นการจัดทำแผนที่ road map จึงเป็นจุดเริ่มต้นที่ดี เพราะจะทำให้คนทั่วไปได้เข้าถึงงานศิลปะได้มากขึ้น เพราะเรามีทรัพยากรบุคคลที่ทำงานศิลปะ ครอบคลุมแทบทุกพื้นที่ในจังหวัดเชียงราย”[๓๖]

ทนงศักดิ์ ปากหวาน กล่าวว่า “การทำบ้านศิลปินนั้น เส้นทางในการเชื่อมต่อและให้ได้อรรถรสในการท่องเที่ยวและเดินทางนั้น เป็นส่วนสำคัญ และควรทำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อที่จะได้ให้ผู้ที่สนใจงานศิลปะได้รับรู้ถึงความเป็นไปของชีวิตของศิลปินนั้น ว่ามีวิถีและการดำเนินชีวิตเป็นอย่างไร จะได้เข้าถึงจิตวิญญาณและตัวตนของศิลปินคนนั้นๆ ได้สัมผัส รับรู้ถึงการดื่มด่ำกับสิ่งที่จรรโลงทั้งภายนอกและภายใน และยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวอีกอย่างหนึ่ง ที่มาถึงเชียงรายแล้วต้องมาเที่ยวบ้านศิลปิน และยังเป็นการกระจายรายได้และเศรษฐกิจสู่ชุมชนนั้น ๆ ตามเส้นทางที่ผู้คนสัญจรไปดูงานศิลปะที่บ้านศิลปิน”[๓๗]

สุวิทย์ ใจป้อม กล่าวว่า “อย่างน้อย คนที่เข้ามาบ้านศิลปิน ก็สามารถเดินทางเข้ามาง่าย เพราะมี route เส้นทางให้ จากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง สามารถเช็คได้ว่าบ้านศิลปินเปิดหรือไม่ ศิลปินอยู่บ้านไหม พร้อมให้การต้อนรับหรือยัง ทำให้เร็ว คนที่อยู่กรุงเทพ ก็สามารถวางแผนการท่องเที่ยวได้”[๓๘]

---

[๓๔] สัมภาษณ์ สมลักษณ์ ปันติบุญ อาชีพ ศิลปินอิสระ ๒๘ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒

[๓๕] สัมภาษณ์ ชาตะ ใหม่วงค์ อาชีพ ศิลปินอิสระ ๑๔ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒

[๓๖] สัมภาษณ์ ผูกพันธ์ ไชยรัตน์ และ วรวิทย์ แสงทอง อาชีพ ศิลปินอิสระ และธุรกิจส่วนตัว ๑๘ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒

[๓๗] สัมภาษณ์ ทนงศักดิ์ ปากหวาน, อาชีพ ศิลปินอิสระ, ๓๐ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒.

[๓๘] สัมภาษณ์ สุวิทย์ ใจป้อม อายุ ๕๒ ปี อาชีพ ศิลปินอิสระ ๗ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒

เสงี่ยม ยารังสี กล่าวว่า “เป็นแหล่งข้อมูลให้นักท่องเที่ยว เพราะเชียงรายเป็นเมืองที่ศิลปินอาศัยอยู่มาก นักท่องเที่ยวที่มีความสนใจก็สามารถเดินทางมาเที่ยวชมได้ แต่กลุ่มที่เข้ามาก็จะเป็นกลุ่มที่สนใจจริงๆ และมีความสนใจเฉพาะเช่น สนใจศิลปะลายไทย อย่างของผมก็จะเป็นภาพวิวทิวทัศน์ คนที่สนใจในแต่ละอย่างก็จะท่องเที่ยวไปตามความสนใจเฉพาะ คงจะเดินทางหมดทุกบ้านไม่ได้ในเวลาที่จำกัด”[๓๙]

ทรงเดช ทิพย์ทอง กล่าวว่า “ถือว่าเป็นสิ่งที่ดีหากมีการประชาสัมพันธ์ จะได้สะดวกสบายสำหรับคนที่มาเที่ยวให้เป็นเกณฑ์ว่า ถนนเส้นนี้มันมีบ้านใครบ้าง มันจะได้วางแผนเที่ยว มีหลายเส้นทาง ว่ามีตรงไหนบ้างและอาจจะไปอยู่ใกล้กับสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ หากเส้นทางนั้น ได้มีบ้านศิลปินอยู่หลายหลัง ก็จะได้รู้เส้นทางจะเกิดความสะดวกสบายแล้วสามารถเห็นและวางแผนการเที่ยวสำหรับคนที่ไม่เคยมา และอาจจะเคยมาแล้วแล้วได้อีกหลังหนึ่งโดยที่ไม่เคยรู้มาก่อนอย่างเช่นบ้านเสงี่ยมอย่างธีรยุทธหรือบ้านพี่สมรักษ์อยู่ใกล้ ๆ กัน แล้วบอกกันอย่างชัดเจน บางทีก็จะวางแผนง่ายขึ้น บางทีก็อาจจะคุ้มค่ามากกว่าการมาบ้านศิลปินเพียงหลังเดียว แต่พอมีบ้านหลายหลังให้เที่ยวก็จะทำให้เพิ่มการตัดสินใจได้ง่ายขึ้น”[๔๐]

อย่างไรก็ตาม การจัดทำเส้นทางบ้านศิลปิน ยังต้องมีการพิจารณาแก้ไขปรับปรุงในหลายด้าน มีความเห็นต่างๆ ดังนี้

พรมมา อินยาศรี กล่าวว่า “ศิลปินต้องมีความพร้อมทุกๆ ด้าน ๑.มีผลงานศิลปะที่มีคุณภาพและปริมาณแสดงให้ผู้ชมเห็นแล้วประทับใจและกลับไปบอกต่อคนอื่นอีก ๒.มีห้องแสดงงานที่สะอาดเรียบร้อย ห้องสุขสะอาด ๓.มีอัธยาศัยที่ดี ต้อนรับแขกผู้มาเยือนด้วยความเป็นกันเอง ๔. ถ่ายทอดวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นให้แขกผู้มาเยือนได้เข้าใจ”[๔๑]

ศรีวรรณ เจนหัตถการกิจ กล่าวว่า “มีความพร้อมอยู่แล้ว แต่ไม่ได้เปิดเป็นทางการ ค่อยๆ เป็น ค่อยๆ ไปตามอัตภาพ คนที่มาเยี่ยมชม ก็จะรู้จักกัน แล้วเราก็อายุมากแล้ว ขาก็ไม่ค่อยดี บางครั้งก็ไม่สามารถออกไปต้อนรับได้ ก็ให้เดินมาหา พูดคุยกัน บางครั้งถ้ามีคณะใหญ่จากหน่วยงานราชการอย่าง ปตท. มาเราก็ออกไปต้อนรับบ้าง ส่วนใหญ่ติดตามมาจากเฟซบุ๊คบ้างก็เข้ามาเดินชมตามสบายอย่างเป็นกันเอง”[๔๒]

พานทอง แสนจันทร์ กล่าวว่า “ถ้าสามารถทำให้เป็นเส้นทางท่องเที่ยวแบบวงกลมได้ก็จะดีที่เป็นอยู่จะเป็นแบบเส้นทางไป ไม่ต่อเนื่องกัน ต้องเลือกเส้นทางใดเส้นทางหนึ่ง อย่างบ้านผมอยู่ในอำเภอพานก็จะไกลกว่าในเมือง คนก็จะไม่ค่อยมา แต่ปัจจุบันเมืองพานก็จะมีบ้านศิลปินเกิดขึ้นหลาย

---

[๓๙] สัมภาษณ์ เสงี่ยม ยารังษี, อาชีพ ศิลปินอิสระ, ๗ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒.

[๔๐] สัมภาษณ์ ทรงเดช ทิพย์ทอง, อาชีพ ศิลปินอิสระ, ๒๓ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๖๒.

[๔๑] สัมภาษณ์ พรมมา อินยาศรี, อาชีพศิลปินอิสระ, ๒๗ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒.

[๔๒] สัมภาษณ์ ศรีวรรณ เจนหัตถการกิจ, อาชีพศิลปินอิสระ, ๒๘ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒.

หลัง นักท่องเที่ยวก็อาจจะเดินทางมาเพราะความคุ้มค่าที่จะมาแล้ว เพราะได้เที่ยวชมหลายที่ อย่างเมืองพานนี้ก็มีศิลปินประมาณ ๒๐ คน และที่กำลังเกิดขึ้นใหม่ คือ หอศิลป์เมืองพาน เป็นอาคารไปรษณีย์ของส่วนราชการที่มอบให้ เพราะเห็นความสำคัญของหอศิลป์ และเป็นนโยบายของเชียงรายในการพัฒนาเป็นเมืองศิลปะ แต่ก็เป็นหอศิลป์เล็กๆ ที่มีขายงานศิลปะ ของที่ระลึก ให้พอเลี้ยงตัวได้ โดยการหักค่าใช้จ่ายจากงานศิลป์ที่ขายได้ น่าจะเป็นอำเภอแรกที่มีหอศิลป์เป็นของตัวเอง ซึ่งต่อไปจะกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดเชียงราย”[๔๓]

เอกพงษ์ ใจบุญ ให้ความเห็นว่า “เป็นสิ่งที่ดีและน่าส่งเสริม แต่ควรทำเส้นทางให้ครบถ้วนและสามารถใช้งานได้จริง พร้อมทั้งยังต้องสะดวกสำหรับผู้คนที่สนใจจะใช้เส้นทางนี้จริงๆ และต้องมีการจัดการและอัพเดตข้อมูลอยู่ตลอดเวลา”[๔๔]

อภิรักษ์ ปันมูลศิลป์ กล่าวว่า “ททท. บุกบ้านผมมาหลายครั้งแล้ว แต่ผมยังไม่เปิด ผมแง้มประตูเฉยๆ เหตุผลเพราะว่าส่วนตัว การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม ผมไม่ต้องการนักท่องเที่ยวลักษณะฉิ่งฉาบทัวร์ เราต้องการนักท่องเที่ยวที่สนใจเรื่องศิลปะจริง ๆ ไม่ใช่ว่าพอมาถึงปุ๊บ คุณมาถามว่าทำอะไรอยู่ วาดภาพอะไรอยู่ เสน่ห์ของการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม นักท่องเที่ยวต้องศึกษาอย่างน้อยที่สุดต้องรู้ว่าศิลปินคนนั้น ๆ ทำอะไรอยู่บ้าง อันนี้เป็นเสน่ห์ที่คุณต้องรู้บ้าง ถ้าอย่างนั้นเราต้องมานั่งตอบคำถามต่อกัน มันค่อนข้างจะยากหรือแม้แต่มีมาเพื่อจะถ่ายรูปหรือ Check In แบบฉาบฉวย ผมไม่อยากให้เป็นแบบนั้น มันเสียเวลาทั้งเขาและเสียเวลาทั้งเรา เพราะศิลปินคือคนสร้างงานศิลปะ เราไม่ได้มีเวลาที่จะต้องมานั่งยิ้ม รับแขก นั่นมันคนละอย่าง การเข้าใจในลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม จะเข้าใจในสิ่งที่ผมพูดมาก อย่างของผมที่บอกว่าเปิดนั้นจะเป็นเชิงลักษณะที่ว่า ให้ติดต่อเข้ามาก่อน ยิ่งถ้าเป็นหมู่คณะเราก็จะต้องมีการเตรียมอะไรต่าง ๆ ททท. เชียงรายหรือส่วนกลางเวลาเขามาเขาจะติดต่อมาก่อน ใครมาทำกิจกรรมอะไรต้องมีการติดต่อกันก่อนหมดเลย ถึงแม้กระทั่งคนที่จะมาดูงานหรือซื้องานก็ต้องมีการติดต่อกันก่อน ไม่ใช่ว่าคุณโผล่มามันจะไม่ได้อย่างที่คุณต้องการ อันนี้เป็นประเด็นสำคัญว่าอย่างน้อยต้องติดต่อกันก่อน ถ้าไม่ติดต่อทางโทรศัพท์ก็ inbox ทางแฟนเพจเรามาเราก็จะได้แจ้งกลับไปว่าเราสะดวกช่วงไหนยังไง เพราะว่าใจเขาใจเราบางทีคนมาก็ต้องการเจอกับศิลปินใช่ไหม ยิ่งหากมาเจอศิลปินกำลังเขียนรูปอยู่ยิ่งดี หากไม่ติดต่อกันมันก็จะไม่สะดวก”[๔๕]

พุทธรักษ์ ดาษดา มีความเห็นว่า “เป็นสิ่งที่ดีและน่าสนใจ เพราะนอกเหนือจากเรื่องของการเผยแพร่งานศิลปะแล้ว ก็ยังเป็นเรื่องของการท่องเที่ยวได้ ในแง่ของงานศิลปะที่หลากหลาย ให้ชุมชน ท้องถิ่นที่ตั้งของบ้านศิลปินได้มีโอกาสประชาสัมพันธ์ออกไปให้เข้าถึงทุกกลุ่ม ทุกเพศ และทุก

---

[๔๓] สัมภาษณ์ พานทอง แสนจันทร์, อาชีพ ศิลปินอิสระ, ๗ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒.

[๔๔] สัมภาษณ์ เอกพงษ์ ใจบุญ, อาชีพ ศิลปินอิสระ, ๒๙ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒.

[๔๕] สัมภาษณ์ อภิรักษ์ ปันมูลศิลป์, อาชีพ ศิลปินอิสระ, ๒๐ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๖๒.

วัย ให้ผู้สร้างสรรค์ผลงานและผู้เสพเข้าใกล้กัน เข้าถึงมากขึ้น แต่อาจจะเกิดผลในบางกรณีที่มีผู้คนสนใจในการเยี่ยมชมสถานที่มาพบปะกับผู้สร้างสรรค์ผลงาน อาจจะมีปัญหาเรื่องของสถานที่ การรองรับ จำนวนที่ไม่เพียงพอ การเดินทางมาหาของผู้คน ความเข้าใจคลาดเคลื่อน การติดต่อ การแจ้งนัดเจอก่อนวันที่จะมาล่วงหน้าประมาณหนึ่ง เพราะไม่อาจจะระบุวันเวลาที่ชัดเจนได้ แต่อาจจะเลือกวันและเวลาที่สะดวกไว้ หรือแจ้งวันที่ไม่สะดวกไว้ชัดเจน แต่อย่างไรก็ตาม การระบุไว้ชัดเจนก็อาจจะลำบาก เพราะผู้สร้างสรรค์ผลงานก็ต้องมีเวลาส่วนตัวในการทำงานที่มาก ๆ กว่าการมาต้อนรับแขกด้วยตัวเอง ซึ่งเป็นสิ่งที่ยากมาก”[๔๖]

การพัฒนาศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาบ้านศิลปินเป็นแหล่งเส้นทางท่องเที่ยว ผู้วิจัยได้พัฒนาแอปพิเคชั่น (Application) บ้านศิลปินเพื่อทำการรวบรวมข้อมูลของศิลปินในจังหวัดเชียงราย ซึ่งจะเพิ่มความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว และให้ความรู้เกี่ยวกับตัวศิลปินในลักษณะข้อมูลเบื้องต้น โดยมีตัวอย่างดังนี้

[๔๖] สัมภาษณ์ พุทธรักษ์ ดาษดา, อาชีพ ศิลปินอิสระ, ๒๙ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒

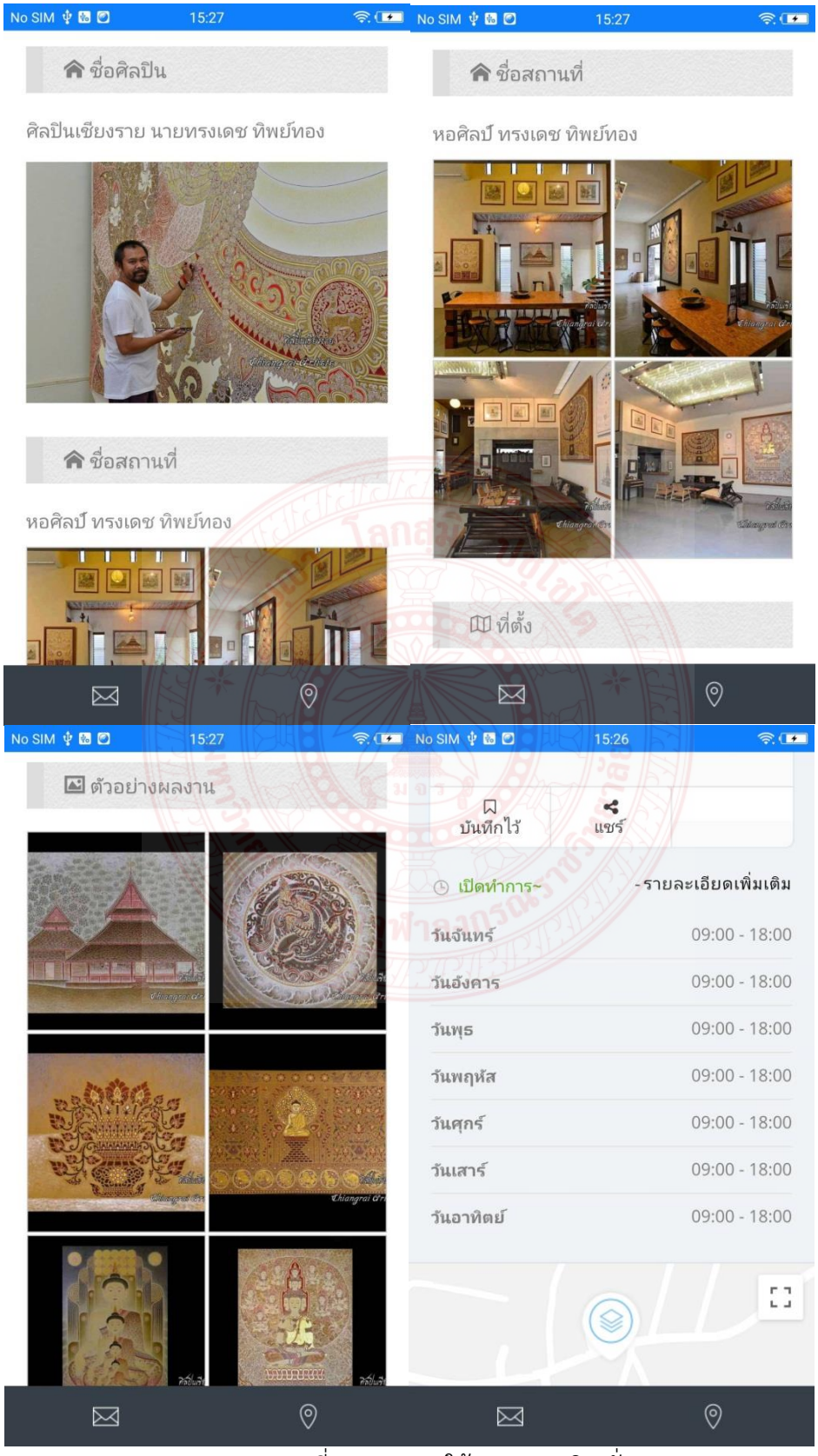

ภาพประกอบที่ ๑. ๒๙ การใช้งานแอพพลิเคชั่น

ภาพประกอบที่ ๑. ๓๐ ตัวอย่าง Application บ้านศิลปิน

๔.๒ ศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาบ้านศิลปินเป็นแหล่งเส้นทางท่องเที่ยว

จากผลการศึกษาศักยภาพในการพัฒนาบ้านศิลปินเป็นแหล่งเส้นทางท่องเที่ยว ศิลปินมีความเห็นด้วยว่า การพัฒนาบ้านศิลปินเป็นแหล่งเส้นทางท่องเที่ยวมีศักยภาพในหลายด้าน ดังนี้

๑. ศักยภาพด้านศิลปิน ชาตะ ใหม่วงค์ กล่าวว่า “ผมเชื่อว่า ศิลปินมีความพร้อมแล้ว ก็อยากเผื่อแผ่แก่คนอื่น ผมเชื่ออย่างหนึ่งว่า สิ่งหนึ่งที่จะเติบโตได้ของบ้านศิลปิน มันจะมีตะกอนอย่างหนึ่งที่จะไหลมารวมกัน เป็นตะกอนความคิดที่จะสังสรรค์กัน ถ่ายทอดหากัน เพราะคนเราไม่มีใครที่จะอยู่คนเดียวโดดๆ ในโลก ผมไม่อยากใช้คำว่า ศูนย์การเรียนรู้ อยากเป็นสถานที่หนึ่งที่ได้มาพบปะกันของผู้คนอย่างนั้นดีกว่า ”[๔๗] ส่วน ทนงศักดิ์ ปากหวาน ให้ข้อเสนอแนะว่า “๑.ศิลปินมีผลงานที่มีคุณภาพ มีคุณค่าทางอารมณ์ ความรู้สึก คุณค่าทางประวัติศาสตร์ สามารถให้คนเข้าไปสัมผัส รับรู้และรู้สึกถึงประสบการณ์นั้นๆ ตามที่ศิลปินไปประสบมา และยังเป็นแหล่งเรียนรู้ให้คนเข้าไปศึกษาและแลกเปลี่ยนแนวคิด ประสบการณ์ ๒.ตัวศิลปินเอง และสถานที่มีความพร้อมที่ให้ผู้คนได้เข้าไปศึกษาเรียนรู้ และร่วมกันทำกิจกรรมทางศิลปะ ๓.มีสิ่งแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ถูกสุขลักษณะ และ ๔.ผู้คนในชุมชนให้ความร่วมมือ และให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ที่ทำร่วมกันและทำเพื่อสังคม”[๔๘]

อภิรักษ์ ปันมูลศิลป์ กล่าวว่า “ ได้ครับ คืออันดับแรกเราเน้นตัวงานศิลปะเป็นหลักและตัวบ้านเป็นตัวเสริม มันก็จะทำให้ขายงานได้มากขึ้น สถานที่ก็ต้องส่งเสริมด้วย พอคนเข้ามาเขาก็จะบอก อย่างเช่นพอมาบ้านผมก็บอกว่าบ้านอาจารย์มองไปทางไหนมันก็สวย มองไปทางไหนมันก็งาม เพราะอะไรรู้ไหมเพราะเรา built อารมณ์ เขาเรียกว่าเราดูแลไปหมด เรามีการจัดวางไม่ใช่ว่า เราอวดตัวเองนะ เพราะว่าคนที่มีศักยภาพในการซื้อ งานศิลปะ ต้องเป็นคนที่มีความพร้อมในระดับหนึ่ง อย่างตัวของผมเองที่ชอบฟังดนตรี อาจจะเป็นดูเหมือนเวอร์วังอลังการ ไม่ใช่โชว์ให้ดูความหรูหราของผมไม่ใช่นะ การฟังจากลำโพงบอส ที่เสียงมันมีความสุขุม มันมีเสน่ห์ ผมชอบทานกาแฟ มีกาแฟสดสำหรับในการ Take care แขกไปใครมาของเรา คือทุกอย่าง บางทีเราต้องดูไม่ใช่ว่าอยากขายของเป็นแสนเป็นล้าน แต่คุณไม่ดูแลตัวเองเลยอันนี้ไม่ได้เด็ดขาด ต้องดูแลตัวเองครับ สรุปว่าเรามีความพร้อมทั้งเครือข่าย เรามีเสน่ห์ด้วยแล้วเสน่ห์ของศิลปินเชียงรายมันมีความหลากหลาย ทั้งจิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์มันมีเสน่ห์ ผมมองว่ามันมีเสน่ห์ครับ มันอาจจะเป็นวิจัยของอาจารย์อภิรักษ์คนเดียวก็ได้นะ”[๔๙]

---

[๔๗] สัมภาษณ์ ชาตะ ใหม่วงค์, อาชีพ ศิลปินอิสระ ๑๔ มิถุนายน, พ.ศ.๒๕๖๒.

[๔๘] สัมภาษณ์ ทนงศักดิ์ ปากหวาน, อายุ ๓๕ ปี อาชีพ ศิลปินอิสระ, ๓๐ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒.

[๔๙] สัมภาษณ์ อภิรักษ์ ปันมูลศิลป์, อายุ ๔๙ ปี อาชีพ ศิลปินอิสระ, ๒๐ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๖๒.

ทรงเดช ทิพย์ทอง ให้ความเห็นว่า “จริง ๆ แล้วตอนนี้ เป็นการเที่ยวแบบสะสมแบบเฉพาะแต่ถ้าจะพัฒนาต่อ มันน่าจะสามารถจัดทริปจัดทัวร์ได้เลยเพราะตอนนี้คนยังไม่รู้ว่าเที่ยวได้ แต่การพัฒนาให้เที่ยวได้ หมายถึงว่าเราจะบ่งชี้ให้คนสามารถเดินทางทางการบินอย่างเดียวมาเชียงรายโดยที่เที่ยวบ้านศิลปินเพียงอย่างเดียว และสามารถเที่ยวได้เป็น ๓ วันได้เลย คือสามารถจัดทริปบ้านศิลปินในเชียงรายมีที่หลากหลาย มีการจัดทริปแบบคล้ายเรียนหนังสือ อาจมีโปรแกรมทัวร์ เที่ยวนี้เที่ยวบ้านศิลปินแนวอิมเพรสชั่นนิสม์ จะได้สัมผัสกับศิลปินอิมเพรสชั่นนิสม์ ๕ คนของจังหวัดเชียงรายคือเสงี่ยม อภิรักษ์ ทิพย์ระวี กอล์ฟบุญมา ซึ่งมีหลายคนอาจจะพ่วงกันไปแต่ละหลังและไป workshop กับศิลปิน ไปวาดรูป ร่วมกับศิลปิน ได้ร่วมความหลากหลายกับศิลปินเป็นการสัมผัสหรืออยู่กับศิลปินเป็นทริปการออกวาดรูป บางทีนอกเหนือจากการเยี่ยมบ้านศิลปินอย่างเดียวอาจจะมีคลิปไปวาดรูปกับศิลปินหรือไปนอนในสถานที่ที่ศิลปินวาดรูป เช่นภูชี้ฟ้า หรือดอกพญาเสือโคร่งบานเราไปอยู่กับศิลปินแล้ววาดรูปด้วยกันอันนี้จะเป็นการเพิ่มมูลค่า และดึงดูดให้คนอยากมาเที่ยวมากขึ้นปกติคนอาจจะเคยมาเห็นพญาเสือโคร่งแล้ว แต่ไม่อยากมาแล้วแต่ว่าหากได้วาดรูปกับศิลปินอีกหรือได้เห็นศิลปินวาดรูป อาจจะทำให้คนอยากมาอีกได้เพิ่มมูลค่าของการท่องเที่ยวได้จริงๆแล้วมันสามารถพัฒนาได้อีกมากกับการเที่ยวบ้านศิลปิน บางทีอาจจะจัดเป็นแต่ละแนว บางบ้านเราให้นอนบ้านศิลปิน และมีการ workshop กับศิลปินก็สามารถทำได้ การไปเที่ยวต่างประเทศไปดูบ้านของโมเน่ อันนั้นยังดูแห้งกว่า เพราะศิลปินตายไปแล้ว แต่การท่องเที่ยวแบบนี้ยังดูมีชีวิตกว่า เพราะศิลปินยังมีชีวิตอยู่ ได้ไปอยู่ในเหตุการณ์เลย ไปเห็นศิลปินวาดด้วย นอกจากการสร้างศักยภาพแล้วยังเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวอีกด้วยและชุมชนก็ได้ประโยชน์ด้วยทำให้จังหวัดและแหล่งอื่นได้ประโยชน์ มันไม่ใช่แค่นี้มันยังมีศิลปินสีน้ำที่ออกไปวาดรูปนอกพื้นที่ มันก็ยังมีการจับจ่าย จริงๆ ถ้ามีการเที่ยวบ้านศิลปินมันจะมีค่าการใช้จ่ายมีการพัก ถ้ามามากก็จะมีการพักหรือล้นก็ต้องไปนอนโรงแรมและมีการกินหรือต่าง ๆ พูดง่าย ๆ ว่าถ้าล้อขยับก็จะมีค่าใช้จ่ายแน่นอน”[๕๐]

๒. ศักยภาพด้านแหล่งเรียนรู้ ชัยวิชิต สิทธิวงศ์ กล่าวว่า “มีศักยภาพในการเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรม เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางด้านศิลปะ”[๕๑] เอกพงษ์ ใจบุญ กล่าวว่า “๑.เป็นสถานที่สร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้คน ๒.เป็นสถานที่แลกเปลี่ยนมุมมองและทัศนคติในการใช้ชีวิต ๓. เป็นสถานที่เรียนรู้ศิลปะอย่างแท้จริง”[๕๒]

อย่างไรก็ตาม บางแห่งก็ควรมีการพัฒนาขึ้นจากบ้านศิลปินสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ศิลปะในแต่ละอำเภอ นริศ รัตนวิมล กล่าวว่า “อำเภอแม่สายควรมีศูนย์การเรียนรู้ศิลปะด้านประติมากรรมแกะสลัก อำเภอแม่สายเป็นพื้นที่แกะสลักพระพุทธรูปที่มีชื่อเสียงมากและทำรายได้

---

[๕๐] สัมภาษณ์ ทรงเดช ทิพย์ทอง, อาชีพ ศิลปินอิสระ, ๒๓ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๖๒.

[๕๑] สัมภาษณ์ ชัยวิชิต สิทธิวงศ์, อาชีพศิลปินอิสระ, ๓๐ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒.

[๕๒] สัมภาษณ์ เอกพงษ์ ใจบุญ อาชีพ ศิลปินอิสระ ๒๙ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒

ให้กับช่างและศิลปิน รวมกันเป็นหลายร้อยล้านบาทต่อปี แต่ไม่มีศูนย์เรียนรู้เรื่องนี้ในอำเภอแม่สาย และไม่มีงานแกะสลักที่ยิ่งใหญ่ที่มีอยู่ในอำเภอแม่สาย แต่มีงานศิลปะจากที่นี่ไปอยู่ในที่อื่นๆ ที่เขามารับซื้อไปเพราะเห็นคุณค่าของงานศิลปะ กลายเป็นว่าของดีๆ ของแม่สายไปแสดงอยู่ที่อื่นหมด ส่วนทางภาครัฐเมื่อเวลาจัดงานทีก็ระดมศิลปินช่างเอางานศิลปะเข้ามาร่วมงานที ปีละครั้ง ไม่เป็นการทำถาวร กลายเป็นสินค้าโอท๊อปค้าขายของทั่วไป ไม่ใช่งานศิลปะที่ทรงคุณค่าหรือมีราคาค่างวดสูงสมกับเป็นงานด้านศิลปะชั้นสูง ซึ่งเป็นคนละแนวทางกัน”[๕๓]

๓. ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ผูกพันธ์ ไชยรัตน์ และ วรวิทย์ แสงทอง กล่าวว่า “๑.ความสวยงามทางวัฒนธรรมที่เรามี ๒.ความร่วมมือร่วมใจของหน่วยงานในภาคส่วนต่างๆ ๓.ความสามัคคีของศิลปินในพื้นที่”[๕๔] และ พรมมา อินยาศรี กล่าวว่า “๑.จัดทำป้ายบอกเส้นทางที่ชัดเจน ๒.จัดภูมิทัศน์ของบ้านให้สะอาดเรียบร้อย ๓.ไม่มีสัตว์เลี้ยงมารบกวนเวลามีแขกมาชมงานศิลปะ”[๕๕]

พานทอง แสนจันทร์ กล่าวว่า “บ้านศิลปินสามารถพัฒนาเป็น home stay ได้ด้วย เพราะว่า ถ้าหากมีคนเดินทางมาพักแรมที่บ้านศิลปิน มีที่พัก มีอาหาร มีกิจกรรมทำ art workshop เรียนรู้ศิลปะ หรือมาใช้วิถีชีวิตร่วมกับศิลปินได้ ซึ่งบ้านศิลปินแต่ละหลังก็มีเสน่ห์ของตนเอง”[๕๖]

สมลักษณ์ ปันติบุญ กล่าวว่า “หน้าที่หลักของศิลปิน คือทำงานศิลปะให้ดี ถ้าทำบ้านศิลปินกับทำแกลเลอรี่ก็จะดีขึ้นไปอีก คือ ๑.ไม่ต้องยกเข้ายกออก เพราะติดตั้งไว้ถาวร ๒.เป็นสื่อที่สื่อสารกับศิลปิน เวลาทำงาน ก็จะเกิดพัฒนาการในการสร้างสรรค์งานศิลปะ เพราะเราจะได้เดินไปรูปแรก รูปที่สอง ว่าดีไม่ดีอย่างไร และจะได้พัฒนาขึ้นไปอย่างไร อีกอย่างเป็นการตั้งปณิธานและปวารณาตัวเองว่าจะได้ทำงาน เป็นแรงบันดาลใจของการพัฒนางานของตัวศิลปินเองอีกทางหนึ่ง และเป็นที่ต้อนรับแขก เช่น ร้านอาหาร ร้านชากาแฟ ร้านขายของที่ระลึก แต่ว่าการทำงานของศิลปินต้องทำงานควบคู่กันไป ทั้งคราฟต์และอาร์ต”[๕๗]

สุวิทย์ ใจป้อม กล่าวว่า “หลักสำคัญ คือ ชมงานศิลปะ ผลพลอยได้ คือ การค้าขายของในแกลเลอรี่ ของที่ระลึก งานศิลปะ ส่วนใหญ่ของผมจะเป็นภาพพิมพ์และหนังสือที่เป็นผลงานของผมเป็นภาพพิมพ์โปสการ์ด ถ้ามาที่นี้ก็จะได้ลายเซ็นด้วย”[๕๘]

---

[๕๓] สัมภาษณ์ นริศ รัตนวิมล, อายุ ๖๔ ปี อาชีพ ศิลปินอิสระ ๒๘ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒.

[๕๔] สัมภาษณ์ ผูกพันธ์ ไชยรัตน์ และ วรวิทย์ แสงทอง อาชีพ ศิลปินอิสระ และธุรกิจส่วนตัว ๑๘ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒.

[๕๕] สัมภาษณ์ พรมมา อินยาศรี, อายุ อาชีพ ศิลปินอิสระ, ๒๗ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒.

[๕๖] สัมภาษณ์ พานทอง แสนจันทร์, อาชีพ ศิลปินอิสระ, ๗ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒.

[๕๗] สัมภาษณ์ สมลักษณ์ ปันติบุญ, อาชีพ ศิลปินอิสระ, ๒๘ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒.

[๕๘] สัมภาษณ์ สุวิทย์ ใจป้อม, อาชีพ ศิลปินอิสร,ะ ๗ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒.

พุทธรักษ์ ดาษดา มีความเห็นเพิ่มเติมว่า “สำหรับสตูดิโอ ในการต้อนรับผู้มาเยือน สามารถเปิดต้อนรับผู้ที่สนใจและมารับแรงบันดาลใจทางด้านศิลปะจริงๆ มาแลกเปลี่ยนทัศนคติกัน และถ้าเปิดรองรับเป็นสถานที่ท่องเที่ยวแบบรองรับเป็นจำนวนมากเกินสถานที่รองรับได้ ก็อาจจะไม่เหมาะกับสตูดิโอที่ตั้งอยู่ตอนนี้ อาจจะรองรับเป็นจำนวนที่ไม่มากนัก และจัดสรรวันและเวลาที่เหมาะสมตรงกัน เหมือนอย่างที่ได้ต้อนรับแขกที่มา ไม่อยากให้เปิดสถานที่แล้วให้ภาพลักษณ์ที่ออกไปเป็นแค่จุดถ่ายภาพ และเช็คอินเพียงอย่างเดียว การประชาสัมพันธ์ออกไปที่คลาดเคลื่อนอาจจะทำให้เกิดความเข้าใจผิดได้ในบางกรณี บางสถานที่ไม่ใช่คาเฟ่ หรือแต่ละสถานที่มีบรรยากาศ และทิศทางการโปรโมทในแบบของตัวเองที่แตกต่างกัน”[๕๙]

อย่างไรก็ตาม เสงี่ยม ยารังษี มีความเห็นว่า “เรื่องนี้ ต้องเริ่มจากการที่มีคนเข้ามาท่องเที่ยวและมาเยี่ยมเยือนก่อน สิ่งอื่นๆ ก็จะตามมา เช่น ร้านอาหาร ร้านกาแฟ ที่พักค้างแรม ก็จะเป็นสิ่งที่ตามมาทีหลัง”[๖๐]

จากการศึกษาความพร้อมในการพัฒนาบ้านศิลปินเป็นแหล่งเส้นทางท่องเที่ยว ส่วนใหญ่มีความเห็นเกี่ยวกับปัญหาด้านต่างๆ ดังนี้

๑. ความพร้อมด้านงบประมาณ ชัยวิชิต สิทธิวงศ์ กล่าวว่า “มีความพร้อมทุกด้าน อยากให้มีหน่วยงานหางบประมาณมาสนับสนุนบ้าง” [๖๑] ทรงเดช ทิพย์ทอง ให้ความเห็นว่า “จริง ๆ แล้ว บ้านศิลปินนั้นมีความพร้อม แต่ควรพัฒนาคือทางจังหวัดนั้นควรจะส่งเสริมเรื่องการทำป้าย คือจังหวัดอาจจะไม่ต้องเอางบประมาณมาให้ แต่ไปเคลียร์ ไปทำป้ายมาให้และประชาสัมพันธ์ให้ ซึ่งจังหวัดกำลังทำอยู่ เป็นสิ่งที่โอเค แต่ป้ายมันยังเป็นป้ายในบ้านจริง ๆ แล้ว ถ้าจะให้เป็นอย่างให้กับศิลปินรุ่นใหญ่ทำดีๆ ที่บ้านขึ้นมา ก็จะทำให้รุ่นเล็กพยายามถีบตัวเองขึ้นมา โดยธรรมชาติของความสำเร็จ เจริญรอยตามรุ่นพี่แต่สิ่งที่ศิลปินขาดนั้นก็คือป้ายบอกทางอยู่ในที่ต่าง ๆ ภาครัฐยังไม่ได้ให้ความสำคัญ ยังไม่เชื่อมโยงกับทุกองค์กร หน่วยงาน อย่างจังหวัดกระบี่ เขามาดูงานกับเรา มาทุกองค์กร ผังโยธาจังหวัด ทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับงานเทศบาลจังหวัด เพื่อเข้าใจศิลปะทั้งหมด แต่อย่างเชียงรายนั้น พอจังหวัดมาปักป้าย แต่โยธาก็มารื้อ ซึ่งหายไปหลายบ้านแล้วแต่ยังไม่รู้ว่าใครเป็นคนทำ ดังนั้นจริง ๆ อยากให้จังหวัดเป็นผู้ปักให้ เพราะข้อดีอีก ๑ อย่าง คือเราไม่ต้องเสียภาษี แต่ถ้าศิลปินปักเอง เดี๋ยวเทศบาลก็มาเก็บเงินหรือทางหลวงด้วย ทั้ง ๆ ที่บ้านศิลปินหรือหอศิลป์ก็ไม่ได้เปิดเป็นเชิงธุรกิจล้วน ๆ ส่วนใหญ่จะทำเป็นวิทยาทาน แก่เด็ก ๆ นักเรียนนักศึกษา หรือผู้สนใจในชุมชน เป็นแหล่งเรียนรู้เป็นแหล่งสร้างแรงบันดาลใจที่เป็นสิ่งที่ไม่ได้เป็นธุรกิจแบบ ๑๐๐% ที่เพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวมแต่องค์กรท้องถิ่นนั้นไม่เข้าใจพอมีป้าย ก็มาวัดพร้อมคำนวณเป็นตัวเงินขึ้นมา ถือเป็นเรื่อง

---

[๕๙] สัมภาษณ์ พุทธรักษ์ ดาษดา, อาชีพศิลปินอิสระ ๒๙ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒.

[๖๐] สัมภาษณ์ เสงี่ยม ยารังษี, อาชีพศิลปินอิสระ ๗ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒.

[๖๑] สัมภาษณ์ ชัยวิชิต สิทธิวงศ์, อาชีพศิลปินอิสระ, ๓๐ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒.

ธุรกิจทั้งหมด ดังนั้น เรื่องป้ายถือว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ สรุปแล้วคือภาครัฐควรจะเข้ามาดู จะได้มีเอกภาพ อีกอย่างหนึ่งหากศิลปินทำป้ายแบบของใครของมัน อาจจะไม่เหมือนกันไม่สวย ไม่เป็นสัญลักษณ์ หากภาครัฐมาทำให้ก็จะมีเอกลักษณ์ เวลานักท่องเที่ยวมาก็จะมีความคุ้นชิน หากเห็นป้ายแล้วเห็นป้ายบ้านศิลปินและสามารถไปเที่ยวได้นานไปคนก็จะถามหรือรู้ว่าป้ายนี้มีขึ้นสำหรับบอกถึงบ้านศิลปิน ที่เที่ยวได้ หากว่ามีจำนวนมาก มันจะเกิดการเรียนรู้และเป็นข้อดีกับศิลปินที่จะประชาสัมพันธ์บนเส้นทางบ้านเรา นานไปคนก็จะจำ ป้ายแบบนี้คือป้ายบ้านศิลปินและเที่ยวได้ นักท่องเที่ยวบางคนก็จะงง ว่านี่คือป้ายอะไร มันก็จะเกิดการเรียนรู้ จะเป็นผลดีแก่ศิลปินในการที่จะประชาสัมพันธ์”[๖๒]

๒. ความพร้อมด้านสถานที่ ชาตะ ใหม่วงค์ กล่าวว่า “เรามีความพร้อม แต่ก็มีข้อจำกัด เพราะเราทำมา ๓-๔ ปี เราก็เชื่อว่า เรามีความพร้อมระดับหนึ่ง แต่ก็ต้องมีข้อจำกัดว่า สถานที่ตรงนี้จะรองรับได้ขนาดไหน ถ้าจำนวนมากเกินก็จะรับไม่ไหว เพราะจะให้พร้อมสมบูรณ์เหมือนการทำธุรกิจไม่ได้ ที่จะตอบสนองความต้องการของทุกคน คงเป็นไปไม่ได้ เพราะเราไม่ใช่สถานบริการ เพราะฉะนั้น คนที่เข้ามาก็ต้องทำใจในระดับหนึ่งว่า เป็นบ้านศิลปินไม่ใช่โรงแรม รีสอร์ท”[๖๓]

พุทธรักษ์ ดาษดา กล่าวว่า “พร้อมในการพัฒนาในระดับหนึ่ง เมื่อมีแขกมาเยือนก็อยากจะพัฒนาสถานที่ของตัวเองให้ดีขึ้นเรื่อยๆ ให้สะอาดและเหมาะสมกับสถานที่อยู่เสมอเท่าที่จะทำได้ ในส่วนของสตูดิโอจะมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ให้ดูน่าสนใจอยู่ตลอดเวลา และรองรับผู้มาเยือน แต่บางครั้งก็อาจจะมีปัญหาเรื่องแผนที่ การจอดรถ ที่จอดรถ และอาจจะเปิดรับแขกได้จำนวนที่จำกัด และช่วงเวลานัดเจอ”[๖๔]

เอกพงษ์ ใจบุญ กล่าวว่า “มีความเป็นไปได้มาก หากมีการส่งเสริมอย่างจริงจังและต่อเนื่องของบุคลากรและงบประมาณ ควรพัฒนา ๑.เป็นการท่องเที่ยวระยะยาวที่เป็นกลุ่มคนที่ชื่นชอบงานศิลปะอย่างแท้จริง ไม่เน้นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาแต่จะถ่ายรูปและก็ไปยังไม่ได้ซึมซับงานศิลปะใดๆ เลย ๒.ความพร้อมของสถานที่และศิลปินในการบริหารจัดการพื้นที่และการเปิดรับผู้คน ”[๖๕]

๓. ความพร้อมด้านเส้นทาง ทนงศักดิ์ ปากหวาน กล่าวว่า “มีความพร้อมในระดับหนึ่งทั้งด้านผลงานศิลปะ อาคารสถานที่ หอศิลป์ สตูดิโอสร้างสรรค์ผลงาน ที่พักไว้รองรับสำหรับนักท่องเที่ยวและผู้สนใจศิลปะบางท่านที่อยากจะสัมผัสบรรยากาศ และร่วมกิจกรรมสร้างสรรค์งานศิลปะ รวมทั้งเสวนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันกับศิลปิน เส้นทางการเดินทางไปมาสะดวก ไม่ห่างไกลจากตัวเมืองมากนัก ใช้เวลาเดินทาง ๒๐ ถึง ๓๐ นาที แต่สิ่งที่ควรพัฒนา คือ การทำแผนที่ให้

---

[๖๒] สัมภาษณ์ ทรงเดช ทิพย์ทอง, อาชีพ ศิลปินอิสระ, ๒๓ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๖๒.

[๖๓] สัมภาษณ์ ชาตะ ใหม่วงค์ อาชีพ ศิลปินอิสระ ๑๔ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒

[๖๔] สัมภาษณ์ พุทธรักษ์ ดาษดา, อาชีพศิลปินอิสระ ๒๙ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒.

[๖๕] สัมภาษณ์ เอกพงษ์ ใจบุญ อาชีพ ศิลปินอิสระ ๒๙ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒

คนได้เข้าถึงได้ง่ายและมีหลายช่องทางให้มากกว่านี้ มีงบประมาณสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์ และของใช้ที่สิ้นเปลือง พัฒนาแหล่งชุมชนและสภาพแวดล้อม ๒ ข้างทางระหว่างบ้านศิลปินแต่ละตามเส้นทางให้ดูเรียบร้อยสวยงาม พร้อมที่จะลงไปถ่ายรูปได้ทุกเมื่อ”[๖๖]

๔. ความพร้อมด้านศิลปิน นริศ รัตนวิมล กล่าวว่า “ในพื้นที่เองก็มีช่างศิลปิน ประมาณ ๑๐ แห่งที่คิดว่าสามารถจะแสดงโชว์ได้ แต่คนเหล่านี้ก็มีรายการสั่งของสูงมาก ก็อาจจะไม่มีเวลาทำงานด้านนี้ อีกอย่างช่างศิลปินเหล่านี้ก็มีรายได้หลักจากงานที่ทำอยู่แล้ว ก็อาจจะไม่เห็นความสำคัญที่จะมาทำศูนย์เรียนรู้อีก”[๖๗]

เสงี่ยม ยารังษี กล่าวว่า “ที่บ้านเป็นที่ทำงาน เป็นพื้นที่ส่วนตัว การที่เข้ามาของนักท่องเที่ยวจะต้องนัดหมายมาก่อน ส่วนคนที่เข้ามาก็ต้องมีความสนใจและมีข้อมูล และตั้งใจมา การจัดเตรียมพื้นที่ก็จะเน้นที่ความสะอาดเรียบร้อยของศิลปิน ไม่ให้รกรุงรังให้สามารถรับแขกได้ ในยุคปัจจุบัน ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีก็ทำให้ศิลปินมีชื่อเสียงโด่งดังได้เร็วขึ้น ไม่เหมือนยุคของผม กว่าจะมีคนรู้จักได้ใช้เวลาเป็นสิบปี เพราะช่องทางสื่อมันน้อย ต้องเดินทางจัดแสดงผลงานจนเป็นที่รู้จัก”[๖๘]

๕. ความพร้อมด้านนักท่องเที่ยว พานทอง แสนจันทร์ กล่าวว่า “สิ่งที่ขาดก็คือ คนที่มาท่องเที่ยว ขาดการประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานองค์กรที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการสนับสนุนจากภาครัฐ เพราะเมื่อเชียงรายมีบ้านศิลปินที่มีความพร้อม แต่ยังไม่ได้รับการสนับสนุนในเรื่องงบประมาณให้กับบ้านศิลปิน ในเรื่องค่าน้ำ ค่าไฟ อาหารว่าง ในกรณีมีนักเรียนนักศึกษามาศึกษาเรียนรู้ ภาครัฐควรมาสนับสนุน เพราะลำพังศิลปินเองก็ทำงานมาระดับหนึ่งแล้ว ในการเปิดบ้านให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สามารถเข้าชมฟรี ไม่ได้เก็บค่าใช้จ่ายใดๆ ที่ผ่านมา ทำแต่ไม่ต่อเนื่อง เรายังขาดคนที่เข้ามาช่วยผลักดันอย่างจริงจัง”[๖๙]

สุวิทย์ ใจป้อม กล่าวว่า “มีความพร้อม ตอนแรกคิดว่า ไม่ค่อยพร้อม แต่ก็มีคนเข้ามาก็สามารถให้การต้อนรับได้ เชื่อว่า ถ้าเราตั้งใจทำ ไม่ว่าบ้านหลังไหนก็สามารถทำได้ รีโนเวทขึ้นมาก็ทำได้ ขอให้ศิลปินมีใจยินดีต้อนรับขับสู้ก่อน แต่ศิลปินบางคนก็มีนิสัยเก็บตัวเงียบ แต่เราก็อาจจะมีการให้ความรู้เกี่ยวกับหลักการต้อนรับให้ดีขึ้น”[๗๐]

---

[๖๖] สัมภาษณ์ ทนงศักดิ์ ปากหวาน, อาชีพ ศิลปินอิสระ, ๓๐ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒.

[๖๗] สัมภาษณ์ นริศ รัตนวิมล อายุ ๖๔ ปี อาชีพ ศิลปินอิสระ ๒๘ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒

[๖๘] สัมภาษณ์ เสงี่ยม ยารังษี, อาชีพศิลปินอิสระ ๗ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒.

[๖๙] สัมภาษณ์ พานทอง แสนจันทร์ อาชีพ ศิลปินอิสระ ๗ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒

[๗๐] สัมภาษณ์ สุวิทย์ ใจป้อม อายุ ๕๒ ปี อาชีพ ศิลปินอิสระ ๗ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒

๔.๓ เครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์บนเส้นทางของบ้านศิลปินล้านนา

จากผลการศึกษาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์บนเส้นทางของบ้านศิลปินล้านนาของจังหวัดเชียงราย มีประเด็นในการพัฒนา ดังนี้

๑. การดำเนินการกิจกรรมของเครือข่ายให้มีความต่อเนื่อง ชัยวิชิต สิทธิวงศ์ กล่าวว่า "มีการดำเนินงานปานกลาง ขาดการเชื่อมต่อประสานงานกันอย่างต่อเนื่อง ความพร้อมก็ปานกลาง ขาดการติดต่อและงบประมาณ" [๗๑] ซึ่ง ชาตะ ใหม่วงค์ มีความเห็นเพิ่มเติมว่า "ต้องมีการสร้างกติกา และมีคณะทำงานอีกชุดหนึ่งที่เป็นคนกลางจะต้องมาคุยกันในการทำการท่องเที่ยวร่วมกับกลุ่มศิลปิน อาจจะเป็นขัวศิลป์ที่จะสืบต่องานให้มีความต่อเนื่องและทำในภาพรวม"[๗๒]

ทรงเดช ทิพย์ทอง กล่าวว่า "เครือข่ายก็คือบ้านศิลปินเหมือนกันมีหลายๆ หลังจริงๆ แล้วมีความพร้อมมากครับศิลปินเชียงรายจะมีเอกภาพสนิทสนมกันมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันตลอด ถือว่าเครือข่ายเข้มแข็งมากสามารถจะร่วมกันได้ นัดกันเป็นอิมเพรสชั่นนิสม์ ๕ คนและรวมกันได้เลย อย่างเช่นศิลปะไทย อาจจะเป็นเพราะว่าทุกวันนี้เรามีขัวศิลปะเป็นศูนย์กลาง มีอาจารย์เฉลิมชัยเป็นประมุข มันจึงง่าย เรารวมกลุ่มกันมาเกิน ๑๐ ปี ก่อนที่จะมีขัวศิลปะด้วยซ้ำ อย่างที่อื่นก็ไม่มีเกิดขึ้น อย่างเช่นที่มีเชียงใหม่อาร์ตมิวเซียมก็ไม่ได้เป็นศูนย์กลางของทั้งหมด เพราะศิลปินในจังหวัดเชียงใหม่ไม่ได้มารวมตัวกันกับเชียงใหม่อาร์ตมิวเซียม แต่ศิลปินเชียงราย แทบจะร้อยเปอร์เซ็นต์หรือ ๙๙ เปอร์เซ็นต์ที่อยู่ในขัวศิลปะเชียงราย และคนที่อยู่ในต่างจังหวัดก็สามารถมาอยู่ในกลุ่มเราได้ แต่แค่ไม่เป็นสามัญเท่านั้นเอง จะเป็นสมาชิกวิสามัญ ที่สามารถมาโชว์งานหรือแสดงงานที่ขัวศิลปะกับเรา ได้มีสิทธิ์เท่ากับศิลปินเชียงรายได้ทุกอย่าง เอาผลิตภัณฑ์มาฝากขายได้ มีสิทธิถือหุ้นเหมือนศิลปินขัวศิลปะ แค่มีสิทธิ์น้อยกว่าศิลปินเชียงรายว่าไม่มีสิทธิ์เป็นกรรมการเท่านั้นเอง สมาชิกเป็นศิลปิน หรือเป็นอย่างอื่นก็ได้ เราเขียนกันไว้เพื่อไม่ให้นักธุรกิจเข้ามาบริหารแล้วทำให้ไม่ใช่เป็นอาร์ตเราจึงสงวนลิขสิทธิ์ไว้เพื่อให้ศิลปินเชียงรายได้ดูแล โดยการเสนอชื่อ หย่อนบัตรเลือกตั้งเหมือนเลือกผู้แทน"[๗๓]

๒. ความร่วมมือและการสนับสนุนจากหลายฝ่าย ทนงศักดิ์ ปากหวาน กล่าวว่า "ในฐานะศิลปินมีความพร้อมมาก เพราะศิลปินส่วนใหญ่ในจังหวัดเชียงราย ส่วนมากมีสตูดิโอหรือบ้านเป็นที่ทำงานและเก็บผลงานของตัวเอง และก็กระจายอยู่ทั่วทุกอำเภอในจังหวัด ซึ่งศิลปินแต่ละคนก็จะมีความพร้อมอยู่ในระดับหนึ่ง แตกต่างกันก็ขึ้นอยู่กับผลงาน และรูปแบบการดำเนินชีวิต ตามวิถีของตน แต่ที่เห็นได้ชัดคือศิลปินได้ใช้บ้าน ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของตัวเอง และครอบครัว เป็นสถานที่สร้างสรรค์ผลงาน ซึ่งศิลปินเป็นผู้จัดการเองทั้งหมด การที่จะสร้างเครือข่าย ต้องอาศัยปัจจัยหลาย

---

[๗๑] สัมภาษณ์ ชัยวิชิต สิทธิวงศ์, อาชีพศิลปินอิสระ, ๓๐ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒.

[๗๒] สัมภาษณ์ ชาตะ ใหม่วงค์ อาชีพ ศิลปินอิสระ ๑๔ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒

[๗๓] สัมภาษณ์ ทรงเดช ทิพย์ทอง, อาชีพ ศิลปินอิสระ, ๒๓ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๖๒.

อย่างประกอบกันจึงจะทำให้เครือข่ายมีความเข้มแข็งและยั่งยืน มีการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน รวมไปถึงคนในท้องถิ่นหรือชุมชนด้วยก็จะเป็นการเหมาะ มีกิจกรรมทางการกุศลร่วมกันเพื่อสร้างความเข้มแข็ง สามัคคี และการเสียสละเพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวม สร้างและส่งเสริมศิลปินรุ่นใหม่ให้เกิดขึ้นต่อไปอีก เพื่อสืบสานและพัฒนาต่อเป็นเหมือนประเพณีของคนทำงานศิลปะสืบไป”[๗๔]

อย่างไรก็ตาม เสงี่ยม ยารังษี มีความเห็นว่า “อุปสรรคอยู่ที่ตัวศิลปินเอง ที่ต้องพัฒนางานของตนเองให้ดี ไม่เกี่ยวกับทางภาครัฐหรือการสนับสนุนจากภายนอกทั้งหมด ถ้าในตัวศิลปินโบว์ ส่วนภาคใด ๆ ก็ช่วยสนับสนุนไม่ได้ ศิลปินต้องมีงานและงานถึง จนมีคนเข้าเสพงาน อย่างอื่นก็จะเข้ามาหาเอง”[๗๕]

๓. การพัฒนาฐานข้อมูลเครือข่ายที่ทันสมัย เอกพงษ์ ใจบุญ กล่าวว่า “ปานกลาง มีเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวที่เยอะ แต่ขาดการส่งต่อข้อมูลซึ่งกันและกัน รวมทั้งขาดแผนที่และเส้นทางที่ชัดเจน เช่น กรณีจากแหล่งท่องเที่ยวจุดหนึ่งไปอีกจุดหนึ่ง ไม่มีข้อมูลและแผนที่ชัดเจนว่าใกล้หรือไกล ใช้เวลากี่นาที มีอะไรน่าสนใจบ้าง เวลาทำการ พร้อมเปิดให้บริการหรือไม่”[๗๖]

ทรงเดช ทิพย์ทอง กล่าวว่า “ก็คือการทำป้ายให้ชัดเจนให้คนไปมาได้รู้ว่าเป็นสัญลักษณ์ว่ามีบ้านศิลปินเป็นอันดับแรกหรือแอพพลิเคชั่น เว็บไซต์ อีกหน่อยอาจจะมีธุรกิจมาสวม มี Facebook บ้านศิลปิน มีแอดมิน มีความเคลื่อนไหว เผื่อใครจะมาเที่ยวว่าเป็นอย่างไร โดยเฉพาะแอ พพลิเคชันเป็นสิ่งสำคัญ แผนที่นั้นอาจจะไม่จำเป็นแล้ว หากเราไม่ได้ไปพักอยู่ตามโรงแรมเราก็จะไม่เห็นหรือถ้ารถเราก็ไม่ได้ไปหยิบ ทางสนามบินก็จะใช้ไม่ได้ แต่แอพพลิเคชั่นมันอยู่ในมือถืออยู่แล้ว สามารถโหลดได้เลยหรือแชร์ได้เลย เพราะอยู่ในมือของทุกคน ควรทำให้เห็นชัดเจนว่ามีเครือข่าย โดยการนำเทคโนโลยีมาช่วยปรับให้เข้ากัน ไม่ใช่การปักป้ายอย่างเดียวอาจจะครอบคลุม การทำแอพพลิเคชั่น หากเราอยู่กรุงเทพฯ เราโหลดแอปบ้านศิลปินขึ้นมามันก็จะสะดวกมาก มีเส้นทางและรายละเอียดของบ้านแต่ละหลังว่าเป็นใคร ผลงานเป็นแบบไหน เราจะมาเที่ยวเองไม่ต้องซื้อทัวร์ก็ได้ วันหนึ่งสามารถเที่ยวได้กี่แห่ง เราสามารถปักหมุดได้ บ้านศิลปินบางท่านอยู่ใกล้กับสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ มันจะสามารถเพิ่มแรงจูงใจในการมาเที่ยวได้ อาจดูล่วงหน้าได้ว่าช่วงไหนศิลปินอยู่บ้านหรือไม่ ป้ายก็สำคัญเพราะสะดวกที่คนจะเห็นบางคนที่มาโดยที่ไม่มีแอป ก็อาจจะเห็นป้าย พอมีมากขึ้น ก็เกิดคำถามและเกิดความสนใจทำให้แวะเข้ามาเที่ยวได้ นี่คือการพัฒนา มันจะได้เริ่มต้นแล้วก็ยังเลือกที่จะไปพัฒนา อาจมีการจัดทัวร์เป็นทริปท่องเที่ยว และจะเป็นรายได้ของศิลปินเลยด้วยซ้ำไป ศิลปินอาจจะกลายเป็นอาจารย์สอนเลยก็ได้ การปักหมุดไว้และบ้านศิลปิน บางที่มันจะน่าสนใจอย่างเช่นบางทีตรงนั้นใกล้ถ้ำหลวง ก็สามารถเพิ่มแรงจูงใจในการมาเชียงรายได้เพิ่มขึ้น แอบพิเคชั่น ง่ายขึ้น

---

[๗๔] สัมภาษณ์ ทนงศักดิ์ ปากหวาน, อาชีพ ศิลปินอิสระ, ๓๐ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒.

[๗๕] สัมภาษณ์ เสงี่ยม ยารังษี, อาชีพศิลปินอิสระ ๗ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒.

[๗๖] สัมภาษณ์ เอกพงษ์ ใจบุญ อาชีพ ศิลปินอิสระ ๒๙ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒

แล้วคนที่จะมาเที่ยวสามารถดูข้อมูลศิลปินได้ล่วงหน้าด้วยว่าเขาอยู่บ้านหรือเปล่า บ้านอยู่ตรงไหน หรือว่างานเป็นเราวางแผนไว้ล่วงหน้าเลย เราจะมาเที่ยวเองก็ได้เราไม่ต้องซื้อทัวร์มาก็ได้เราวางแผนมาเองดูว่าเราจะเที่ยวได้กี่จุด เราสนใจบ้านใครบ้างเราก็ปรับ ตรงนี้จะเป็นตัวสำคัญ แอพพิเคชั่นนี่แหละมันจะกว้างแต่ป้ายก็คือสำคัญสะดวกมากบางทีคนที่มาโดยที่ไม่มีแอปไม่มีอะไร มันอาจจะเห็นป้ายขับรถไปก็เห็น ๔ กิโลถึง ๕ กิโลมีอีกอัน มีต่อเรื่อย ๆ ก็จะแปลกใจว่ามันคืออะไรเกิดความสงสัยและอาจจะแวะเข้าไปเที่ยวและจะได้ข้อมูลว่าอันนี้คือบ้านศิลปินอาจจะมีการสอบถามใคร ๆ ว่าคือป้ายอะไร สำหรับคนที่มาแบบไม่มีข้อมูล ด้านเทคโนโลยี คือการพัฒนาถ้าได้ทั้งสองอย่างมันก็น่าจะตอบโจทย์ได้ทั้งหมดเป็นการเริ่มต้นที่ดีในเรื่องจะพัฒนาไปถึงตัวที่จะมาต่อยอดสิ่งนั้นเป็นธุรกิจ ก็เป็นเรื่องที่ดีที่อาจจะมีบริษัททัวร์ต่าง ๆ มาจัดทริปคลิปท่องเที่ยว เป็นรายได้ประจำของศิลปินไปเลยก็ได้ จัดมาเลยมาวาดรูปทุกสัปดาห์ ศิลปินกลายเป็นอาจารย์สอนนอกจากวาดรูปแล้วอาจจะได้สอนพิเศษ ทัวร์อาจจะมาทุกสัปดาห์ หรือสัปดาห์ละกรุ๊ป หรือวันเสาร์ - อาทิตย์ เราจัดว่าอาทิตย์นี้เราจะไม่ไปไหนเราจะสอนวาดรูปจัดมา ๑๐ คน ๒๐ คนเก็บเป็นรายหัว อันนี้รายได้ก็จะเกิดกับศิลปินและก็ได้ถ่ายทอดความรู้ด้วย” [๗๗]

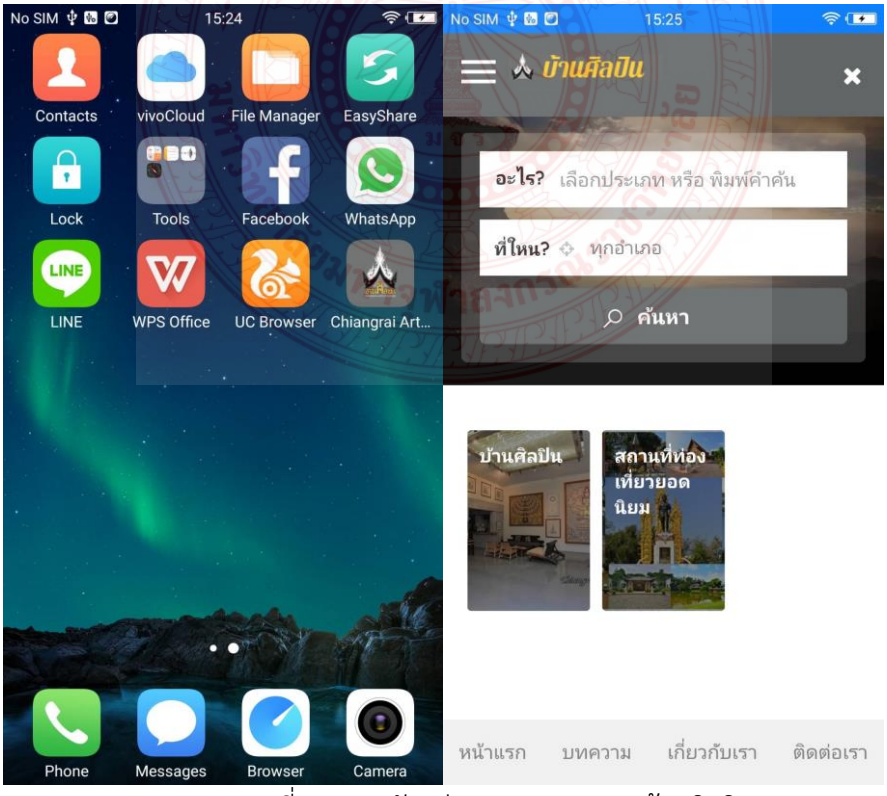

ภาพประกอบที่ ๑. ๓๑ ตัวอย่าง Application บ้านศิลปิน

[๗๗] สัมภาษณ์ ทรงเดช ทิพย์ทอง, อาชีพ ศิลปินอิสระ, ๒๓ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๖๒.

อภิรักษ์ ปันมูลศิลป์ กล่าวว่า “เราอาจจะคิดเป็นเฟสหรือเป็นช่วงก็ได้ อาจจะเป็นว่าช่วงนี้เป็นลักษณะบ้านศิลปินที่กำลังปรับปรุง คนไปดูเขาก็จะทำใจไว้แล้ว ไม่ใช่ว่าไปเปิดอารมณ์พร้อมกันอัดโฆษณาแบบขายหนัง เขาดูหนังตัวอย่างเขาก็รู้ พอไปเห็นของจริงแล้วก็ผิดหวัง จะกลายเป็นว่าไม่อยากไปต่ออีก อะไรอย่างนี้แหละ จริงๆ ก็ไม่แปลกนะ เรากำลังเป็นประเทศพัฒนา บางทีเราก็รับได้นะ”[๗๘]

๔. ความพร้อมของกลุ่มศิลปินภายในเครือข่าย ผูกพันธ์ ไชยรัตน์ และ วรวิทย์ แสงทอง กล่าวว่า “ถ้าถามถึงภาพรวม โดยส่วนตัวคิดว่า ศิลปินในจังหวัดเชียงรายมีจำนวนมาก แต่จะยังไม่พร้อมทั้งหมด ซึ่งแต่ละท่านก็มีความพร้อมมากน้อยไม่เท่ากัน ทั้งนี้อาจจะต้องอาศัยระยะเวลา”[๗๙]

พรมมา อินยาศรี กล่าวว่า “ส่วนมากมีความพร้อมระดับหนึ่ง แต่บางส่วนก็ต้องปรับปรุง เช่น พื้นที่แคบเกินไป ความสะอาดไม่พอ ไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย”[๘๐]

พุทธรักษ์ ดาษดา กล่าวว่า “ตอบในมุมมองของตัวเองนะคะ คือในความพร้อมของแต่ละสถานที่คงไม่เหมือนกัน แต่ถ้าในส่วนของดาษดาสตูดิโอ สถานที่ตรงนี้พร้อมในเรื่องของสถานที่ตั้ง ซึ่งอยู่ในเขตอำเภอเมืองใกล้อำเภอเมืองเชียงรายใกล้สนามบิน การเดินทางสะดวกและอยู่ใกล้สถานที่ต่างๆ อีกมากมายที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว”[๘๑]

อภิรักษ์ ปันมูลศิลป์ กล่าวว่า “ถ้าในภาพรวมผมคิดว่าพร้อม ๑ คือ พร้อมในตัวของศิลปินเสน่ห์ของความเป็นศิลปินเชียงรายด้วยความที่ว่ามีศิลปินอิสระมากที่สุดในประเทศด้วยซ้ำไป อิสระหมายถึงไม่ได้ประกอบอาชีพอื่น อันนี้คือความเป็นอิสระ เพราะฉะนั้นแต่ละคนก็จะมีพื้นที่ของตัวเองสมบูรณ์บ้างหรือไม่สมบูรณ์บ้าง แต่มันก็ยังคละเคล้า แต่ก็ยังรู้สึกว่าภาพรวมก็ยังดูงามดูมีเสน่ห์ อันนี้กล้าบอกได้เลยว่า ภาพรวมของศิลปินเชียงรายของเรานี้พร้อมมากๆ”[๘๒]

๕. การสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายภายนอก สุวิทย์ ใจป้อม กล่าวว่า “การเชื่อมโยงเครือข่ายศิลปินในเมืองเชียงราย จังหวัดใกล้เคียง เครือข่ายศิลปินภาคอีสาน ภาคกลาง ภาคใต้ และอีกเครือข่ายต่างประเทศ ในอนาคต อย่างผมก็ได้รับเชิญไปทำ art workshop ในภาคอีสาน ในต่างประเทศ เช่น เวียดนาม จีน มาเลเซีย ขึ้นอยู่กับความพร้อมที่จะทำการต้อนรับศิลปินจาก

---

[๗๘] สัมภาษณ์ อภิรักษ์ ปันมูลศิลป์, อาชีพศิลปินอิสระ, ๒๐ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๖๒.

[๗๙] สัมภาษณ์ ผูกพันธ์ ไชยรัตน์ และ วรวิทย์ แสงทอง อาชีพ ศิลปินอิสระ และธุรกิจส่วนตัว ๑๘ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒

[๘๐] สัมภาษณ์ พรมมา อินยาศรี อายุ ๕๗ ปี อาชีพ ศิลปินอิสระ ๒๗ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒

[๘๑] สัมภาษณ์ พุทธรักษ์ ดาษดา, อาชีพศิลปินอิสระ ๒๙ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒.

[๘๒] สัมภาษณ์ อภิรักษ์ ปันมูลศิลป์, อาชีพศิลปินอิสระ, ๒๐ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๖๒.

ต่างประเทศ เดือนหน้าก็จะมีกิจกรรม art workshop กับศิลปินต่างประเทศ เช่น ลาว เวียดนาม มาเลเซีย”[๘๓]

จากผลการศึกษาความพร้อมที่จะให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมกิจกรรมปฏิบัติการทางด้านทัศนศิลป์ (art workshop) พบว่า มีความเห็นแตกต่างกัน ดังนี้

๑. บ้านศิลปินที่มีความพร้อม ชัยวิชิต สิทธิวงศ์ กล่าวว่า “มีความพร้อมมากด้านสถานที่และกลุ่มศิลปิน”[๘๔]

ทนงศักดิ์ ปากหวาน กล่าวว่า “มีความพร้อมมาก เนื่องจากว่าเราในฐานะผู้สร้างสรรค์งานศิลปะ ซึ่งทำงานศิลปะเป็นประจำและก็สร้างสรรค์ผลงานของตัวเองอยู่ในบ้านหรือสตูดิโอที่อยู่ในบริเวณพื้นที่ของตัวเองเป็นส่วนใหญ่ จึงมีความพร้อมทั้งตัวศิลปินและความพร้อมของสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนอาหารและเครื่องดื่ม ตามแบบวิถีการดำเนินชีวิตแบบศิลปินเอง ขึ้นอยู่กับทางศิลปินเป็นผู้กำหนด ยกตัวอย่างเช่นที่บ้านศิลปินทะนงศักดิ์ ได้สร้างอาคารหรือหอศิลป์เพื่อสำหรับติดตั้งผลงานทั้งถาวรและที่เขียนอยู่ภายในบริเวณก็มีสตูดิโอไว้เป็นพื้นที่สร้างสรรค์ผลงาน เป็นศูนย์การเรียนรู้ศิลปะและงานช่างสิบหมู่ให้ผู้สนใจได้ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ ภายในบริเวณพื้นที่ทั้งหมดยังมีที่พัก โรงครัว และที่ขายของที่ระลึก ซึ่งมีหนังสือ งานศิลปะทำมือ และของฝากอีกมากมาย พร้อมสร้างอาชีพให้คนในชุมชนอีกด้านหนึ่ง”[๘๕]

ผูกพันธ์ ไชยรัตน์ และ วรวิทย์ แสงทอง กล่าวว่า “สำหรับ GumPor Art Studio ถ้าเป็นในส่วนของกิจกรรม art workshop ที่นี้ค่อนข้างมีความพร้อม เพราะปกติเราก็เปิดให้เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับคนทั่วไปอยู่แล้ว แต่อาจจะยังไม่สามารถรองรับคนได้มากนัก เพราะพื้นที่มีจำกัดจำกัด ไม่เกิน ๑๐ คนต่อครั้ง”[๘๖]

พรมมา อินยาศรี กล่าวว่า “มีความพร้อมในการต้อนรับนักสะสมผลงานศิลปะเป็นอย่างมาก เช่น ทานอาหาร จัดที่พักค้างคืนให้ได้”[๘๗]

สุวิทย์ ใจป้อม กล่าวว่า “เคยมีกิจกรรมทำ art workshop ในระดับอาชีวะ และมหาวิทยาลัย ส่วนประชาชนที่สนใจก็สามารถที่จะนัดพบกันได้”[๘๘]

---

[๘๓] สัมภาษณ์ สุวิทย์ ใจป้อม อายุ ๕๒ ปี อาชีพ ศิลปินอิสระ ๗ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒

[๘๔] สัมภาษณ์ ชัยวิชิต สิทธิวงศ์, อาชีพศิลปินอิสระ, ๓๐ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒.

[๘๕] สัมภาษณ์ ทนงศักดิ์ ปากหวาน, อาชีพ ศิลปินอิสระ, ๓๐ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒.

[๘๖] สัมภาษณ์ ผูกพันธ์ ไชยรัตน์ และ วรวิทย์ แสงทอง อาชีพ ศิลปินอิสระ และธุรกิจส่วนตัว ๑๘ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒

[๘๗] สัมภาษณ์ พรมมา อินยาศรี อายุ ๕๗ ปี อาชีพ ศิลปินอิสระ ๒๗ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒

[๘๘] สัมภาษณ์ สุวิทย์ ใจป้อม อายุ ๕๒ ปี อาชีพ ศิลปินอิสระ ๗ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒

๒. บ้านศิลปินที่ต้องมีเงื่อนไขการจัดกิจกรรม ชาตะ ใหม่วงค์ กล่าวว่า “ผมก็อยากสร้างสถานที่ทำงานเป็นสถานที่ทำ art workshop ที่เป็นศิลปะและประโยชน์ใช้สอยด้วย ก็สามารถทำได้ก็ต้องลงมาทำรายละเอียดในแต่ละที่ว่าจะทำอย่างไร”[๘๙]

พุทธรักษ์ ดาษดา กล่าวว่า “ด้านความพร้อมในการทำ art workshop อาจจะอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนตัวแล้วก็มีความชอบที่จะส่งต่อความรู้ในด้านที่ถนัด ที่ชอบ และมีโอกาสทำกิจกรรมอยู่เป็นระยะ ในช่วงที่จัดสรรเวลาได้จริงๆ เหตุผลอาจขึ้นอยู่กับช่วงเวลาอาจจะหาเวลาจัดไม่ได้ ถ้าจัด art workshop จะเกิดขึ้นได้ในโอกาสพิเศษ จำนวนครั้งที่จัด ๑ ครั้งต่อเดือน หรือ ๒ ครั้งต่อปี เป็นต้น”[๙๐]

เอกพงษ์ ใจบุญ กล่าวว่า “ปานกลาง ช่วงเวลาและกิจกรรมที่อาจจะไม่สอดคล้องกันรวมถึงเวลาของนักท่องเที่ยวด้วย”[๙๑]

ศรีวรรณ เจนหัตถการกิจ กล่าวว่า “การทำ art workshop ก็มีทำกับกลุ่มผู้ใหญ่ที่เป็นเพื่อนกัน นอกจากนั้นก็มีทำกับลูกหลานของกลุ่มเพื่อนๆ และคนสนิทเป็นส่วนใหญ่ ส่วนนักท่องเที่ยวที่จะทำก็ต้องมีการเซ็ตโปรแกรมกันเป็นปี ก็สามารถทำได้ แต่ต้องมาพูดจากันก่อน เพราะก็ไม่มีเวลากับงบประมาณ”[๙๒]

เสงี่ยม ยารังษี กล่าวว่า “อยู่ที่ข้อตกลงกันของผู้เข้ามาร่วม เช่น ททท.เชิญมาให้ทำกิจกรรม art workshop ก็จะต้องมีการนัดหมายก่อน สถานที่ก็พร้อม”[๙๓]

สมลักษณ์ ปันติบุญ กล่าวว่า “มีเด็กมาฝึกงานหลายร้อยคนแล้ว จบปริญญาเอกไปสองคน แต่ว่าเราเป็นโรงงาน อาจจะไม่เหมาะจะทำ art workshop และไม่มีเวลา แต่ที่ติดต่อมาให้สอนก็เป็นคณะ อย่างมาฝึกเขียนจานก็ได้ หรือเป็นเด็กมาฝึกงานก็สอนให้ แต่ไม่ใช่ในรูปแบบโรงเรียน”[๙๔]

อภิรักษ์ ปันมูลศิลป์ กล่าวว่า “มีเป็นประจำครับ เด็กเด็กน้อยก็มากันอยู่แล้ว ผู้ใหญ่สื่อมวลชน ดารามากันอยู่แล้วแต่ขอให้บอกก่อน ศิลปินท่านอื่นผมไม่แตะต้อง เฉพาะตัวผมคือต้องนัดแนะกัน”[๙๕]

---

[๘๙] สัมภาษณ์ ชาตะ ใหม่วงค์ อาชีพ ศิลปินอิสระ ๑๔ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒

[๙๐] สัมภาษณ์ พุทธรักษ์ ดาษดา, อาชีพศิลปินอิสระ ๒๙ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒.

[๙๑] สัมภาษณ์ เอกพงษ์ ใจบุญ อาชีพ ศิลปินอิสระ ๒๙ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒

[๙๒] สัมภาษณ์ ศรีวรรณ เจนหัตถการกิจ อาชีพ ศิลปินอิสระ ๒๘ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒

[๙๓] สัมภาษณ์ เสงี่ยม ยารังษี, อาชีพศิลปินอิสระ ๗ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒.

[๙๔] สัมภาษณ์ สมลักษณ์ ปันติบุญ อาชีพ ศิลปินอิสระ ๒๘ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒

[๙๕] สัมภาษณ์ อภิรักษ์ ปันมูลศิลป์, อาชีพศิลปินอิสระ, ๒๐ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๖๒.

นริศ รัตนวิมล กล่าวว่า “การทำ art workshop งานประติมากรรมจะทำได้ยาก ต้องมาทำในระดับสถาบัน มีเวลามาทำเป็นเดือนๆ จะมาทำเล็กๆน้อยๆ ไม่ได้ จะเกิดความเสียหายกับวัสดุ เพราะวัสดุที่ใช้ทำมีราคาแพง”[๙๖]

จากผลการศึกษาความพร้อมที่จะให้นักท่องเที่ยวเข้าพักค้างคืน พบว่า มีผลการศึกษาแบ่งเป็น ๓ ระดับ คือ

๑. บ้านศิลปินที่มีความพร้อม ชัยวิชิต สิทธิวงศ์ กล่าวว่า “มีความพร้อม ให้นอนค้างคืนได้ ไม่เกิน ๕ คน” [๙๗] สุวิทย์ ใจป้อม กล่าวว่า “มีห้องพักได้สัก ๕-๖ คน ถ้าจะพัฒนาให้เป็น home stay ก็ได้”[๙๘]

ชาตะ ใหม่วงค์ กล่าวว่า “ต้องมีการนัดหมายล่วงหน้า ตอนนี้มีห้องนอน ห้องน้ำ ไว้สำหรับ ๒-๓ คน ส่วนห้องน้ำมีหลายห้องสำหรับรับนักท่องเที่ยวไปกลับ แต่ในบางฤดูกาล บางสถานที่ก็ไม่เหมาะ โดยเฉพาะกลุ่มใหญ่ ถ้า ๒-๓ คน พอรับได้ หรืออาจจะนอนในโรงศิลป์ก็ได้หลายคน ตามอัตภาพ”[๙๙]

ทนงศักดิ์ ปากหวาน กล่าวว่า “ได้แต่มีจำนวนจำกัด เพราะตอนนี้ทางบ้านศิลป์ยังมีที่พักรองรับไม่เพียงพอ แต่พักได้ไม่เกิน ๑๐ คน รูปแบบการพักก็จะเป็นไปตามแบบวิถีศิลปิน รวมถึงอาหารและเครื่องดื่มด้วยเพื่อที่จะให้นักท่องเที่ยวหรือผู้สนใจได้สัมผัสถึงตัวตนของศิลปินที่ท่านชื่นชอบและมีความน่าสนใจที่จะเรียนรู้และดำเนินชีวิตตามวิถีของศิลปิน ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะสอดคล้องกับผลงานที่ศิลปินได้นำเสนอ”[๑๐๐]

พรมมา อินยาศรี กล่าวว่า “มีความพร้อมในระดับหนึ่งก็ขึ้นอยู่กับนักท่องเที่ยวว่าจะรับบรรยากาศที่เรามีอยู่ได้หรือไม่ เช่น ต้องการห้องปรับอากาศ ห้องพัดลมธรรมดา กางเต้นส์นอน”[๑๐๑]

๒. บ้านศิลปินที่อยู่ระหว่างการเตรียมความพร้อม นริศ รัตนวิมล กล่าวว่า “กำลังอยู่ในระหว่างการก่อสร้างดำเนินงาน และรวบรวมงานศิลปะที่มีอยู่เพื่อจัดแสดง แต่ในอนาคตก็อาจจะมีความพร้อมในการทำที่พักเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวและคนที่มีความสนใจงานศิลปะ”[๑๐๒]

---

[๙๖] สัมภาษณ์ นริศ รัตนวิมล อายุ ๖๔ ปี อาชีพ ศิลปินอิสระ ๒๘ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒

[๙๗] สัมภาษณ์ ชัยวิชิต สิทธิวงศ์, อาชีพศิลปินอิสระ, ๓๐ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒.

[๙๘] สัมภาษณ์ สุวิทย์ ใจป้อม อายุ ๕๒ ปี อาชีพ ศิลปินอิสระ ๗ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒

[๙๙] สัมภาษณ์ ชาตะ ใหม่วงค์ อาชีพ ศิลปินอิสระ ๑๔ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒

[๑๐๐] สัมภาษณ์ ทนงศักดิ์ ปากหวาน, อาชีพ ศิลปินอิสระ, ๓๐ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒.

[๑๐๑] สัมภาษณ์ พรมมา อินยาศรี อายุ ๕๗ ปี อาชีพ ศิลปินอิสระ ๒๗ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒

[๑๐๒] สัมภาษณ์ นริศ รัตนวิมล อายุ ๖๔ ปี อาชีพ ศิลปินอิสระ ๒๘ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒

ผูกพันธ์ ไชยรัตน์ และ วรวิทย์ แสงทอง กล่าวว่า “ตอนนี้เรากำลังจัดทำ home stay เล็กๆ เพื่อเตรียมพร้อมที่จะต้อนรับรองรับสำหรับผู้ที่สนใจมาเข้าร่วมกิจกรรมด้วย”[๑๐๓]

๓. บ้านศิลปินที่ยังไม่พร้อม นริศ รัตนวิมล กล่าวว่า “ไม่พร้อม เพราะยังไม่ได้ทำหอศิลป์แบบ Home stay ที่นี้เหมาะสำหรับการเยี่ยมชมงานศิลปะ”[๑๐๔] พุทธรักษ์ ดาษดา กล่าวว่า “ยังไม่พร้อม”[๑๐๕] เช่นเดียวกับ เอกพงษ์ ใจบุญ กล่าวว่า “ไม่พร้อม”[๑๐๖] เสงี่ยม ยารังษี กล่าวว่า “อยู่ที่การตกลงกัน แต่ก็ยังไม่เคยมี”[๑๐๗]

อภิรักษ์ ปันมูลศิลป์ กล่าวว่า “ต้องเป็นในลักษณะที่รู้จักกัน คนที่ชอบงานและศึกษาจากเราคือมันจะต้องมีอะไรที่เราผูกพันอะไรกัน สักหน่อยอย่างคนซื้องาน อย่างล่าสุดกัปตันการบินไทยสนิทสนมกันท่านก็มาทีนี้พอมานอนบ้านผม ๒-๓ คืนก็สนิทกัน มันแล้วแต่คนชอบ แต่สำหรับตัวผมผมคงไม่สะดวก เป็นโฮมสเตย์ แต่ผมจะรับแบบเป็นแขกพิเศษ ยังกาแฟสดผมก็ไม่ได้ทำขาย เราแค่ทำรับแขกของเรา ส่วนตัวเราเองคือทุกอย่างที่เรา ดูแลตัวเอง เป็นการ take care แขกของเราเท่านั้นเอง แต่ในส่วนของนักท่องเที่ยวทั่วไปเราไม่พร้อม คือถึงพร้อมก็ไม่รับ[๑๐๘]

สมลักษณ์ ปันติบุญ กล่าวว่า “ที่พักไม่มี ถ้าจะทำก็ทำนานแล้ว เพราะมีคนมาขอให้ทำ Resort home Stay แต่ไม่ทำ เพราะเรามีความต้องการทำในสิ่งที่เราทำอยู่ อย่างลูกศิษย์ต่างๆ ก็แนะนำเขา อย่าพึ่งไปเป็นอาจารย์ ทำกิจกรรม art workshop มากเกินไป แต่ควรใช้เวลาเริ่มต้นในช่วงวัยเยาว์ ทำงานศิลปะของตนเองจนเกิดความช่ำชองลุ่มลึกให้ได้ก่อน เดี๋ยวก็ได้เป็นอาจารย์เอง มันจะเป็นไปเอง ศิลปินควรทำงานจริงจัง แล้วสุดท้ายจะมีแรงดึงดูดให้เป็นไปเองในทุกสิ่งที่อยากเป็น”[๑๐๙]

จากการศึกษาแนวทางในการพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์บนเส้นทางของบ้านศิลปินล้านนา พบว่า มีแนวทางการพัฒนาเครือข่าย ดังนี้

---

[๑๐๓] สัมภาษณ์ ผูกพันธ์ ไชยรัตน์ และ วรวิทย์ แสงทอง อาชีพ ศิลปินอิสระ และธุรกิจส่วนตัว ๑๘ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒

[๑๐๔] สัมภาษณ์ นริศ รัตนวิมล อายุ ๖๔ ปี อาชีพ ศิลปินอิสระ ๒๘ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒

[๑๐๕] สัมภาษณ์ พุทธรักษ์ ดาษดา, อาชีพศิลปินอิสระ ๒๙ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒.

[๑๐๖] สัมภาษณ์ เอกพงษ์ ใจบุญ อาชีพ ศิลปินอิสระ ๒๙ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒

[๑๐๗] สัมภาษณ์ เสงี่ยม ยารังษี, อาชีพศิลปินอิสระ ๗ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒.

[๑๐๘] สัมภาษณ์ อภิรักษ์ ปันมูลศิลป์, อาชีพศิลปินอิสระ, ๒๐ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๖๒.

[๑๐๙] สัมภาษณ์ สมลักษณ์ ปันติบุญ อาชีพ ศิลปินอิสระ ๒๘ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒

๑. การจัดหางบประมาณ ชัยวิชิต สิทธิวงศ์ กล่าวว่า “ต้องมีงบประมาณ ประสานดูแลกันทุกปีอย่างต่อเนื่อง มีบุคลากรมาช่วยประสานงานทุกด้านทุกปี มีงบประมาณทำป้าย ดูแลป้ายบ้านศิลปินกันอย่างต่อเนื่อง ทำแผนที่ โบชัวร์ สื่อโฆษณาทุกด้านอย่างต่อเนื่อง”[๑๑๐]

นริศ รัตนวิมล กล่าวว่า “งานประติมากรรมต้องอาศัยความร่วมมือจากภาครัฐมาก เพราะเป็นงานชิ้นใหญ่ใช้พื้นที่ในการจัดแสดง ต้องได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมทั้งในด้านสถานที่และงบประมาณ”[๑๑๑]

พรมมา อินยาศรี กล่าวว่า “ทุกภาคส่วนต้องช่วยกัน โดยเฉพาะศิลปินต้องช่วยตัวเองให้มาก เพราะศิลปินไม่มีงบประมาณเพียงพอ”[๑๑๒]

สุวิทย์ ใจป้อม กล่าวว่า “ผมเน้นให้จัดกิจกรรมบ่อยๆ มาร่วมกัน ขอสนับสนุนจากสปอนเซอร์ต่างๆ”[๑๑๓]

๒. การจัดสร้างบ้านศิลปินเพิ่มเติม ชาตะ ใหม่วงค์ กล่าวว่า “ในภาพรวม ควรจะมีขยายให้มีบ้านศิลปินมากขึ้นจาก ๑๖ คน โดยเฉพาะศิลปินรุ่นใหม่ที่จะโอกาสในการแสดงผลงานและทำบ้านศิลปะเพื่อสร้างชื่อเสียงให้กับตนเอง เป็นเมล็ดพันธุ์ไม้ ในภาพรวม คือการสร้างเมืองเชียงรายให้เป็นเมืองศิลปะ”[๑๑๔]

เสงี่ยม ยารังษี กล่าวว่า “ขัวศิลปะ เป็นพื้นที่ในการแสดงออกทางศิลปะ ไม่ได้มุ่งเน้นในการบริหารจัดการด้านธุรกิจ ศิลปินก็ควรมุ่งเน้นในการพัฒนาสร้างสรรค์งานศิลปะให้ดี”[๑๑๕]

๓. การสร้างสรรค์งานศิลป์สู่ชุมชน ทนงศักดิ์ ปากหวาน กล่าวว่า “๑.ศิลปินสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเป็นอาชีพหลักที่มุ่งมั่นและพัฒนาผลงานตลอด ๒.ทำบ้านหรือที่สร้างสรรค์งานศิลปะตามแบบวิถีของตน ๓.มีความยินดีและพร้อมที่จะให้ผู้ที่สนใจเข้าไปสัมผัสถึงตัวตนของศิลปินและรับรู้ถึงบรรยากาศในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ๔.ภายในชุมชนหรือสถานที่ใกล้เคียงมีผลงานศิลปะประดับตกแต่งอยู่ เช่น วัด โรงเรียน หรือตามสถานที่ต่างๆ ที่เหมาะสม ๕.สร้างเครือข่าย เป็นศูนย์การเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ มีการสอนเทคนิคและกระบวนการต่างๆ เกี่ยวกับการสร้างสรรค์งานศิลปะ ๖.มีของที่ระลึกหรือของฝากเพื่อจำหน่ายให้ผู้ที่สนใจหรือนักท่องเที่ยวได้กลับไปชื่นชม ๗.จัดทำแผนที่ให้ครอบคลุม โดยการเชื่อมโยงกับสถานที่สำคัญตามเส้นทางนั้นๆ และทำให้หลากหลายช่องทาง

---

[๑๑๐] สัมภาษณ์ ชัยวิชิต สิทธิวงศ์, อาชีพศิลปินอิสระ, ๓๐ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒.

[๑๑๑] สัมภาษณ์ นริศ รัตนวิมล อายุ ๖๔ ปี อาชีพ ศิลปินอิสระ ๒๘ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒

[๑๑๒] สัมภาษณ์ พรมมา อินยาศรี อายุ ๕๗ ปี อาชีพ ศิลปินอิสระ ๒๗ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒

[๑๑๓] สัมภาษณ์ สุวิทย์ ใจป้อม อายุ ๕๒ ปี อาชีพ ศิลปินอิสระ ๗ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒

[๑๑๔] สัมภาษณ์ ชาตะ ใหม่วงค์ อาชีพ ศิลปินอิสระ ๑๔ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒

[๑๑๕] สัมภาษณ์ เสงี่ยม ยารังษี, อาชีพศิลปินอิสระ ๗ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒.

เพื่อที่จะเข้าถึงได้ง่าย ๘.ส่งเสริมและสนับสนุนในส่วนของกิจกรรมที่ทำร่วมกับชุมชนหรือสังคม ๙.มีความเสียสละ ซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น”[๑๑๖]

๔. การจัดสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงศิลป์ ผูกพันธ์ ไชยรัตน์ และ วรวิทย์ แสงทอง กล่าวว่า “ในการทำ art road map ถือเป็นจุดเริ่มต้นที่ดี เหมือนเป็นการแนะนำสถานที่ และเปิดพื้นที่ใหม่ๆ ให้คนทั่วไปได้รู้จัก และเข้าถึงตามแหล่งชุมชนต่างๆ ซึ่งอาจจะเกิดการพัฒนาให้เกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ให้กับจังหวัดด้วย”[๑๑๗]

อภิรักษ์ ปันมูลศิลป์ กล่าวว่า “ที่เคยคิดไว้ในส่วนของสมาคมขัวศิลปะของเราก็อาจจะทำเป็นลักษณะตั้งทัวร์ขึ้นมา มีคนนำเที่ยว มีไกด์อย่างเป็นกิจจะลักษณะ แล้วก็เดินทางไปตามรุ่นนั้นๆ อันนี้คิดมาหลายปีแล้ว คนก็เข้าไปที่ขัวศิลปะของเรา เป็นหลักเหมือนบ้านหลังใหญ่ เสร็จแล้วถ้าคุณสนใจหรือนักท่องเที่ยวที่มาเป็นหมู่คณะ คุณก็สามารถแจ้งไปได้ว่า ๑ วันนี้ ฉันอยากมาบ้านอาจารย์สมรักษ์ บ้านเสงี่ยม บ้านอภิรักษ์ บ้านทรงเดช สมมุติอย่างนี้ แล้วก็ไปจบที่บ้านของพี่นริศก็จัดให้ แล้วก็ขัวเป็นคนดำเนินการ เพราะบ้านหลังใหญ่เราตั้งคนขึ้นมา คนทำงานที่นั่นกินเงินเดือนในส่วนที่ของเราหมดเลยใช่ไหม ก็ต้องมีบริการให้กับศิลปินของเราด้วย ให้บริการข้อมูลด้วย จะไปกินเงินเดือนฟรีได้ยังไง จริงๆ ก็คือเราตั้งองค์กรมา เพื่อผลประโยชน์ของศิลปินเชียงรายของเราและก็เพื่อประโยชน์ให้ศิลปินเชียงรายของเรา เราต้องตีโจทย์ตรงนี้ให้เข้าใจ ว่าองค์กรหลักของเราต้องเป็นตัวนี้ ส่วนในไอเดียอื่นๆมันมีการทำอยู่แล้วอย่างตัวผมเอง มีหรือไม่มีขัวศิลปะผมก็มีคน ไปคนมาหาอยู่แล้ว ฉะนั้นตัวศิลปินต้องย้อนกลับไปดูตนเองและกลับไปฉายแสงฉายแววของตน เหมือนกับว่าความงดงาม ของตนเองเป็นอันดับแรก ผมเองต้องการอยู่ที่ไกลจากผู้คน เปรียบเหมือนการอยู่เป็นตะกอน ทุกอย่างมันก็จะกรองเป็นตะกอนเข้ามาหาผม มันเป็นเสน่ห์เลย คราวนี้เราอยู่ไกลแค่ไหนแต่เขาต้องเข้ามา นึกว่าจะเข้ามาแล้วทึบตัน แต่พอเข้ามามันกลับกลายเป็นอีกโลกหนึ่งไปเลย พอเข้ามาอยู่บ้านผมกลายเป็นโลกส่วนตัวเลย เพราะวิวของเราไม่ใช่วิวหลักล้านธรรมดา มีภูเขาที่โด่งดังที่สุดในโลก ดอยนางนอน”[๑๑๘]

พุทธรักษ์ ดาษดา กล่าวว่า “สร้างแหล่งข้อมูล รวบรวมลักษณะของบ้านศิลปินแต่ละสถานที่อย่างชัดเจน เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลให้กับผู้ที่สนใจจริงๆ ได้มีการสำรวจ การศึกษาข้อมูลก่อนที่จะเดินทางไปสู่บ้านศิลปินที่เขาสนใจ”[๑๑๙]

---

[๑๑๖] สัมภาษณ์ ทนงศักดิ์ ปากหวาน, อาชีพ ศิลปินอิสระ, ๓๐ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒.

[๑๑๗] สัมภาษณ์ ผูกพันธ์ ไชยรัตน์ และ วรวิทย์ แสงทอง อาชีพ ศิลปินอิสระ และธุรกิจส่วนตัว ๑๘ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒

[๑๑๘] สัมภาษณ์ อภิรักษ์ ปันมูลศิลป์, อาชีพศิลปินอิสระ, ๒๐ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๖๒.

[๑๑๙] สัมภาษณ์ พุทธรักษ์ ดาษดา, อาชีพศิลปินอิสระ ๒๙ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒.

เอกพงษ์ ใจบุญ กล่าวว่า “๑.ทำข้อมูลกลางให้ทุกแหล่งท่องเที่ยวให้เชื่อมต่อกัน ข้อมูลสำคัญที่ต้องมี ๑.เวลาทำการ เปิด-ปิด ๒.วันหยุด ๓.แผนที่ที่ชัดเจน ค้นหาง่าย ๔.สถานที่แต่ละแห่งมีความน่าสนใจอย่างไร ๕.ไปเที่ยวแล้วได้อะไร ๖.ความพร้อมของสถานที่ เช่น จอดรถได้กี่คัน รับรองคนได้กี่คน ๗.สถานที่ใกล้เคียงมีอะไรบ้าง”[๑๒๐]

จากผลการดำเนินงานวิจัยควบคู่กับการพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์บนเส้นทางบ้านศิลปินล้านนาได้ก่อให้เกิดกิจกรรม “เปิดบ้านศิลปินเชียงราย” จำนวน ๓๐ หลัง ๑ หอศิลปะ และวัฒนธรรมอำเภอ เพื่อการท่องเที่ยวและส่งเสริมภาพลักษณ์ “เชียงรายเมืองศิลปะอย่างยั่งยืน” เตรียมพร้อมสู่การเป็นเจ้าภาพการจัดงานศิลปะนานาชาติ ไทยแลนด์เบียนนาเล่เชียงราย ๒๐๒๒

เมื่อวันจันทร์ ที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๖๒ ณ ห้องแกรนด์วิสต้า บอลรูม โรงแรมแกรนด์วิสต้า อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย นายประจญ ปรัชญ์สกุล ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงราย เป็นประธานในงานแถลงข่าวโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชิงสุขภาพจังหวัดเชียงราย เมื่อบ่ายวันจันทร์ที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๖๒ ที่ห้องแกรนด์วิสต้า บอลรูม โรงแรมแกรนด์วิสต้า ถนนพหลโยธิน ตำบลรอบเวียง อำเภอเมืองเชียงราย โดยมี ศาสตรเมธี ดร. เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ ศิลปินแห่งชาติ อาจารย์สุวิทย์ ใจป้อม นายกสมาคมขัวศิลปะเชียงราย นางจิตรา สิทธนานุวัตน์ วัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย ร่วมแถลงข่าวในครั้งนี้[๑๒๑]

---

[๑๒๐] สัมภาษณ์ เอกพงษ์ ใจบุญ อาชีพ ศิลปินอิสระ ๒๙ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒

[๑๒๑] สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดเชียงราย. “เปิดเส้นทางท่องเที่ยวบ้านศิลปิน 3 เส้นทาง รวม 30 หลัง เมืองศิลปะส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย”. https://www.77kaoded.com/content/777075. สืบค้นเมื่อ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๒.

ภาพประกอบที่ ๑. ๓๒ ภาพบรรยากาศงานเปิดบ้านศิลปิน

การจัดกิจกรรม “เปิดบ้านศิลปิน” เป็นโครงการย่อยของเชียงรายเมืองศิลปะ ภายใต้โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และเชิงสุขภาพจังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและยกระดับให้จังหวัดเชียงรายเป็นเมืองศิลปะ ส่งเสริม และสนับสนุนศิลปินทุกแขนง สร้างสรรค์ พัฒนาต่อยอดศิลปะในรูปแบบต่าง ๆ นำไปสู่คุณค่าและเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ ตลอดจนสร้างความภาคภูมิใจเกิดจิตสำนึกรักบ้านเกิด สร้างอัตลักษณ์ของจังหวัดเชียงรายสร้างการรับรู้ และเปิดพื้นที่ทางศิลปวัฒนธรรมอย่างหลากหลาย โดยจะเปิดเส้นทางท่องเที่ยวบ้านศิลปินจำนวน ๓ เส้นทาง เส้นทางละ ๒ วัน มีบ้านที่คณะกรรมการคัดเลือกเส้นทางละ ๑๐ หลัง รวมทั้งโครงการมีทั้งหมด ๓๐ หลัง

นายประจญ ปรัชญ์สกุล กล่าวถึงโครงการเมืองศิลปะว่า “เป็นการดำเนินงานตามนโยบายของนายกรัฐมนตรีที่ต้องการใช้ต้นทุนทางวัฒนธรรมมาเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างภาพลักษณ์สร้างรายได้เข้าสู่ประเทศจากการท่องเที่ยว และเกิดการสร้างรายได้ให้ชุมชนอย่างยั่งยืน เป็นโครงการต่อเนื่องที่ปรากฏในแผน ๒๐ ปีของกระทรวงวัฒนธรรม โดยตระหนักว่า ศิลปะสามารถดึงเอาต้นทุนทางวัฒนธรรมของแต่ละเมืองมาต่อยอด ส่งผลต่อเศรษฐกิจและสังคมของจังหวัดนั้น ๆ สร้างรายได้ให้ผู้คน สังคม และรายได้ของจังหวัด โดยมีประกาศสามเมืองสำคัญนำร่องคือ เชียงราย กระบี่ และโคราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและยกระดับในจังหวัดเชียงรายให้เป็นเมืองศิลปะ ส่งเสริมและสนับสนุนศิลปินทุกแขนง สร้างสรรค์ พัฒนา ต่อยอดศิลปะในรูปแบบต่าง ๆ นำไปสู่คุณค่าและเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจตลอดจนสร้างความภูมิใจ เกิดจิตสำนึกรักบ้านเกิดสร้างอัตลักษณ์ของจังหวัดเชียงรายได้อย่างเต็มความภาคภูมิ”

ภาพประกอบที่ ๑. ๓๓ ภาพประกอบที่ ๑. ๓๔ ภาพบรรยากาศงานเปิดบ้านศิลปิน

ภาพประกอบที่ ๑. ๓๕ ภาพบรรยากาศงานเปิดบ้านศิลปิน

ด้านอาจารย์สุวิทย์ ใจป้อม นายกสมาคมขัวศิลปะ กล่าวว่า “ปัจจุบันมีศิลปินในจังหวัดเชียงรายประมาณ ๓๐๐ คน โดยศิลปินจังหวัดเชียงรายมีศักยภาพความพร้อม ในการเป็นเจ้าบ้านต้อนรับนักท่องเที่ยว โดยจากปี ๒๕๕๔ มีการเปิดบ้านศิลปินไปแล้ว ๑๓ หลัง และขณะนี้ได้รับ

คัดเลือกเพิ่มเติมในการเปิดบ้านศิลปินอีก ๓๐ หลัง ซึ่งบางหลังมีศักยภาพความพร้อม รวมถึงในด้านที่พัก และเป็นโฮมสเตย์ ซึ่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมได้อีกด้วย”

อาจารย์เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ กล่าวว่า “ในด้านศักยภาพศิลปิน จังหวัดเชียงรายมีศิลปินรวมตัวกันกว่า ๓๐๐ คน อาจจะถือว่ามากที่สุดในประเทศ ที่ผ่านมา มีศิลปินระดับโลกที่ยิ่งใหญ่อย่างอาจารย์ถวัลย์ ดัชนี สร้างบ้านดำ หอศิลป์ของพระเมธีวชิโรดม (ว.วชิรเมธี) แห่งไร่เชิญตะวัน หรือแม้แต่งานสร้างศิลปะวัดร่องขุ่นก็เป็นที่โด่งดัง รู้จักกันแทบจะทั่วโลก ที่ผ่านมา มีแรงจูงใจร่วมกับอาจารย์ถวัลย์ ดัชนี ว่าจะทำอย่างไรที่จะดึงคนทั่วโลกให้มาเยือนเชียงราย เรียกว่า นำศิลปะมาสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ ดังตัวอย่างในหลายประเทศที่ใกล้บ้าน ก็เช่น ประเทศจีนและสิงคโปร์ ก็กำลังทำสิ่งนี้อยู่ เราจึงต้องดึงนักท่องเที่ยวเพื่อแข่งขันกับต่างประเทศให้ได้ และในเวลาอันใกล้นี้ จะได้ร่วมมือกับจังหวัดเชียงราย ในการสร้างหอศิลป์ของจังหวัดเชียงราย จะเป็นหอศิลป์ระดับนานาชาติ ที่สามารถนำเสนอผลงานของศิลปิน ในระดับประเทศและระดับระดับโลกได้ ขณะนี้อยู่ระหว่างการจัดหาที่ดินในการก่อสร้าง ได้มีผู้ติดต่อเข้ามาหลายราย และมีที่สาธารณะของราชพัสดุ เป็นตัวเลือกในการจัดสร้าง จะมีการระดมทุนจากภาคเอกชนและผู้สนับสนุนภายนอกมาร่วมกันสร้างหอศิลป์นี้ ต่อไปจะเป็นสถานที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว และผู้ที่มีใจรักในงานศิลปะได้เข้ามาในจังหวัดเชียงราย สามารถสร้างรายได้ให้แก่จังหวัดเชียงราย อีกทั้งเพื่อเป็นการรองรับการเข้าสู่เชียงรายเมืองศิลปะ ในปี ๒๕๖๕ อีกด้วย”

จากผลการสรุปเส้นทางกิจกรรม “เปิดบ้านศิลปินเชียงราย” ประกอบด้วย เส้นทางหลัก ๓ เส้นทาง คือ

๑. เส้นทางอำเภอเมืองเชียงราย จำนวน ๑๐ หลัง

๒. เส้นทางสายเหนือ + ตะวันออก อำเภอเชียงแสน อำเภอแม่สาย อำเภอแม่จัน อำเภอเมือง อำเภอเวียงชัย จำนวน ๑๐ หลัง

๓. เส้นทางสายใต้+ตะวันตก อำเภอแม่ลาว อำเภอเวียงป่าเป้า อำเภอพาน จำนวน ๑๐ หลัง (พร้อมเปิดหอศิลปะและวัฒนธรรมอำเภอพาน)

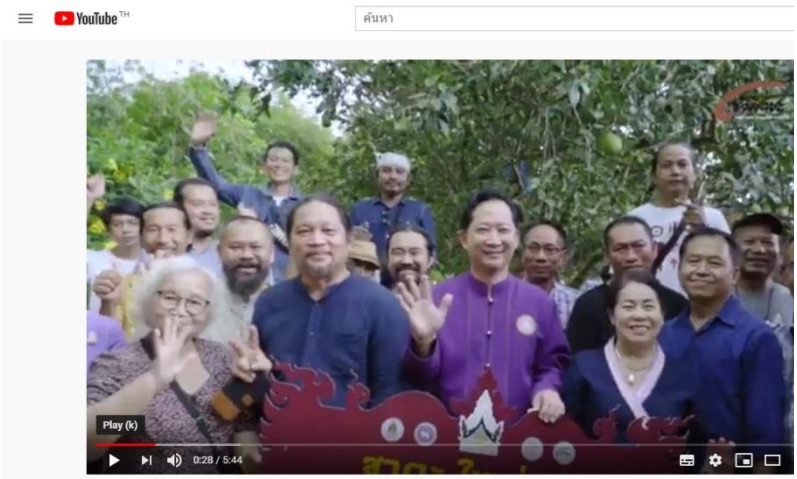

ภาพประกอบที่ ๑. ๓๖ ภาพวิดีโอการเปิดบ้านศิลปิน

https://www.youtube.com/watch?v=zFlx2AaySHU

กิจกรรมครั้งนี้ เกิดขึ้นจากความร่วมมือของหลายภาคส่วนฝ่าย โดยส่วนราชการจังหวัดเชียงราย สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม สมาคมขัวศิลปะเชียงราย ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวสามารถสอบถามเส้นทางการท่องเที่ยวบ้านศิลปินและการท่องเที่ยวเชิงศิลปะตามบ้านศิลปินเพิ่มเติม ได้ที่สมาคมขัวศิลปะเชียงราย โทร. ๐๕๓ – ๑๖๖๖๒๓ และแฟนเพจเฟซบุ๊ค “ขัวศิลปะ” ทุกวันทำการเวลา ๑๐.๐๐ – ๑๙.๐๐ น.[๑๒๒]

เมื่อวันที่ ๑๐-๑๑ กันยายน ๒๕๖๒ จ.เชียงราย ได้มีการจัดกิจกรรม “เปิดบ้านศิลปิน” เชียงราย เมืองศิลปะ ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชิงสุขภาพ โครงการ “เปิดบ้านศิลปิน” แบ่งเป็น ๓ เส้นทาง คือ ทัวร์บ้านศิลปินเขต อำเภอเมือง จำนวน ๓๐ แห่ง ทัวร์พื้นที่อำเภอเชียงแสน แม่จัน และแม่สาย จำนวน ๓ แห่ง ทัวร์พื้นที่อำเภอพาน เทิง แม่ลาว แม่สรวย เวียงป่าเป้า จำนวน ๑๖ แห่ง ซึ่งแต่ละแห่งเป็นบ้านที่ศิลปินได้รังสรรค์ผลงานอย่างงดงามและเป็นเอกลักษณ์ จ.เชียงราย ถือได้ว่าเป็นเมืองที่มีศิลปินมากกว่า ๓๐๐ คน นอกจากเมืองแห่งสวรรค์ คือ “วัดร่องขุ่น” ของอาจารย์เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ และเมืองแห่งนรก หรือ “บ้านดำ” ของอาจารย์ถวัลย์ ดัชนี ศิลปินแห่งชาติผู้ล่วงลับไปแล้ว และ “นิพพาน” คือ ไร่เชิญตะวันของพระเมธีวชิโรดม หรือ พระอาจารย์ว.วชิรเมธี และยังมีอีกหลายเส้นทางที่น่าสนใจ[๑๒๓] และได้มีการเปิดงานแถลงข่าว เปิดบ้านศิลปินเชียงราย ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชิงสุขภาพ โดยมี นายประจญ ปรัชญ์สกุล ผู้ว่าราชการ

---

[๑๒๒] ขัวศิลปะ, “เปิดบ้านศิลปินเชียงราย”, https://www.facebook.com/watch/?v=1055202451478403. สืบค้นเมื่อ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๒.

[๑๒๓] mcot.net. ““เปิดบ้านศิลปิน” เชียงราย เมืองศิลปะมุ่งสู่บ้านของศิลปินทั่วจังหวัด”, https://www.mcot.net/view/5d79ffd3e3f8e40ad635f334. สืบค้นเมื่อ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๒.

จังหวัดเชียงราย นางจิตรา สิทธนานุวัฒน์ วัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย นายเฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ ศิลปินแห่งชาติชาวเชียงราย และอาจารย์สุวิทย์ ใจป้อม นายกสมาคมขัวศิลปะ ร่วมแถลงข่าวการจัดกิจกรรม “เปิดบ้านศิลปิน" โดยเป็นโครงการที่จัดให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปตามเส้นทางต่างๆ ที่มุ่งสู่บ้านของบรรดาศิลปินทั่วจังหวัดเชียงราย เพื่อส่งเสริมท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชิงสุขภาพในช่วงกรีนซีซั่น

https://www.youtube.com/watch?v=6rh0mDpaX14

ดังกล่าวไปแล้วว่า กิจกรรมในครั้งนี้ เริ่มต้นแบ่งเป็น ๓ เส้นทาง คือ ทัวร์บ้านศิลปินเขตอำเภอเมือง จำนวน ๓๐ แห่ง คือ ทัวร์พื้นที่อำเภอเชียงแสน แม่จัน และแม่สาย จำนวน ๓ แห่ง ทัวร์พื้นที่อำเภอพาน เทิง แม่ลาว แม่สรวย เวียงป่าเป้า จำนวน ๑๖ แห่ง ซึ่งแต่ละแห่งเป็นบ้านที่ศิลปินได้รังสรรค์ผลงานอย่างงดงามและเป็นเอกลักษณ์ คุ้มค่าต่อการไปเยือนของผู้ชื่นชอบศิลปะ เพราะเชียงรายเป็นเมืองที่มีศิลปินมากที่สุดกว่า ๓๐๐ คน มีสถานที่ที่มีชื่อเสียงอย่างเมืองแห่งสวรรค์ คือ วัดร่องขุ่นของอาจารย์เฉลิมชัย และเมืองแห่งนรก หรือบ้านดำ ของอาจารย์ถวัลย์ ดัชนี ศิลปินแห่งชาติผู้ล่วงลับไปแล้ว และมีนิพพาน คือ ไร่เชิญตะวันของพระอาจารย์ ว.วชิรเมธี กิจกรรมนี้จัดขึ้นอย่างต่อเนื่องไปจนถึงวันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๖๒ และเตรียมดำเนินการอีกในปีหน้า

ภาพประกอบที่ ๑. ๓๗ ประมวลภาพบรรยากาศการเปิดบ้านศิลปิน จ.เชียงราย

อาจารย์เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ ศิลปินแห่งชาติ กล่าวว่า “แม้เชียงรายเป็นเมืองแห่งศิลปิน และมีบ้านศิลปินจำนวนมาก แต่ยังไม่เคยมีการสร้างศูนย์รวม เพื่อให้เป็นหอศิลป์ หรือหมู่บ้านศิลปิน สำหรับจัดแสดงผลงาน และนำร่องไปสู่บ้านศิลปินตามอำเภอต่างๆ ซึ่งแตกต่างจากหลายประเทศที่มีพิพิธภัณฑ์ขนาดใหญ่ เช่น สิงคโปร์ ญี่ปุ่น ปัจจุบัน เชียงรายได้รับเลือกให้เป็น ๑ ใน ๓ เมืองแห่งศิลปะของไทย จึงอยากให้มีการสนับสนุนงบประมาณ และตนพร้อมที่จะช่วยสมทบเงินอีกจำนวนหนึ่ง เพื่อพัฒนาเชียงรายเป็นเมืองศิลปะ ให้มีความยิ่งใหญ่จนสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้จากทั่วโลก”[๑๒๔]

---

[๑๒๔] สำนักข่าวไทย. “เปิดบ้านศิลปินเชียงราย ส่งเสริมการท่องเที่ยว”. https://tna.mcot.net/view/5d7128dde3f8e40ad735eda6. สืบค้นเมื่อ ๑๓ กันยายน ๒๕๖๒.

จังหวัดเชียงรายนับได้ว่าเป็นเมืองแห่งศิลปะ เนื่องจากมีศิลปินหลากหลายสาขาทั้งทัศนศิลป์ จิตรกรรม ประติมากรรม จำนวนมากกว่า ๓๐๐ ชีวิต หลายคนเป็นศิลปินชื่อดังระดับโลก อย่างอาจารย์เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ ศิลปินแห่งชาติผู้ก่อสร้างวัดร่องขุ่น หรืออาจารย์ถวัลย์ ดัชนี ผู้ก่อสร้างบ้านดำ นอกจากนี้ยังมีศิลปินระดับประเทศอีกจำนวนมาก แต่ที่ผ่านผลงานศิลปะหลายคนยังไม่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย แม้หลายคนจะมีการสร้างสตูดิโอภายในบ้านเพื่อสร้างผลงานศิลปะภายในบ้านของตนเอง แต่ก็มีคนส่วนน้อยที่ทราบเรื่อง เพื่อเป็นการขับเคลื่อนเชียงรายเมืองศิลปะ ล่าสุดทางสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงรายจึงได้จัดให้มีโครงการเปิดบ้านศิลปิน (Chiang Rai Houses) ขึ้นระหว่างวันที่ ๒-๑๗ กันยายน ๒๕๖๒ นี้ เพื่อจัดให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปตามเส้นทางสายต่างๆ ที่มุ่งสู่บ้านของบรรดาศิลปินตามอำเภอต่าง ๆ ทั่ว จ.เชียงราย โดยมีทางนายภาสกร บุญญลักษม์ รองผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงราย พร้อมด้วย นางจิตรา สิทธนานุวัฒน์ วัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย นายสุวิทย์ ใจป้อม นายกสมาคมขัวศิลปะเชียงราย ได้เดินทางไปทำพิธีเปิดอย่างเป็นทางการและทำการมอบป้ายบ้านศิลปินให้กับศิลปินที่เข้าร่วมโครงการ[๑๒๕]

นายภาสกร บุญญลักษม์, รองผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงราย, กล่าวว่า “จังหวัดเชียงรายซึ่งมีมากกว่า ๓๐๐ ชีวิต สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงรายได้จัดทำโครงการเปิดบ้านศิลปิน เยี่ยมศิลปิน

---

[๑๒๕] ข่าวภูมิภาค สำนักข่าวทีนิวส์, “ไม่ลองไม่ได้แล้ว!!!ศิลปินเชียงรายเปิดบ้านรับนักท่องเที่ยว ชมช้อปงานศิลป์ดันสู่เมืองศิลปะ”. https://www.77jowo.com/contents/130810. สืบค้นเมื่อ ๔ กันยายน ๒๕๖๒.

ตามอำเภอต่างๆ จำนวน ๓๐ หลัง ๓๐ ท่าน ความเชื่อมโยงการท่องเที่ยว จังหวัดเชียงรายเป็นจังหวัดแห่งการท่องเที่ยวอยู่แล้วไม่ว่าธรรมชาติที่สวยงาม ผู้คนมีอัธยาศัยไมตรีที่งดงาม เมื่อนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมเยือนจังหวัดเชียงรายแล้วเราอยากให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสทุกมิติ ด้านการท่องเที่ยว ภูมิทัศน์ ซึ่งบ้านศิลปินเราสามารถเที่ยวชมได้ทั้งวันก็ว่าได้ซึ่งจะได้ชมความงามของศิลปะอย่างแท้จริง จังหวัดเชียงรายได้ส่งเสริมในเรื่องนี้เช่นเดียวกันอยากให้ศิลปินเชียงรายเป็นที่รู้จักของคนทั้งประเทศ รวมทั้งศิลปะต่างๆนำไปสู่การขยายผลเพื่อให้พี่น้องชาวไทยและชาวต่างชาติได้เข้ามาเยี่ยมชมถือเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวอีกด้วย”

https://www.youtube.com/watch?v=YeXf51f-6ek

นางจิตรา สิทธนานุวัฒน์ วัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย กล่าวว่า “การเปิดบ้านศิลปินเชียงรายนั้นทางวัฒนธรรมจังหวัดเชียงรายได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปี ๒๕๕๔ โดยในเฟสแรกเปิดบ้านศิลปิน ๑๓ หลังซึ่งหลังจากนั้นก็มีการดำเนินการต่อเนื่องมาโดยตลอดจนกระทั่งถึงปีปัจจุบัน สำหรับวัตถุประสงค์เปิดทริปท่องเที่ยวเชิงศิลปะของจังหวัดเชียงรายให้เป็นไปตามนโยบายรัฐบาลคือส่งเสริมให้เกิดความมั่นคงมั่งคั่งและยั่งยืน เป็นการสนับสนุนส่งเสริมศิลปินของจังหวัดเชียงรายซึ่งมีมากกว่า ๔๐๐ ชีวิต การเปิดบ้านศิลปินครั้งนี้วัฒนธรรมจังหวัดเชียงรายได้มีการดำเนินการใน ๓ เส้นทาง คือ วันที่ ๒-๓ ก.ย.จัดทัวร์บ้านศิลปินเขต อ.เมืองเชียงราย จำนวน ๑๑ แห่ง วันที่ ๑๒-๑๓ กันยายน ๒๕๖๒ จัดทัวร์พื้นที่ อ.เชียงแสน อ.แม่จัน อ.แม่สาย จำนวน ๓ หลัง วันที่ ๑๖-๑๗ กันยายน ๒๕๖๒ จัดทัวร์พื้นที่ อ.พาน อ.เทิง อ.แม่ลาว อ.แม่สรวย อ.เวียงป่าเป้า จำนวน ๑๖ แห่งซึ่งแต่ละแห่งต่างเป็นบ้านที่ศิลปินได้รังสรรค์ผลงานได้อย่างงดงามและเป็นเอกลักษณ์คุ้มค่าต่อการไปเยือนของผู้ชื่นชอบศิลปะดังนั้น จ.เชียงราย จึงได้ดำเนินโครงการนี้ให้ต่อเนื่องไปจนถึงปี ๒๕๖๓ ต่อไป”

นางจิตรา สิทธนานุวัฒน์ วัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย กล่าวอีกว่า “ด้วยว่ากิจกรรมมีเป้าหมายที่ต้องการสืบสาน รักษา ต่อยอด ในเรื่องมรดกวัฒนธรรมภูมิปัญญาด้านศิลปะ ถ้านักท่องเที่ยวจะท่องเที่ยวเชิงพุทธศิลป์ เราจะมีวัดขาว (วัดร่องขุ่น) บ้านดำ อ.ถวัลย์, ไร่เชิงตะวัน, วัดห้วยปลากั้ง, วัดร่องเสือเต้นและวัดอื่นๆ อีกมากมาย ซึ่งจังหวัดอื่นๆ ไม่มีมากเท่าจังหวัดเชียงราย นอกจากนี้เป็นการกระตุ้นให้คนเชียงรายรักและหวงแหนมรดกทางวัฒนธรรมที่มีอยู่เป็นการนำต้นทุนที่ทรงคุณค่ามาเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ สร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ศิลปินและประชาชน นอกจากนี้ยังได้เปิดบ้านศิลปินให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางศิลปะเพื่อให้เด็กแลเยาวชนและผู้สนใจได้เรียนรู้และศึกษาประกอบการท่องเที่ยวเกิดความมั่งคง มั่งคั่งยั่งยืนตลอดไป”

ด้านนายสุวิทย์ ใจป้อม นายกสมาคมขัวศิลปะเชียงราย กล่าวว่า “กิจกรรมนี้ถือว่าเป็นโครงการที่ดีมาก ๆ เนื่องจากทำให้พี่น้องศิลปินมีเวทีที่แสดงผลงาน ซึ่งคนทั่วไปจะได้เข้ามาเยี่ยม หากนักท่องเที่ยวมาเชียงรายแค่มาเที่ยวบ้านศิลปินซึ่งจริง ๆ แล้วมีถึงกว่า ๓๐๐ หลัง เที่ยวแค่วันเดียวก็คงไม่หมด ซึ่งมาแล้วรับรองว่าไม่ผิดหวังเพราะผลงานศิลปะของแต่ละมีความหลากหลาย หลายคนก็มีอัตลักษณ์ของตนเองที่แตกต่างกันไป โดยประเมินค่าไม่ได้เพราะหลายคนมีผลงานออกมาระดับโลกเลยก็ว่าได้ ซึ่งประเทสไทยมีศิลปินประมาณ ๘๐๐ คน แต่อยู่ที่ที่จังหวัดเชียงรายถึงกว่า ๓๐๐ คน”

ตัวอย่างบ้านศิลปิน อาทิเช่น

บ้านอาจารย์ศรีวรรณ เจนหัตถการกิจ สาขาทัศนศิลป์ อ.เชียงแสน ซึ่งมีจุดเด่นของด้านงานปั้น งานภาพวาดสีสันสวยงามสะท้อนสังคมได้อย่างลึกซึ้ง โดยมีนายภาสกร บุญญลักษม์ รองผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงราย และ นางจิตรา สิทธนานุวัฒน์ วัฒนธรรม จ.เชียงราย อาจารย์สุวิทย์ ใจป้อม นายกสมาคมขัวศิลปะ และเหล่าศิลปินร่วมตัดริบบิ้นเปิดบ้านศิลปิน

บ้านอาจารย์นริศ รัตนวิมล สาขาทัศนศิลป์ อ.แม่สายที่มีจุดเด่นของงานแกะสลักหินอ่อน ซึ่งเป็นงานแกะสลักที่ละเอียดอ่อนมาก เป็นงานศิลปะที่บงบอกถึงจิตวิญญาณที่ถูกสลักลงบนหิน ทำให้เป็นงานศิลปะแกะสลักหินอ่อนที่ดูมีพลังเป็นอย่างมาก

บ้านอาจารย์ อำนวย บัวงาม สาขาทัศนศิลป์ อ.แม่สาย ศิลปินด้านแกะสลักไม้ อ.อำนวย บัวงาม ได้รังสรรค์งานฝีมือแกะสลักไม้ได้อย่างละเอียดอ่อน จากท่อนไม้ ธรรมดา อ.อำนวย บัวงาม สามารถทำให้ดูมีคุณค่ามหาศาล

บ้านอาจารย์อภิรักษ์ ปันมูลศิลป์ สาขาทัศนศิลป์ อ.แม่จัน บ้านหลายสี ของ อ.อภิรักษ์ ปันมูลศิลป์ เป็นนิทรรศการ ที่ถ่ายทอดงานศิลปะภาพวาดสีน้ำมันบนผ้าลินินอย่างดี ซึ่ง ได้ถ่ายทอดภาพออกมาได้อย่างกับเหมือนจริงราวกับได้ยืนชมวิวธรรมชาติจริงๆ

บ้านอาจารย์ ทรงเดช ทิพย์ทอง สาขาทัศนศิลป์ อ.แม่จัน เป็นบ้านศิลปินที่นอกจากมีความทันสมัย ผสมผสานเทคโนโลยี โดยทาง อ.ทรงเดช ทิพย์ทอง ได้วาด QR ลงบนผืนผ้าภาพวาดพระพุทธรูป ไว้ให้คนดาวโหลดบทสวดมนต์ ซึ่งถือว่าเป็นการผสมผสานกันอย่างลงตัว

บ้านอาจารย์เชิด สันดุษิต สาขาทัศนศิลป์ อ.แม่จัน Vanto Art Gallery เป็นอีกนิทรรศการที่รวบรวมงานศิลปะภาพวาดสีน้ำที่ อ.เชิด สันดุษิต ได้ถ่ายทอดความหลากหลายทางด้านความเป็นตัวตนของ อาจารย์ เชิด ได้เป็นอย่างดี

บ้านอาจารย์คำจันทร์ ยาโน สาขาทัศนศิลป์ อ.เมืองเชียงราย ถือได้ว่าเป็นบ้านศิลปินที่เน้นไปทางด้านงานแกะสลักไม้ สร้างงานสร้างเรื่องราวโดยใช้ไม้แกะเป็นชิ้นเล็กๆ มาประกอบเป็นเหตุการณ์สำคัญๆ ต่างๆ เช่น เหตุการณ์ประวัติศาสตร์ของชาติไทย วีรกรรมชนช้างยุทธหัตถีของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช และยังมีสถานที่สำคัญอย่างวันร่องขุ่น ทั้งหมดแกะด้วยไม้ชิ้นเล็ก เป็นศิลปะที่แตกต่างกว่าบ้านศิลปินอื่น ๆ อย่างเห็นได้ชัด

บ้านอาจารย์วีระชล ศรีละ สาขาทัศนศิลป์ อ.เมืองเชียงราย เป็นบ้านที่แสดงงานศิลปะร่วมสมัย ด้าน อ.วีระชล ได้วาดภาพประยุกต์ที่ผสมผสานวัฒนธรรมของล้านนา เข้ากับสมัยใหม่ ภายใต้ภาพวาดแต่ละภาพ อ.วีระชล ได้เปิดเผยถึงความสำเร็จว่าบุคคลที่คอยส่งเสริมให้ อ.วีระชล ประสบ

ความสำเร็จจนถึงทุกวันนี้ก็คือภรรยาของอาจารย์เอง ซึ่งสามารถดูจากงานศิลปะของ อ.วีระชล ก็จะสัมผัสถึงกลิ่นไอถึงความหวัง ความสำเร็จ อย่างชัดเจน

บ้านพรมมา-ชาลินี อินยาศรี สาขาทัศนศิลป์ อ.เมืองเวียงชัย เป็นนิทรรศการศิลปะที่มีความงดงาม อลังการงานสร้างจริงๆ เพราะภาพวาดสีน้ำของ คุณพรมมา และคุณชาลินี อินยาศรี ๒ สามีภรรยา เน้นไปทางความยิ่งใหญ่ของชิ้นงาน ภาพแต่ละภาพจะเป็นแผ่นใหญ่มาก มีความสวยงาม คุณพรมมา และคุณชาลินี อินยาศรี ได้ก่อตั้งศูนย์นิทรรศการแห่งนี้ขึ้นมาด้วยความรัก จึงทำให้งานศิลปะถ่ายทอดออกมาดูแบบอิ่มเอมใจ

บ้าน อาจารย์พิชิต สิทธิวงศ์ สาขาทัศนศิลป์ อ.เมืองเชียงราย สิทธิวงศ์ อาร์ต & เฟรม เป็นอีกบ้านศิลปิน ที่รวบรวมงานศิลปะไว้มากมายทั้งงานวาดสีน้ำ งานปั้น ซึ่งอาจารย์พิชิต สิทธิวงศ์

ได้ถ่ายทอดงานศิลป์ออกมา โดยเน้นหนักไปทางด้านการใช้สีสันโทนเข้มและลายเส้นที่อ่อนช้อยทำให้งานศิลปะของอาจารย์พิชิต สิทธิวงศ์ เหมือนมีชีวิต และเร่งเร้าอารมณ์ แสดงถึงพลังศิลปะและจินตนาการ

โครงการ “เปิดบ้านศิลปิน” นั้น เปิดให้ผู้ที่สนใจชมงานศิลปะได้ตลอด นอกจากทั้ง ๑๐ บ้านศิลปินที่กล่าวมา ยังมีบ้านศิลปินอีกกว่า ๓๐๐ บ้านที่กำลังรอการพัฒนาเป็นบ้านศิลปินเพื่อการท่องเที่ยวต่อไป ซึ่งจากการทดลอง นำข้าราชการผู้ใหญ่จากกรุงเทพฯ เที่ยวชมบ้านศิลปิน ซึ่งไม่ใช่คนที่สะสม หรือได้ชื่นชอบศิลปะอย่างจริงจัง ไม่ค่อยได้สัมผัสกับศิลปะ ไม่สามารถที่จะเที่ยวบ้านศิลปินล้วนๆ วันละประมาณ ๓-๔ หลังได้ต้องมีการเที่ยวบ้านศิลปินสลับกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงและรับประทานอาหารชมธรรมชาติไปด้วย การท่องเที่ยวบ้านศิลปิน จะให้เกิดการท่องเที่ยวได้จริง ต้องจัดการให้นักท่องเที่ยว ได้เที่ยวชม สถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ บริเวณใกล้เคียงกับแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นบ้านศิลปิน ไปพร้อมๆ กัน

สรุปได้ว่า สิ่งที่น่าประทับใจของโครงการพัฒนาเมืองศิลปะ คือ วิสัยทัศน์อันกว้างไกลของภาครัฐ ศิลปิน และประชาชน ซึ่งไม่ได้ยึดติดอยู่กับการพัฒนาเมืองโดยอาศัยต้นทุนทางอารยธรรมในอดีตเท่านั้น เช่น การเป็นเมืองเก่า วัฒนธรรมดั้งเดิมหรือภูมิปัญญาพื้นบ้าน ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่คุ้นชินกันเป็นอย่างดี แต่ยังเล็งเห็นถึง “ศักยภาพ” ของทรัพยากรบุคคล เช่น ศิลปิน หน่วยงานราชการ เอกชน และประชาชน รวมทั้งพื้นที่เมืองที่มีอยู่ในปัจจุบัน แล้วนำมากลั่นกรองตีความใหม่ จนตกผลึกเป็น “ชุดประสบการณ์ใหม่” นั่นคือมีลักษณะเป็น “วัฒนธรรมรวมตัว (Cultural Homogenerization)” ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมสากล แต่ก็ไม่ทิ้งอัตลักษณ์ความเป็นท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม การพัฒนาเมืองเชียงรายให้เป็นเมืองศิลปะเต็มรูปแบบจะดำเนินต่อไปในทิศทางใด หน่วยงานและองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนจะหาวิธีจัดการสร้างมูลค่าเพิ่มและส่งเสริมรายได้และความเป็นอยู่ที่ดีให้กับชุมชนในระยะยาวให้มีความยั่งยืนได้หรือไม่ เป็นคำถามถึงแนวทางในการสร้างความยั่งยืนและคงทนต่อไปในอนาคต ไม่ใช่เพียงเป็นแหล่งท่องเที่ยวตามกระแสนิยมเท่านั้น

๔.๔ สรุปองค์ความรู้

จากผลการพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์บนเส้นทางบ้านศิลปินล้านนา สามารถสรุปองค์ความรู้ได้ดังนี้

๑. การสนับสนุนจากหลายภาคส่วนในสังคม การพัฒนาเส้นทางบ้านศิลปินให้ประสบความสำเร็จได้นั้น ต้องได้รับการตอบรับและสนับสนุนจากทุกฝ่ายทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน ชัยวิชิต สิทธิวงศ์ กล่าวว่า “ชื่นชมในการทำโครงการเส้นทางบ้านศิลปิน ศิลปินจะได้ประโยชน์อย่างมาก ทำให้นักท่องเที่ยว บุคคลทั่วไป เข้าถึงบ้านศิลปินได้ง่าย”[๑๒๖] ผูกพันธ์ ไชยรัตน์ และ วรวิทย์ แสงทอง กล่าวว่า “การเริ่มต้นทำโครงการนี้ถือเป็นเรื่องที่ดี แต่เราจะมีการพัฒนาและร่วมมือกันอย่างไรเพื่อที่จะให้เกิดความยั่งยืน”[๑๒๗]

สุวิทย์ ใจป้อม กล่าวว่า “ปัญหาติดขัดทางทุนทรัพย์ ก็จะขอจากสปอนเซอร์จากบริษัทเอกชนต่างๆ เช่น สิงห์ ธนาคารต่างๆ ส่วนทางราชการก็จะมีขั้นตอนในของบประจำปี การจัดงานก็จะมีประจำทุกปี ในระยะมานี้ หน่วยงานราชการเริ่มเข้ามามีบทบาทและสนับสนุนมากขึ้น มีการประชุมอะไรที่เกี่ยวข้องก็เรียกเข้าร่วมประชุม อีกอย่างการที่เป็นองค์กร สถาบัน เป็นขัวศิลปะนี่ก็ทำให้ได้รับการยอบรับมากขึ้น มีกิจกรรมสอนศิลปะ เช่น ห้างเซ็นทรัล เรามีศิลปินเป็นครูสอน ผู้เรียนสามารถเข้ามาเรียน สอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลจนถึงวัยผู้ใหญ่ ซึ่งเซ็นทรัลเองก็ให้มีแนวคิดจะการจัดทำแหล่งเรียนรู้ศิลปะในห้าง ที่ขนส่งจังหวัดเชียงรายก็มีการขอมาช่วยออกแบบติดตั้งงานศิลปะ”[๑๒๘]

อภิรักษ์ ปันมูลศิลป์ กล่าวว่า “แน่นอนครับ อย่างที่บอกก็คือ สมาคมขัวศิลปะของเราต้องเป็นตัวกลางในการที่จะเชื่อมต่อ ไปยังองค์กรอื่น ๆ อันนี้สำคัญที่สุด ไม่เช่นนั้นถ้าทำไม่ได้เราไม่ต้องไปตั้งหรอก ไม่ต้องมีก็ได้ใช่ไหม ในมุมของผมก็คือตัวกลางของเราจะต้องไปเชื่อมต่อกับฝั่งรัฐบาล รัฐบาลมีศักยภาพทางไหนบ้าง ททท.ไหม การท่องเที่ยวตรงไหนบ้าง การกีฬาไหม การศึกษาไหม แล้วก็คัดกรองมาว่ามันเหมาะสมที่จะดำเนินการในส่วนไหน การศึกษาโรงเรียนต่าง ๆ ก็ยังเป็นการท่องเที่ยวได้ ก็เอาเด็กทำกิจกรรมนู่นนี่นั่น คือทุกอย่างส่วนกลางของเราจะต้องเป็นคนที่บริหารจัดการให้ได้ อันนี้สำคัญที่สุด สรุปแล้วขัวศิลปะ จะต้องทำจุดนี้ให้ได้ ยิ่งได้งานวิจัยตัวนี้ยิ่งจะทำให้เราเชื่อมต่อได้ อย่างทุกวันนี้ที่ผมประสานงานกับ ททท. ผมจะไปที่อังกฤษ ส่วนกลางที่เชียงรายก็ ต้อง support อันนี้เป็นศักยภาพของตัวศิลปินหมดเลยหรือแม้แต่การบินไทยก็ให้ตั๋วผมมา คือทุกอย่างศิลปินต้องใช้ ตัวองค์กรจะต้องทำหน้าที่แทนศิลปินด้วยซ้ำไป ในเรื่องของการเชื่อมต่อหน่วยงานต่างๆ

---

[๑๒๖] สัมภาษณ์ ชัยวิชิต สิทธิวงศ์, อาชีพศิลปินอิสระ, ๓๐ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒..

[๑๒๗] สัมภาษณ์ ผูกพันธ์ ไชยรัตน์ และ วรวิทย์ แสงทอง อาชีพ ศิลปินอิสระ และธุรกิจส่วนตัว ๑๘ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒.

[๑๒๘] สัมภาษณ์ สุวิทย์ ใจป้อม อายุ ๕๒ ปี อาชีพ ศิลปินอิสระ ๗ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒.

ผมเป็นหนึ่ง ในการตั้งขัวศิลปะขึ้นมา ผมไม่ได้ว่าเขาไม่ทำนะ ในมุมมองของผมคือเราอยากให้องค์กรที่เราตั้งขึ้นมานำไปต่อยอด แล้วก็ทำให้มันชัดเจน มันเป็นสถาบันที่ศิลปินทุกคนพึ่งได้ ไม่ต้องไปแบ่งพรรคแบ่งพวก ก็ให้มันฝนตกทั่วฟ้า ให้มันพร้อมที่สุดก็เข้าในส่วนของคณะกรรมการ ถกกันดูว่าไม่ต้องไปเกรงใจใคร สรุปกันมาว่า ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ อันนี้พร้อมก็ลุยเลย อันที่เหลือไม่พร้อมก็กำลังปรับปรุงอะไรก็ว่ากันไป การฉายหนังตัวอย่างออกไปตูมๆ แต่พอเขาเข้ามากลับไม่พร้อม”[๑๒๙]

๒. การประชาสัมพันธ์เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย นั่นคือ การประชาสัมพันธ์กิจกรรมสู่ช่องทางต่างๆ ให้มากขึ้นเพื่อให้ข่าวสารเข้าถึงสาธารณชนให้กว้างขวางขึ้น ดังที่ พุทธรักษ์ ดาษดา กล่าวว่า “ในมุมมองส่วนตัว ในเรื่องของการแสดงภาพลักษณ์ของศิลปินในเชียงรายที่มีความหลากหลายในลักษณะของผลงาน (art studio/art gallery/art museum) ควรปรับภาพลักษณ์ และประชาสัมพันธ์ที่มีความน่าสนใจที่อาจจะไม่ได้ให้ความรู้สึกติดกับคำว่าเก่าไป และคำว่าใหม่ไปในการทำงานของตัวศิลปินและผู้เสพโดยทั่วไป เพื่อให้เข้าถึงกันกับผู้คนในยุคปัจจุบัน สถานการณ์ ทุกเพศ ทุกวัย ความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นจะมีอยู่ในทุกๆ บรรยากาศ มีกลิ่นไอของวัฒนธรรมท้องถิ่นอยู่แล้ว ตามแต่ศิลปินจะถ่ายทอด เพื่อให้งานศิลปะท้องถิ่นมีความน่าสนใจต่อผู้คนทั่วไปได้มากขึ้น”[๑๓๐]

เอกพงษ์ ใจบุญ กล่าวว่า “การจัดทำบ้านศิลปินเป็นแหล่งท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่ดี แต่ต้องมองความพร้อมของเรื่องการประชาสัมพันธ์ที่มีงบประมาณและบุคลากรที่ต่อเนื่อง รวมถึงความพร้อมของตัวบ้านและตัวศิลปินเป็นสำคัญ สถานที่ต้องมีความพร้อมขนาดไหนถึงจะถูกยอบรับว่า เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ รับรองคนได้กี่คนต่อวัน เป็นต้น ความพร้อมของศิลปิน ในการพัฒนาบ้านเป็นแหล่งท่องเที่ยว ต้องยอบรับถึงการเข้าถึงของกลุ่มคน ซึ่งศิลปินมีความพร้อมมากน้อยเพียงใด และกลุ่มคนที่จะมาเป็นกลุ่มไหน ซึ่งบางทีศิลปินก็ต้องทำงานศิลปะ ไม่สามารถรองรับคนได้ตลอดเวลา ควรจะทำเป็นกรุ๊ปท่องเที่ยวที่ชัดเจน ทั้งวัน เวลา จำนวนคน เพื่อการบริหารจัดการ เพราะต้องยอบรับว่าศิลปินบางทีอาจจะทำทุกอย่างเองหรือบางกรณีก็ต้องมีผู้ช่วย เป็นต้น”[๑๓๑]

๓. ศิลปินพัฒนาตนให้มีคุณภาพ ศิลปินต้องพัฒนาสร้างสรรค์งานศิลปะให้มีคุณภาพดีขึ้นตามไปด้วย ดังที่ ชาตะ ใหม่วงค์ กล่าวว่า “ศิลปินต้องสร้างงานให้มีคุณภาพ มีวินัย มีศีลธรรม และไม่ใช่สร้างงานศิลปะที่เลื่อนลอย แต่ต้องสร้างงานศิลปะที่ประกอบไปด้วยปัญญา คือ สิ่งดีงาม ทั้งนี้ทั้งนั้น ต้องทำงานรับใช้สังคมด้วย”[๑๓๒]

---

[๑๒๙] สัมภาษณ์ อภิรักษ์ ปันมูลศิลป์, อาชีพศิลปินอิสระ, ๒๐ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๖๒.

[๑๓๐] สัมภาษณ์ พุทธรักษ์ ดาษดา, อาชีพศิลปินอิสระ ๒๙ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒..

[๑๓๑] สัมภาษณ์ เอกพงษ์ ใจบุญ อาชีพ ศิลปินอิสระ ๒๙ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒.

[๑๓๒] สัมภาษณ์ ชาตะ ใหม่วงค์ อาชีพ ศิลปินอิสระ ๑๔ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒.

พรมมา อินยาศรี กล่าวว่า “ศิลปินเชียงรายต้องเดินด้วยตัวเอง ศิลปินต้องทำงานศิลปะให้มีคุณภาพ ศิลปินมีหน้าที่ให้สังคมอยู่แล้ว แต่ต้องให้เมื่อศิลปินมีความพร้อมเสียก่อน คือ ไม่เบียดเบียนตัวเอง เป็นต้น”[๑๓๓]

พานทอง แสนจันทร์ กล่าวว่า “เรื่องสำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือ การพัฒนาคุณภาพของศิลปินให้เข้าสู่ระดับสากลหรือระดับโลก เพื่อสร้างชื่อเสียงและความเชื่อมั่นของสังคมให้มากขึ้น”[๑๓๔]

สมลักษณ์ ปันติบุญ กล่าวว่า “ศิลปินจะไปอยู่อย่างสกปรกซกมก ศิลปินต้องอยู่รู้จักอยู่ ศิลปินควรเป็นคนละเมียดละไม ต้องเป็นคนมีระเบียบวินัย รู้จักปรับปรุงตกแต่งตนเองและที่อยู่ให้สวยงาม สะอาด เรียบร้อย เป็นคนรู้จักอ่านหนังสือ ศึกษาหาความรู้ แสวงหาความรู้ใหม่ๆ ไม่ถือเอาแค่รูปลักษณ์ภายนอกอย่างผิวเผิน ไม่ต้องสนใจภาครัฐว่าจะสนับสนุนหรือไม่ อย่างไร แต่จงพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพและจรรโลงตนเอง ศิลปะเป็นสิ่งที่ดี และศิลปินเป็นสิ่งยิ่งใหญ่”[๑๓๕]

เสงี่ยม ยารังษี กล่าวว่า “ศิลปะต้องทำตัวตนให้ดีขึ้นมาก่อน ส่วนอย่างอื่นๆ เป็นเรื่องตามทีหลัง”[๑๓๖]

ทรงเดช ทิพย์ทอง กล่าวว่า “จริงๆ เท่าที่พูดมาก็น่าจะครอบคลุมแล้วไม่น่าจะมีอะไร จริงๆ ศิลปินก็ต้องเตรียมตัวให้พร้อม ต้องบอกศิลปินเดียวกันแล้วว่า ต้องพร้อมที่จะต้อนรับแขกที่จะมาเยือน เพราะเราเปิดบ้านแล้วถ้าคุณทำป้ายหรือว่าคุณเปิดบ้านแสดงว่าคุณพร้อมที่จะต้อนรับทุกคนทุกหมู่เราแม้แต่ เขาจะไม่รู้เรื่องศิลปะหรือไม่ใช่นักสะสม คุณก็ต้องพร้อมที่จะอธิบายให้เขาฟังเตรียมตัวให้พร้อมอันนี้เรื่องอื่นไม่ห่วงคนจะมา จะกลับมาที่เรื่องศิลปินที่จะเสริมว่าคือคุณต้องเตรียมตัวเตรียมใจให้พร้อมว่าคุณจะมีแขกเข้ามาโดยที่คุณไม่รู้จัก เขาอาจจะมาทั้งวันเลยก็ได้ คุณต้องปรับตัวเกิดมันฮิตติดชาร์ตขึ้นมาหรือเกิดประสบผลสำเร็จขึ้นมาเกินความคาดหมายตอนนี้ศิลปินอาจจะสนุกอยู่คนมาเที่ยวอาจจะสนุกมาก แต่คุณต้องคิดว่าถ้ามาทุกวันคุณจะสนุกอยู่หรือเปล่ามาทั้งวันจะทำยังไงเราจะทำอย่างไรดีที่จะต้อนรับหรือเราจะอยู่บ้านอยู่หรือไม่ เราต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตหรืออาจจะต้องตื่นมา ๒:๐๐ น. แล้ววาดรูปเหมือนอาจารย์เฉลิมชัย อาจารย์พรหมมาที่ตื่น ๒:๐๐ น อาจารย์ประสงค์ก็เหมือนกันตื่นมาวาดรูปจนถึง ๖ โมงเช้า เพราะท่านนอนเช้า ๑๙:๐๐ น. หรือ ๒๐:๐๐ น. ก็นอนแล้วอย่างเช่นพี่พรมมา เพราะวิธีการของเขาต่างกับเรา ทุกคนจะตื่นมาทำงานอย่างเช่นอาจารย์เฉลิมชัยจะตื่นมาดูวัดต้องมาตรวจทุกเช้าหรือทั้งวัน แทบจะไม่ได้ทำงาน แกก็นั่งสมาธิตอน

---

[๑๓๓] สัมภาษณ์ พรมมา อินยาศรี อายุ ๕๗ ปี อาชีพ ศิลปินอิสระ ๒๗ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒

[๑๓๔] สัมภาษณ์ พานทอง แสนจันทร์ อาชีพ ศิลปินอิสระ ๗ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒

[๑๓๕] สัมภาษณ์ สมลักษณ์ ปันติบุญ อาชีพ ศิลปินอิสระ ๒๘ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒

[๑๓๖] สัมภาษณ์ เสงี่ยม ยารังษี, อาชีพศิลปินอิสระ ๗ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒.

สายๆ แกก็ไปวิ่งออกกำลังกาย เดี๋ยวนี้วิ่งออกกำลังกายเสร็จก็มากินข้าว ลูกศิษย์ลูกหาให้ไปไกลๆ เลย เดี๋ยวนี้วาดรูปทั้งวันไม่ค่อยออกไปไหน กลับมาวาดรูป อาจจะมีโครงการใหญ่ในใจ”[๑๓๗]

ในส่วนของประเด็นปัญหาและแนวทางแก้ไข ทนงศักดิ์ ปากหวาน ได้ให้ข้อเสนอแนะที่น่าสนใจว่า

“๑. ศิลปินมีความพร้อมส่วนหนึ่งแล้ว แต่ยังขาดงบประมาณจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องหรือเครือข่ายที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน เข้ามาสนับสนุน และทำให้โครงการเกี่ยวกับศิลปะนี้สำเร็จและส่งเสริม พัฒนาเพื่อต่อยอดต่อไปในอนาคต

๒. ช่วยกันของทุกๆ ภาคส่วนในการอนุรักษ์ รักษา ของที่มีอยู่ดั้งเดิมให้คงสภาพที่สุดเท่าที่จะทำได้ และก็พัฒนาสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ควบคู่กันไป ก็จะเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่จะทำให้แหล่งท่องเที่ยวหรือสถานที่นั้นมีชีวิตชีวา น่าศึกษา ค้นคว้าเป็นแหล่งเรียนรู้ต่อไป

๓. สร้างเครือข่ายชุมชนให้คนในชุมชนได้เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการสร้างสรรค์งานศิลปะและเกิดรายได้ให้กับชุมชนและคนในท้องถิ่น”[๑๓๘]

นอกจากนั้น ยังมีประเด็นปัญหาอื่นๆ ที่ควรได้รับการพิจารณาแก้ไขเพื่อเป็นการช่วยเหลือศิลปิน ดังเช่น นริศ รัตนวิมล กล่าวว่า “ปัญหาการจัดเก็บภาษีก็เป็นเรื่องใหญ่ ทั้งภาษีการค้าและภาษีโรงเรือน ภาษีป้าย ทำให้ศิลปินไม่มีแรงจูงใจในการทำงานส่งเสริมเรื่องนี้ ความจริง ภาครัฐ ควรเห็นประโยชน์มากกว่าที่จะจัดเก็บภาษี ควรมีการลดหย่อนภาษี เพราะสิ่งที่ศิลปินทำเป็นเรื่องการทำงานสงเคราะห์ชุมชน ส่งเสริมแหล่งการเรียนรู้ และส่งเสริมการท่องเที่ยว การจัดเก็บค่าชมก็ไม่มี อีกอย่างเป็นการสร้างแลนด์มาร์กให้กับชุมชน เป็นสิ่งช่วยดึงดูดการท่องเที่ยวและการจับจ่ายสินค้าในชุมชนทั้งร้านอาหาร ที่พัก ของที่ระลึก สินค้าพื้นบ้าน และสร้างชื่อเสียงให้กับชุมชน”[๑๓๙]

ศรีวรรณ เจนหัตถการกิจ กล่าวว่า “จริงๆ สามารถทำจุดขายได้ เป็นวิสัยทัศน์ในอนาคต คือ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งก่อสร้างหรือเส้นทางเดินภายในก็ดี อยากให้ทำการออกแบบแบบอารยสถาปัตย์ (Universal Design) คือ โรงศิลป์ ร้านอาหาร ห้องน้ำ สำหรับผู้สูงอายุ คนพิการ อย่างน้อยๆ ลูกหลานก็สามารถพ่อแม่ปู่ย่าตายายมาเที่ยวได้อย่างปลอดภัยและสะดวกสบาย เหมือนในประเทศญี่ปุ่นที่เขาทำเรื่องนี้ อย่างหอศิลป์ก็ควรมีทางลาดสำหรับผู้สูงอายุหรือคนพิการ นอกจากจังหวัดเชียงรายจะขึ้นชื่อในด้านศิลปะและเรื่องเหล่านี้ก็ต้องทำในอนาคต เพื่อจังหวัดเชียงรายจะเป็นพื้นที่ที่รองรับสำหรับทุกๆ คน ในเรื่องความปลอดภัยและสิ่งอำนวยความสะดวก ทั้งเรื่องโลเกชั่น ภูมิทัศน์ กรีนฟู้ด เกษตรอินทรีย์ และศิลปะเข้าด้วยกัน ในเชิงบูรณาการร่วมกัน ถ้าเน้นเฉพาะในเชิงศิลปะ มันได้อย่างเดียว มันไม่รอดหรอก แต่ต้องโยงเอาทุกสิ่งทุกอย่างที่ดีๆ มาใส่ไว้ด้วยกัน ตั้งแต่เรื่องกิน เส้นทางท่องเที่ยว

---

[๑๓๗] สัมภาษณ์ ทรงเดช ทิพย์ทอง, อาชีพ ศิลปินอิสระ, ๒๓ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๖๒.

[๑๓๘] สัมภาษณ์ ทนงศักดิ์ ปากหวาน, อาชีพ ศิลปินอิสระ, ๓๐ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒.

[๑๓๙] สัมภาษณ์ นริศ รัตนวิมล อายุ ๖๔ ปี อาชีพ ศิลปินอิสระ ๒๘ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒

เพราะว่าโลกในยุคต่อไป คือ สังคมผู้สูงอายุ และทำโปรโมตว่า ให้พาผู้สูงอายุมาท่องเที่ยวสัมผัสธรรมชาติ ลิ้มรสอาหารเพื่อสุขภาพ และเสพรสศิลปะ”[๑๔๐]

สรุป ผลจากการศึกษาการพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์บนเส้นทางบ้านศิลปินล้านนา จากตัวอย่างพื้นที่วิจัย สรุปได้ว่า รูปแบบบ้านศิลปินล้านนาสะท้อนถึงตัวตนของศิลปินที่หลากหลายตามความชอบ รสนิยม และความรู้ทางศิลปะที่ตนเองเชี่ยวชาญผ่านรูปแบบผลงานที่เผยแพร่ต่อสาธารณชน โดยบ้านศิลปินทุกหลัง นอกจากจะมีส่วนจัดแสดงผลงานของตนเองแล้ว ยังได้จัดสรรพื้นที่บางส่วนสำหรับจัดกิจกรรมทางด้านศิลปะและวัฒนธรรม เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ทางศิลปะ ส่วนการบริหารจัดการมีลักษณะเป็นแบบวิถีศิลปินที่เน้นความเรียบง่าย มีการบริหารจัดการด้วยตนเอง การประชาสัมพันธ์ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน และบางส่วนจากผู้ที่มีโอกาสเดินทางมาเยี่ยมชมที่บ้านที่ช่วยไปประชาสัมพันธ์ต่อ ๆ ไป จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นได้ว่า บ้านศิลปินทุกหลังล้วนมีศักยภาพแตกต่างกันไป มีทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่ายิ่ง สามารถต่อยอดและพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของชุมชนได้ ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะหน่วยงานของรัฐควรจัดทำแผนการพัฒนาบ้านศิลปินให้มีระบบมากขึ้น เพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาและรูปแบบการพัฒนาที่ยั่งยืน สร้างทัศนคติในการบริหารจัดการที่ดี และวางรูปแบบของการจัดการองค์กรให้มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรม เพื่อให้บ้านศิลปินเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของเมืองต่อไป

---

[๑๔๐] สัมภาษณ์ ศรีวรรณ เจนหัตถการกิจ อาชีพ ศิลปินอิสระ ๒๘ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒

บทที่ ๕

บทสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

โครงการวิจัยย่อยที่ ๔ เรื่อง “การพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์บนเส้นทางบ้านศิลปินล้านนา” ภายใต้แผนงานวิจัยเรื่อง “The City of Arts: การสร้างเมืองศิลปะเชิงสร้างสรรค์ในสังคมไทย” มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาการพัฒนาเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปะของบ้านศิลปิน ๒) เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาบ้านศิลปินเป็นแหล่งเส้นทางท่องเที่ยว และ ๓) เพื่อพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์บนเส้นทางของบ้านศิลปินล้านนา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) มุ่งเน้นการส่งเสริมการท่องเที่ยวบ้านศิลปินในจังหวัดเชียงราย จำนวน ๑๕ แห่ง โดยการเดินทางสำรวจเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่และคัดเลือกบ้านศิลปินเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และการสำรวจความพร้อมในการพัฒนาบ้านศิลปินเป็นแหล่งเส้นทางท่องเที่ยว โดยการสัมภาษณ์และสนทนากับกลุ่มประชากร ได้แก่ ศิลปินในจังหวัดเชียงราย จำนวน ๑๕ คน โดยเน้นบ้านศิลปินที่มีหอศิลป์ มีศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับจำนวนนักท่องเที่ยว และการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการและการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อปรึกษาแลกเปลี่ยนระหว่างผู้วิจัย ศิลปิน และภาคีเครือข่ายในจังหวัดเชียงราย

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ประกอบภาพถ่ายพร้อมการบรรยายเกี่ยวกับองค์ความรู้ ปรัชญา แนวคิด ในการสร้างสรรค์งานศิลปะของศิลปิน การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย โดยการนำศิลปะเป็นตัวขับเคลื่อน และ จัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ วีดีโอ ผลงานวิจัย วิดีทัศน์นำเสนอ และนวัตกรรมเพื่อเผยแพร่ความรู้สู่สาธารณชน รวมทั้งการจัดทำแผ่นพับโบรชัวร์และการเผยแพร่สู่สื่อสารมวลชน สื่อสารสนเทศ วารสารท่องเที่ยวและวัฒนธรรม และจัดพิมพ์เป็นเอกสารรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ ซึ่งคณะผู้วิจัยได้สรุปประเด็นการวิจัยไว้ดังนี้

๕.๑ บทสรุป

ผลการศึกษาสำรวจเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปะของบ้านศิลปิน มี ๓ เส้นทาง ๑๕ บ้านศิลปิน ดังนี้

๑. เส้นทางหอศิลป์เวียงเชียงราย-เวียงชัย ได้แก่ หอศิลป์เชียงรายไออุ่น ชัยวิชิต สิทธิวงศ์, ดาษดา สตูดิโอ (พุทธรักษ์ ดาษดา และ เอกพงษ์ ใจบุญ), บ้านเสงี่ยม ยารังสี, หอศิลป์ฮอมแฮงฮัก ธีรยุทธ-อรพิน สืบทิม, เครื่องปั้นดินเผาดอยดินแดง สมลักษณ์ ปันติบุญ, ควายดินดาก ชาตะ ใหม่วงค์, หอศิลป์สุวิทย์ ใจป้อม, หอศิลป์บ้านพรมมา อินยาศรี

๒. เส้นทางหอศิลป์แม่ลาว-พาน ได้แก่ ก๋ำปอ อาร์ต สตูดิโอ : GumPor Art Studio ผูกพันธ์ ไชยรัตน์-วรวิทย์ แสงทอง, หอศิลป์ทนงศักดิ์ ปากหวาน, หอศิลป์พานทอง แสนจันทร์

๓. เส้นทางหอศิลป์แม่จัน-แม่สาย-เชียงแสน ได้แก่ บ้านหลายสี อภิรักษ์ ปันมูลศิลป์, หอศิลป์ทรงเดช ทิพย์ทอง, หอศิลป์นริศ รัตนวิมล, ศรีดอนมูล อาร์ท สเปซ ศรีวรรณ เจนหัตถการกิจ

ผลการดำเนินงานวิจัยควบคู่กับการพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์บนเส้นทางบ้านศิลปินล้านนาได้ก่อให้เกิดกิจกรรม “เปิดบ้านศิลปินเชียงราย” จำนวน ๓๐ หลัง ๑ หอศิลปะ และวัฒนธรรมอำเภอ เพื่อการท่องเที่ยวและส่งเสริมภาพลักษณ์ “เชียงรายเมืองศิลปะอย่างยั่งยืน” เตรียมพร้อมสู่การเป็นเจ้าภาพการจัดงานศิลปะนานาชาติ ไทยแลนด์เบียนนาเล่ เชียงราย ๒๐๒๒ ผลการสรุปเส้นทางกิจกรรม “เปิดบ้านศิลปินเชียงราย” ประกอบด้วย เส้นทางหลัก ๓ เส้นทาง คือ

๑. เส้นทางอำเภอเมืองเชียงราย จำนวน ๑๐ หลัง

๒. เส้นทางสายเหนือและตะวันออก อำเภอเชียงแสน อำเภอแม่สาย อำเภอแม่จัน อำเภอเมือง อำเภอเวียงชัย จำนวน ๑๐ หลัง

๓. เส้นทางสายใต้และตะวันตก อำเภอแม่ลาว อำเภอเวียงป่าเป้า อำเภอพาน จำนวน ๑๐ หลัง (พร้อมเปิดหอศิลปะและวัฒนธรรมอำเภอพาน)

กิจกรรมครั้งนี้เกิดขึ้นจากความร่วมมือของหลายภาคส่วน โดยส่วนราชการจังหวัดเชียงราย สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม สมาคมขัวศิลปะเชียงราย

ผลการศึกษาแนวคิดการจัดทำบ้านศิลปิน ส่วนใหญ่มีทัศนคติสอดคล้องกัน คือ เป็นความฝันและความต้องการของศิลปินเอง โดยเริ่มจากความต้องการสร้างบ้านของตนเองให้เป็นที่ทำงานศิลปะ เก็บรักษา และติดตั้งจัดวางงานศิลปะของตนเอง หลังจากนั้น จากการที่ศิลปินสร้างบ้านให้เป็นทำงานส่วนตัว มีผลงานศิลปะจัดแสดงให้เพื่อนฝูงหรือแขกที่มาเยือนได้เยี่ยมชมก็ได้พัฒนาไปสู่การจัดทำสตูดิโอหรือแกลเลอรี่จัดแสดงให้กับผู้คนที่สนใจงานด้านศิลปะได้เข้ามารับชม ในอนาคต บ้าน

ศิลปินเชียงรายจะเป็นต้นแบบให้กับศิลปินอื่นๆ ในเมืองต่างๆ ได้นำไปพัฒนาต่อยอดและขยายไปสู่วงกว้าง เป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาเมืองให้น่าอยู่

ผลการศึกษาความคิดเห็นต่อการจัดทำเส้นทางบ้านศิลปินในจังหวัดเชียงราย พบว่า ส่วนใหญ่มีความเห็นด้วยว่า ควรมีแนวทางการจัดทำเส้นทางบ้านศิลปิน เพราะมีผลดีต่อการเดินทางมาท่องเที่ยวของผู้ที่สนใจด้านศิลปะให้สามารถเดินทางมาสะดวกสบายมากขึ้น และช่วยพัฒนาเมืองเชียงรายให้เป็นเมืองศิลปะที่แท้จริง

ผลการศึกษาศักยภาพในการพัฒนาบ้านศิลปินเป็นแหล่งเส้นทางท่องเที่ยว ศิลปินมีความเห็นด้วยว่า การพัฒนาบ้านศิลปินเป็นแหล่งเส้นทางท่องเที่ยวมีศักยภาพในหลายด้าน ดังนี้ ๓ ด้าน คือ ๑. ศักยภาพด้านศิลปิน ๒. ศักยภาพด้านแหล่งเรียนรู้ และ ๓. ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

การศึกษาความพร้อมในการพัฒนาบ้านศิลปินเป็นแหล่งเส้นทางท่องเที่ยว ส่วนใหญ่มีความเห็นเกี่ยวกับความพร้อม ๕ ด้าน คือ ๑. ความพร้อมด้านงบประมาณ ๒. ความพร้อมด้านสถานที่ ๓. ความพร้อมด้านเส้นทาง ๔. ความพร้อมด้านศิลปิน ๕. ความพร้อมด้านนักท่องเที่ยว

ผลการศึกษาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์บนเส้นทางของบ้านศิลปินล้านนาของจังหวัดเชียงราย สรุปได้เป็น ๕ ประเด็น คือ ๑. การดำเนินการกิจกรรมของเครือข่ายให้มีความต่อเนื่อง ๒. ความร่วมมือและการสนับสนุนจากหลายฝ่าย ๓. การพัฒนาฐานข้อมูลเครือข่ายที่ทันสมัย ๔. ความพร้อมของกลุ่มศิลปินภายในเครือข่าย และ ๕. การสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายภายนอก

ผลการศึกษาความพร้อมที่จะให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมกิจกรรมปฏิบัติการทางด้านทัศนศิลป์ (art workshop) พบว่า มีความเห็นแตกต่างกัน ดังนี้ ๑. บ้านศิลปินที่มีความพร้อม และ ๒. บ้านศิลปินที่ต้องมีเงื่อนไขการจัดกิจกรรม

ผลการศึกษาความพร้อมที่จะให้นักท่องเที่ยวเข้าพักค้างคืน พบว่า มีผลการศึกษาแบ่งเป็น ๓ ระดับ คือ ๑. บ้านศิลปินที่มีความพร้อม ๒. บ้านศิลปินที่อยู่ระหว่างการเตรียมความพร้อม และ ๓. บ้านศิลปินที่ยังไม่พร้อม

การศึกษาแนวทางในการพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์บนเส้นทางของบ้านศิลปินล้านนา พบว่า มีแนวทางการพัฒนาเครือข่าย ๔ องค์ประกอบ ดังนี้ ๑. การจัดหางบประมาณ ๒. การจัดสร้างบ้านศิลปินเพิ่มเติม ๓. การสร้างสรรค์งานศิลป์สู่ชุมชน และ ๔. การจัดสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงศิลป์

ผลการพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์บนเส้นทางบ้านศิลปินล้านนา สามารถสรุปองค์ความรู้ได้ ๓ ประการ คือ ๑. การสนับสนุนจากหลายภาคส่วนในสังคม ๒. การประชาสัมพันธ์เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย และ ๓. ศิลปินพัฒนาตนให้มีคุณภาพ

นอกจากนั้น ยังมีประเด็นปัญหาอื่นๆ ที่ควรได้รับการพิจารณาแก้ไขเพื่อเป็นการช่วยเหลือศิลปิน ดังเช่น ปัญหาการจัดเก็บภาษี การออกแบบแบบอารยสถาปัตย์ (Universal Design) การพัฒนาเมืองสีเขียวทางกายภาพ ในเรื่องธรรมชาติสิ่งแวดล้อม อาหารปลอดสารพิษ ความปลอดภัย ควบคู่กับการสร้างสรรค์งานศิลป์เพื่อพัฒนาจิตใจ ให้เป็นเมืองน่าอยู่ต่อไป

จากการทดลองนำข้าราชการผู้ใหญ่จากกรุงเทพฯ เที่ยวชมบ้านศิลปิน ซึ่งไม่ใช่คนที่สะสมหรือได้ชื่นชอบศิลปะอย่างจริงจัง ไม่ค่อยได้สัมผัสกับศิลปะ ไม่สามารถที่จะเที่ยวบ้านศิลปินล้วนๆ วันละประมาณ ๓-๔ หลังได้ต้องมีการเที่ยวบ้านศิลปินสลับกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงและรับประทานอาหารชมธรรมชาติไปด้วย การท่องเที่ยวบ้านศิลปิน จะให้เกิดการท่องเที่ยวได้จริง ต้องจัดการให้นักท่องเที่ยว ได้เที่ยวชม สถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ บริเวณใกล้เคียงกับแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นบ้านศิลปินไปพร้อมๆ กัน

สรุปได้ว่า สิ่งที่น่าประทับใจของโครงการพัฒนาเมืองศิลปะ คือ วิสัยทัศน์อันกว้างไกลของภาครัฐ ศิลปิน และประชาชน ซึ่งไม่ได้ยึดติดอยู่กับการพัฒนาเมืองโดยอาศัยต้นทุนทางอารยธรรมในอดีตเท่านั้น เช่น การเป็นเมืองเก่า วัฒนธรรมดั้งเดิมหรือภูมิปัญญาพื้นบ้าน ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่คุ้นชินกันเป็นอย่างดี แต่ยังเล็งเห็นถึง “ศักยภาพ” ของทรัพยากรบุคคล เช่น ศิลปิน หน่วยงานราชการ เอกชน และประชาชน รวมทั้งพื้นที่เมืองที่มีอยู่ในปัจจุบัน แล้วนำมากลั่นกรองตีความใหม่ จนตกผลึกเป็น “ชุดประสบการณ์ใหม่” นั่นคือมีลักษณะเป็น “วัฒนธรรมรวมตัว (Cultural Homogenization)” ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมสากล แต่ก็ไม่ทิ้งอัตลักษณ์ความเป็นท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม การพัฒนาเมืองเชียงรายให้เป็นเมืองศิลปะเต็มรูปแบบจะดำเนินต่อไปในทิศทางใด หน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนจะหาวิธีจัดการสร้างมูลค่าเพิ่มและส่งเสริมรายได้และความเป็นอยู่ที่ดีให้กับชุมชนในระยะยาวให้มีความยั่งยืนได้หรือไม่ เป็นคำถามถึงแนวทางในการสร้างความยั่งยืนและคงทนต่อไปในอนาคต ไม่ใช่เพียงเป็นแหล่งท่องเที่ยวตามกระแสนิยมเท่านั้น

๕.๒ อภิปรายผล

แนวคิดสำคัญที่สามารถนำมาปรับใช้ในการพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์บนเส้นทางบ้านศิลปินล้านนา คือ แนวคิดการสร้างเมืองแบบมาจิสึคุริ [Machizukuri] คือ การสรรค์สร้างเมืองโดยมีการร่วมมือจากกลุ่มต่าง ๆ ที่หลากหลาย และเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสร้างเสน่ห์ของเมือง บนฐานทุนทางวัฒนธรรมทั้งที่เป็นสิ่งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ แนวคิดนี้เป็นการอาศัยกำลังของคนในท้องถิ่นในการพัฒนาเป็นสำคัญ คนในท้องถิ่นสามารถสร้างความเป็นท้องถิ่นออกมาได้อย่างเหมาะสมหรือสอดคล้องกับความต้องการของคนในท้องถิ่นมากกว่าการบริหารจัดการ

จากภาครัฐฝ่ายเดียว เป็นแนวคิดปรัชญาการสร้างเมือง คือ โครงการสร้างเมืองที่พยายามให้ประชาชนมีจิตสำนึกต่อท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ และให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่สามารถพัฒนาท้องถิ่นของตัวเองได้ด้วยตัวเอง เพื่อร่วมกันสร้างชุมชนที่น่าอยู่ มีชีวิตชีวาและมีเสน่ห์ ตามแบบฉบับที่ประชาชนต้องการอย่างแท้จริง ฉะนั้น การท่องเที่ยวจะต้องให้ความสำคัญกับมรดกทางวัฒนธรรมด้วยการวางศิลปวัฒนธรรมเป็นศูนย์กลาง และนำธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมมาล้อมรอบ ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้นอกจากจะเป็นการอนุรักษ์แล้ว ยังเป็นวิธีการหนึ่งในการพัฒนาเมืองให้ดียิ่งขึ้นอีกด้วย ที่สำคัญคือยังสามารถส่งต่อวัฒนธรรมไปยังคนรุ่นต่อไปในอนาคต

โครงการศิลปะ (Art Project) ในการสร้างเมือง เป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาเมืองโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่แล้วในสังคม ทั้งทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรความรู้ และทรัพยากรทางกายภาพ หลายท้องถิ่นในประเทศญี่ปุ่นได้หันมาพัฒนาท้องถิ่นโดยเจาะจงในด้านศิลปะ ซึ่งหนึ่งในนั้นคือการสร้างโครงการศิลปะ (Art Project) ส่วนแนวคิดในการสร้างสรรค์ศิลปะเพื่อพัฒนาเมืองนั้นมีอยู่หลากหลายแนวคิด ขอยกตัวอย่างมานำเสนอ เช่น การตีความศิลปะในสร้างสรรค์เอกลักษณ์ใหม่ (Reinterpret Arts, Create New Identity) การสร้างพื้นที่ศิลปะทางสังคม (Art Space X Community) อย่างเช่น โครงการบ้านศิลปะ ‘The Art House Project’ คือตัวอย่างที่เด่นชัดที่สุดที่สะท้อนถึงการผลักดันให้เกิดพื้นที่ศิลปะระดับชุมชน โดยรวบรวมเหล่าศิลปินร่วมสมัยที่มีฝีไม้ลายเซ็นเป็นเอกลักษณ์มาร่วมฟื้นฟูอาคารบ้านร้างในเขตฮอนมูระ (Honmura) ให้เป็นพื้นที่ศิลปะในชุมชน และ แนวคิดการจัดเทศกาลทางศิลปะประจำปีของเมืองให้เป็นยอบรับในระดับสากล คือ การเชิญตัวแทนศิลปินและตัวแทนหน่วยงานทางวัฒนธรรมในต่างประเทศ รวมไปถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ บริษัทเอกชน และองค์กร/ชุมชนภาคประชาชนเข้าร่วมจัดกิจกรรมให้กลายเป็นประเพณีของเมือง

ดังนั้น การสร้างเมืองที่ยั่งยืนด้วยศิลปะ (City is Long When Art Lasts) สิ่งที่น่าประทับใจของโครงการพัฒนาเมืองนี้ก็คือ วิสัยทัศน์อันกว้างไกลของรัฐบาลและชาวญี่ปุ่น ซึ่งไม่ได้ยึดติดอยู่กับการพัฒนาเมืองโดยอาศัยต้นทุนทางอารยธรรมในอดีต เช่น ปราสาทยุคเอโดะ ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวต่างชาติคุ้นชินกันเป็นอย่างดีเท่านั้น แต่ยังเล็งเห็นถึง “ศักยภาพ” ของทรัพยากรบุคคล (ศิลปิน) และพื้นที่ (เมือง) ที่มีอยู่ในปัจจุบัน แล้วนำมากลั่นกรองตีความใหม่ จนตกผลึกเป็น “ชุดประสบการณ์ใหม่” นั่นคือมีลักษณะเป็น “วัฒนธรรมรวมตัว (Cultural Homogenerization)” ที่ถูกจริตสากลมากขึ้น แต่ก็ไม่ทิ้งอัตลักษณ์ความเป็นญี่ปุ่นสมัยใหม่ ซึ่งความสำเร็จข้อนี้ก็สอดคล้องกับนโยบายกอบกู้เศรษฐกิจและอัตลักษณ์แห่งชาติ “คูล เจแปน” ของรัฐบาล ส่วนในประเทศไทยปัจจุบัน ก็ได้มีการพัฒนาเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปะบ้านศิลปินขึ้นหลายแห่ง เช่น การจัดการแหล่งเรียนรู้ย่านบ้านศิลปินและพื้นที่เกี่ยวเนื่อง ชุมชนคลองบางหลวง เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร บ้านศิลปิน คลองบางหลวง กรุงเทพมหานคร การพัฒนาเมืองด้วยชุมชน

ศิลปินที่พำนักถาวรในเชียงราย การพัฒนาบ้านศิลปินแห่งชาติให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านศิลปะและวัฒนธรรม การจัดการทองเที่ยวบ้านศิลปินเชียงราย ปรากฏการณ์เหล่านี้คือจุดเริ่มต้นของการพัฒนาเมืองน่าอยู่ในรูปแบบเมืองศิลปะในอนาคตที่ควรได้รับการสืบสานและพัฒนาต่อไป

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๑. ภาครัฐควรให้การสนับสนุนเรื่องงบประมาณ บุคลากร การบริหารจัดการ เทคโนโลยีสารสนเทศ และสื่อประชาสัมพันธ์แก่ศิลปิน เพื่อพัฒนาให้บ้านศิลปินมีศักยภาพเพิ่มขึ้น และมีนโยบายและแนวทางที่ชัดเจน มีความต่อเนื่องในการบริหารพัฒนาเมืองน่าอยู่ในรูปแบบเมืองศิลปะให้เป็นต้นแบบของประเทศ

๒. ศิลปินควรพัฒนาศักยภาพทางศิลปะของตนเองให้สูงขึ้นทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณ ตลอดถึงความรู้ในเรื่องการบริหารจัดการบ้านศิลปิน และมีแนวทางในการพัฒนาศิลปินรุ่นใหม่ๆ ให้เพิ่มมากขึ้น รวมไปถึงการจัดกิจกรรมเพื่อสังคม ซึ่งจะเป็นช่องทางหนึ่งในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมสู่สาธารณชนในวงกว้าง

๓. เครือข่ายศิลปินต้องพัฒนาความเข้มแข็งเพื่อสร้างพลังทางสังคมในการพัฒนาเมืองน่าอยู่โดยใช้ศิลปะ การสร้างการยอบรับของสังคม ซึ่งจะเป็นพลังในการได้รับการสนับสนุนจากภาคส่วนต่างๆ ของสังคม

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

บรรณานุกรมประเภทพระไตรปิฎก

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย**. ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

บรรณานุกรมประเภทหนังสือ

๑. หนังสือทั่วไป

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. **มาตรฐานการส่งเสริมการท่องเที่ยว.** กรุงเทพมหานคร : กระทรวงมหาดไทย, ๒๕๕๐.

กรวรรณ สังขกร. **แหล่งท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวตลาดใหม่.** (เอกสารประกอบการประชุมเสวนา “การผลิตอาหารปลอดภัยเพื่อตอบสนองตลาดใหม่ทางการท่องเที่ยวในเขตภาคเหนือตอนบน” จัดโดย โครงการกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายวิจัยของศูนย์ภาคีเครือข่ายวิจัยล้านนา สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ณ โรงแรมลำปางเวียงทอง จ.ลำปาง ๙ กรกฎาคม ๒๕๕๕.

เกศรา สุกเพชร และ วารัชต์ มัธยมบุรุษ. **การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุกรณีศึกษา พื้นที่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแม่เมาะและชุมชนรอบจังหวัดลำปาง.** รายงานวิจัย. พะเยาวิจัย ๑ กลุ่มการวิจัยท่องเที่ยวยั่งยืน มหาวิทยาลัยพะเยา, ๒๕๕๕.

คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ. **แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙.** กรุงเทพมหานคร : กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, ๒๕๕๔.

จริญญา ณพิกุล และวารัชต์ มัธยมบุรุษ. **การศึกษาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย.** รายงานวิจัย. พะเยาวิจัย ๑ กลุ่มการวิจัยท่องเที่ยวยั่งยืน มหาวิทยาลัยพะเยา, ๒๕๕๕.

จุฑามาศ วิศาลสิงห์. **โครงการศึกษาภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทยในสายตาของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ.** กรุงเทพมหานคร : บริษัท ยูเรก้า คอนซัลติ้ง จำกัด, ๒๕๕๕.

ณัฐพล ตันติวงศ์ตระกูล. **พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกสถานที่ท่องเที่ยว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย.** กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, ๒๕๕๔.

ชัยวุฒิ ตั้งสมชัย และปิยพรรณ กลั่นกลิ่น. **สถานการณ์และแนวโน้มของธุรกิจท่องเที่ยวในภาคเหนือตอนบน.** รายงานวิจัย. ศูนย์เตือนภัยธุรกิจภาคเหนือ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๔.

ชุติมา บริสุทธิ์. **การศึกษาการสร้างเมือง (machizukuri) ด้วยศิลปะร่วมสมัย ภายในเมือง Kanazawa จังหวัด Ishikawa.** เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๗.

ณัฐกานต์ กันธิ. **มะจิสุคุริ (Machitsukuri) กับการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว: กรณีศึกษา การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในจังหวัดโออิตะ ประเทศญี่ปุ่น.** เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๕.

ทรงคุณ จันทจร และคณะ. **คุณค่าอัตลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นกับการนำมาประยุกต์เป็นผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้.** รายงานวิจัย. สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๒.

ธานัท ภุมรัช. **แนวทางการจัดการแหล่งเรียนรู้ย่านบ้านศิลปินและพื้นที่เกี่ยวเนื่อง ชุมชนคลองบางหลวง เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร.** กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๗.

ธีรวัฒน์ บุตตะโยธี. **ความพึงพอใจและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อเมืองโบราณ จังหวัดสมุทรปราการ.** กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๑.

พรทิพย์ กิจเจริญไพศาล. **การศึกษาทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดปทุมธานี.** กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๓.

พระมหาบุญพิเชษฐ์ จันทร์เมือง. **การจัดการการท่องเที่ยวในพระอารามหลวงชั้นเอก ในเกาะรัตนโกสินทร์.** กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๓.

พลวัฒ ประพัฒน์ทอง. **เชียงรายเมืองศิลปิน : การพัฒนาเมืองด้วยชุมชนศิลปินที่พำนักถาวรในเชียงราย.** รายงานวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว), ๒๕๕๗.

พลวัฒ ประพัฒนทอง และ ทรงสรรค อุดมศิลป์. **รูปแบบและแนวทางการจัดการทองเที่ยวบ้านศิลปินเชียงราย.** รายงานวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๘.

มณินทร กีรติวัฒน์.“การให้ความหมายรูปแบบและกลยุทธ์ทางการตลาดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กรณีศึกษา บ้านศิลปิน คลองบางหลวง กรุงเทพมหานคร”. **การประชุม**

วิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ ๑. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพนมวันท์, ๒๕๕๙.

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. **แผนพัฒนาการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานคร พ.ศ.๒๕๕๔ – ๒๕๕๘.** กรุงเทพมหานคร : กองการท่องเที่ยว สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร, ๒๕๕๕.

วรสิกา อังกูร และคณะวิจัย. **"รูปแบบการจัดการศึกษาและการเผยแผ่ศาสนธรรมของวัดในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาแหล่งการเรียนรู้ของวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร".** รายงานวิจัย. กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์ พับลิชชิ่ง, ๒๕๔๗.

วีระพล ทองมา และคณะ. **การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนของชุมชนชาวจีนในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่งอน อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่.** รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยแม่โจ้, ๒๕๕๔.

ศิริจรรยา ประพฤติกิจ. **การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอเมือง จังหวัดตราด.** กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๓.

สมาพร คล้ายวิเชียร และคณะ. **แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้.** รายงานวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ๒๕๕๐.

สุดแดน วิสุทธิลักษณ์ และคณะ. **ท่องเที่ยวสร้างสรรค์: เครื่องมือสำคัญนำไปสู่ชุมชนยั่งยืน.** รายงานวิจัย. (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน), ๒๕๕๔)

สำนักวิจัยเศรษฐกิจและประเมินผล บริษัท เอ็กเซลเลนท์ บิสเนส แมเนจเม้นท์ จำกัด. **รายงานสถิติการท่องเที่ยวภายในประเทศ ประจำปี พ.ศ.๒๕๕๔ (ภาคเหนือ).** กรุงเทพมหานคร : สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, ๒๕๕๔.

อนุกูล ศิริพันธุ์ และคณะ. **การศึกษาและสร้างรูปแบบเส้นทางการท่องเที่ยวด้านศิลปกรรมทางพระพุทธศาสนาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง.** วิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง, ๒๕๕๕.

อินทัช รีเสิร์ช แอนด์ คอนซัลแทนซี่ จำกัด, บริษัท. **โครงการสำรวจทัศนคติและพฤติกรรมในการเดินทางท่องเที่ยวของชาวไทยในพื้นที่ที่มีศักยภาพในการส่งออกนักท่องเที่ยว.** กรุงเทพมหานคร : บริษัท อินทัช รีเสิร์ช แอนด์ คอนซัลแทนซี่ จำกัด, ๒๕๕๔.

เอนก ชิตเกษร และพรรณนุช ชัยปินชนะ. **โครงการวิจัยและพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว : กรณีศึกษา บ้านไร่ป่าคา ตำบลท่าตุ้ม อำเภอป่าซาง จังหวัด**

ลำพูน. รายงานวิจัย. เครือข่ายบริหารการวิจัยภาคเหนือตอนบน สานักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, ๒๕๕๒.

MarketWise Ltd.. **โครงการสำรวจทัศนคติและความพึงพอใจนักท่องเที่ยวต่างชาติกลุ่มตลาดหลักและกลุ่มตลาดเกิดใหม่ (ระยะที่ ๒).** กรุงเทพมหานคร : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.), ๒๕๕๕.

๒. บทความในวารสารภาษาไทย

กาญจนา แสงลิ้มสุวรรณ และศรันยา แสงลิ้มสุวรรณ. **การท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน.** Executive Journal. (October – Decenber ๒๐๑๒): ๑๓๙ – ๑๔๖.

จิตตินุช วัฒนะ. **การศึกษาเพื่อกำหนดอัตลักษณ์ถนนวัฒนธรรม (ถนนคนเดิน) ของจังหวัดพิษณุโลก.** วารสารวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. (ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒ เมษายน – กันยายน ๒๕๕๕): ๗๑ – ๘๐.

ฉลองศรี พิมลสมพงศ์ และเรณุมาศ มาอุ่น. **การประเมินประสิทธิผลด้านการบริการนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในภาคเหนือของประเทศไทย.** วารสารเทคโนโลยีภาคใต้ (ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๒ กรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๕๓) : ๑ – ๑๖.

ดวงกมล เวชวงค์. **กระบวนการนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนในบริบทของการท่องเที่ยวผ่านหอวัฒนธรรมพื้นบ้านและตลาดท่าน้ำ : ศึกษากรณีชุมชนยวน ตำบลต้นตาล อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี.** วารสารวิทยบริการ. (ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๓ กันยายน-ธันวาคม ๒๕๕๔) : ๑๓๐ – ๑๔๙.

ปวีณา ทองบุญยัง. **รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ชุมชนบ้านบาก ตำบลบ้านบาก อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร.** วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่. (ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๔ มีนาคม-เมษายน ๒๕๕๖) : ๙๙ – ๑๑๕.

ปาจรีย์ ผลประเสริฐ. **แผนงานวิจัยแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อสะท้อนอัตลักษณ์จังหวัดกำแพงเพชร.** สักทอง : วารสารการสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร. (Vol ๑๕, No ๒ กรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๕๒) : ๑๙ – ๓๕.

พระวิมลศิลปกิจ, ผศ. “เชียงรายเมืองแห่งศิลปะ”. **สารนิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต.** (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๓๐ มีนาคม ๒๕๖๑): ๔๔ - ๕๓.

พระมหาสุทิตย์ อาภากโร (อบอุ่น) และคณะ.**“การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดในกรุงเทพมหานคร”.** ประชาคมวิจัย. (ฉบับที่ ๙๕ ปีที่ ๑๖ เดือน มกราคม - กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔) : ๕๑.

แพรวพโยม พัวเจริญ. **การศึกษาอัตลักษณ์และคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชสู่กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักท่องเที่ยวเยาวชน.** เอกสารประกอบการประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติครั้งที่ ๒๓ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน ระหว่างวันที่ ๒๓-๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๔): ๗๕๙ – ๗๖๔.

รัชนี เพ็ชร์ช้าง. **รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติลำน้ำน่าน อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์.** วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่. (ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๔ มีนาคม-เมษายน ๒๕๕๕) : ๙๑ – ๑๐๖.

วาริชา วงศ์พยัต. “จากประเพณี สู่วิถีสมัยใหม่: พื้นที่ในระหว่างในการอยู่อาศัยญี่ปุ่น”. **วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.** (มกราคม-ธันวาคม ๒๕๖๑): ๑๓๙ – ๑๕๖.

วิชชานันท์ ผ่องศรี และสมพงษ์ ธงไชย. **การสร้างสรรค์รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการพื้นที่ อ.โขงเจียม จ.อุบลราชธานี.** Environment and Natural Resources Journal. (Vol.๕, No.๒, Dec ๒๐๐๗) : ๑๖๔ – ๑๗๒.

ศรีสุคล พรมโส และซิสิกกา วรรณจันทร. “แนวทางการพัฒนาบ้านศิลปินแห่งชาติให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านศิลปะและวัฒนธรรม”. **วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.** (ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๑ เดือนมกราคม - มิถุนายน ๒๕๖๑): ๑๕๐ – ๑๗๕.

แสงเดือน รตินธร. **ปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูดที่มีผลต่อนักท่องเที่ยวชาวจีนในการตัดสินใจเลือก มาท่องเที่ยวในประเทศไทย.** รายงานวิจัย. วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย (สสอท.) (ปีที่ ๑๘ ฉบับที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๕๕) : ๘๔ - ๑๐๔.

อภิวัฒน์ ปันทะธง และคณะ. **การพัฒนาสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนรอบอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย.** วารสารวิชาการ ศิลปะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. (ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑ เมษายน – กันยายน ๒๕๕๕): ๑๑๔ – ๑๒๕.

๓. สารนิเทศจากเวิลด์ไวด์เว็บ (World Wide Web)

บทความออนไลน์

ข่าวภูมิภาค สำนักข่าวทีนิวส์, “ไม่ลองไม่ได้แล้ว!!!ศิลปินเชียงรายเปิดบ้านรับนักท่องเที่ยว ชมช้อปงานศิลป์ดันสู่เมืองศิลปะ”. https://www.77jowo.com/contents/130810. สืบค้นเมื่อ ๔ กันยายน ๒๕๖๒.

ขัวศิลปะ, “เปิดบ้านศิลปินเชียงราย”, https://www.facebook.com/watch/?v=1055202451478403. สืบค้นเมื่อ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๒.

วารัชต์ มัธยมบุรุษ. “รูปแบบการท่องเที่ยวในประเทศไทย”. www.estudytourism.com/TourismJournal/TourismModelInthailand.pdf. สืบค้นเมื่อ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕.

ปิยพร อรุณเกรียงไกร. “Creative Knowledge”.
https://hr.tcdc.or.th/en/Articles/Detail/NAOSHIMA.
สืบค้นเมื่อ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.
mcot.net. ““เปิดบ้านศิลปิน” เชียงราย เมืองศิลปะมุ่งสู่บ้านของศิลปินทั่วจังหวัด”.
https://www.mcot.net/view/5d79ffd3e3f8e40ad635f334.
สืบค้นเมื่อ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๒.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

บทความวิจัย

การพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์บนเส้นทางบ้านศิลปินล้านนา
The Network Development of Tourist Routes on the Way Home Arts of Lanna Artists

ทรงเดช ทิพย์ทอง, มานิตย์ โกวฤทธิ์ และศตวรรษ หน่อแก้ว
Songdej Thipthong, Manit Gowarit and Sattawat Norkaew
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Rai College

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการคือ ๑) เพื่อศึกษาการพัฒนาเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปะของบ้านศิลปิน ๒) เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาบ้านศิลปินเป็นแหล่งเส้นทางท่องเที่ยว และ ๓) เพื่อพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์บนเส้นทางของบ้านศิลปินล้านนา โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) กับกลุ่มเป้าหมาย คือ บ้านศิลปินในจังหวัดเชียงราย จำนวน ๑๕ แห่ง

ผลของการศึกษา พบว่า เส้นทางแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปะของบ้านศิลปิน มี ๓ เส้นทาง ๑๕ บ้านศิลปิน ดังนี้ ๑. เส้นทางหอศิลป์เวียงเชียงราย-เวียงชัย ๒. เส้นทางหอศิลป์แม่ลาว-พาน และ ๓. เส้นทางหอศิลป์แม่จัน-แม่สาย-เชียงแสน จากผลการดำเนินงานวิจัยควบคู่กับการพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์บนเส้นทางบ้านศิลปินล้านนาได้ก่อให้เกิดกิจกรรม “เปิดบ้านศิลปินเชียงราย” จำนวน ๓๐ หลัง ๑ หอศิลปะ และวัฒนธรรมอำเภอ เพื่อการท่องเที่ยวและส่งเสริมภาพลักษณ์ “เชียงรายเมืองศิลปะอย่างยั่งยืน” และการจัดทำเป็นแอพพิเคชั่น (Application) บ้านศิลปิน

ศักยภาพในการพัฒนาบ้านศิลปินเป็นแหล่งเส้นทางท่องเที่ยว มี ๓ ด้าน คือ ๑. ศักยภาพด้านศิลปิน ๒. ศักยภาพด้านแหล่งเรียนรู้ และ ๓. ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ส่วนการพัฒนาความพร้อมของบ้านศิลปิน มี ๕ ด้าน คือ ๑. ความพร้อมด้านงบประมาณ ๒. ความพร้อมด้านสถานที่ ๓. ความพร้อมด้านเส้นทาง ๔. ความพร้อมด้านศิลปิน ๕. ความพร้อมด้านนักท่องเที่ยว

การพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์บนเส้นทางของบ้านศิลปินล้านนาของจังหวัดเชียงราย มี ๕ ประการ คือ ๑. การดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายให้มีความต่อเนื่อง ๒. ความร่วมมือและการสนับสนุนจากหลายฝ่าย ๓. การพัฒนาฐานข้อมูลเครือข่ายที่ทันสมัย ๔. ความพร้อมของกลุ่มศิลปินภายในเครือข่าย และ ๕. การสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายภายนอก

แนวทางในการพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์บนเส้นทางของบ้านศิลปินล้านนา มี ๔ องค์ประกอบ คือ ๑. การจัดหางบประมาณ ๒. การจัดสร้างบ้านศิลปินเพิ่มเติม ๓. การสร้างสรรค์งานศิลป์สู่ชุมชน และ ๔. การจัดสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงศิลป์
คำสำคัญ: เครือข่าย, เส้นทางการท่องเที่ยว, ศิลปิน

Abstract

This study has three objectives: 1. To study the development of tourist attraction routes in the arts Of the artist's house, 2. To analyze the potential and readiness In the development of an artist's house As a source of tourism routes, 3. To develop the tourism network The way of art on the path Lanna Artist House. By using Action Research with artists' house groups in Chiang Rai Province, consisting of 15 galleries.

The results were found as follows: There are 3 routes of tourist attraction in the artist's house, total 15 galleries 1. the route of Wiang Chiang Rai - Wiang Chai 2. the route of Mae Lao – Phan 3. The route of Mae Chan - Mae Sai - Chiang Saen. After that, an activity occurred. "Chiang Rai Artist House Open", 30 units, 1 Art Gallery for Tourism and Image Promotion "Chiang Rai Sustainable Art City" and the creation of an artist's home application.

The potential of developing an artist house is a tourist destination with 3aspects. 1) Artists, 2) potential of learning resources and, 3) potential of facilities, And development of the readiness of the artist's house, there are 5 aspects 1) Budget readiness, 2) Location readiness, 3) Route readiness, 4) Artist readiness, 5) Travel readiness.

Guidelines for the development of the art tourism attraction network There are 4 elements on the path to the artist's house, 1) Budget procurement 2) Creating additional artist houses 3) Creating art in the community 4) Creating art tourism routes.
Key Words: Tourist attraction network, Artistic Travel Route, Artists.

คำนำ

การศึกษาสภาพทั่วไปของบ้านศิลปินแห่งชาติ ที่เข้าร่วมโครงการเปิดบ้านศิลปินแห่งชาติกับกรมส่งเสริมวัฒนธรรม เป็นบ้านที่ศิลปินแห่งชาติใช้อยู่อาศัย และปรับปรุงให้มีพื้นที่สำหรับทำกิจกรรมทางวัฒนธรรม โดยขึ้นอยู่กับสาขาความเชี่ยวชาญของท่าน ภูมิภาคที่ตั้งของบ้านก็มีผลต่อรูปแบบบ้านเช่นกัน ตัวตนของเจ้าของบ้านจะสะท้อนผ่านรูปแบบการสร้างแหล่งเรียนรู้และผลงานที่จัดแสดง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Duchanee (2009) ที่กล่าวว่า บ้านดำ ของ ถวัลย์ ดัชนี นั้นเป็นเสมือนการบันทึกความรู้ความคิด ของเจ้าของบ้านที่มีการจัดการไว้อย่างเป็นระบบ แสดงถึงตัวตนของ ถวัลย์ ดัชนี ส่วนปัญหาและอุปสรรคของบ้านศิลปินแห่งชาติ ภายหลังจากเข้าร่วมโครงการเปิดบ้านศิลปินแห่งชาติ ของกรมส่งเสริมวัฒนธรรม คือด้านงบประมาณ บุคลากร การบริหารจัดการและองค์ความรู้ของศิลปินแห่งชาติ จากการเปิดบ้านเป็นพื้นที่สาธารณะให้คนเข้ามาเยี่ยมชมและจัดกิจกรรมทางด้านศิลปวัฒนธรรม โดยที่ไม่มีการคิดค่าใช้จ่ายประกอบกับบ้านเป็นที่รู้จัก เพราะการโฆษณาประชาสัมพันธ์ ทำให้มีคนสนใจเข้ามาเยี่ยมชมบ้านเป็นจำนวนมาก ก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการ การบำรุงรักษาบ้าน

ในยุคปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม กำลังเป็นที่น่าสนใจของชาวไทยและชาวต่างชาติเป็นจำนวนมาก อีกทั้งยังเป็นธรรมให้เงินตราไหลเข้าประเทศ ทุกประเทศทั่วโลกจึงได้มีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุน โดยการทุ่มงบประมาณ ดูแลและปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีทรัพยากรทางธรรมชาติที่สามารถเป็นสถานที่ท่องเที่ยวระดับโลกได้ โดยเฉพาะผลงานศิลปกรรมแบบสมัยใหม่ที่ศิลปินไทยได้สร้างขึ้น เช่นวัดร่องขุ่นจังหวัดเชียงราย สร้างโดยอาจารย์เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ ศิลปินแห่งชาติสาขาทัศนศิลป์บ้านดำนางแลสร้างโดยอาจารย์ถวัลย์ดัชนีศิลปินแห่งชาติสาขาทัศนศิลป์เช่นกัน และที่ต่างๆอีกมากมายหลายประเทศที่เจริญมั่งคั่ง เรื่องการท่องเที่ยว ได้จัดให้มีการท่องเที่ยวเชิงศิลปะด้วยการให้ศิลปินในประเทศได้สร้างพื้นที่และผลงานของตน และให้นักท่องเที่ยวได้เดินทางสัมผัสวิถีชีวิตต่างๆ นานา ของผู้สร้างนั้นๆ เช่นประเทศญี่ปุ่น ฝรั่งเศส เป็นต้น ทำให้มีเม็ดเงินไหลเข้าประเทศเป็นจำนวนมหาศาลปัจจุบันจังหวัดเชียงรายและเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีศิลปิน ตั้งรกรากถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่เป็นจำนวนมากกว่า ๕๐๐ คน สร้างสตูดิโอหรือหอศิลป์ของตน กระจายอยู่ทั่วจังหวัด อาจจะเป็นการเหมาะสม ที่จะเป็นต้นแบบโมเดล การท่องเที่ยวบ้านศิลปิน เพื่อให้จังหวัดอื่นๆ ในประเทศนำไปปรับใช้ ประเทศนั้นนั้นจะมีรายได้ จากศิลปะอีกครั้งซึ่งผนวกกับนโยบายของกระทรวงวัฒนธรรมที่กำลังจะประกาศให้จังหวัดเชียงรายเป็นเมืองศิลปิน ในไม่ช้า การทดลองเชิงปฏิบัติการ ท่องเที่ยวบ้านศิลปินจึงเป็นนวัตกรรมใหม่สำหรับประเทศไทยที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง

เครื่องมือและวิธีการศึกษา

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) รูปแบบของกิจกรรมวิจัยเป็นการสร้างความรู้ใหม่ โดยใช้การวิจัยเชิงผสมผสาน ได้แก่ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

๑. รูปแบบวิธีการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) มุ่งเน้นการส่งเสริมการท่องเที่ยวบ้านศิลปินในจังหวัดเชียงราย จำนวน ๑๕ แห่ง โดยเน้นบ้านศิลปินที่มีหอศิลป์ เปิดให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าชมได้ มีศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับจำนวนนักท่องเที่ยว และมีกิจกรมทางด้านศิลปะที่เป็นเทคนิคเฉพาะของศิลปิน เช่น การปั้นดิน การวาดภาพ ด้วยเทคนิคต่างๆ และการนำวัสดุอื่นๆ มาสร้างสรรค์เป็นงานศิลปะ ให้แก่ผู้ที่มาเยี่ยมชมบ้านศิลปิน

๒. การศึกษาเชิงเอกสาร เกี่ยวกับการพัฒนาเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปะของบ้านศิลปินของเมืองท่องเที่ยวในประเทศไทยและต่างประเทศ และการเดินทางศึกษาดูงาน ณ หอศิลป์สตูดิโอ หมู่บ้านศิลปินในประเทศญี่ปุ่น โดยอาศัยแนวคิดหลัก ๔ แนวคิด คือ แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวบ้านศิลปิน และแนวคิดการพัฒนาเมืองเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปะ

๓. การศึกษาภาคสนาม (Field Study) การเดินทางสำรวจเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ เพื่อรวบรวมข้อมูลบ้านศิลปินในเชิงกายภาพและพื้นที่ จำนวน ๑๕ แห่ง โดยการเดินทางสำรวจเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่และคัดเลือกบ้านศิลปินเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และการสำรวจความพร้อมในการพัฒนาบ้านศิลปินเป็นแหล่งเส้นทางท่องเที่ยว โดยการสัมภาษณ์และสนทนากับกลุ่มประชากร ได้แก่ ศิลปินในจังหวัดเชียงราย จำนวน ๑๕ คน โดยเน้นบ้านศิลปินที่มีหอศิลป์ เปิดให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าชมได้ มีศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับจำนวนนักท่องเที่ยว และมีกิจกรรมทางด้านศิลปะที่เป็นเทคนิคเฉพาะของศิลปิน เช่น การปั้นดิน การวาดภาพ ด้วยเทคนิคต่างๆ และการนำวัสดุอื่นๆ มาสร้างสรรค์เป็นงานศิลปะ ให้แก่ผู้ที่มาเยี่ยมชมบ้านศิลปินและตัวแทนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภาครัฐ จำนวน ๑๐ หน่วยงาน เช่น สำนักงานการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย สมาคมมัคคุเทศก์จังหวัดเชียงราย ตัวแทนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภาคเอกชน ได้แก่ บริษัทธุรกิจการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ รวมทั้งนักวิชาการด้านการท่องเที่ยวและประชาชนที่เป็นนักท่องเที่ยวหรือผู้สนใจ จำนวน ๒๐๐ คน

ผลการศึกษา

สรุปผลการสำรวจเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปะของบ้านศิลปิน มี ๓ เส้นทาง ๑๕ บ้านศิลปิน ดังนี้

๑. เส้นทางหอศิลป์เวียงเชียงราย-เวียงชัย ได้แก่ หอศิลป์เชียงรายไออุ่น ชัยวิชิต สิทธิวงศ์, ดาษดา สตูดิโอ (พุทธรักษ์ ดาษดา และ เอกพงษ์ ใจบุญ), บ้านเสงี่ยม ยารังสี, หอศิลป์ฮอมแฮงฮัก ธีรยุทธ-อรพิน สืบทิม, เครื่องปั้นดินเผาดอยดินแดง สมลักษณ์ ปันติบุญ, ควายดินดาก ชาตะ ใหม่วงค์, หอศิลป์สุวิทย์ ใจป้อม, หอศิลป์บ้านพรมมา อินยาศรี

๒. เส้นทางหอศิลป์แม่ลาว-พาน ได้แก่ ก๋ำปอ อาร์ต สตูดิโอ : GumPor Art Studio ผูกพันธ์ ไชยรัตน์-วรวิทย์ แสงทอง, หอศิลป์ทนงศักดิ์ ปากหวาน, หอศิลป์พานทอง แสนจันทร์

๓. เส้นทางหอศิลป์แม่จัน-แม่สาย-เชียงแสน ได้แก่ บ้านหลายสี อภิรักษ์ ปันมูลศิลป์, หอศิลป์ทรงเดช ทิพย์ทอง, หอศิลป์นริศ รัตนวิมล, ศรีดอนมูลอาร์ทสเปซ ศรีวรรณ เจนหัตถการกิจ

จากผลการดำเนินงานวิจัยควบคู่กับการพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์บนเส้นทางบ้านศิลปินล้านนาได้ก่อให้เกิดกิจกรรม “เปิดบ้านศิลปินเชียงราย” จำนวน ๓๐ หลัง ๑ หอศิลปะ และวัฒนธรรมอำเภอ เพื่อการท่องเที่ยวและส่งเสริมภาพลักษณ์ “เชียงรายเมืองศิลปะอย่างยั่งยืน” เตรียมพร้อมสู่การเป็นเจ้าภาพการจัดงานศิลปะนานาชาติ ไทยแลนด์เบียนนาเล่ เชียงราย ๒๐๒๒ ผลการสรุปเส้นทางกิจกรรม “เปิดบ้านศิลปินเชียงราย” ประกอบด้วย เส้นทางหลัก ๓ เส้นทาง คือ

๑. เส้นทางอำเภอเมืองเชียงราย จำนวน ๑๐ หลัง

๒. เส้นทางสายเหนือและตะวันออก อำเภอเชียงแสน อำเภอแม่สาย อำเภอแม่จัน อำเภอเมือง อำเภอเวียงชัย จำนวน ๑๐ หลัง

๓. เส้นทางสายใต้และตะวันตก อำเภอแม่ลาว อำเภอเวียงป่าเป้า อำเภอพาน จำนวน ๑๐ หลัง (พร้อมเปิดหอศิลปะและวัฒนธรรมอำเภอพาน)

กิจกรรมครั้งนี้เกิดขึ้นจากความร่วมมือของหลายภาคส่วนฝ่าย โดยส่วนราชการจังหวัดเชียงราย สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม สมาคมขัวศิลปะเชียงราย

ผลการศึกษาแนวคิดการจัดทำบ้านศิลปิน ส่วนใหญ่มีทัศนคติสอดคล้องกัน คือ เป็นความฝันและความต้องการของศิลปินเอง โดยเริ่มจากความต้องการสร้างบ้านของตนเองให้เป็นที่ทำงานศิลปะ เก็บรักษา และติดตั้งจัดวางงานศิลปะของตนเอง หลังจากนั้น จากการที่ศิลปินสร้างบ้านให้เป็นทำงานส่วนตัว มีผลงานศิลปะจัดแสดงให้เพื่อนฝูงหรือแขกที่มาเยือนได้เยี่ยมชมก็ได้พัฒนาไปสู่การจัดทำสตูดิโอหรือแกลอรี่จัดแสดงให้กับผู้คนที่สนใจงานด้านศิลปะได้เข้ามารับชม ในอนาคต บ้าน

ศิลปินเชียงรายจะเป็นต้นแบบให้กับศิลปินอื่นๆ ในเมืองต่างๆ ได้นำไปพัฒนาต่อยอดและขยายไปสู่วงกว้าง เป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาเมืองให้น่าอยู่

ผลการศึกษาความคิดเห็นต่อการจัดทำเส้นทางบ้านศิลปินในจังหวัดเชียงราย พบว่า ส่วนใหญ่มีความเห็นด้วยว่า ควรมีแนวทางการจัดทำเส้นทางบ้านศิลปิน เพราะมีผลดีต่อการเดินทางมาท่องเที่ยวของผู้ที่สนใจด้านศิลปะให้สามารถเดินทางมาสะดวกสบายมากขึ้น และช่วยพัฒนาเมืองเชียงรายให้เป็นเมืองศิลปะที่แท้จริง

การศึกษาศักยภาพในการพัฒนาบ้านศิลปินเป็นแหล่งเส้นทางท่องเที่ยว ศิลปินมีความเห็นด้วยว่า การพัฒนาบ้านศิลปินเป็นแหล่งเส้นทางท่องเที่ยวมีศักยภาพในหลายด้าน ดังนี้ ๓ ด้าน คือ ๑. ศักยภาพด้านศิลปิน ๒. ศักยภาพด้านแหล่งเรียนรู้ และ ๓. ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

การศึกษาความพร้อมในการพัฒนาบ้านศิลปินเป็นแหล่งเส้นทางท่องเที่ยว ส่วนใหญ่มีความเห็นเกี่ยวกับความพร้อม ๕ ด้าน คือ ๑. ความพร้อมด้านงบประมาณ ๒. ความพร้อมด้านสถานที่ ๓. ความพร้อมด้านเส้นทาง ๔. ความพร้อมด้านศิลปิน ๕. ความพร้อมด้านนักท่องเที่ยว

ผลการศึกษาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์บนเส้นทางของบ้านศิลปินล้านนาของจังหวัดเชียงราย สรุปได้เป็น ๕ ประเด็น คือ ๑. การดำเนินการกิจกรรมของเครือข่ายให้มีความต่อเนื่อง ๒. ความร่วมมือและการสนับสนุนจากหลายฝ่าย ๓. การพัฒนาฐานข้อมูลเครือข่ายที่ทันสมัย ๔. ความพร้อมของกลุ่มศิลปินภายในเครือข่าย และ ๕. การสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายภายนอก

ผลการศึกษาความพร้อมที่จะให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมกิจกรรมปฏิบัติการทางด้านทัศนศิลป์ (art workshop) พบว่า มีความเห็นแตกต่างกัน ดังนี้ ๑. บ้านศิลปินที่มีความพร้อม และ ๒. บ้านศิลปินที่ต้องมีเงื่อนไขการจัดกิจกรรม

ผลการศึกษาความพร้อมที่จะให้นักท่องเที่ยวเข้าพักค้างคืน พบว่า มีผลการศึกษาแบ่งเป็น ๓ ระดับ คือ ๑. บ้านศิลปินที่มีความพร้อม ๒. บ้านศิลปินที่อยู่ระหว่างการเตรียมความพร้อม และ ๓. บ้านศิลปินที่ยังไม่พร้อม

การศึกษาแนวทางในการพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์บนเส้นทางของบ้านศิลปินล้านนา พบว่า มีแนวทางการพัฒนาเครือข่าย ๔ องค์ประกอบ ดังนี้ ๑. การจัดหางบประมาณ ๒. การจัดสร้างบ้านศิลปินเพิ่มเติม ๓. การสร้างสรรค์งานศิลป์สู่ชุมชน และ ๔. การจัดสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงศิลป์

จากผลการพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์บนเส้นทางบ้านศิลปินล้านนา สามารถสรุปองค์ความรู้ได้ ๓ ประการ คือ ๑. การสนับสนุนจากหลายภาคส่วนในสังคม ๒. การประชาสัมพันธ์เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย และ ๓. ศิลปินพัฒนาตนให้มีคุณภาพ

นอกจากนั้น ยังมีประเด็นปัญหาอื่นๆ ที่ควรได้รับการพิจารณาแก้ไขเพื่อเป็นการช่วยเหลือศิลปิน ดังเช่น ปัญหาการจัดเก็บภาษี การออกแบบแบบอารยสถาปัตย์ (Universal Design) การพัฒนาเมืองสีเขียวทางกายภาพ ในเรื่องธรรมชาติสิ่งแวดล้อม อาหารปลอดสารพิษ ความปลอดภัย ควบคู่กับการสร้างสรรค์งานศิลป์เพื่อพัฒนาจิตใจ ให้เป็นเมืองน่าอยู่ต่อไป

อภิปรายผลการศึกษา

แนวคิดสำคัญที่สามารถนำมาปรับใช้ในการพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์บนเส้นทางบ้านศิลปินล้านนา คือ แนวคิดการสร้างเมืองแบบมาจิสึคุริ [Machizukuri] คือ การสรรค์สร้างเมืองโดยมีการร่วมมือจากกลุ่มต่าง ๆ ที่หลากหลาย และเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสร้างเสน่ห์ของเมือง บนฐานทุนทางวัฒนธรรมทั้งที่เป็นสิ่งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ แนวคิดนี้เป็นการอาศัยกำลังของคนในท้องถิ่นในการพัฒนาเป็นสำคัญ คนในท้องถิ่นสามารถสร้างความเป็นท้องถิ่นออกมาได้อย่างเหมาะสมหรือสอดคล้องกับความต้องการของคนในท้องถิ่นมากกว่าการบริหารจัดการจากภาครัฐฝ่ายเดียว เป็นแนวคิดปรัชญาการสร้างเมือง คือ โครงการสร้างเมืองที่พยายามให้ประชาชนมีจิตสำนึกต่อท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ และให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่สามารถพัฒนาท้องถิ่นของตัวเองได้ด้วยตัวเอง เพื่อร่วมกันสร้างชุมชนที่น่าอยู่ มีชีวิตชีวาและมีเสน่ห์ ตามแบบฉบับที่ประชาชนต้องการอย่างแท้จริง

ฉะนั้นการท่องเที่ยวจะต้องให้ความสำคัญกับมรดกทางวัฒนธรรมด้วยการวางศิลปวัฒนธรรมเป็นศูนย์กลาง และนำธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมมาล้อมรอบ ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้นอกจากจะเป็นการอนุรักษ์แล้ว ยังเป็นวิธีการหนึ่งในการพัฒนาเมืองให้ดียิ่งขึ้นอีกด้วย ที่สำคัญคือยังสามารถส่งต่อวัฒนธรรมไปยังคนรุ่นต่อไปในอนาคต

โครงการศิลปะ (Art Project) ในการสร้างเมือง เป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาเมืองโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่แล้วในสังคม ทั้งทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรความรู้ และทรัพยากรทางกายภาพ หลายท้องถิ่นในประเทศญี่ปุ่นได้หันมาพัฒนาท้องถิ่นโดยเจาะจงในด้านศิลปะ ซึ่งหนึ่งในนั้นคือการสร้างโครงการศิลปะ (Art Project) ส่วนแนวคิดในการสร้างสรรค์ศิลปะเพื่อพัฒนาเมืองนั้นมีอยู่หลากหลายแนวคิด ขอยกตัวอย่างมานำเสนอ เช่น การตีความศิลปะในสร้างสรรค์เอกลักษณ์ใหม่ (Reinterpret Arts, Create New Identity) การสร้างพื้นที่ศิลปะทางสังคม (Art Space X Community) อย่างเช่น โครงการบ้านศิลปะ ‘The Art House Project’ คือตัวอย่างที่เด่นชัดที่สุดที่สะท้อนถึงการผลักดันให้เกิดพื้นที่ศิลปะระดับชุมชน โดยรวบรวมเหล่าศิลปินร่วมสมัยที่มีฝีไม้ลายเซ็นเป็นเอกลักษณ์มาร่วมฟื้นฟูอาคารบ้านร้างในเขตฮอนมูระ (Honmura) ให้เป็นพื้นที่ศิลปะในชุมชน และ แนวคิดการจัดเทศกาลทางศิลปะประจำปีของเมืองให้เป็นยอบรับในระดับสากล คือ การเชิญ

ตัวแทนศิลปินและตัวแทนหน่วยงานทางวัฒนธรรมในต่างประเทศ รวมไปถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ บริษัทเอกชน และองค์กร/ชุมชนภาคประชาชนเข้าร่วมจัดกิจกรรมให้กลายเป็นประเพณีของเมือง

ดังนั้น การสร้างเมืองที่ยั่งยืนด้วยศิลปะ (City is Long When Art Lasts) สิ่งที่น่าประทับใจของโครงการพัฒนาเมืองนี้ก็คือ วิสัยทัศน์อันกว้างไกลของรัฐบาลและชาวญี่ปุ่น ซึ่งไม่ได้ยึดติดอยู่กับการพัฒนาเมืองโดยอาศัยต้นทุนทางอารยธรรมในอดีต เช่น ปราสาทยุคเอโดะ ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวต่างชาติคุ้นชินกันเป็นอย่างดีเท่านั้น แต่ยังเล็งเห็นถึง “ศักยภาพ” ของทรัพยากรบุคคล (ศิลปิน) และพื้นที่ (เมือง) ที่มีอยู่ในปัจจุบัน แล้วนำมากลั่นกรองตีความใหม่ จนตกผลึกเป็น “ชุดประสบการณ์ใหม่” นั่นคือมีลักษณะเป็น “วัฒนธรรมรวมตัว (Cultural Homogenization)” ที่ถูกจริตสากลมากขึ้น แต่ก็ไม่ทิ้งอัตลักษณ์ความเป็นญี่ปุ่นสมัยใหม่ ซึ่งความสำเร็จข้อนี้ก็สอดคล้องกับนโยบายกอบกู้เศรษฐกิจและอัตลักษณ์แห่งชาติ “คูล เจแปน” ของรัฐบาล ส่วนในประเทศไทยปัจจุบัน ก็ได้มีการพัฒนาเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปะบ้านศิลปินขึ้นหลายแห่ง เช่น การจัดการแหล่งเรียนรู้ย่านบ้านศิลปินและพื้นที่เกี่ยวเนื่อง ชุมชนคลองบางหลวง เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร บ้านศิลปิน คลองบางหลวง กรุงเทพมหานคร การพัฒนาเมืองด้วยชุมชนศิลปินที่พำนักถาวรในเชียงราย การพัฒนาบ้านศิลปินแห่งชาติให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านศิลปะและวัฒนธรรม การจัดการทองเที่ยวบ้านศิลปินเชียงราย ปรากฏการณ์เหล่านี้คือจุดเริ่มต้นของการพัฒนาเมืองน่าอยู่ในรูปแบบเมืองศิลปะในอนาคตที่ควรได้รับการสืบสานและพัฒนาต่อไป

สรุปและข้อเสนอแนะ

๑. ภาครัฐควรให้การสนับสนุนเรื่องงบประมาณ บุคลากร การบริหารจัดการ เทคโนโลยีสารสนเทศ และสื่อประชาสัมพันธ์แก่ศิลปิน เพื่อพัฒนาให้บ้านศิลปินมีศักยภาพเพิ่มขึ้น และมีนโยบายและแนวทางที่ชัดเจน มีความต่อเนื่องในการบริหารพัฒนาเมืองน่าอยู่ในรูปแบบเมืองศิลปะให้เป็นต้นแบบของประเทศ

๒. ศิลปินควรพัฒนาศักยภาพทางศิลปะของตนเองให้สูงขึ้นทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณ ตลอดถึงความรู้ในเรื่องการบริหารจัดการบ้านศิลปิน และมีแนวทางในการพัฒนาศิลปินรุ่นใหม่ๆ ให้เพิ่มมากขึ้น รวมไปถึงการจัดกิจกรรมเพื่อสังคม ซึ่งจะเป็นช่องทางหนึ่งในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมสู่สาธารณชนในวงกว้าง

๓. เครือข่ายศิลปินต้องพัฒนาความเข้มแข็งเพื่อสร้างพลังทางสังคมในการพัฒนาเมืองน่าอยู่โดยใช้ศิลปะ การสร้างการยอบรับของสังคม ซึ่งจะเป็นพลังในการได้รับการสนับสนุนจากภาคส่วนต่างๆ ของสังคม

บรรณานุกรม

จริญญา ณพิกุล และวารัชต์ มัธยมบุรุษ. **การศึกษาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย.** รายงานวิจัย. พะเยาวิจัย ๑ กลุ่มการวิจัยท่องเที่ยวยั่งยืน มหาวิทยาลัยพะเยา, ๒๕๕๕.

ชุติมา บริสุทธิ์. **การศึกษาการสร้างเมือง (machizukuri) ด้วยศิลปะร่วมสมัย ภายในเมือง Kanazawa จังหวัด Ishikawa.** เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๗.

ณัฐกานต์ กันธิ. **มะจิสุคุริ (Machitsukuri) กับการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว: กรณีศึกษา การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในจังหวัดโออิตะ ประเทศญี่ปุ่น.** เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๕.

พลวัฒ ประพัฒน์ทอง. **เชียงรายเมืองศิลปิน : การพัฒนาเมืองด้วยชุมชนศิลปินที่พำนักถาวรในเชียงราย.** รายงานวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว), ๒๕๕๗.

พลวัฒ ประพัฒนทอง และ ทรงสรรค อุดมศิลป์. **รูปแบบและแนวทางการจัดการทองเที่ยวบ้านศิลปินเชียงราย.** รายงานวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๘.

๒. บทความในวารสารภาษาไทย

ฉลองศรี พิมลสมพงศ์ และเรณุมาศ มาอุ่น. **การประเมินประสิทธิผลด้านการบริการนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในภาคเหนือของประเทศไทย.** วารสารเทคโนโลยีภาคใต้ (ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๒ กรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๕๓) : ๑ – ๑๖.

พระครูวิมลศิลปกิจ (เรืองฤทธิ์ แก้วเปียง), ผศ.. “เชียงรายเมืองแห่งศิลปะ”. **สารนิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต.** (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๓๐ มีนาคม ๒๕๖๑): ๔๔ - ๕๓.

พระมหาสุทิตย์ อาภากโร (อบอุ่น) และคณะ.**“การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดในกรุงเทพมหานคร”.** ประชาคมวิจัย. (ฉบับที่ ๙๕ ปีที่ ๑๖ เดือน มกราคม - กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔) : ๕๑.

วาริชา วงศ์พยัต. “จากประเพณี สู่วิถีสมัยใหม่: พื้นที่ในระหว่างในการอยู่อาศัยญี่ปุ่น”. **วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.** (มกราคม-ธันวาคม ๒๕๖๑): ๑๓๙ – ๑๕๖.

ศรีสุคล พรมโส และซิสิกกา วรรณจันทร. “แนวทางการพัฒนาบ้านศิลปินแห่งชาติให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านศิลปะและวัฒนธรรม”. **วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.** (ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๑ เดือนมกราคม - มิถุนายน ๒๕๖๑): ๑๕๐ – ๑๗๕.

ภาคผนวก ข
กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลจากโครงการวิจัยไปใช้ประโยชน์

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลจากโครงการวิจัยไปใช้ประโยชน์

การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

การพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์บนเส้นทางบ้านศิลปินล้านนา จำนวน ๓ เส้นทาง ๑๕ บ้านศิลปิน คือ

๑. เส้นทางหอศิลป์เวียงเชียงราย-เวียงชัย ได้แก่ หอศิลป์เชียงรายไออุ่น ชัยวิชิต สิทธิวงศ์, ดาษดา สตูดิโอ (พุทธรักษ์ ดาษดา และ เอกพงษ์ ใจบุญ), บ้านเสงี่ยม ยารังสี, หอศิลป์ฮอมแฮงฮัก ธีรยุทธ-อรพิน สืบทิม, เครื่องปั้นดินเผาดอยดินแดง สมลักษณ์ ปันติบุญ, ควายดินดาก ชาตะ ใหม่วงค์, หอศิลป์สุวิทย์ ใจป้อม, หอศิลป์บ้านพรมมา อินยาศรี

๒. เส้นทางหอศิลป์แม่ลาว-พาน ได้แก่ ก๋ำปอ อาร์ต สตูดิโอ : GumPor Art Studio ผูกพันธ์ ไชยรัตน์-วรวิทย์ แสงทอง, หอศิลป์ทนงศักดิ์ ปากหวาน, หอศิลป์พานทอง แสนจันทร์

๓. เส้นทางหอศิลป์แม่จัน-แม่สาย-เชียงแสน ได้แก่ บ้านหลายสี อภิรักษ์ ปันมูลศิลป์, หอศิลป์ทรงเดช ทิพย์ทอง, หอศิลป์นริศ รัตนวิมล, ศรีดอนมูลอาร์ทสเปซ ศรีวรรณ เจนหัตถการกิจ

ผลการดำเนินงานวิจัยควบคู่กับการพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์บนเส้นทางบ้านศิลปินล้านนาได้ก่อให้เกิดกิจกรรม “เปิดบ้านศิลปินเชียงราย” จำนวน ๓๐ หลัง ๑ หอศิลปะ และวัฒนธรรมอำเภอ เพื่อการท่องเที่ยวและส่งเสริมภาพลักษณ์ “เชียงรายเมืองศิลปะอย่างยั่งยืน” เตรียมพร้อมสู่การเป็นเจ้าภาพการจัดงานศิลปะนานาชาติ ไทยแลนด์เบียนนาเล่ เชียงราย ๒๐๒๒ ผลการสรุปเส้นทางกิจกรรม “เปิดบ้านศิลปินเชียงราย” ประกอบด้วย เส้นทางหลัก ๓ เส้นทาง คือ

๑. เส้นทางอำเภอเมืองเชียงราย จำนวน ๑๐ หลัง

๒. เส้นทางสายเหนือและตะวันออก อำเภอเชียงแสน อำเภอแม่สาย อำเภอแม่จัน อำเภอเมือง อำเภอเวียงชัย จำนวน ๑๐ หลัง

๓. เส้นทางสายใต้และตะวันตก อำเภอแม่ลาว อำเภอเวียงป่าเป้า อำเภอพาน จำนวน ๑๐ หลัง (พร้อมเปิดหอศิลปะและวัฒนธรรมอำเภอพาน)

การประชาสัมพันธ์

๑. การเผยแพร่ข่าวสารงานวิจัยและกิจกรรมทางสื่อสารมวลชนและเว็บไซต์ข่าวออนไลน์ ได้แก่ สำนักข่าวไทย ข่าวภูมิภาค สำนักข่าวทีนิวส์ ขัวศิลปะ mcot.net

๒. การเขียนบทความลงในวารสารวิชาการ “พุทธศาสตร์ศึกษา” ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

ภาคผนวก ค
ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้และกิจกรรมที่ได้ดำเนินการมาและผลที่ได้รับของโครงการ

ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้
และกิจกรรมที่ได้ดำเนินการมาและผลที่ได้รับของโครงการ

กิจกรรม	ผลที่ได้รับ	บรรลุวัตถุประสงค์	โดยทำให้
การศึกษาค้นคว้าองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปะของบ้านศิลปิน	แนวทางการพัฒนาเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปะของบ้านศิลปิน	ข้อที่ ๑	ได้เครื่องมือในการวิจัย และการสำรวจพื้นที่
-การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ -การสัมภาษณ์ศิลปิน -การประชุมร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและสมาคมขัวศิลปะเชียงราย	ผลรายงานการวิเคราะห์ศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาบ้านศิลปินเป็นแหล่งเส้นทางท่องเที่ยว	ข้อที่ ๒	ได้ทราบศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาบ้านศิลปินเป็นแหล่งเส้นทางท่องเที่ยวของบ้านศิลปินในเชียงราย
-การจัดกิจกรรมกิจกรรม “เปิดบ้านศิลปินเชียงราย” -การใช้สื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมสู่สาธารณชนในรูปแบบสื่อมวลชนและสื่อสารสนเทศ -การจัดกิจกรรมนำเที่ยวทดลอง	การพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์บนเส้นทางของบ้านศิลปินล้านนา	ข้อที่ ๓	ได้เส้นทางแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปะของบ้านศิลปิน ๓ เส้นทาง ๑๕ บ้านศิลปิน และการจัดทำกิจกรรม “เปิดบ้านศิลปินเชียงราย” จำนวน ๓๐ หลัง ๑ หอศิลปะ และวัฒนธรรมอำเภอ

ภาคผนวก ง
เครื่องมือวิจัย

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview)

โครงการวิจัยย่อยที่ ๔ เรื่อง

การพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์บนเส้นทางบ้านศิลปินล้านนา

The Network Development of Tourist Routes

on the Way Home Arts of Lanna Artists

แผนงานวิจัยเรื่อง

The City of Arts: การสร้างเมืองศิลปะเชิงสร้างสรรค์ในสังคมไทย

ส่วนที่ ๑ ประวัติส่วนตัว ประวัติการศึกษา และประวัติการทำงานอย่างย่อ ของผู้ถูกสัมภาษณ์

คำนำหน้าชื่อ..... ชื่อ/นามสกุล .....

อายุ.....ปี ที่อยู่.....

เบอร์โทรศัพท์..... e-mail.....

Facebook..... Line .....

อาชีพ .....ตำแหน่ง.....

ส่วนที่ ๒ คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อการพัฒนาเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปะของบ้านศิลปิน

๑.ท่านมีแนวคิดอย่างไรในการจัดทำบ้านศิลปิน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๒.การจัดทำบ้านศิลปินของท่านมีประวัติความเป็นมาอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๓.ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรในการจัดทำเส้นทางบ้านศิลปินในจังหวัดเชียงราย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ส่วนที่ ๓ คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาบ้านศิลปินเป็นแหล่งเส้นทางท่องเที่ยว

๑.ศักยภาพในการพัฒนาบ้านศิลปินเป็นแหล่งเส้นทางท่องเที่ยวมีด้านใดบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๒.ความพร้อมในการพัฒนาบ้านศิลปินเป็นแหล่งเส้นทางท่องเที่ยวมีมากน้อยเพียงไร หรือเห็นควรว่าควรพัฒนาความพร้อมในด้านใดบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ส่วนที่ ๔ คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์บนเส้นทางของบ้านศิลปินล้านนา

๑.เครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์บนเส้นทางของบ้านศิลปินล้านนาของจังหวัดเชียงราย มีความพร้อมมากน้อยเพียงไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๒.ท่านเห็นว่า ควรมีแนวทางในการพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์บนเส้นทางของบ้านศิลปินล้านนาอย่างไร

.....

.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ส่วนที่ ๕ คำถามปลายเปิดข้อเสนอแนะ และความคิดเห็นอื่นๆ

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ชื่อผู้สัมภาษณ์.....

ว/ด/ป ...../...../..... เวลา..... น.

การสนทนากลุ่ม (focus group)

การพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์บนเส้นทางบ้านศิลปินล้านนา

The Network Development of Tourist Routes

on the Way Home Arts of Lanna Artists

แผนงานวิจัยเรื่อง

The City of Arts: การสร้างเมืองศิลปะเชิงสร้างสรรค์ในสังคมไทย

ดำเนินการสนทนาเมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เวลา.....น. สถานที่.....

พิธีกร.....ผู้จดบันทึก.....

ผู้ช่วยผู้วิจัยดำเนินการสนทนากลุ่ม.....

รายชื่อสมาชิกผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

๑.....

๒.....

๓.....

๔.....

๕.....

๖.....

๗.....

๘.....

๙.....

๑๐.....

คำชี้แจง แบบบันทึกการสนทนากลุ่มนี้ เป็นการศึกษาการพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์บนเส้นทางบ้านศิลปินล้านนา แบ่งเป็น ๔ ตอน ดังนี้

ส่วนที่ ๑ บทสนทนาเกี่ยวกับการพัฒนาเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปะของบ้านศิลปิน

๑.เห็นด้วยหรือไม่ต่อการพัฒนาเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปะของบ้านศิลปิน (แสดงเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปะของบ้านศิลปิน ประกอบการสนทนา)

บันทึกข้อคิดเห็น

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๒.การพัฒนาเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปะของบ้านศิลปิน ควรจะพัฒนาความพร้อมในเรื่องใดบ้าง

บันทึกข้อคิดเห็น

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ส่วนที่ ๒ บทสนทนาเกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาบ้านศิลปินเป็นแหล่งเส้นทางท่องเที่ยว

๑.การพัฒนาบ้านศิลปินเป็นแหล่งเส้นทางท่องเที่ยวมีศักยภาพในเรื่องใดบ้าง

บันทึกข้อคิดเห็น

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๒.ความพร้อมในการพัฒนาบ้านศิลปินเป็นแหล่งเส้นทางท่องเที่ยว มีเรื่องใดบ้าง

บันทึกข้อคิดเห็น

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ส่วนที่ ๓ บทสนทนาเกี่ยวกับเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์บนเส้นทางของบ้านศิลปินล้านนา

๑.เครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์บนเส้นทางของบ้านศิลปินล้านนาของจังหวัดเชียงราย มีความพร้อมมากน้อยเพียงไร

บันทึกข้อคิดเห็น

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๒.ท่านเห็นว่า ควรมีแนวทางในการพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์บนเส้นทางของบ้านศิลปินล้านนาอย่างไร

บันทึกข้อคิดเห็น

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ส่วนที่ ๕ คำถามปลายเปิดข้อเสนอแนะ และความคิดเห็นอื่นๆ

บันทึกข้อคิดเห็น

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบสอบถาม (Questionnaires)

การพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์บนเส้นทางบ้านศิลปินล้านนา

The Network Development of Tourist Routes

on the Way Home Arts of Lanna Artists

แผนงานวิจัยเรื่อง

The City of Arts: การสร้างเมืองศิลปะเชิงสร้างสรรค์ในสังคมไทย

คำชี้แจง : โปรดเติมเครื่องหมาย ✓ และกรอกข้อความให้สมบูรณ์

<u>ส่วนที่ ๑</u> ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

๑.เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง

๒.อายุ ☐ ต่ำกว่า ๒๐ ปี ☐ ๒๐-๓๐ ปี
☐ ๒๑-๔๐ ปี ☐ ๔๑-๕๐ ปี
☐ ๕๑-๖๐ ปี ☐ ๖๐ ปีขึ้นไป

๓.วุฒิการศึกษา ☐ ประถมศึกษา ☐ มัธยมศึกษาตอนต้น
☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย ☐ อาชีวศึกษา
☐ ปริญญาตรี ☐ ปริญญาโทขึ้นไป

๔.อาชีพ ☐ นักเรียน/นักศึกษา ☐ รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ
☐ พนักงานบริษัทเอกชน ☐ ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว
☐ รับจ้าง ☐ อื่นๆ.....

๕.รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ☐ น้อยกว่า ๙,๐๐๐ บาท ☐ ๙,๐๐๑ – ๑๕,๐๐๐ บาท
☐ ๑๕,๐๐๑ – ๒๕,๐๐๐ บาท ☐ ๒๕,๐๐๑ – ๓๕,๐๐๐ บาท
☐ ๓๕,๐๐๑ – ๔๕,๐๐๐ บาท ☐ ๔๕,๐๐๐ บาทขึ้นไป

<u>ส่วนที่ ๒</u> พฤติกรรมการชมงานศิลปะ

๑. งานศิลปะที่ท่านนิยมเดินทางมาเยี่ยมชม (โปรดเรียงลำดับ ๓ อันดับแรก โดยใช้ตัวเลข ๑ ๒ ๓ ที่ท่านนิยม)

..... จิตรกรรม

..... ประติมากรรม

..... สถาปัตยกรรม

..... วรรณกรรมหรือบทประพันธ์

..... นาฏศิลป์และดุริยางคศิลป์

..... ภาพยนตร์

..... ภาพถ่าย

..... ศิลปะสื่อผสม

..... อื่นๆ (โปรดระบุ) .....

๒. สถานที่ท่องเที่ยวทางศิลปะประเภทใดที่ท่านนิยมเดินทางมาเยี่ยมชม (โปรดเรียงลำดับ ๓ อันดับแรก โดยใช้ตัวเลข ๑ ๒ ๓ ที่ท่านนิยม)

..... หอศิลป์

..... พิพิธภัณฑ์

..... แกลลอรี่งานศิลปะ

..... แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (มีงานศิลปะจัดแสดง)

..... อนุสาวรีย์หรือสถานที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์

..... สวนสาธารณะ (มีงานศิลปะจัดแสดง)

..... สถานบันเทิง (มีงานศิลปะจัดแสดง)

..... ศิลปะข้างถนน

..... ศิลปะที่แสดงในงานการกุศลหรือแหล่งท่องเที่ยว

..... ร้านค้าศิลปะหรือร้านอาหาร-เครื่องดื่ม

..... โรงแรม/ที่พัก (มีงานศิลปะจัดแสดง)

..... อื่นๆ (โปรดระบุ) .....

๓. เหตุผลในการเที่ยวชมงานศิลปะ

..... ความสวยงาม

..... คุณค่า

..... ความประทับใจ

..... พักผ่อน

..... ซื้องานศิลปะ

..... อื่นๆ (โปรดระบุ) .....

<u>ส่วนที่ ๓</u> ความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมประชุมเสวนาทางวิชาการและกิจกรรม art workshop เรื่อง เส้นทางแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์ของบ้านศิลปินล้านนา

ระดับ ๕ = มากที่สุดหรือดีมาก

ระดับ ๔ = มากหรือดี

ระดับ ๓ = ปานกลางหรือพอใช้

ระดับ ๒ = น้อยหรือต่ำกว่ามาตรฐาน

ระดับ ๑ = น้อยที่สุดหรือต้องปรับปรุงแก้ไข

รายละเอียด	ระดับความพึงพอใจ				
	๕	๔	๓	๒	๑
๑. กระบวนการ ขั้นตอนการให้บริการ					
๑.๑ การประชาสัมพันธ์โครงการ ฯ					
๑.๒ ความเหมาะสมของสถานที่					
๑.๓ ความเหมาะสมของระยะเวลา					
๑.๔ ความเหมาะสมของช่วงเวลาที่จัด					
๑.๕ การจัดลำดับขั้นตอนของกิจกรรม					
๒. เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ/วิทยากร/ผู้ประสานงาน					
๒.๑ ความรอบรู้ในเนื้อหาวิชาการและงานศิลปะของวิทยากร					
๒.๒ ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้และงานศิลปะ					
๒.๓ การตอบคำถาม					
๒.๔ ความเหมาะสมของวิทยากร ในภาพรวม					
๓. การอำนวยความสะดวก					
๓.๑ เอกสาร					
๓.๒ โสตทัศนูปกรณ์					
๓.๓ บุคลากรเจ้าหน้าที่					
๓.๔ อาหาร เครื่องดื่ม และสถานที่					
๔. คุณภาพการให้บริการ					
๔.๑ ท่านได้รับความรู้ แนวคิด ทักษะและประสบการณ์ใหม่ ๆ จากการประชุมเสวนาทางวิชาการและกิจกรรม art workshop					
๔.๒ ท่านสามารถนำสิ่งที่ได้รับจากโครงการ/กิจกรรมนี้ไปใช้ในการเรียน/การปฏิบัติงาน					
๔.๓ สิ่งที่ท่านได้รับจากโครงการ/กิจกรรมครั้งนี้ตรงตามความคาดหวังของท่านหรือไม่					

๔.๔ สัดส่วนระหว่างการประชุมเสวนาทางวิชาการและกิจกรรม art workshop มีความเหมาะสม					
๔.๕ โครงการ/กิจกรรมในหลักสูตรเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้และพัฒนาความสามารถของท่านหรือไม่					
๔.๖ ประโยชน์ที่ท่านได้รับจากโครงการ/กิจกรรม					

<u>ส่วนที่ ๓</u> ข้อเสนอแนะอื่นๆ

๓.๑ สิ่งที่ท่านพึงพอใจในกิจกรรมประชุมเสวนาทางวิชาการและกิจกรรม art workshop เส้นทางแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์ของบ้านศิลปินล้านนาครั้งนี้

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๓.๒ สิ่งที่ควรเสนอแนะนำไปพัฒนากิจกรรมประชุมเสวนาทางวิชาการและกิจกรรม art workshop เส้นทางแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์ของบ้านศิลปินล้านนาในโอกาสต่อไป

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณในความร่วมมือ

ภาคผนวก จ
การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์:

☑ ด้านวิชาการ

☑ ด้านเศรษฐกิจ/พาณิชย์/อุตสาหกรรม

☑ ด้านสังคม/ชุมชน

☑ ด้านนโยบาย

หน่วยงานร่วมดำเนินการและการบริหารจัดการ:

ประเภท	ชื่อหน่วยงาน	โทรศัพท์	หนังสือยินยอม	จัดการ
1	ส่วนราชการจังหวัดเชียงราย			
2	สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย			
3	สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม			
4	สมาคมขัวศิลปะเชียงราย			
5	บ้านศิลปิน ๓๐ แห่งในเชียงราย			

ประโยชน์ที่ได้จากการร่วมมือกับภาคเอกชน:

☑ พัฒนาบุคลากร

☑ ถ่ายทอดองค์ความรู้

☑ แลกเปลี่ยนประสบการณ์และถ่ายทอดเทคโนโลยี

☐ อื่น ๆ (กรุณาอธิบาย)

การจัดทำเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปะของบ้านศิลปิน มี ๓ เส้นทาง ๑๕ บ้านศิลปิน ดังนี้ ๑. เส้นทางหอศิลป์เวียงเชียงราย-เวียงชัย ๒. เส้นทางหอศิลป์แม่ลาว-พาน และ ๓. เส้นทางหอศิลป์แม่จัน-แม่สาย-เชียงแสน จากผลการดำเนินงานวิจัยควบคู่กับการพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์บนเส้นทางบ้านศิลปินล้านนาได้ก่อให้เกิดกิจกรรม “เปิดบ้านศิลปินเชียงราย” จำนวน ๓๐ หลัง ๑ หอศิลปะ และวัฒนธรรมอำเภอ เพื่อการท่องเที่ยวและส่งเสริมภาพลักษณ์ “เชียงรายเมืองศิลปะอย่างยั่งยืน” และการจัดทำเป็นแอปพิเคชั่น (Application) บ้านศิลปิน

หน่วยงานที่นำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์:

๑) ส่วนราชการจังหวัดเชียงราย

๒) สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย

๓) สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม

๔) สมาคมขัวศิลปะเชียงราย

รายละเอียดการใช้ประโยชน์:

การจัดทำเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปะของบ้านศิลปิน มี ๓ เส้นทาง ๑๕ บ้านศิลปิน ดังนี้ ๑. เส้นทางหอศิลป์เวียงเชียงราย-เวียงชัย ๒. เส้นทางหอศิลป์แม่ลาว-พาน และ ๓. เส้นทางหอศิลป์แม่จัน-แม่สาย-เชียงแสน จากผลการดำเนินงานวิจัยควบคู่กับการพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์บนเส้นทางบ้านศิลปินล้านนาได้ก่อให้เกิดกิจกรรม “เปิดบ้านศิลปินเชียงราย” จำนวน ๓๐ หลัง ๑ หอศิลปะและวัฒนธรรมอำเภอ เพื่อการท่องเที่ยวและส่งเสริมภาพลักษณ์ “เชียงรายเมืองศิลปะอย่างยั่งยืน” และการจัดทำเป็นแอปพิเคชั่น (Application) บ้านศิลปิน

ผนวก ฉ

ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบจากงานวิจัย

ผลผลิต (Output) จากงานวิจัย

ประเภทผลงานที่ได้รับ:

- ☐ ต้นแบบผลิตภัณฑ์
- ☑ ต้นแบบเทคโนโลยี
- ☐ กระบวนการใหม่
- ☐ องค์ความรู้
- ☑ การใช้ประโยชน์เชิงพานิชย์
- ☑ การใช้ประโยชน์เชิงสาธารณะ
- ☐ การพัฒนากำลังคน
- ☐ ทรัพย์สินทางปัญญา
- ☑ บทความทางวิชาการ
- ☑ การประชุม/สัมมนาระดับนานาชาติ
- ☑ การประชุม/สัมมนาระดับชาติ

ระดับของผลงานที่ได้รับ:

- ☐ ระดับอุตสาหกรรม
- ☐ ระดับกึ่งอุตสาหกรรม
- ☑ ระดับภาคสนาม
- ☐ ระดับห้องปฏิบัติการ

รายละเอียดผลงาน:

บ้านศิลปินเพื่อการท่องเที่ยว จำนวน ๓๐ หลัง ๑ หอศิลปะ และวัฒนธรรมอำเภอ เพื่อการท่องเที่ยวและส่งเสริมภาพลักษณ์ “เชียงรายเมืองศิลปะอย่างยั่งยืน” และการจัดทำเป็นแอปพิเคชั่น (Application) บ้านศิลปิน

จำนวนผลงาน: ๓๐ หน่วยนับ: แห่ง

ผลลัพธ์ (Outcome) ที่ได้ตลอดระยะเวลาโครงการ:

ชื่อผลลัพธ์ เครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์บนเส้นทางบ้านศิลปินล้านนา

ประเภท:

- ☐ เชิงปริมาณ

☑ เชิงคุณภาพ

☐ เชิงเวลา

☐ เชิงต้นทุน

รายละเอียด:

บ้านศิลปินเพื่อการท่องเที่ยว จำนวน ๓๐ หลัง ๑ หอศิลปะ และวัฒนธรรมอำเภอ เพื่อส่งเสริมให้เป็นแลนด์มาร์กของการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย

ผลกระทบจากการดำเนินโครงการ:

☑ ผลกระทบทางเศรษฐกิจของประเทศ

☑ ผลกระทบต่อภาคการผลิตและธุรกิจที่เกี่ยวข้อง

☐ ผลกระทบต่อขีดความสามารถทาง วทน.

☐ ผลกระทบต่อการจ้างงาน

☑ ผลกระทบต่อสังคม

☐ ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

☐ เพิ่มความสามารถการแข่งขันของเอกชนที่ร่วมโปรแกรม

☐ เพิ่มความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

☐ สนับสนุนให้เกิดวิสาหกิจเริ่มต้น (Startup)

รายละเอียด:

บ้านศิลปินเพื่อการท่องเที่ยว จำนวน ๓๐ หลัง ๑ หอศิลปะ และวัฒนธรรมอำเภอ เพื่อส่งเสริมให้เป็นแลนด์มาร์กของการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย

Application บ้านศิลปิน

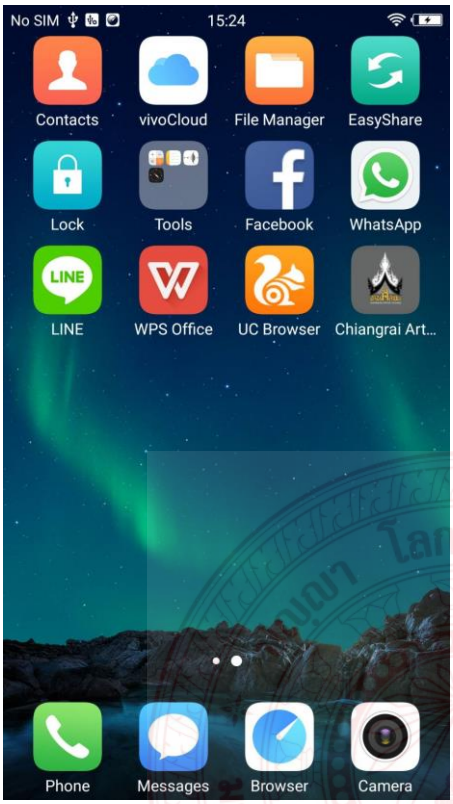

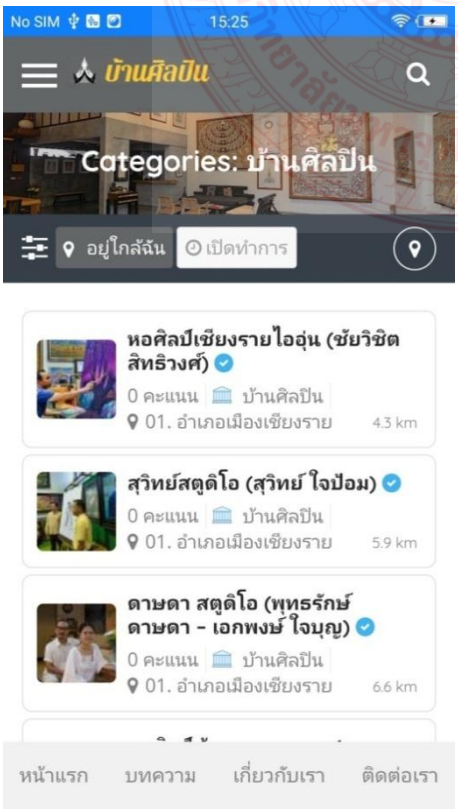

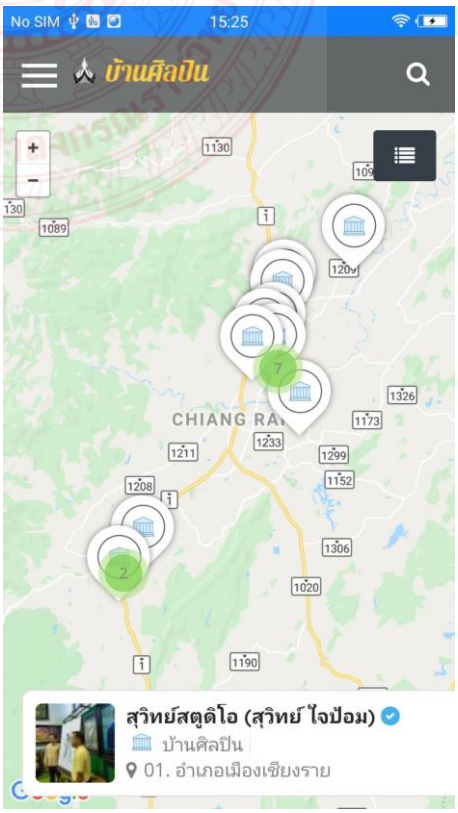

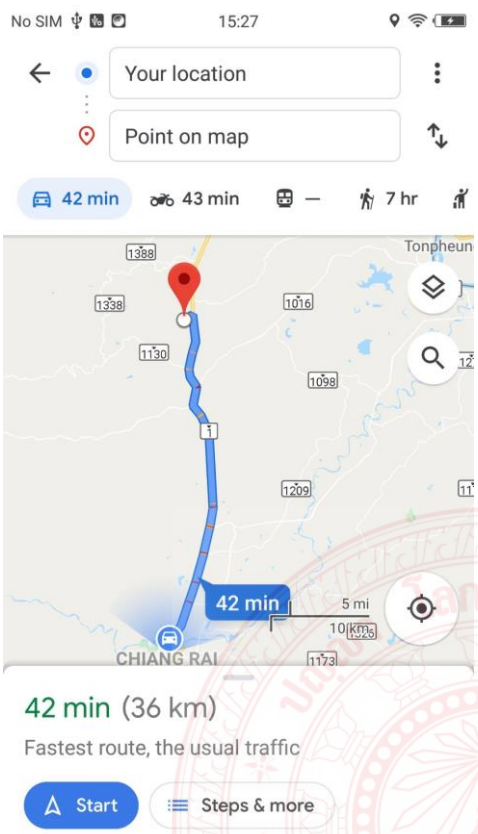
No SIM
15:27
Your location
Point on map
42 min
43 min
7 hr
Tonpheun
42 min
5 mi
10 km
CHIANG RAI
42 min (36 km)
Fastest route, the usual traffic
Start
Steps & more

No SIM
15:26
บ้านศิลปิน
หอศิลป์ทรงเดชทิพย์ทอง (ทรงเดช ทิพย์ทอง)
งานศิลปะที่สะท้อนความรู้สึกสะอาด สว่าง สงบ
0 คะแนน
บันทึกไว้
แชร์

No SIM
15:27
ที่ตั้ง
68/1 หมู่ 1 บ้านแม่คำสบเป็น ต.แม่คำ อ.แม่จัน จ.เชียงราย 57240
ทัวร์เสมือนจริง
ตัวอย่างผลงาน

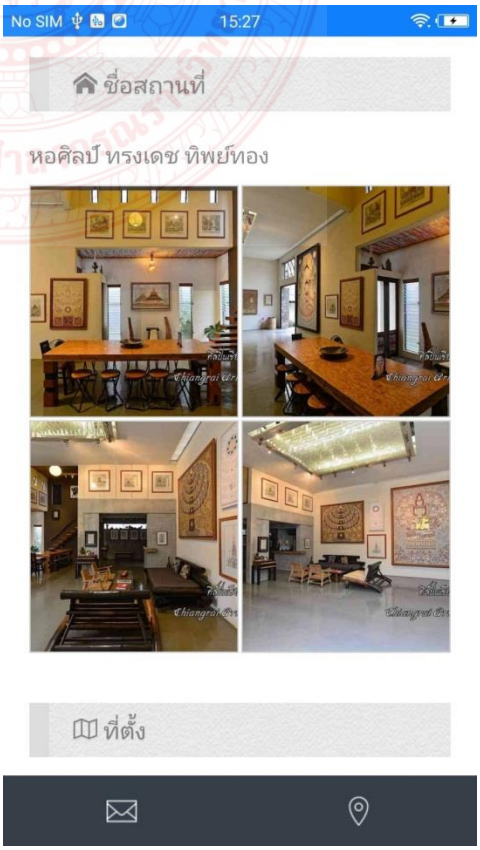
No SIM
15:27
ชื่อสถานที่
หอศิลป์ ทรงเดช ทิพย์ทอง
ที่ตั้ง

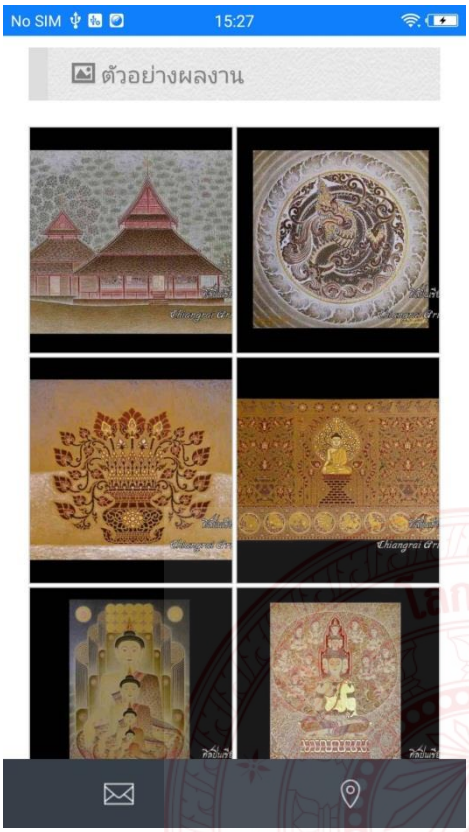
No SIM
15:27
ตัวอย่างผลงาน

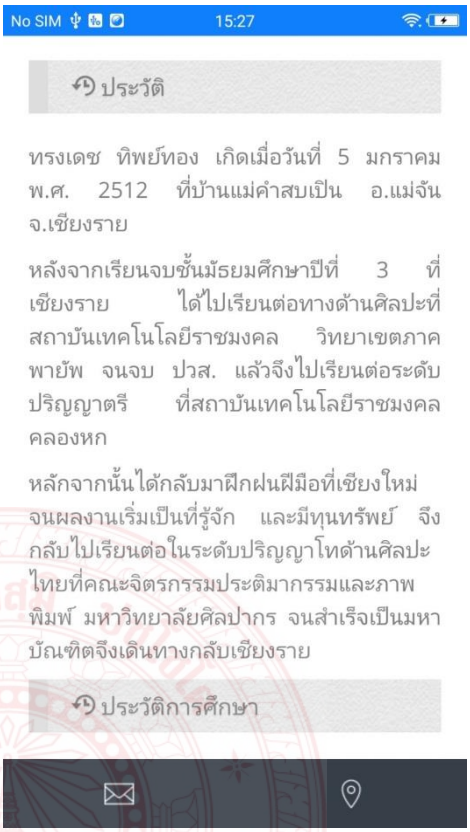
No SIM
15:27
ประวัติ
ทรงเดช ทิพย์ทอง เกิดเมื่อวันที่ 5 มกราคม พ.ศ. 2512 ที่บ้านแม่คำสบเป็น อ.แม่จัน จ.เชียงราย
หลังจากเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เชียงราย ได้ไปเรียนต่อทางด้านศิลปะที่สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตภาคพายัพ จนจบ ปวส. แล้วจึงไปเรียนต่อระดับปริญญาตรี ที่สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลคลองหก
หลักจากนั้นได้กลับมาฝึกฝนฝีมือที่เชียงใหม่ จนผลงานเริ่มเป็นที่รู้จัก และมีทุนทรัพย์ จึงกลับไปเรียนต่อในระดับปริญญาโทด้านศิลปะไทยที่คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จนสำเร็จเป็นมหาบัณฑิตจึงเดินทางกลับเชียงราย
ประวัติการศึกษา

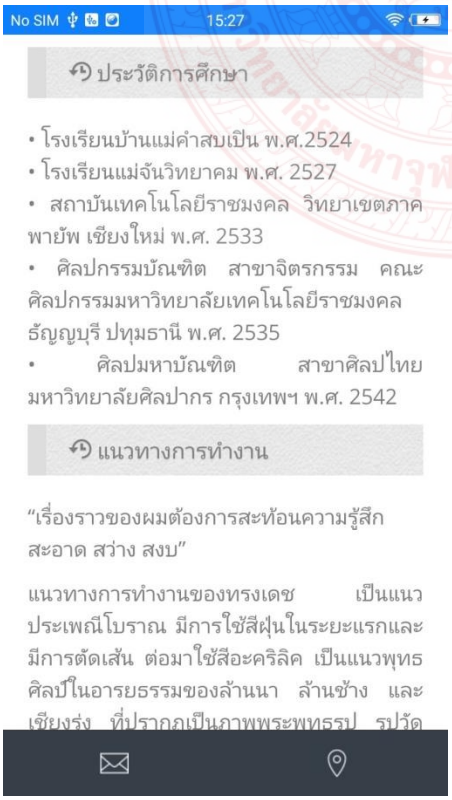
No SIM
15:27
ประวัติการศึกษา
• โรงเรียนบ้านแม่คำสบเป็น พ.ศ.2524
• โรงเรียนแม่จันวิทยาคม พ.ศ. 2527
• สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตภาคพายัพ เชียงใหม่ พ.ศ. 2533
• ศิลปกรรมบัณฑิต สาขาจิตรกรรม คณะศิลปกรรมมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญญบุรี ปทุมธานี พ.ศ. 2535
• ศิลปมหาบัณฑิต สาขาศิลปไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร กรุงเทพฯ พ.ศ. 2542
แนวทางการทำงาน
"เรื่องราวของผมต้องการสะท้อนความรู้สึก สะอาด สว่าง สงบ"
แนวทางการทำงานของทรงเดช เป็นแนวประเพณีโบราณ มีการใช้สีฝุ่นในระยะแรกและมีการตัดเส้น ต่อมาใช้สีอะคริลิค เป็นแนวพุทธศิลป์ในอารยธรรมของล้านนา ล้านช้าง และเชียงรุ่ง ที่ปรากฏเป็นภาพพระพุทธรูป รูปวัด

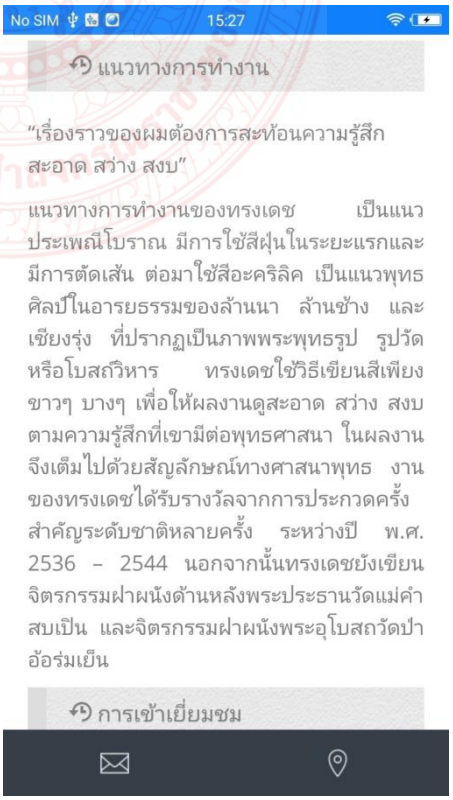
No SIM
15:27
แนวทางการทำงาน
"เรื่องราวของผมต้องการสะท้อนความรู้สึก สะอาด สว่าง สงบ"
แนวทางการทำงานของทรงเดช เป็นแนวประเพณีโบราณ มีการใช้สีฝุ่นในระยะแรกและมีการตัดเส้น ต่อมาใช้สีอะคริลิค เป็นแนวพุทธศิลป์ในอารยธรรมของล้านนา ล้านช้าง และเชียงรุ่ง ที่ปรากฏเป็นภาพพระพุทธรูป รูปวัดหรือโบสถ์วิหาร ทรงเดชใช้วิธีเขียนสีเพียงขาวๆ บางๆ เพื่อให้ผลงานดูสะอาด สว่าง สงบ ตามความรู้สึกที่เขามีต่อพุทธศาสนา ในผลงานจึงเต็มไปด้วยสัญลักษณ์ทางศาสนาพุทธ งานของทรงเดชได้รับรางวัลจากการประกวดครั้งสำคัญระดับชาติหลายครั้ง ระหว่างปี พ.ศ. 2536 – 2544 นอกจากนั้นทรงเดชยังเขียนจิตรกรรมฝาผนังด้านหลังพระประธานวัดแม่คำสบเป็น และจิตรกรรมฝาผนังพระอุโบสถวัดป่าอ้อร่มเย็น
การเข้าเยี่ยมชม

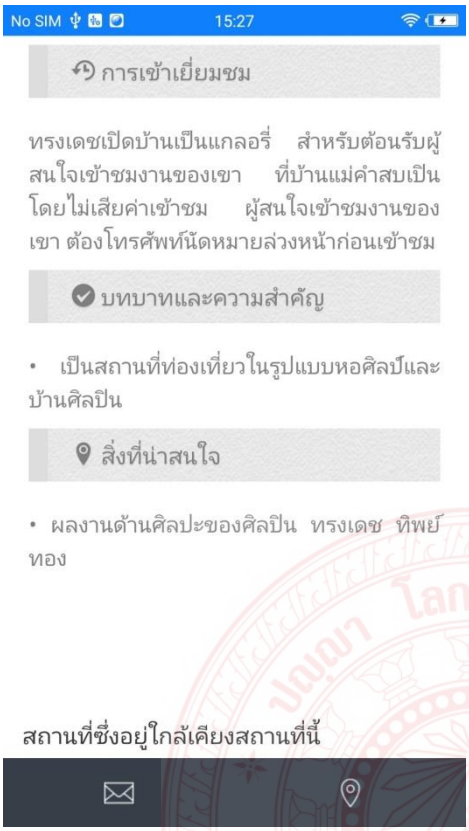
No SIM 15:27
การเข้าเยี่ยมชม
ทรงเดชเปิดบ้านเป็นแกลอรี่ สำหรับต้อนรับผู้สนใจเข้าชมงานของเขา ที่บ้านแม่คำสบเป็นโดยไม่เสียค่าเข้าชม ผู้สนใจเข้าชมงานของเขา ต้องโทรศัพท์นัดหมายล่วงหน้าก่อนเข้าชม
บทบาทและความสำคัญ
• เป็นสถานที่ท่องเที่ยวในรูปแบบหอศิลป์และบ้านศิลปิน
สิ่งที่น่าสนใจ
• ผลงานด้านศิลปะของศิลปิน ทรงเดช ทิพย์ทอง
สถานที่ซึ่งอยู่ใกล้เคียงสถานที่นี้

No SIM 15:28
ถ้ำปุ่ม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย
0 คะแนน วัดและสถานที่เคารพ
05.อำเภอแม่สาย 14.8 km
ควายดินดากอาร์ตเฮ้าส์ (ชาตะ ใหม่วงศ์)
0 คะแนน บ้านศิลปิน
01. อำเภอเมืองเชียงราย 19.8 km
หอศิลป์นริศ (นริศ รัตนวิมล)
0 คะแนน บ้านศิลปิน
05.อำเภอแม่สาย 21.1 km
เสงี่ยม ยารังษี อาร์ตสตูดิโอ (เสงี่ยม ยารังสี)
0 คะแนน บ้านศิลปิน
01. อำเภอเมืองเชียงราย 21.4 km
เครื่องปั้นดินเผาบ้านดอยดินแดง (สมลักษณ์ ปันติบุญ)
0 คะแนน บ้านศิลปิน
01. อำเภอเมืองเชียงราย 22.5 km
วัดสันติคีรี (ดอยแม่สลอง)

No SIM 15:28
สถานที่ซึ่งอยู่ใกล้เคียงสถานที่นี้
บ้านหลายสี (อภิรักษ์ ปันมูลศิลป์)
0 คะแนน บ้านศิลปิน
06.อำเภอแม่จัน 4.2 km
วัดพระธาตุจอมจันทร์ (วัดพระธาตุ 9 จอม)
0 คะแนน วัดและสถานที่เคารพ
06.อำเภอแม่จัน 6.8 km
วัดพระธาตุดอยตุง
0 คะแนน วัดและสถานที่เคารพ
05.อำเภอแม่สาย 11.2 km
วัดพระธาตุดอยกู่แก้ว
0 คะแนน วัดและสถานที่เคารพ
06.อำเภอแม่จัน 12.4 km
วัดถ้ำปลา
0 คะแนน วัดและสถานที่เคารพ
05.อำเภอแม่สาย 12.6 km
ถ้ำปุ่ม อำเภอแม่สาย จังหวัด

No SIM 15:28
0 คะแนน วัดและสถานที่เคารพ
05.อำเภอแม่สาย 25.2 km
หอศิลป์ฮอมแฮงฮัก (ธีรยุทธ - อรพิน สืบทิม)
0 คะแนน บ้านศิลปิน
01. อำเภอเมืองเชียงราย 26 km
ดาษดา สตูดิโอ (พุทธรักษ์ ดาษดา - เอกพงษ์ ใจบุญ)
0 คะแนน บ้านศิลปิน
01. อำเภอเมืองเชียงราย 26.7 km
วัดพระธาตุผาเงา
0 คะแนน วัดและสถานที่เคารพ
02.อำเภอเชียงแสน 27.3 km
หอศิลป์เชียงรายไอฮุ่น (ชัยวิชิต สิทธิวงศ์)
0 คะแนน บ้านศิลปิน
01. อำเภอเมืองเชียงราย 28.5 km
สุวิทย์สตูดิโอ (สุวิทย์ ใจป้อม)
0 คะแนน บ้านศิลปิน
01. อำเภอเมืองเชียงราย 28.5 km

ผนวก ช
ภาพถ่ายกิจกรรมทำงานวิจัย

โครงการย่อย: เชียงรายเมื

เสงี่ยม ยารังษี

เสงี่ยม ยารังษี
สาขาทัศนศิลป์

MCOT
DIGITAL
บ้าน อ.ทรงเดช ทิพย์ทอง สาขาทัศนศิลป์

ประวัตินักวิจัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑. ชื่อ - นามสกุล :

๑.๑ ภาษาไทย นายทรงเดช ทิพย์ทอง

๑.๒ ภาษาอังกฤษ Mr.Songdej Thipthong

๒. ตำแหน่งทางวิชาการ : -

๓. ตำแหน่งการบริหาร : -

๔. สังกัดหน่วยงาน/คณะ สาขาวิชาพุทธศิลปกรรม วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๕. ที่อยู่ที่ติดต่อได้

บ้านเลขที่ ๖๘ หมู่ที่ ๑ ตรอก/ซอย - ถนน -

แขวง/ตำบล	แม่คำ	เขต/อำเภอ	แม่จัน
จังหวัด	เชียงราย	รหัสไปรษณีย์	๕๗๑๑๐
โทรศัพท์	๐๘๙-๕๕๕-๐๗๕๘	โทรสาร	
โทรศัพท์มือถือ	๐๘๙-๕๕๕-๐๗๕๘	อีเมล์	s.thipthong@gmail.com

๖. วุฒิการศึกษา ศป.ม. (ศิลปไทย), มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ศ.บ. (จิตกรรม), มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล (ธัญบุรี).

๗. สาขาวิชาที่เชี่ยวชาญ พุทธศิลป์, ศิลปไทย, จิตรกรรม

๘. ผลงานทางวิชาการ -

ประวัตินักวิจัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑. ชื่อ - นามสกุล :

๑.๑ ภาษาไทย นายมานิตย์ โกวฤทธิ์

๑.๒ ภาษาอังกฤษ Mr.Manit Gowarhit

๒. ตำแหน่งทางวิชาการ : -

๓. ตำแหน่งการบริหาร : -

๔. สังกัดหน่วยงาน/คณะ นักวิจัยสังกัด หน่วยงานมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๕. ที่อยู่ที่ติดต่อได้

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ (วัดสวนดอก)

แขวง/ตำบล	สุเทพ	เขต/อำเภอ เมือง	
จังหวัด	เชียงใหม่	รหัสไปรษณีย์ ๕๒๐๐๐	
โทรศัพท์	๐๘๙-๗๗๔-๘๔๒๐	โทรสาร	
โทรศัพท์มือถือ	๐๘๙-๗๗๔-๘๔๒๐	อีเมล์ tu_art@hotmail.com	

๖. วุฒิการศึกษา ศ.ม. (ศิลปไทย), มหาวิทยาลัยศิลปากร

ศ.บ. (จิตกรรม), มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา วิทยาเขตภาคพายัพ

๗. สาขาวิชาที่เชี่ยวชาญ พุทธศิลป์, ศิลปไทย, จิตรกรรม.

๘. ผลงานทางวิชาการ (๑) โครงการวิจัย “การสร้างสรรค์งานจิตรกรรมฝาผนังประเพณีวัฏจักรชีวิตรอบปีของคนถิ่นล้านนา” สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๗ - ๒๕๕๘

(๒) โครงการวิจัย “การสร้างสรรค์งานจิตรกรรมฝาผนังประเพณีวัฏจักรชีวิตรอบปีของคนถิ่นล้านนา (หมายเลข ๒)” สนับสนุนโดยสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๙ - ๒๕๖๐

ประวัตินักวิจัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑. ชื่อ - นามสกุล :

๑.๑ ภาษาไทย นายศตวรรษ หน่อแก้ว

๑.๒ ภาษาอังกฤษ Mr.Sattawat Norkaew

๒. ตำแหน่งทางวิชาการ : -

๓. ตำแหน่งการบริหาร : -

๔. สังกัดหน่วยงาน/คณะ เจ้าหน้าที่ประจำ สาขาวิชาพุทธศิลปกรรม วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๕. ที่อยู่ที่ติดต่อได้

บ้านเลขที่ ๒๕๐ หมู่ที่ ๒๕ ตรอก/ซอย ๔ ถนน -

แขวง/ตำบล	เมืองพาน	เขต/อำเภอ พาน	
จังหวัด	เชียงราย	รหัสไปรษณีย์ ๕๗๑๒๐	
โทรศัพท์	๐๙๔-๖๒๕-๔๔๑๑	โทรสาร	
โทรศัพท์มือถือ	๐๙๔-๖๒๕-๔๔๑๑	อีเมล์ n.sattawat12@gmail.com	

๖. วุฒิการศึกษา วิทยาศาสตรบัณฑิต (ภูมิสารสนเทศ), มร.ชม.

๗. สาขาวิชาที่เชี่ยวชาญ

๘. ผลงานทางวิชาการ ๑. ผู้ร่วมวิจัย เรื่อง “ขัวศิลปะ : กระบวนการสร้างเครือข่ายเพื่อการเปลี่ยนแปลงพลังทางสังคมด้วยศิลปะ” สัญญาเลขที่ ว๐๖๙/๒๕๕๙

๒. ผู้ร่วมวิจัย เรื่อง “The City of Art : กระบวนการสร้างเมืองด้วยศิลปะของจังหวัดเชียงราย” สัญญาเลขที่ ว๐๓๑/๒๕๕๙.